

Broedvogelonderzoek

In Het Verdrongen Land van Saeftinghe 2024

Het **Zeeuwse**
Landschap

Natuurbeschermingsvereniging De Steltkluut

Broedvogelonderzoek In Het Verdrongen Land van Saeftinghe 2024

Wilhelminadorp, mei 2025

Stichting Het Zeeuwse Landschap
Natuurbeschermingsvereniging De Steltkluut

Auteurs: Jaco Walhout & Pepijn Calle
Foto voorblad: Rietgors, man, Saeftinghe, 11 april 2024 (Bram Roobol, 2024)

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Samenvatting	3
1 Inleiding	4
2 Gebiedsbeschrijving	5
2.1 Algemeen	5
2.2 Status	6
2.3 Vegetatie	6
2.4 Beheer	8
2.5 Deelgebieden	8
3 Methode	10
3.1 Algemeen	10
3.2 Soort specifieke aanpak	10
3.3 Avimap	11
3.3.1 Invoer	11
3.3.2 Uitwerking	11
3.4 Invloed van weer & getij	12
3.4.1 Weer voorjaar 2024	13
3.4.2 Getij voorjaar 2024	15
4 Resultaten	16
4.1 Inleiding	16
4.2 Soortteksten	17
5 Conclusies en discussie	105
5.1 Broedvogeltrends	105
5.2 Verliezers	106
5.3 Winnaars	107
5.4 Vossen in Saeftinghe	108
5.5 Verwachtingen	109
6 Aanbevelingen	111
Literatuur	112
Bijlagen	114
Bijlage 1 – Toponiemen	115
Bijlage 2 – Begrazing in Saeftinghe	116
Bijlage 3 – Beschrijving van de deelgebieden	117
Bijlage 4 – Avond/ nachtbezoeken	122
Bijlage 5 – getijdentabel Baalhoek maart tot en met juni 2024	123
Bijlage 6 – Territoria per jaar in 1997-2024 met lange en korte termijn trend	125
Bijlage 7 – Verspreidingskaarten 2004, 2012, 2018 en 2024 van een selectie van soorten (alfabetisch)	127

Voorwoord

Voor u ligt het verslag van de 5de integrale broedvogelkartering in het Verdrongen Land van Saeftinghe. Het Zeeuwse Landschap (HZL) streeft ernaar haar gebieden, waaronder dus ook Saeftinghe, minimaal eens in de zes jaar volledig op broedvogels te inventariseren. Hierdoor worden trends in aantalsontwikkeling zichtbaar. De inventarisaties worden ook gebruikt om het beheer van het gebied te evalueren en zo nodig aan te passen.

Het onderzoek in 2024 is uitgevoerd door medewerkers van Het Zeeuwse Landschap (Pepijn Calle, Wannes Castelijns, Marcel Klootwijk, Bas de Maat, Bram Roobol (speciaal aangenomen voor deze klus, met een contract van maart t/m juni 2024), Louis Schramme, Jaco Walhout) en een aantal ervaren vrijwilligers (Wally Baaten, Jenny Buise, Marc Buise, Bernard Messiaen, Marian Sponselee, Christine van Esbroeck). Belangrijke ondersteuning werd verleend door Gerard Troost en Jan-Willem Vergeer van Sovon, met name bij de verwerking van de data en gewenste aanpassingen in avimap.

Totaal zijn in 2024 220 bezoeken aan het gebied gedaan (waarvan 28 extra bezoeken of losse waarnemingen) verdeeld over 26 deelgebieden, wat neerkomt op gemiddeld zeven bezoeken per deelgebied. Totaal werden 16.562 records opgeslagen (2018: 272 bezoeken, 24.987 records, in dat jaar zijn t.o.v. 2024 meer kleinere rondes gelopen en is tevens een speciale graszangerronde gedaan in het zomerseizoen).

Dronebeeld van de rietvelden in de oostkant het Verdrongen Land van Saeftinghe op 23/03/2023 (Edwin Paree).

Samenvatting

Het Verdrongen Land van Saeftinghe is een buitendijks schorrengebied in het uiterste oosten van de Westerschelde. Met laagwater valt circa 3.800 ha droog en ongeveer 2.250 ha ligt boven het gemiddelde niveau van hoogwater en is begroeid met schorvegetatie typerend voor een brakwaterschor.

Samen met vrijwilligers van Natuurbeschermingsvereniging De Steltkluut heeft Het Zeeuwse Landschap de 5de integrale broedvogelkartering van Het Verdrongen Land van Saeftinghe uitgevoerd. In de rapportage is een vergelijking gemaakt met eerdere integrale gebiedsinventarisaties en tevens met de in het gebied gelegen broedvogelmonitoringsproject-plots, die sinds 2004 (vrijwel) jaarlijks geïnterviewd worden. Alle inventarisaties zijn uitgevoerd met behulp van de avimap app van Sovon.

Tijdens de inventarisatie van 1997 zijn er 50 soorten vastgesteld, in 2004 waren dat er 60, in 2012 67, in 2018 62 en in 2024 63 soorten.

Rietvogels als blauwborst, rietzanger en kleine karekiet tonen een onmiskenbaar positief trend, maar andere soorten als baardman, rietgors, snor, sprinkhaanzanger en waterral laten juist een sterk neerwaartse beweging zien.

De eerder vastgestelde afname bij grauwe gans en grote Canadese gans is gestopt; beide soorten bleven stabiel ten opzichte van 2018. Eendensoorten namen juist verder af en ook steltlopersoorten doen het slecht, waarbij vooral de verdere sterke afname van tureluur en scholekster opvalt. Meeuwen en sterns zijn volledig verdwenen als broedvogels. De vestiging van de vos is voor veel soorten de belangrijkste factor geweest voor de “recente” afname, lokaal speelt ook de vegetatiesuccessie (toename van riet) een rol en waarschijnlijk ook de afname van de kwaliteit van de geulen.

Tijdens de inventarisatie zijn net als in 2014 en 2018 ook de waarnemingen van vossen en vossensporen vastgelegd, hieruit blijkt opnieuw dat het gehele gebied door de vos bezocht wordt. Er werden zowel burchten gevonden op natuurlijke plekken (bijvoorbeeld oeverwallen), als op door de mens aangelegde dammen en heuveltjes (bijvoorbeeld bij de Noordstal).

1 Inleiding

Het Verdrongen Land van Saeftinghe is een dynamisch buitendijks gelegen gebied en vormt het grootste brakwaterschor van Europa. Voor vogels is het een belangrijk rust-, foerageer- en broedgebied. Het beheer wordt uitgevoerd door stichting Het Zeeuwse Landschap (HZL).

Door middel van maandelijkse tellingen buiten het broedseizoen wordt de betekenis van het gebied voor doortrekkende en overwinterende vogels al tientallen jaren in kaart gebracht. Om de waarde van het gebied voor broedvogels te bepalen, worden de broedvogels tegenwoordig iedere zes jaar gebiedsdekkende in kaart gebracht. Hiermee wordt ook voldaan aan de SNL-verplichtingen. De vorige gebiedsdekkende inventarisaties zijn uitgevoerd in 1997, 2004, 2012 en 2018.

Een broedvogelinventarisatie biedt de mogelijkheid om het belang van een gebied voor bepaalde soorten of in vergelijking met andere gebieden duidelijk te maken. Actuele broedvogelgegevens zijn ook noodzakelijk om te evalueren of het beheer zijn doel bereikt.

Voor het beheer van Saeftinghe is een Beheerplan voor 2021 tot 2032 opgesteld. Dit plan geldt voor twaalf jaar maar wordt tussentijds geëvalueerd middels een kwaliteitstoets.

Alle in Saeftinghe verzamelende vogelgegevens worden gebruikt voor het optimaliseren van het beheer. De gegevens worden verstrekt aan Sovon Vogelonderzoek Nederland en Rijkswaterstaat.

2 Gebiedsbeschrijving

2.1 Algemeen

Het Verdrongen Land van Saeftinghe, hier verder Saeftinghe genoemd, is het grootste brakwaterschor van Noordwest Europa. Het is gelegen in het oostelijk deel van de Westerschelde, tegen de grens met België. (zie afbeelding 2.1).

Afbeelding 2.1 Ligging van Het Verdrongen Land van Saeftinghe (zwart omlijnd).

Het gebied wordt begrensd door de vaargeul in de Westerschelde aan de noordzijde en de zeedijk aan de zuidzijde. Met laagwater valt circa 3.800 ha droog, circa 2.250 ha ligt boven het gemiddelde niveau van hoogwater en is begroeid met schorvegetatie typerend voor een brakwaterschor. De aangrenzende schorren die in dit rapport tot Saeftinghe worden gerekend zijn: Schor Kruispolder (33 ha begroeid) en het Sieperdaschor (100 ha begroeid). De in 2023 ontpolderde Hedwigepolder valt buiten het inventarisatiegebied.

Tweemaal per vijftientig uur stroomt nutriëntrijk zee- en rivierwater het Verdrongen Land van Saeftinghe binnen. Het schor wordt doorsneden door drie grote geulen waardoor het water in en uit het gebied stroomt, van west naar oost zijn dit: Speelmansgat, Ijskelder en Hondengat (toponiemenkaart zie bijlage 1). Deze geulen lopen van noordwest naar zuidoost. Op deze geulen komen de talloze kleinere geulen uit die doordringen tot het gehele schor.

Het gemiddelde getijverschil bij Saeftinghe is groot, het bedraagt in dit deel van de Westerschelde gemiddeld vijf meter. Tweemaal per maand is er springtij en tweemaal per maand doottij. Bij springtij komt het water hoger dan normaal, bij doottij minder hoog. Een springtij in combinatie met wind uit westelijke of noordelijke richting kan er voor zorgen dat het water wordt opgestuwd en het schor overspoeld. Voor de broedvogels is deze mate van overspoeling en frequentie een sterk bepalende factor voor het broedsucces.

Iedere keer als het schor overstroomt, wordt er sediment afgezet. Het schor hoogt door dit proces op. Direct langs de geulen wordt het zwaardere, zandige materiaal afgezet op de zogenaamde oeverwallen. Deze vormen de hoogste punten van het schor. De lichtere kleideeltjes bezinken pas later in de daar achterliggende kommen.

Erosie vindt in dit gebied netto alleen plaats in de vorm van kliferosie, afslag van steile schoroevers; maar ook van de schorren zonder kliffen grenzend aan de stranden aan de noordzijde (Konijnenschor/ Marlemontse plaat en Blauwe Plaat). Afslag van het schor vindt voornamelijk plaats op de schordelen langs de Westerschelde en vrijwel overal langs de hoofdgeulen.

2.2 Status

Saeftinghe maakt onderdeel uit van het Nationaal Natuurnetwerk (NNN) en geniet op nationaal niveau bescherming via de Natuurbeschermingswet en omgevingswet. Het gebied is internationaal aangewezen als Vogel- en Habitatrichtlijngebied en maakt onderdeel uit van het Natura2000 gebied Westerschelde & Saeftinghe.

2.3 Vegetatie

De meest voorkomende vegetatietypen en de situering in Saeftinghe zijn samengevat in tabellen 2.1 en 2.2 en in afbeeldingen 2.2 & 2.3. Helaas zijn er momenteel geen recentere uitwerkingen dan het jaar 2016.

De vegetatie in Saeftinghe wordt zeer sterk gedomineerd door drie soorten; strandkweek, heen en (sterk toenemend) riet; gezamenlijk ca 75% van het begroeide oppervlak. In veel mindere mate worden vier andere soorten aangetroffen, zulte, gewoon kweldergras, Engels slijkgras en zeekraal (20-10%), die veelal afnemen. De dominantie van strandkweek, heen en riet illustreert de sterke ophoging en de daarmee gepaard gaande verbrakking/verzoeting van het gebied. De sterke achteruitgang van heen wordt mogelijk veroorzaakt door de sterke begrazing ervan door de grauwe gans. Daarnaast lijkt het er ook op dat veel kommen, waarin de heen voorheen domineerde, nu droger zijn geworden door de ophoging, waardoor strandkweek zich er kon vestigen, terwijl andere kommen, vooral meer in het oosten, zoeter zijn geworden ten gunste van riet. Maar riet breidt zich inmiddels ook sterk uit op veel plaatsen in het midden en westen van Saeftinghe en domineert de vegetatie in het Sieperdaschor. Zulte is vooral in het gebied van de Spauwer sterk toegenomen als gevolg van de sterke ophoging in dat deel. Over het algemeen is er momenteel in Saeftinghe (op de begraasde delen na) sprake van (monotone) climaxvegetaties met strandkweek, heen en riet (Calle e.a. 2021). In 2022 heeft er een nieuwe vegetatiekartering plaatsgevonden, maar deze data zijn nog niet uitgewerkt. Op basis van het beeld wat we tijdens de broedvogelinventarisatie hebben gezien verwachten we dat de ingezette trends niet veel veranderd zijn.

Dominante vegetaties	2004 (ha)	2010 (ha)	2016 (ha)	2004 (%)	2010 (%)	2016 (%)
strandkweek	670	1061	941	31	53	46
heen	774	297	369	36	15	18
riet	128	122	307	6	6	15
zulte	93	112	156	4	6	8
gewoon kweldergras	223	96	51	10	5	2
Engels slijkgras	45	46	25	2	2	1
zeekraal	113	68	39	5	3	2
subtotaal	2047	1802	1888	95	90	92
overig	105	201	178	5	10	8
totaal oppervlak	2152	2003	2066	100	100	100

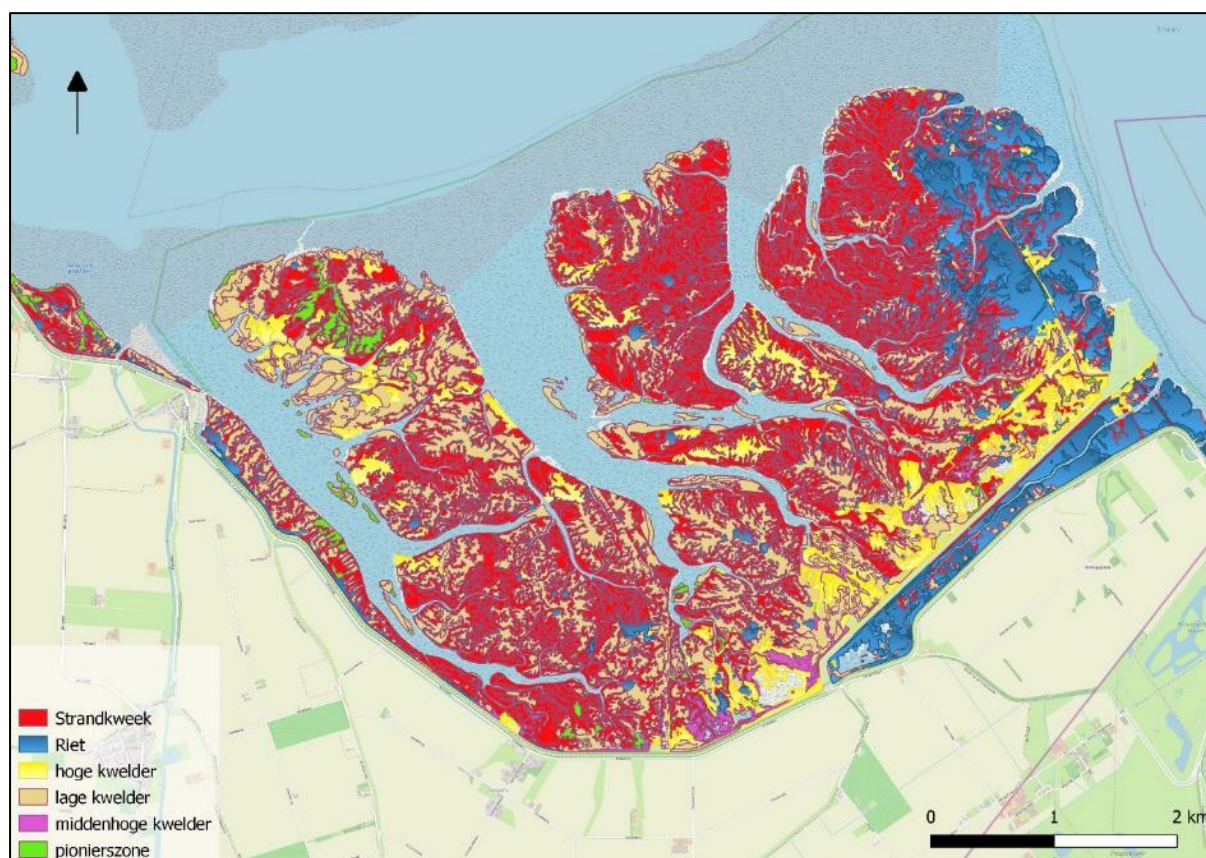
Tabel 2.1 Ontwikkeling van de oppervlaktes van de zes dominante soorten; links in hectaren en rechts in % t.o.v. het totaal begroeide oppervlak (Calle e.a. 2021)

In het gebied is een zoutgradiënt aanwezig en deze neemt af van west naar oost, dit is ook in de vegetatie terug te vinden. In het oosten hebben zich mede daardoor de grootste rietvelden kunnen ontwikkelen. In deze rietvelden bevinden zich vaak grote oppervlakten met veek (een aangespoeld pakket van plantenresten). Het veek werkt verstikkend zodat hier pas in de loop van het voorjaar jong riet doorheen komt. In het begin van het broedseizoen is de rietvegetatie hier ijl. Ook oeverwallen en kommen, kunnen bij springtij bedekt raken met een laag veek. Die worden na enkele jaren weer overwoekerd met spiesmelde.

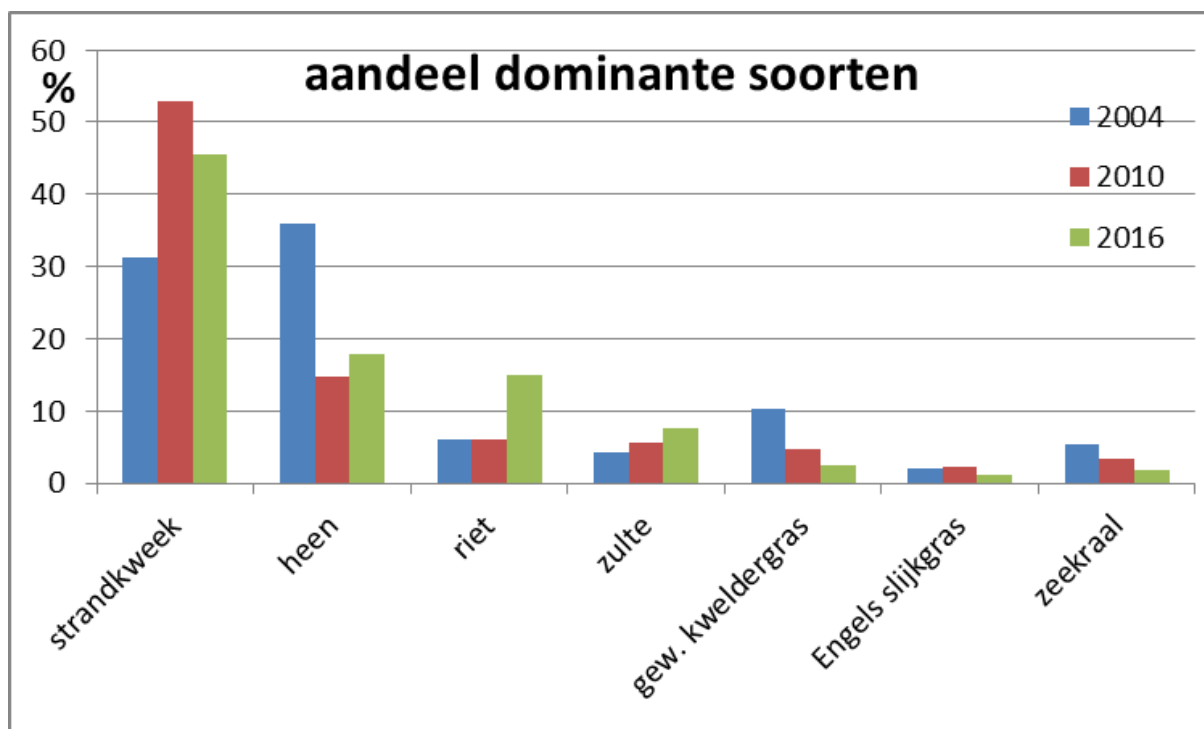
Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Voorkomen in Saeftinghe
Zeekweek	<i>Elymus athericus</i>	dominant op de hoge oeverwallen
Rood zwenkgras	<i>Festuca rubra-litoralis</i>	Op begraasde oeverwallen resp. aanspoelzones
Spiesmelde	<i>Spartina anglica</i>	
Heen (zeebies)	<i>Scirpus maritimus</i>	In de kommen
Zulte	<i>Aster tripolium</i>	In de kommen, op jonge schorren
Schorrenzoutgras	<i>Trigochin maritima</i>	Met name in de lagere en begraasde delen
Zeewegbree	<i>Plantago maritima</i>	
Echt lepelblad	<i>Cochlearia officinalis</i>	
Riet	<i>Phragmites australis</i>	Minder zoute delen (m.n. aan de oostkant)
Engels slijkgras	<i>Spartina anglica</i>	Op jonge schorren en in begraasde delen (kommen)

Tabel 2.2 Vegetatie in Saeftinghe

Afbeelding 2.2 Overzicht van de vegetatiezones in Saeftinghe in 2016 volgens de Kaderrichtlijn Water-codering. De rode en donkerblauwe zones kunnen beschouwd worden als verruigd (Calle e.a. 2021)

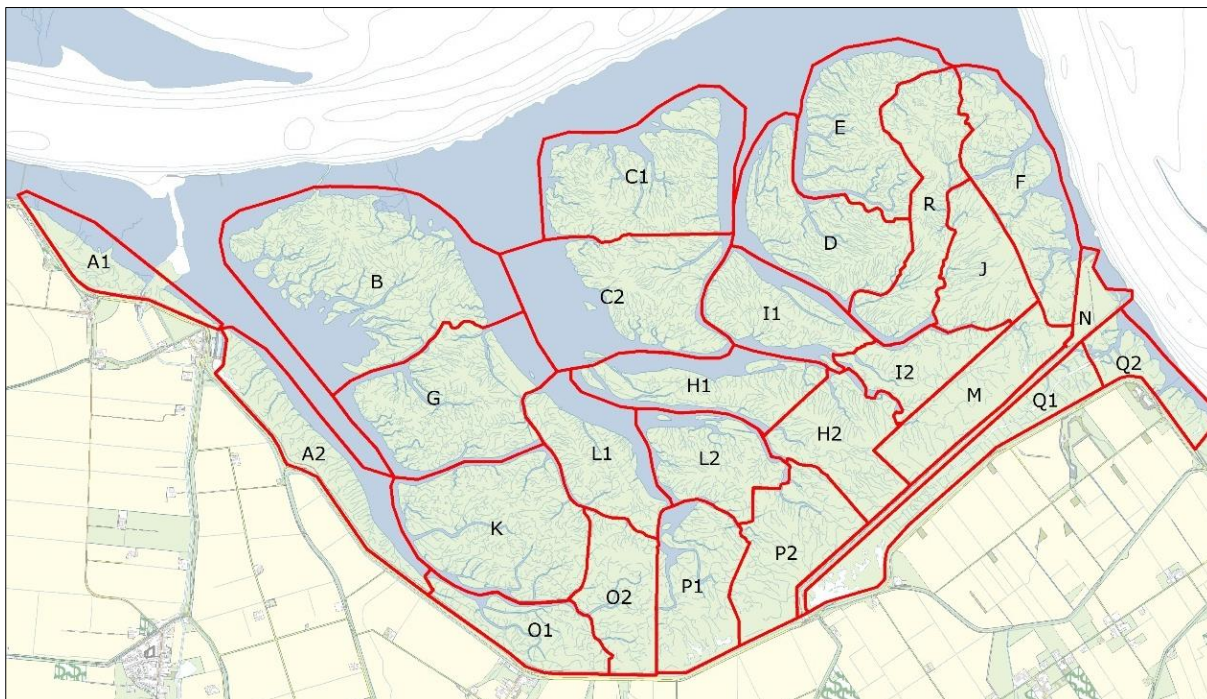
Afbeelding 2.3 Ontwikkeling van het percentage bedekking van de dominante plantensoorten in het Verdrongen Land van Saeftinghe in de periode 2004-2016 (Calle e.a. 2021)

2.4 Beheer

Saeftinghe wordt vooral gevormd door natuurlijke processen. Menselijk ingrijpen wordt tot een minimum beperkt. Van oudsher werd een groot deel van het schor begraasd met schapen. Inzet van schaapskudden werd echter steeds minder aantrekkelijk waardoor er enkele decennia - mede in overleg met begrazingsdeskundigen uit Groningen - terug werd overgeschakeld op begrazing met runderen. Vertrapping van vegetatie levert een voor vogels gunstige bodemstructuur op en heeft de voorkeur boven schapenbegrazing ("gazonmaaiers"). De runderen begrazen het schor langs de zeedijk en Gasdam tussen Emmadorp en de oostgrens van het schor (zie bijlage 2). Bij springtij zoeken de runderen de hogere delen van het schor op. De begrazingsintensiteit is in de omgeving van de drinkbakken en dammen het hoogst. Het beweidingsgebied wordt begrensd door een schrikdraad, ook tussen de diverse begrazingseenheden staat schrikdraad op de scheiding. Dit raster wordt jaarlijks voor het seizoen in orde gemaakt en na het seizoen aan de grond gelegd. In het schor van Baalhoek (het westelijke deel van deelgebied A1) vindt sinds 2021 begrazing met waterbuffels plaats. Dit heeft hier voor een lagere bedekking van riet, heen en zeekweek gezorgd. Zulte, schorrenzoutgras, zilte rus en zilte pionierplanten namen hier sterk toe.

2.5 Deelgebieden

Om de inventarisatie in de praktijk goed te laten verlopen, is het uitgestrekte gebied opgedeeld in 26 deelgebieden (zie figuur 2.4). Een beschrijving van de deelgebieden is te vinden in bijlage 3.

Afbeelding 2.4 Deelgebieden in Saeftinghe tijdens de inventarisatie in zowel 2018 als 2024

Afbeelding 2.5 Dronebeeld van het geulenpatroon in het Verdrunken land van Saeftinghe 22/08/2023 (Edwin Paree)

3 Methode

3.1 Algemeen

Broedvogels in Saeftinghe inventariseren is een zeer intensieve klus; naast vogelkennis en een goede conditie zijn ook kennis van het gebied, terreingesteldheid en het getij van belang. Ecologen en beheermedewerkers van stichting Het Zeeuwse Landschap en vrijwilligers de vogelwerkgroep van de Natuurbeschermingsvereniging De Steltkluut voeren deze inventarisatie gezamenlijk uit.

Saeftinghe is voor dit project opgedeeld in 26 deelgebieden (zie paragraaf 2.5). De grote geulen, dammen en veerasters zijn vanwege de herkenbaarheid in het veld als gebiedsgrenzen gekozen.

Er is uitsluitend gewerkt met de Sovon Avimap-app op tablet of smartphone, groot voordeel van de app is dat de gebruiker op het invoerscherm zowel kan zien waar hij of zij real-time is en dat de gelopen route zichtbaar is.

Bij deze broedvogelinventarisatie is de gestandaardiseerde karteringsmethode van Sovon gehanteerd, zoals beschreven in 'Handleiding Broedvogel Monitoring Project' (Vergeer et.al, 2023). Voor een gedetailleerde methodebeschrijving wordt verwezen naar deze handleiding. Omdat een inventarisatie in Saeftinghe niet vergelijkbaar is met een inventarisatie in binnendijkse gebieden is als aanvulling een instructie opgesteld specifiek voor het inventariseren in Saeftinghe. In de deelgebieden zijn zeven 'reguliere' telrondes uitgevoerd. Tijdens de eerste telronde (van medio maart tot begin april lag de focus op het opsporen van ganzenterritoria. Op 24 juni vond een avond/nachtbezoek plaats, waarbij de zang of roep van (voornamelijk) waterral en andere rallen werd afgespeeld. In verband met het moeilijk begaanbare terrein is het niet mogelijk nachtbezoeken gebiedsdekkend uit te voeren; slechts een kwart van het gebied is na zonsondergang veilig te onderzoeken. De gelopen routes tijdens de avond/nachtbezoeken zijn te vinden in bijlage 4. De "dagbezoeken" zijn waar mogelijk in de vroege ochtend (start voor zonsopkomst) uitgevoerd. Er was in het voorjaar van 2024 geregeld en meer dan in gemiddelde jaren sprake van matige weersomstandigheden met veel neerslag of veel wind. Door de volle inventarisatieagenda, in combinatie met de getijafhankelijke bezoekmogelijkheden was het vaak niet mogelijk tellingen te verplaatsen; soms werd een telling wat later op de ochtend gestart, incidenteel is een de telling een dag of enkele dagen verschoven worden.

3.2 Soort specifieke aanpak

Ganzen

Tijdens de eerste telronden in maart, met de focus op grauwe ganzen en grote Canadese ganzen, is in de deelgebieden doelgericht gezocht naar ganzennesten. Hiervoor werden vooral de hogere wallen langs geulen en geultjes afgelopen.

Meeuwen & visdief

Bij het bepalen van het aantal territoria voor meeuwen en sterns zijn in voorgaande jaren enkel nesten in beschouwing genomen. Van geen van deze soorten zijn er in 2024 echter nesten aangetroffen. In het geval van zilvermeeuwen zijn ook enkele malen (langdurig) alarmerende vogels genoteerd, maar uit ervaring weten we dat dit niet altijd een indicatie is voor broeden in de directe omgeving; Zilvermeeuwen die boven Saeftinghe alarmeren kunnen hun nest in het havengebied van Antwerpen hebben.

Rallen

Een extra inventarisatieronde voor vooral nachtactieve soorten als kwartel, waterral, porseleinhoen en kwartelkoning is uitgevoerd in de vorm van een avond/nachttelling op 24 juni. Hierbij werd op een teltraject om de 150 meter roep en zang van waterral (en soms andere rallensoorten) afgespeeld om een reactie uit te lokken. Een beperkt deel van het gebied kon onderzocht worden (trajecten langs dijken en niet overstroombare paden). Een kaartje met bezochte delen in de avond/nacht van 24 juni is opgenomen als bijlage 4. Doordat ochtendrondes meestal voor zonsopgang werden gestart hebben we toch een goed beeld van deze soorten in het overige gebied.

Graszanger

In 2018 zijn in augustus aanvullende bezoeken geweest om territoria van graszanger op te sporen. Deze soort is het laatste decennium sterk toegenomen en territoriale vogels zijn steeds vroeger in het voorjaar actief. Om die reden is in 2024 geen aanvullende juli- of augustustelling uitgevoerd. Losse waarnemingen (in april-juni) zijn soms in een apart deelbezoek (1%) ingevoerd in Avimap. In overleg met Sovon is besloten deze waarnemingen niet mee te nemen in de autoclustering.

3.3 Avimap

3.3.1 Invoer

Bij het invoeren en de verwerking van de gebiedsdekkende broedvogeltelling in Saeftinghe is gebruik gemaakt van de Avimap software. Deze app is destijds ontwikkeld door Sovon in samenwerking met Het Zeeuwse Landschap en wordt inmiddels overal in Nederland gebruikt voor BMP-inventarisaties en gebiedsinventarisaties van vogels. Op smartphone of tablet worden in het veld real-time alle broed-indicerende waarnemingen van vogels ingevoerd. Elk broedindicerend gedrag heeft een eigen code en op de google-maps achtergrondkaart zijn de territoriumstippen exact in te tekenen. De ingevoerde gegevens zijn na controle in het veld direct geüpload naar de website, waar de gegevens nog meermaals gecontroleerd zijn.

3.3.2 Uitwerking

Het samenleggen van de autocluster-resultaten van de 26 deelgebieden is niet geheel representatief voor het omvattende gebied. Dit komt omdat territoria zich over de deelgebiedsgrenzen heen kunnen strekken en eenzelfde territorium zodoende in twee deelgebieden wordt meegeteld. Om dit te voorkomen zijn - net als in 2018 - na het broedseizoen alle tellingen door Sovon samengevoegd in een gebiedscluster. Vervolgens zijn bezoeken gegroepeerd, zodanig dat er 8 telrondes (waarvan één avond/nachtronde) voor het gehele gebied ontstonden. De bezoeken zijn geclusterd op een datum ergens in het midden van de clusterperiode (tabel 3.1), waarbij rekening is gehouden met door Sovon gehanteerde datumgrenzen van bepaalde soorten. Uiteindelijk zijn door middel van autoclustering de territoria bepaald. Waar nodig zijn nadien nog handmatige correcties uitgevoerd.

Voor enkele soorten is een versoepeling van de criteria toegepast, namelijk voor tureluur en voor baardman. De reden hiervoor is de volgende: de criteria die in Avimap toegepast worden zijn gebaseerd op landelijke gemiddelden. De fusieafstand van tureluur vastgelegd op 1000 meter. In Saeftinghe zijn de dichtheden echter hoger dan in bijvoorbeeld een weidelandschap. Met een fusieafstand van 1000 meter worden veel minder en zeker te weinig territoria gekarteerd ten opzichte van de methode toegepast bij de inventarisaties in 1997, 2004 en 2012. Sovon heeft daarom bij uitzondering voor Saeftinghe de fusieafstand voor tureluur op 300 meter ingesteld (zowel in 2018 als in 2024). Voor baardman geldt eenzelfde probleem en is de fusieafstand aangepast van 500 meter naar 200 meter, omdat bij autoclustering bleek dat soms territoria aan weerszijden van soms honderden meter brede geulen werden samengevoegd. In 2018 is voor deze soort overigens niet gewerkt met aangepaste fusieafstanden.

	Bezoek 1	Bezoek 2	Bezoek 3	Bezoek 4	Bezoek 5	Bezoek 6	Bezoek 7	Bezoek 8
datumgrenzen	25/3-5/4	4/4-19/4	18/4-1/5	28/4-16/5	16/5-2/6	27/5-11/6	7/6-26/6	avond
clusterdatum	1-apr	15-apr	30-apr	10-mei	31-mei	10-jun	25-jun	24-jun
Naam								
A1	3-apr	17-apr	29-apr	15-mei	28-mei		13-jun	24-jun
K	5-apr	19-apr		8-mei	24-mei	6-jun	24-jun	
A2	3-apr	17-apr	29-apr	15-mei	28-mei		13-jun	24-jun
O1	27-mrt	9-apr	19-apr	30-apr	19-mei	31-mei	12-jun	
B	27-mrt	10-apr	23-apr	6-mei	21-mei	5-jun	20-jun	
L1	27-mrt	10-apr	24-apr	2-mei	17-mei	27-mei		24-jun
G	27-mrt	11-apr	23-apr	9-mei	19-mei	7-jun	17-jun	
C2	29-mrt	12-apr	22-apr	6-mei	22-mei	5-jun	18-jun	
P1	28-mrt	18-apr	1-mei	16-mei	2-jun	11-jun		
H1	2-apr	11-apr	19-apr	29-apr	21-mei	31-mei	13-jun	
P2	26-mrt	11-apr	18-apr	1-mei	16-mei	2-jun	11-jun	
H2	2-apr	11-apr	19-apr	29-apr	21-mei	31-mei	11-jun	
I1	2-apr	12-apr	18-apr	1-mei	23-mei	4-jun	12-jun	
I2	2-apr	12-apr	18-apr	1-mei	23-mei	4-jun	12-jun	
D	29-mrt	8-apr	21-apr	13-mei	24-mei	8-jun	19-jun	
E	29-mrt	4-apr	25-apr	6-mei	21-mei	3-jun	19-jun	
J	29-mrt	10-apr	23-apr	7-mei	17-mei	3-jun	21-jun	24-jun
Q2	25-mrt	5-apr	23-apr	8-mei	23-mei	3-jun	19-jun	
M	25-mrt	4-apr	18-apr	28-apr	17-mei	28-mei	13-jun	
N	25-mrt	5-apr	18-apr	29-apr	17-mei	28-mei	7-jun	
F	28-mrt	11-apr	24-apr	6-mei	17-mei	27-mei	20-jun	24-jun
C1	21-mrt	8-apr	22-apr	6-mei	23-mei		19-jun	
L2	27-mrt	8-apr	24-apr	2-mei	17-mei	27-mei	19-jun	
Q1	25-mrt	5-apr	23-apr	4-mei	23-mei	3-jun	19-jun	24-jun
R	26-mrt	4-apr	25-apr		20-mei	4-jun	26-jun	
O2	27-mrt	10-apr	19-apr	30-apr	19-mei	31-mei	12-jun	

Tabel 3.1 Tellingen Saeftinghe 2024 per deelgebied en per datumcluster (zie afbeelding 2.4 voor ligging deelgebieden)

3.4 Invloed van weer & getij

Het weer is van invloed op de activiteit van vogels en daardoor op de trefkans tijdens het inventariseren. Harde wind, neerslag en zeer lage temperaturen zijn belemmerende factoren tijdens het tellen. De territoriale activiteit neemt ook af bij deze omstandigheden. Weersomstandigheden kunnen ook van grote invloed zijn op het broedsucces, daarom wordt hier een korte beschrijving van het weer in het broedseizoen van 2024 gegeven aan de hand van de maandoverzichten van het KNMI (voor de volledige verslagen zie bijlage 5).

3.4.1 Weer voorjaar 2024

De weergegevens in deze paragraaf zijn afkomstig van meteozeeland.nl. Het meest opvallend aan het voorjaar van 2024 waren de veel voorkomende regendagen en de grote hoeveelheid neerslag in met name april en mei. Hoewel juni juist aan de droge kant was, waren de eerste drie weken van deze maand ook niet ideaal voor het inventariseren van broedvogels door de lage temperaturen.

Maart 2024; recordwarm

Temperatuur: na de warmste februarimaand ooit (afwijkingen tot +4.5 graden) is maart 2024 ook recordwarm verlopen. In Vlissingen kwam het etmaalgemiddelde uit op 8.9 graden tegen 6.8 graden normaal. In Westdorpe was het gemiddeld 9.2 graden. Maart was daarmee overigens slechts enkele tienden graden warmer dan februari. Zowel in februari als in maart kwam in Zeeland geen vorst voor. De laagste temperatuur was 0.9 graden op 5 maart in Westdorpe. Daar werd op 20 maart de hoogste temperatuur gemeten: 18.0 graden.

Zonuren: de zon scheen in Vlissingen 131.7 uur tegen 150.3 uur normaal. Westdorpe meldde 114.2 zonuren.

Neerslag: volgens de voorlopige gegevens viel gemiddeld over Zeeland 64 mm regen tegen 54 mm normaal. De maandsommen liepen uit een van 43 mm in Kerkwerpe tot 85 mm in St. Kruis.

April 2024; zeer nat, vrij warm, aan de sombere kant

Temperatuur: met in Vlissingen een gemiddelde temperatuur van 10.6 graden tegen 9.8 graden normaal was april vrij warm. De eerste 14 dagen van de maand waren recordwarm, daarna volgde tot de 27e een koude periode. In Westdorpe was het etmaalgemiddelde 11.2 graden. Het aantal warme dagen (≥ 20.0 graden) liep uiteen van twee in Vlissingen tot zes in Westdorpe. De hoogste temperatuur werd op 13 april in Wilhelminadorp en Westdorpe gemeten: 23.3 graden. De laagste temperatuur was 0.4 graden op de 23e van de maand.

Zonuren: De zon scheen in Vlissingen 184.8 uur tegen 207.5 uur normaal. In Westdorpe werden 168.5 zonuren geregistreerd.

Neerslag: gemiddeld viel er 90.4 mm tegen 38.6 mm normaal. De maandsommen liepen uiteen van 75.3 mm in Westdorpe tot 107.7 mm in Ritthem.

Mei 2024; vrij warm, vrij somber en zeer nat

Temperatuur: de gemiddelde etmaaltemperatuur in Vlissingen was 14.7 graden tegen 13.3 graden normaal. Het aantal warme dagen (≥ 20 graden) in de provincie varieerde van zes in Vlissingen tot negen in Westdorpe. De 12^e mei was op veel plaatsen een zomerse dag (maximumtemperatuur ≥ 25.0 graden) met als hoogste temperatuur 27.2 graden in Domburg. De laagste temperatuur was 5.6 graden op 4 mei in Wilhelminadorp. Landelijk gezien was de gemiddelde maximumtemperatuur het laagst in Vlissingen (18.1 graden) In Westdorpe lag de gemiddelde maximumtemperatuur 0.9 graden boven normaal.

Zonuren: de zon scheen in Vlissingen 180.3 uur tegen 226 uur normaal. Westdorpe was ditmaal met 158.8 uur zon het minst zonnige plekje van Nederland.

Neerslag: gemiddeld over Zeeland viel 136.6 mm regen tegen 57.4 mm normaal. De maandsommen lopen uiteen van 98.3 mm in Sint Kruis tot 181.3 mm in Ovezande.

Juni 2024; vrij koel, vrij zonnig en vrij droog

Temperatuur: met in Vlissingen en Westdorpe een gemiddelde temperatuur van 15.9 graden tegen 16.1 graden normaal was juni vrij koel. De eerste drie weken van de maand lagen de temperaturen ruim onder het langjarig gemiddelde. Maar de laatste warme week van juni zorgde dat de gemiddelde temperatuur toch nog flink omhoogging. Het aantal warme dagen (≥ 20.0 graden) varieerde van zes in Domburg, tot 14 in Westdorpe. Westdorpe telde vier zomerse dagen (maximumtemperatuur ≥ 25.0 graden). In Domburg en Vlissingen kwamen geen zomerse dagen voor. In Westdorpe werd het op 26 juni 30.2 graden, de enige tropische dag in Zeeland.

Zonuren: de zon scheen in Vlissingen 252.4 uur tegen 230.1 uur normaal. Westdorpe meldde 222.5 zonuren.

Neerslag: gemiddeld over de provincie viel 41.8 mm regen tegen 68.9 mm normaal. De maandsommen liepen uiteen van 25.7 mm in Westkapelle tot 58.5 mm in Rilland. Landelijk was Westkapelle het droogste plekje van het land.

Juli 2024 nat, maar met een normale temperatuur en hoeveelheid zon

Temperatuur: in Vlissingen was de gemiddelde temperatuur 18.5 graden tegen 18.4 graden normaal. De eerste maand helft was zeer koel maar de zomerse temperaturen in de tweede helft van de maand trokken het gemiddelde nog flink omhoog. Westdorpe meldde een etmaalgemiddelde van 18.4 graden. De hoogste temperatuur was 31.1 graden op 19 juli in Wilhelminadorp. De laagste temperatuur werd op 14 juli in Westdorpe gemeten: 9.6 graden. Het aantal warme dagen (maximumtemperatuur ≥ 20.0 graden) liep uiteen van 18 in Domburg tot 25 in Westdorpe. Het aantal zomerse dagen (maximumtemperatuur ≥ 25.0 graden) liep uiteen van vijf in Domburg tot acht in Westdorpe. Op twee dagen werd het warmer dan 30 graden in Westdorpe.

Zonuren: de zon scheen in Vlissingen 228.5 uur tegen 224.4 uur normaal. Westdorpe noteerde 205.3 zonuren.

Neerslag: gemiddeld over Zeeland viel 92.1 mm regen tegen 80.2 mm normaal. De verschillen waren groot: in Kerkwerpe viel 130.8 mm, in Terneuzen slechts 55.0 mm. Dat was landelijk ook de laagste maandsom.

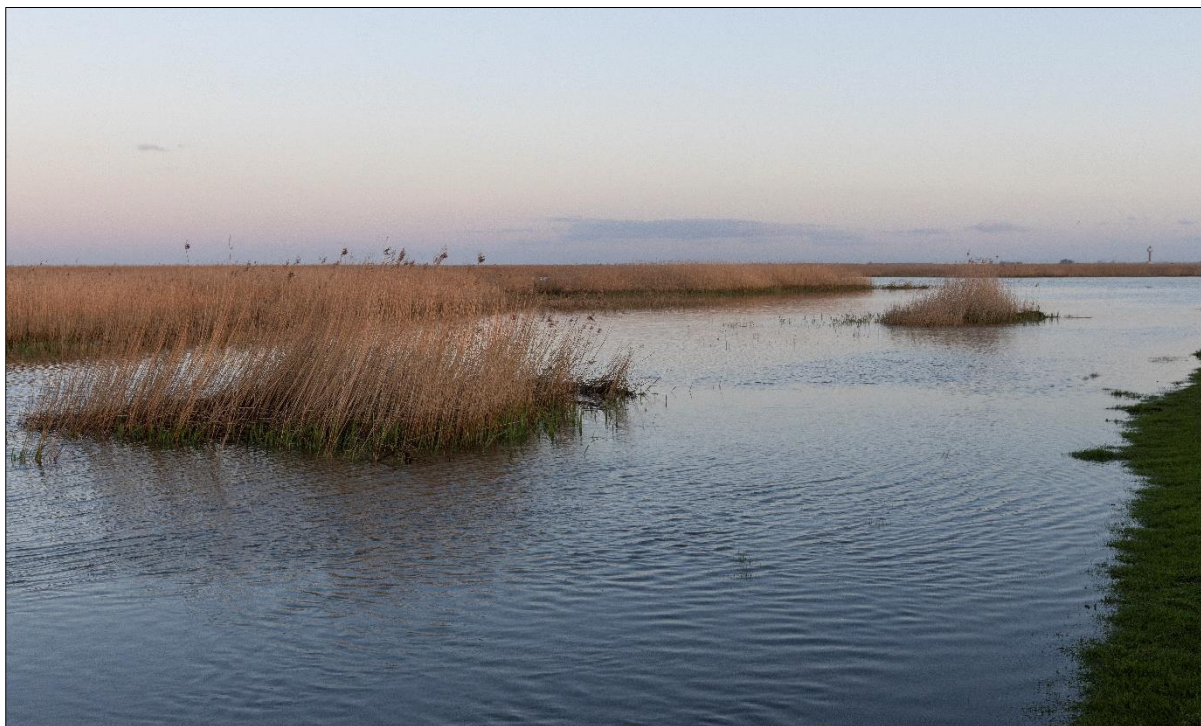

Afbeelding 3.1 Eerste verkennend veldbezoek 19 maart 2024. Van links naar rechts Jaco Walhout, Wannes Castelijns, Bram Roobol en Louis Schramme (foto Marcel Klootwijk)

3.4.2 Getij voorjaar 2024

Getijdentabellen van Baalhoek zijn opgenomen als bijlage 5. Het getij bepaald in belangrijke mate het schema van de inventarisaties in Saeftinghe. De hoogste waterstanden (tot 338+ NAP) worden bereikt in de periode rond nieuwe maan (dit jaar NM op 10/03, 08/04, 08/05 en 06/06) en (iets minder hoog) rond volle maan (dit voorjaar 25/03, 24/04, 23/05 en 22/6) en de laagste waterstanden rond het eerste kwartier (dit jaar 17/3, 15/04, 15/05 en 14/06). Het verschil tussen hoog en laag water is op de dagen met de hoogste waterstand tot 5,85 meter, op dagen met de laagste waterstanden is dit slechts 3,30 meter! Veel delen van Saeftinghe kunnen pas drie uur na hoog water bereikt/ bezocht worden en moeten dus ook weer drie uur voor het volgende hoog water verlaten zijn. Bij volle maan en het eerste kwartier zijn geulen vaak nog een uur langer niet doorwaadbaar, waarmee het tijdsvenster om te inventariseren nog kleiner wordt.

Bij waterstanden hoger dan 3 meter boven NAP komen de meeste kommen nat te staan, de lagere kommen al bij 2,8 meter. In april en mei zien we dat er pieken waren met een hoogte van meer dan 3 meter en ook enkele boven 3,3 m. Voor bodem-broedende vogels kan dit geleid hebben tot mislukking van de (eerste) nesten. Bruine kiekendieven en ganzen bouwen (in Saeftinghe) verhoogde nesten, dit heeft als gevolg dat de nesten betere kansen hebben om overstromingen te overleven. De kokmeeuwen en visdieven die voorheen in Saeftinghe broedden, nestelden soms op veek-pakketten. Deze veek-pakketten kunnen drijven in geval van overstroming van het schor, zodat deze nesten ook een hogere overlevingskans hebben.

Afbeelding 3.2 Hoog water langs de Dam naar de Noord, 10 april 2024 (Marcel Klotwijk)

4 Resultaten

4.1 Inleiding

In 2024 werden van 64 soorten (inclusief exoten, soepgans en soepeend) territoria gevonden in Saeftinghe. In tabel 4.1 wordt het aantal territoria per soort weergegeven. Totaal zijn 5.275 territoria vastgesteld, waarmee de sterk neergaande trend van de afgelopen decennia wordt voortgezet; in 1997, 2004, 2012 en 2018 waren er respectievelijk 23.036, 16.680, 11.089 en 6.459 territoria. Het beeld wordt echter wel vertekent door het grote aantal kolonievogels (met name zilvermeeuwen) in eerdere jaren. Zonder meeuwen en sterns kwam het aantal territoria in 1997, 2004, 2012 en 2018 uit op 4.603, 8.241, 7.099 en 6.202.

In paragraaf 4.2 worden de resultaten per soort besproken. De gehanteerde volgorde van de soorten is conform de World Bird List van de Ornithological Committee (IOC), versie 14.2.

Soort	2024	Soort	2024	Soort	2024
Brandgans	2	Porseleinhoen	1	Cetti's Zanger	8
Grote Canadese Gans	61	Waterhoen	3	Tjiftjaf	7
Grauwe Gans	229	Meerkoet	16	Grasmus	11
Soepgans	2	Scholekster	81	Sprinkhaanzanger	34
Bergeend	2	Steltkluut	7	Snor	21
Nijlgans	108	Kluut	79	Bosrietzanger	3
Kuifeend	1	Kleine Plevier	3	Kleine Karekiet	754
Zomertaling	1	Kievit	36	Rietzanger	602
Slobeend	26	Strandplevier	1	Graszanger	160
Krakeend	23	Grutto	1	Winterkoning	3
Wilde Eend	125	Tureluur	239	Blauwborst	334
Soepeend	1	Zilvermeeuw	10	Roodborsttapuit	3
Pijlstaart	1	Bruine Kiekendief	22	Tapuit	2
Wintertaling	4	Buizerd	1	Engelse Kwikstaart	1
Fazant	4	Kerkuil	1	Gele Kwikstaart	502
Kwartel	5	Torenavalk	1	Witte Kwikstaart	17
Patrijs	2	Slechtvalk	1	Graspieper	335
Fuut	1	Kauw	1	Kneu	10
Holenduif	4	Zwarte Kraai	12	Putter	12
Houtduif	10	Baardman	203	Rietgors	827
Koekoek	2	Veldleeuwerik	128		
Waterral	166	Boerenwaluw	2	Totaal	5275

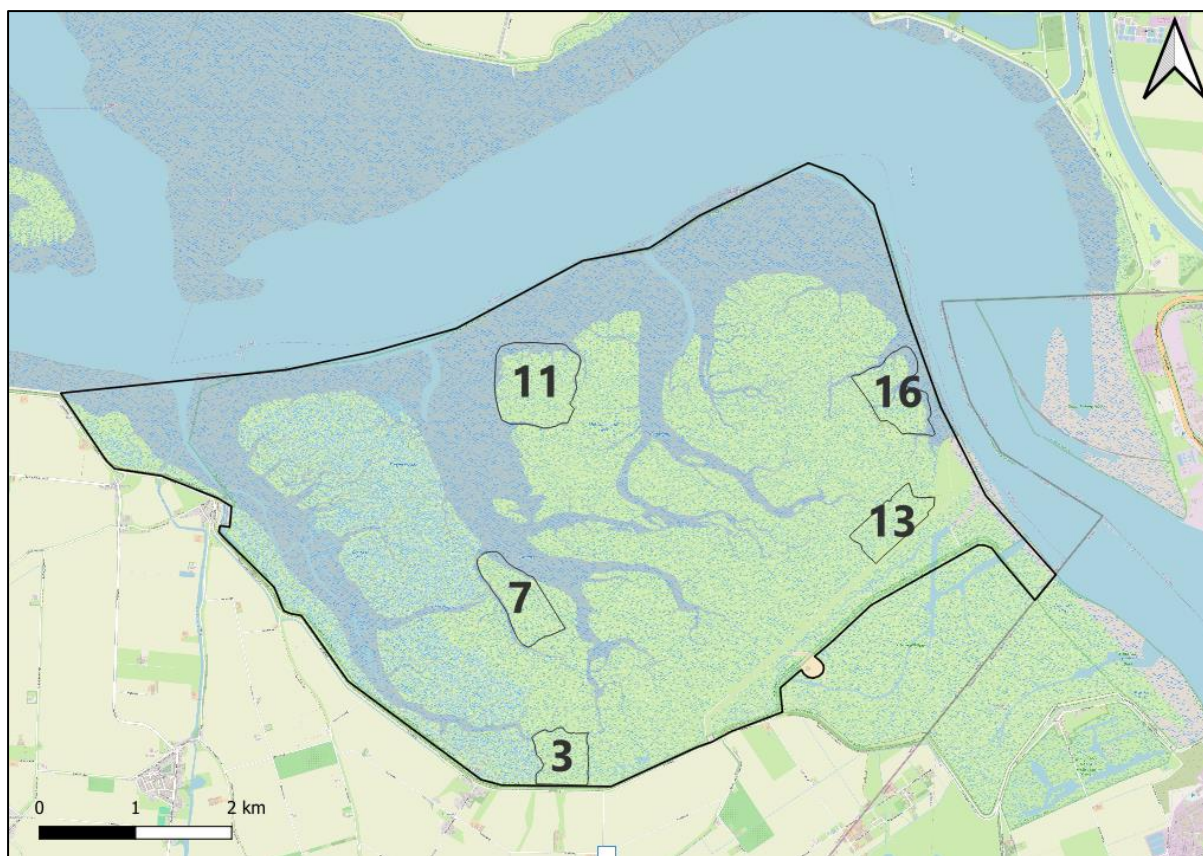
Tabel 4.1 Aantallen vastgestelde territoria per soort in 2024

4.2 Soortteksten

In deze paragraaf worden alle soorten waarvan in 2024 territoria zijn aangetroffen besproken.

De soort soortteksten bestaan uit een algemeen deel dat is gebaseerd op de volgende bronnen: Birdlife International, Sovon (stats.sovon.nl, betreft meestal aantalschattingen over de periode 2018-20) en de Avifauna Zeelandica. Tenzij anders vermeld gelden de Zeeuwse aantalschattingen voor de periode 2013-15.

In het hoofdstuk wordt het voorkomen van de soort in 2024 besproken en vergeleken met eerdere inventarisatiejaren, waarbij tevens wordt geprobeerd veranderingen (toename, afname of verschuivingen) te duiden. Daarbij wordt (voor algemener voorkomende soorten) ook gebruik gemaakt van BMP-gegevens. In Saeftinghe liggen vijf verschillende BMP-plots (afbeelding 4.1), waarvan de meeste (vrijwel) jaarlijks worden geïnventariseerd sinds 2004. Plot 16A is in 2010 toegevoegd en wordt tegenwoordig tweejaarlijks gemonitord. In de getoonde grafieken worden trendlijnen weergegeven vanaf 2004 voor alle plots (3, 7, 11, 13 en 16), langlopende plots (3, 7, 11 en 13) en alle landelijke BMP-gebieden. Voor enkele soorten (bergeend, tureluur, scholekster, veldleeuwerik en graspieper) zijn ook trends beschikbaar voor het habitattype kwelder.

Afbeelding 4.1 Situering van de BMP-plots in Saeftinghe

Een overzichtstabel van alle soorten over de vijf integrale jaren wordt weergegeven in bijlage 6. De territoriumkaarten van de inventarisatie van 2024 zijn te vinden in de soortteksten. Van een select aantal soorten zijn de territoriumkaarten van 2004, 2012, 2018 en 2024 ter vergelijking naast elkaar weergegeven in bijlage 7 (soorten op alfabetische volgorde).

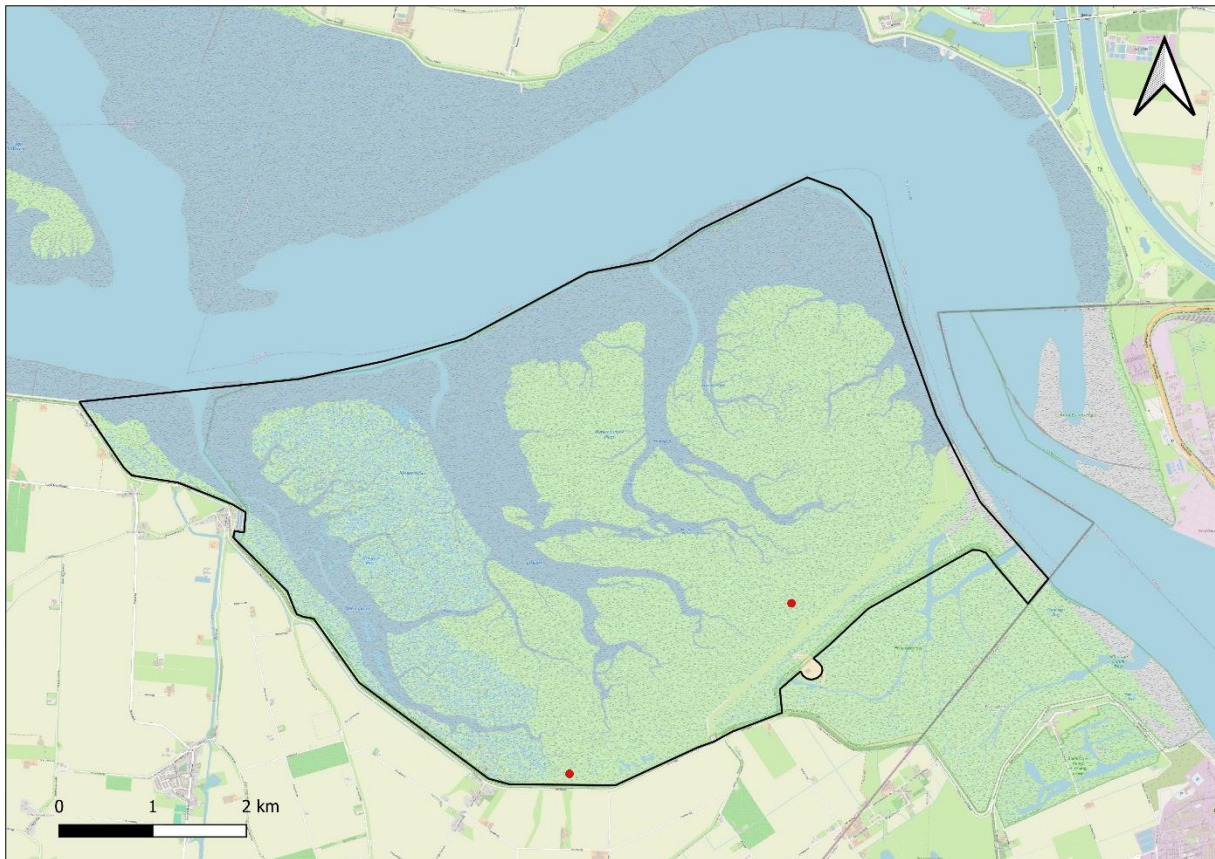
Brandgans *Branta leucopsis*

Algemeen

Brandganzen broeden in drie deelpopulaties in Groenland, Spitsbergen en Arctisch Rusland. De laatste deelpopulatie is de afgelopen decennia vertienvoudigd tot meer dan 1,2 miljoen vogels en het broedareaal heeft zich uitgebreid naar het zuiden. Sinds de jaren negentig broedt de soort ook in Nederland. Het aantal broedparen nam toe tot 16.000-22.000 paar maar is sinds een aantal jaar afnemend (14.000-20.000 paren in 2018-2020). In Zeeland vestigde de soort zich begin jaren negentig en werd de populatie recent op 2.000-2.750 paar geschat.

Saeftinghe

In 2024 werden twee territoria vastgesteld, in 2018 was dat er één. De soort overwintert wel in grote aantallen in Saeftinghe.

Afbeelding 4.2 Territoria brandgans 2024 (n=2)

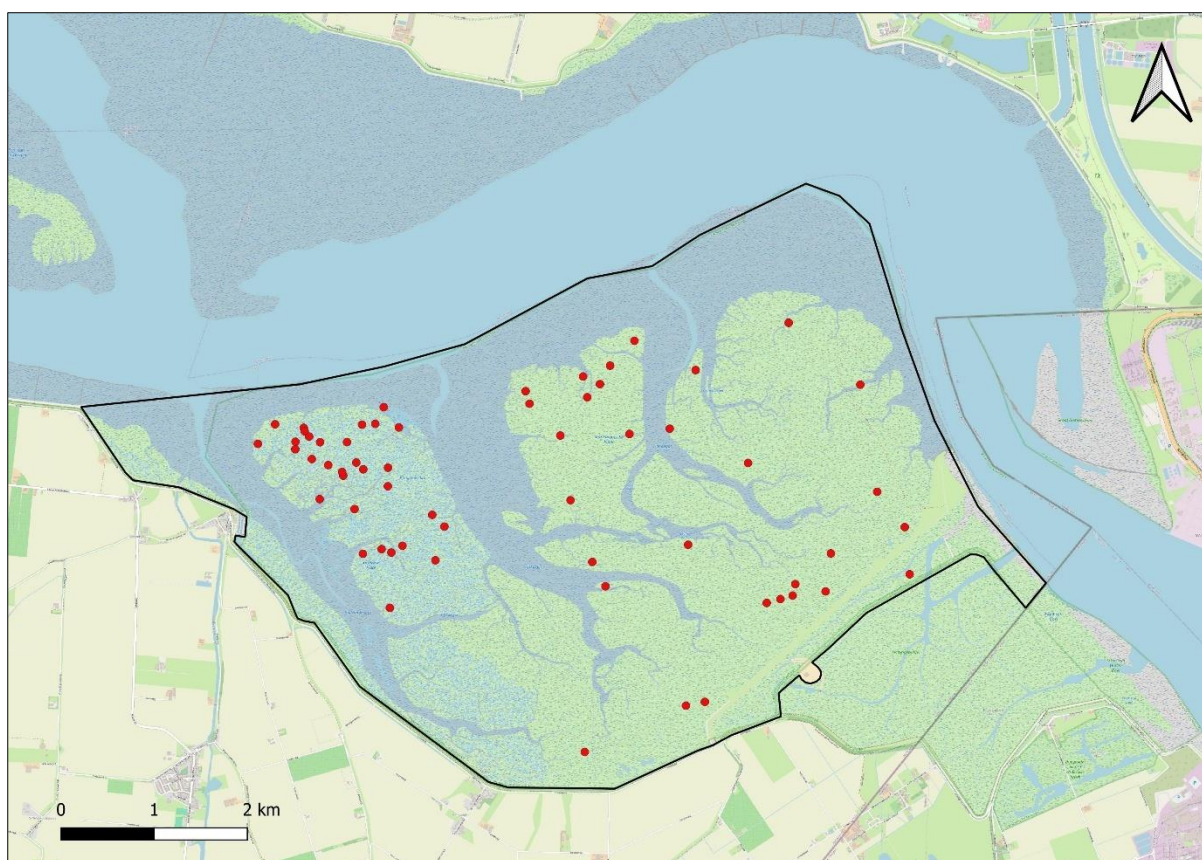
Grote Canadese gans *Branta canadensis canadensis*

Algemeen

De soort broedt van oorsprong in de VS en Canada en is in de 20^e eeuw succesvol in Europa geïntroduceerd, met grote populaties in Fenno-Scandinavië en Groot-Brittannië. In de Benelux is de vestiging van later datum, maar inmiddels is de soort hier ook sterk toegenomen met 1.500-2.500 paren in België en 12.000-16.000 paren in Nederland. In Zeeland vonden de eerste broedgevallen in het begin van de 21^e eeuw plaats en broeden tegenwoordig 500-800 paren.

Saeftinghe

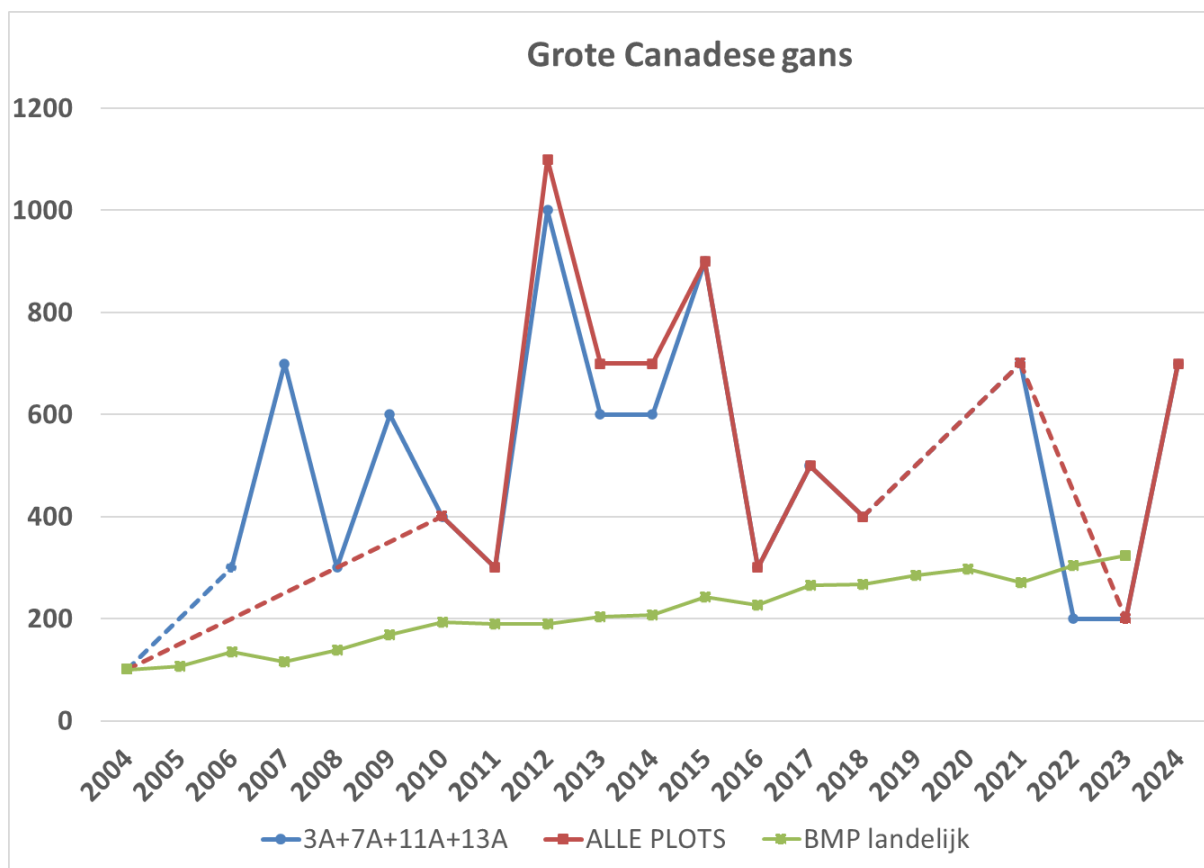
Na een aanvankelijk zeer sterke toename van 10 paar in 2004 naar 111 territoria in 2012 werden in 2018 slechts 62 territoria gevonden en werd het werkelijke aantal broedparen op basis van gevonden nesten op 47 bepaald. Net als bij grauwe gans lijkt bij de soort sprake van een stabilisatie met 61 gevonden territoria in 2024. De meeste territoria liggen diep in het schor op hoger gelegen oeverwallen (ver van de dijk, dus vermoedelijk minder gevoelig voor vossenpredatie).

Afbeelding 4.3 Territoria grote Canadese gans 2024 (n=61)

De trend in de BMP-plots is erg grillig (grafiek 4.1), maar over de gehele periode 2004-2024 positief, waarbij aangetekend dat het totaal aantal territoria in de plots laag is, dus een territorium meer of minder zorgt direct voor een grote fluctuatie.

Grafiek 4.1 BMP-trend grote Canadese gans in Saeftinghe-plots vergeleken met de landelijke trend (2004 = 100%)

Grauwe gans *Anser anser*

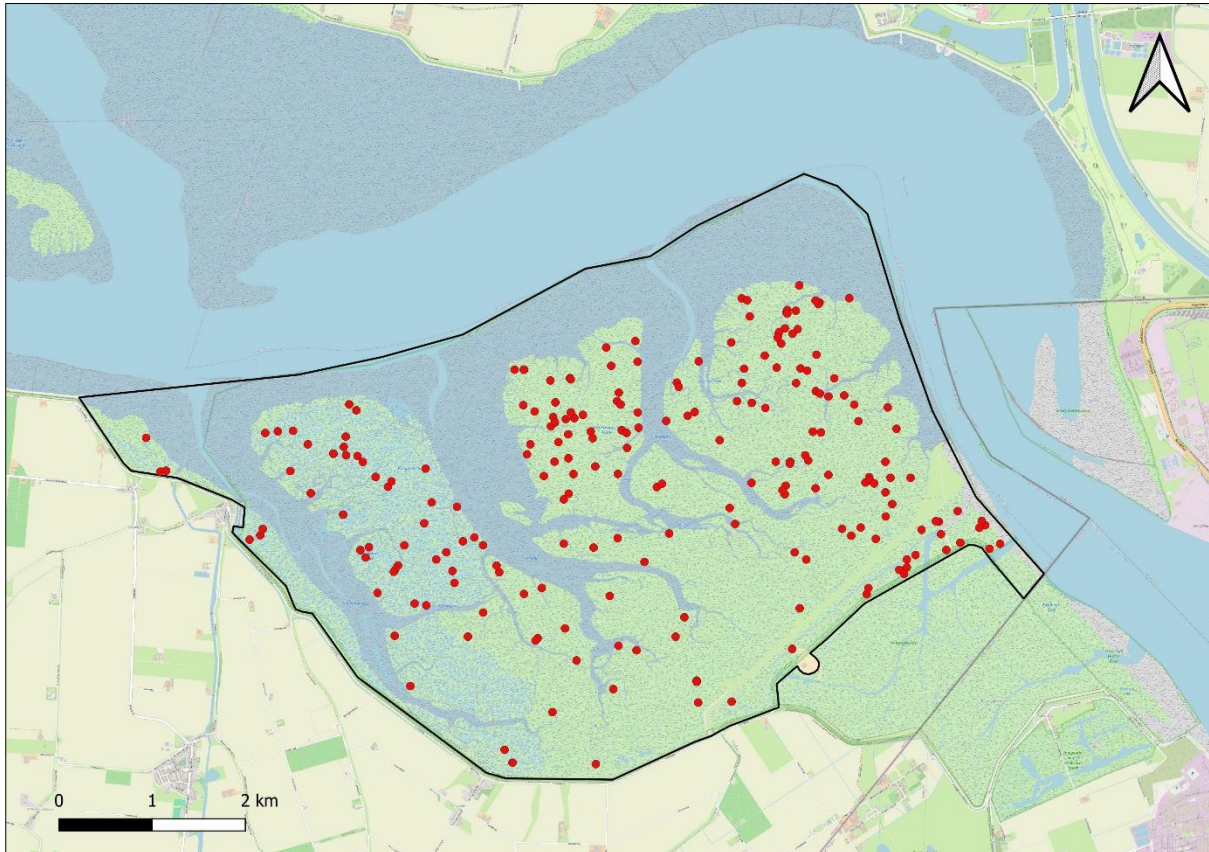
Algemeen

De Grauwe gans broedt in de grote delen van NW-Europa. In Nederland verdween de soort in de eerste helft van de twintigste eeuw vrijwel als broedvogel door ontginning van moerassen en bejaging. Uitzetpogingen leidden rond 1970 tot broedpopulaties in Friesland en het Deltagebied, gevolgd door een spontane vestiging in Flevoland en een sterke toename in waterrijke gebieden in het hele land. In 2018-2020 werd de populatie op 100.000-165.000 paren geraamd. In Zeeland verdubbelde de populatie sinds de eeuwwisseling naar 3.000-5.200 paren. De soort broedt tegenwoordig verspreid door de gehele provincie.

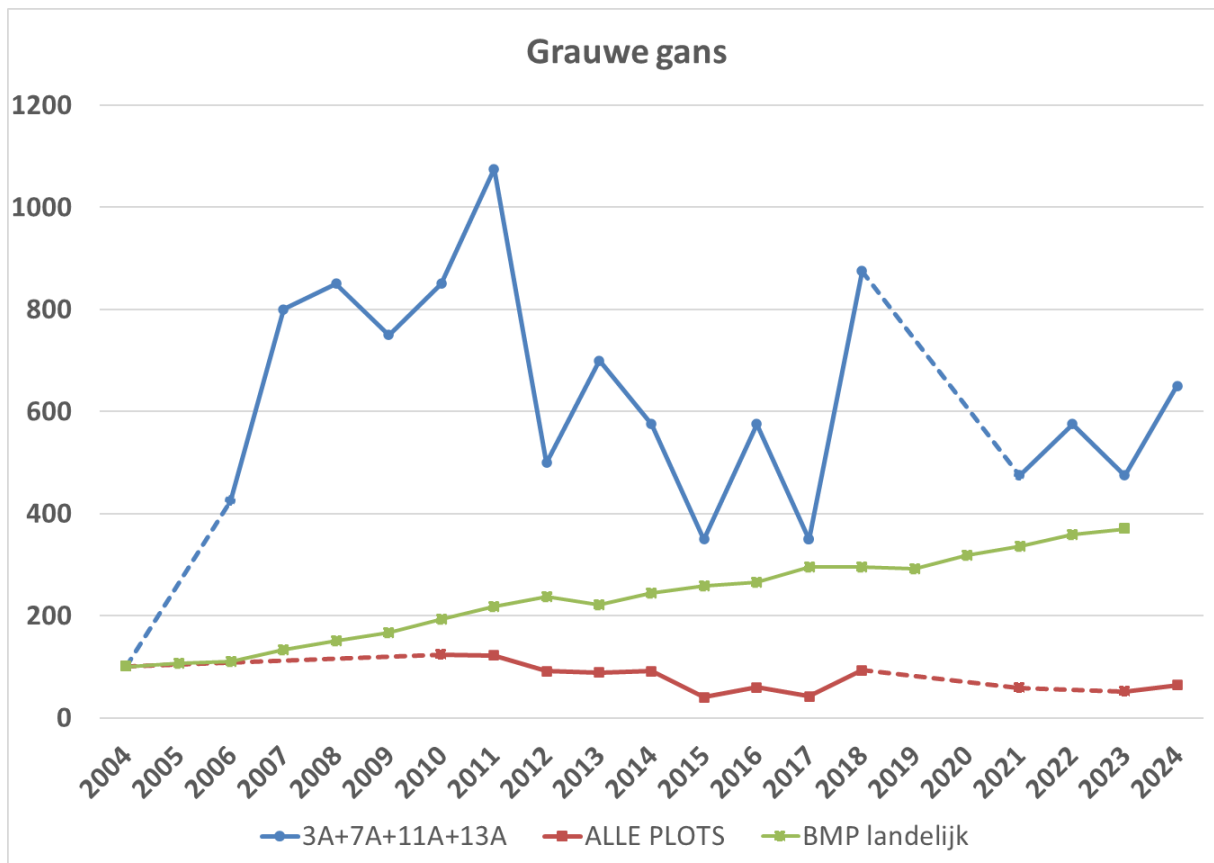
Saeftinghe

Het aantal grauwe ganzen in Saeftinghe is na 2012 afgenomen. In 2004 en 2012 werden respectievelijk 312 en 335 territoria vastgesteld, in 2018 slechts 232 (216 na handmatige correctie) en in 2024 229. De territoria in 2004 en 2012 zijn gebaseerd op waarnemingen met hoge broedcodes (nestvondsten), die van 2018 en 2024 op territoriumkartering, waarbij ook waarnemingen van alarmerende vogels of paartjes territorium indicierend worden beschouwd. De afname na 2012 is dus vermoedelijk nog groter dan uit de aantallen blijkt, maar de stand is sinds 2018 gestabiliseerd, wat ook terug te zien is in de BMP-gebieden.

De legselgrootte in de gevonden nesten in Saeftinghe is vaak klein (3-4 eieren, overigens niet altijd duidelijk of dit volledige legsel is, daarvoor is een tweede controle nodig), vroege legsel spoelen geregeld weg tijdens hoge waterstanden. Het broedsucces in Saeftinghe is afgaande op het aantal waargenomen jongen gering. Mogelijk wordt de populatie geregeld aangevuld met vogels die van buiten het gebied komen. Naast de 229 territoria van grauwe gans werden tevens 2 territoria van **soepgans** *Anser anser domestica* vastgesteld in onderzoeksjaar 2024.

Afbeelding 4.4 Territoria grauwe gans 2024 (n=229)

Grafiek 4.2 BMP-trend grauwe gans in Saeftinghe-plots vergeleken met de landelijke trend (2004 =100%)

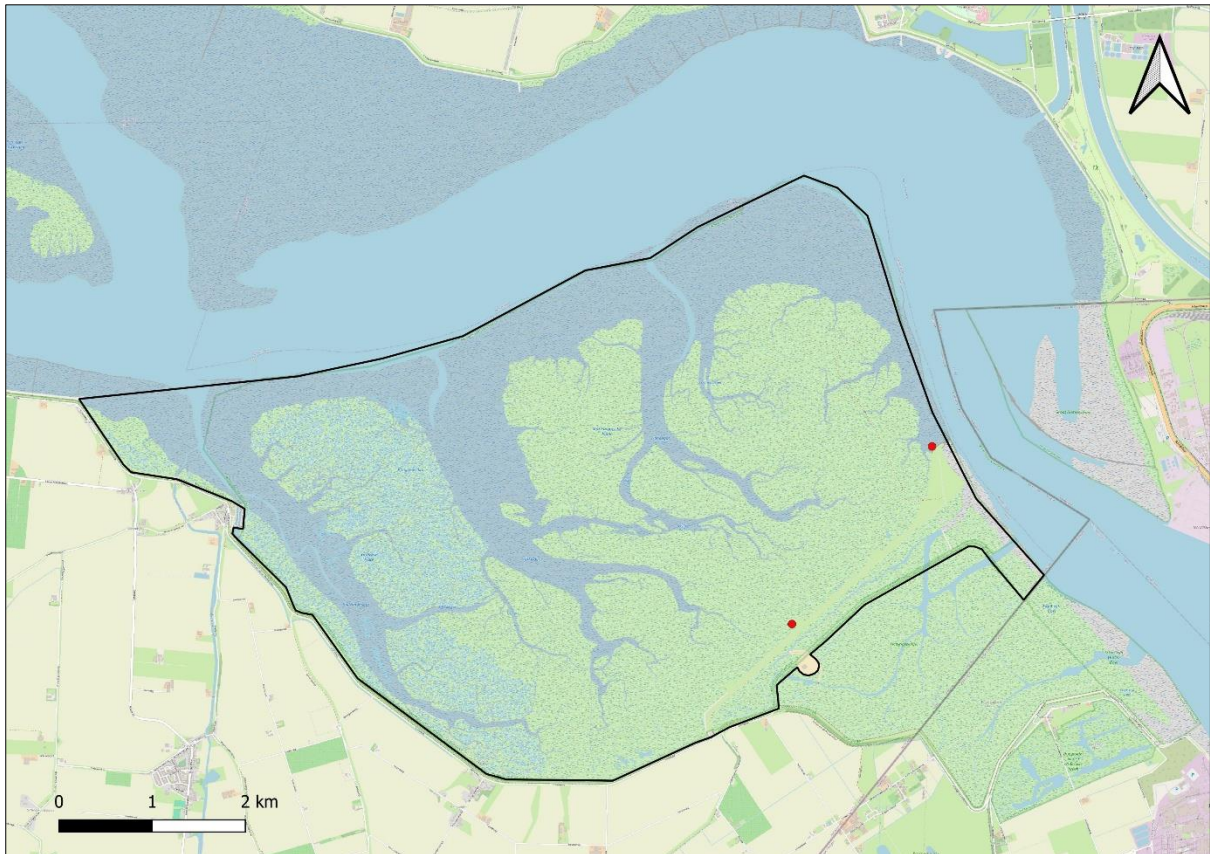
Nijlgans *Alopochen aegyptiaca*

Algemeen

Het oorspronkelijke verspreidingsgebied van de Nijlgans is in Afrika. De soort is als siervogel in de 17^e eeuw geïntroduceerd in Europa. In Nederland zijn de eerste broedgevallen ruim vijftig jaar geleden vastgesteld en in 2018-2020 broeden al 7.700-13.000 paren in ons land. Verspreid over heel Zeeland broedden in 2020 200-300 koppels.

Saeftinghe

In 2004 en 2012 werden drie en in 2018 en 2024 twee territoria gevonden. Nesten zijn nimmer gevonden, maar het paartjes van de gasdam is wel met kleine jongen gezien, waarmee broeden in Saeftinghe voor het eerst is bewezen

Afbeelding 4.5 Territoria nijlgans 2024 (n=2)

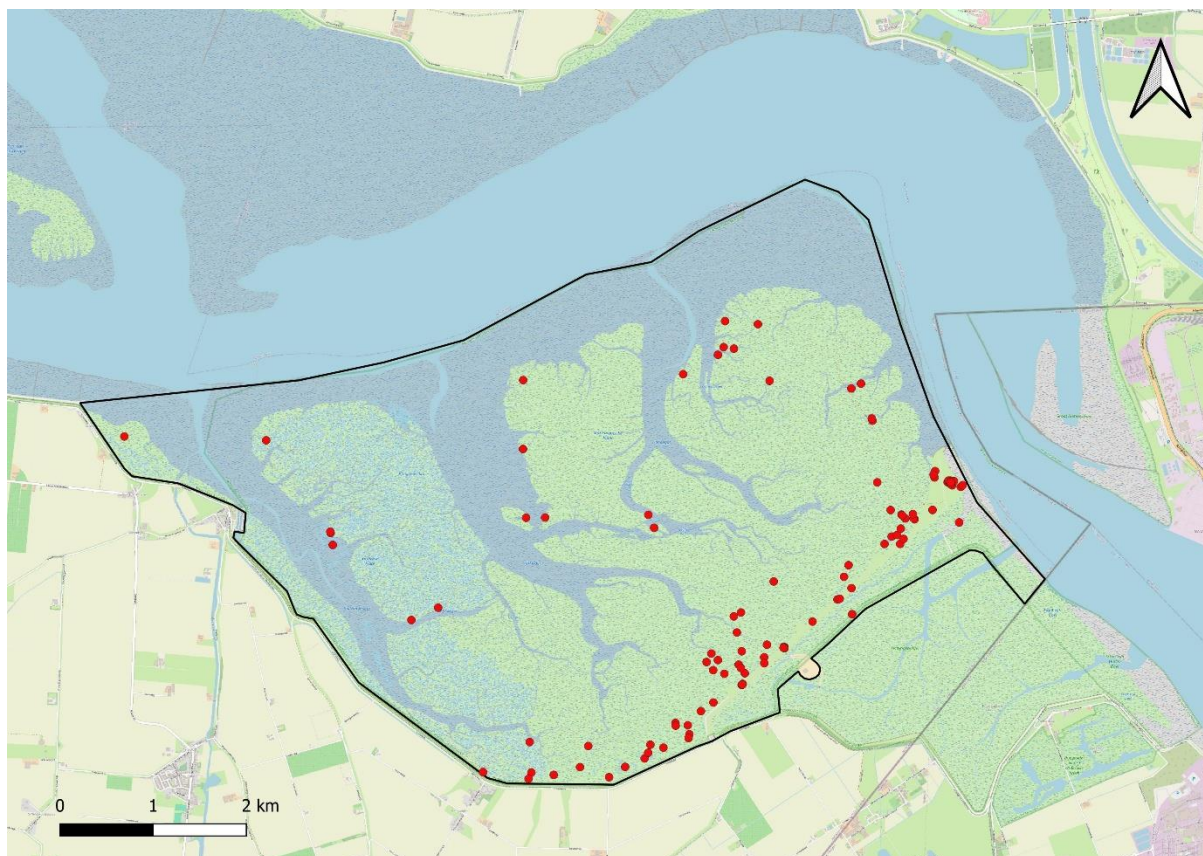
Bergeend *Tadorna tadorna*

Algemeen

Bergeenden broeden in grote delen van Eurazië met in 2015-2018 en 2018-2020 respectievelijk 5.700-9.400 en 4.900-8.200 in Nederland. In Zeeland nam de soort toe van 400 paren in 1957 tot 2.000 in de jaren zeventig en 2.000-3.000 begin jaren negentig. Tot 2010 volgde een afname (vooral in de duinen), daarna stabiliseerde de stand op 1.100-1.800 paren. Een deel van de paren komt overigens niet tot broeden.

Saeftinghe

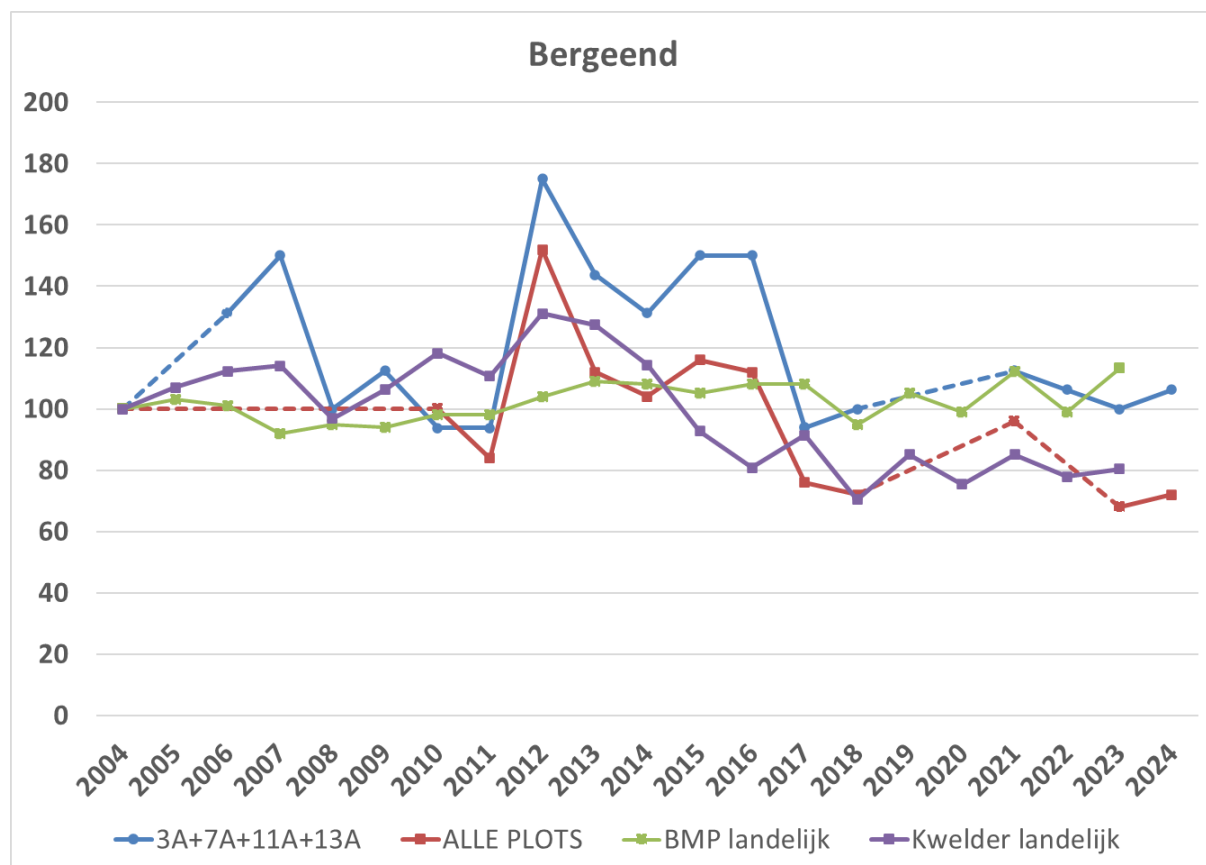
Het aantal territoria van de bergeend in Saeftinghe toont een neerwaartse trend. In 2004 en 2018 werden respectievelijk 188 en 169 territoria vastgesteld, in 2024 slechts 108. Het jaar 2012 springt er met 382 territoria opvallend uit. Waar de soort in 2004 en met name 2012 verspreid over geheel Saeftinghe voorkwam is de verspreiding nu grotendeels beperkt tot de omgeving van de Gasdam en het Plateau. Hier leeft een grote populatie konijnen. Niet meer gebruikte hollen en gangen van deze soort worden door bergeenden benut als broedlocatie. Ongeveer 20% van de huidige Saeftinghepopulatie broedt elders in het schor in oeverwallen en soms onder veekpakketten. Met name de laatste locaties zijn kwetsbaar voor verspoeling. Zodra de jongen uit het ei zijn gekropen trekken de ouders met hun jongen naar de grote geulen en buitenrand van het schor. De afname in Saeftinghe hangt mogelijk samen met de sterke toename van vossen in het gebied. Met name nesten en broedende vogels langs oeverwallen en op de gasdam – waar veel vossen voorkomen – zijn kwetsbaar voor predatie.

Afbeelding 4.6 Territoria bergeend 2024 (n=108)

De landelijke BMP-trend over de afgelopen twee decennia is positief, maar in kweldergebieden is in dezelfde periode een afname van 20% vastgesteld. In de BMP-plots in Saeftinghe is de trend in de plots met weinig riet over de gehele periode gezien stabiel (met uitschieters naar boven tussen 2006 en 2016), maar wanneer plot 16 wordt meegenomen is de trend duidelijk afnemend (-25%). De delen van Saeftinghe waar riet sterk toeneemt bieden geen geschikte broedhabitat voor de bergeend.

Grafiek 4.3 BMP-trend bergeend in Saeftinghe-plots vergeleken met de landelijke trend en de trend in habitattype kwelder (2004 =100%)

Casarca Tadorna ferruginea

Algemeen

De dichtstbijzijnde broedlocaties van (wilde) casarca's liggen in Bulgarije, Roemenië en Griekenland. De wereldpopulatie wordt op 170.000-220.000 vogels geschat. In West-Europa wordt de soort veel gehouden en ontsnapte vogels en hun nakomelingen weten zich te handhaven in het wild. De Nederlandse populatie wordt op 10-30 broedparen geschat.

Saeftinghe

Op 18 en 29 april werd een territoriale (roepende) vogel gezien langs de gasdam, de vogel verbleef veelal in het gezelschap van een nijlgans. Na april werd de vogel niet meer gezien.

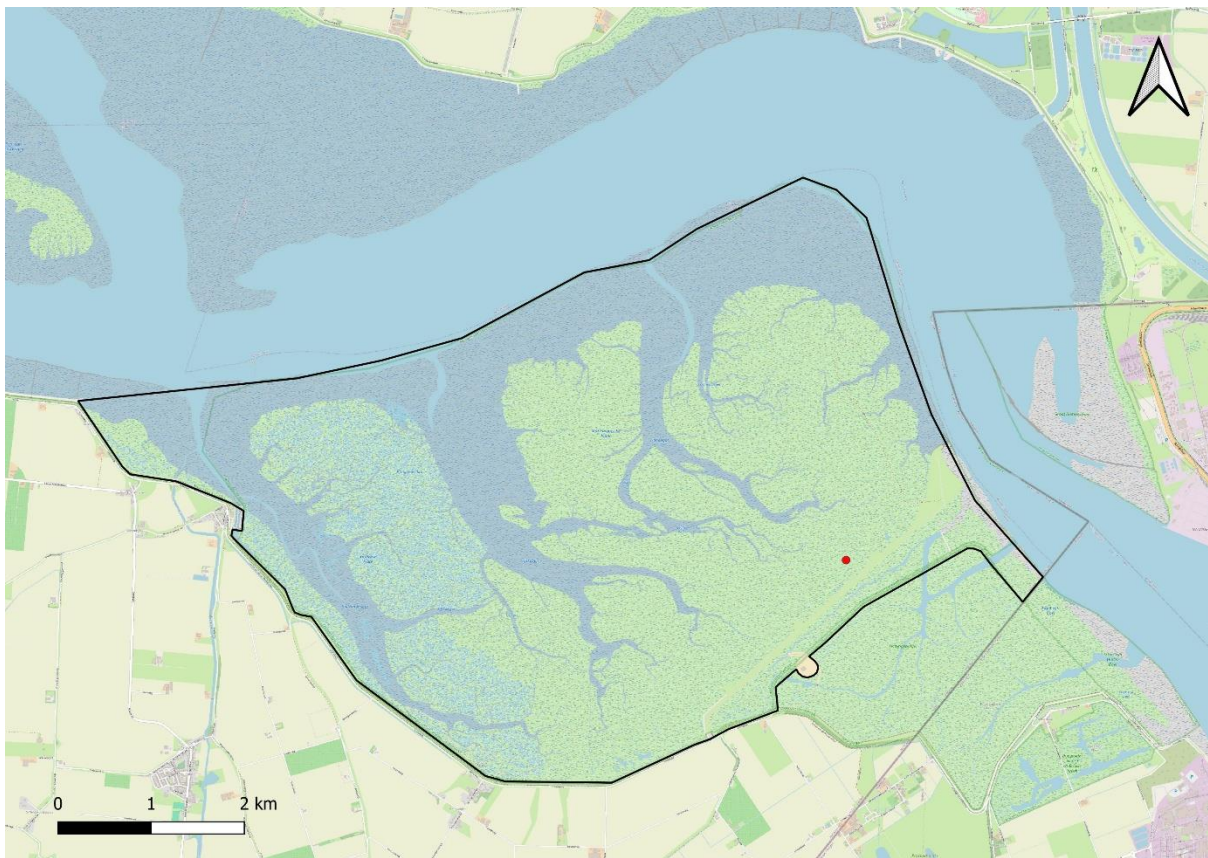
Kuifeend *Aythya fuligula*

Algemeen

Kuifeenden broeden op veel plaatsen in Midden- en Noord-Europa, oostwaarts tot ver in Rusland. In Nederland vestigde de soort zich pas in de 20e eeuw, maar tegenwoordig is het een talrijke broedvogel met 20.000-24.000 paren, waarvan 1.250-1.550 in Zeeland. De Zeeuwse populatie is sinds de eeuwwisseling stabiel.

Saeftinghe

Dit jaar werd slechts één territorium van de soort gevonden, waar dat er in 2012 en 2018 nog 14 waren. Er is weinig geschikt broedhabitat (zoete tot brakke diepe wateren met een goed ontwikkelde oevervegetatie) aanwezig in Saeftinghe, in die zin zijn de hoge aantallen in voorgaande jaren eerder verrassend. In 2012 en 2018 bevonden de territoria zich meestal dicht bij de zeedijk, (bij plassen in het begraasde gebied en in de spuikom aan de haven van Paal).

Afbeelding 4.7 Territoria kuifeend 2024 (n=1)

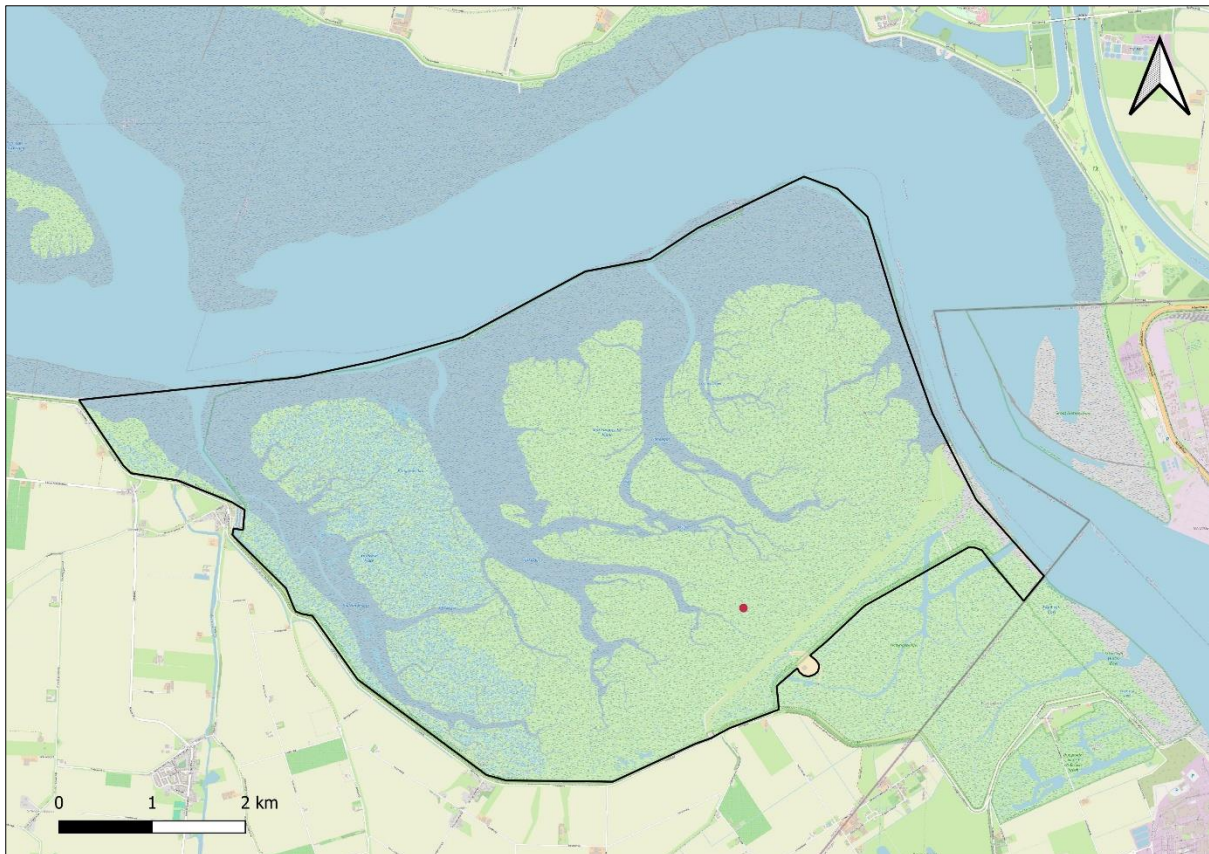
Zomertaling *Spatula querquedula*

Algemeen

Het broedgebied van de soort strekt van de Middellandse Zee tot Noord-Finland en oostelijk tot in Siberië. De wereldpopulatie wordt op 2,5-2,8 miljoen paren geraamd. Europese vogels overwinteren in tropisch West-Afrika. In ons land broedden in 2018-2020 ongeveer 1.000-1.500 paren. De populatie is stabiel.

Saeftinghe

In Saeftinghe broedt de soort in kleine aantallen (2004, 2012, 2018, 2024 respectievelijk twee, twee, nul en één territoria), waarbij aangetekend dat territoria (o.a. in 2024) veelal gebaseerd zijn op de aanwezigheid van solitaire mannetjes laat in het broedseizoen.

Afbeelding 4.8 Territoria zomertaling 2024 (n=1)

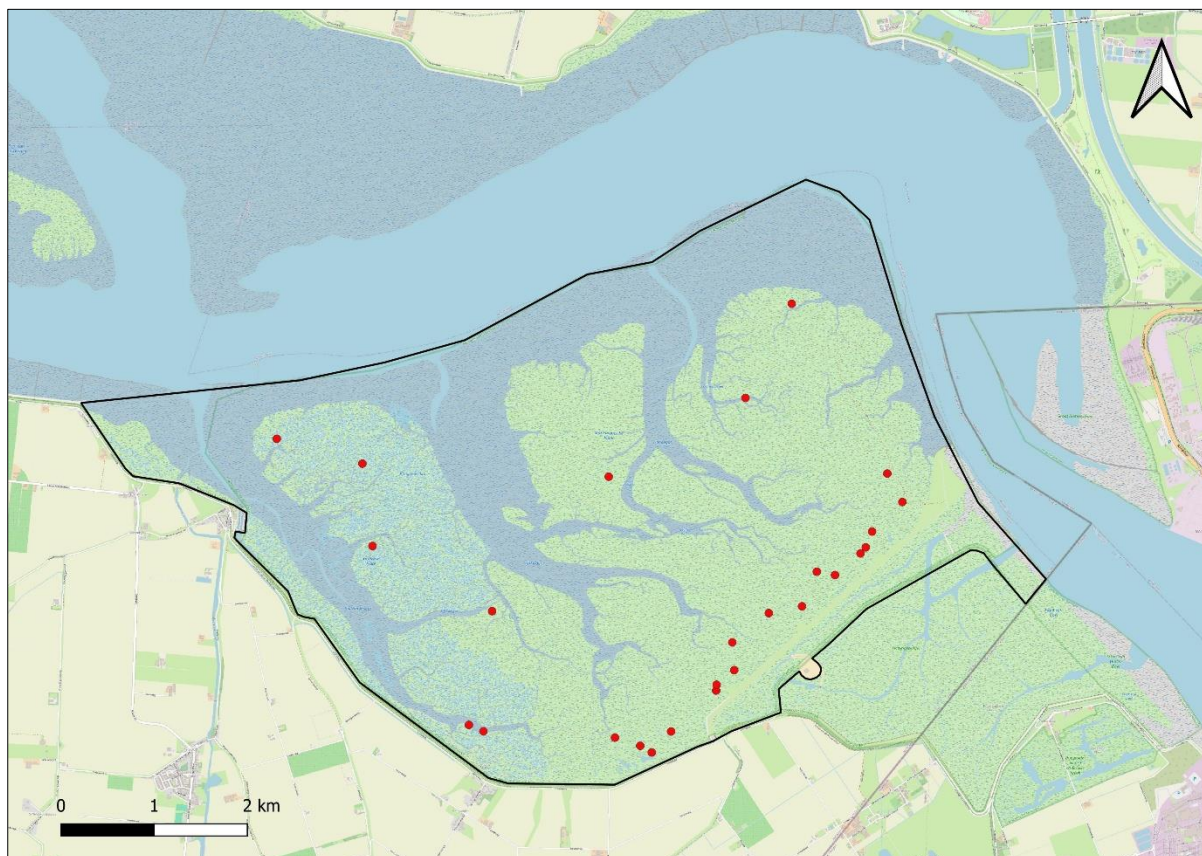
Slobeend *Spatula clypeata*

Algemeen

De slobeend broedt in een zeer groot deel van de gematigde en noordelijke streken van Noord-Amerika en Eurazië. Het aantal broedparen wordt op 3,25 tot 3,5 geschat, waarvan 170.000-233.000 in Europa. Europese vogels overwinteren vooral rond de Middellandse Zee en in West-Afrika. In ons land broeden 5.900-7.2000 paren (2018-2020), in Zeeland waren dat er in 2013-15 375-450.

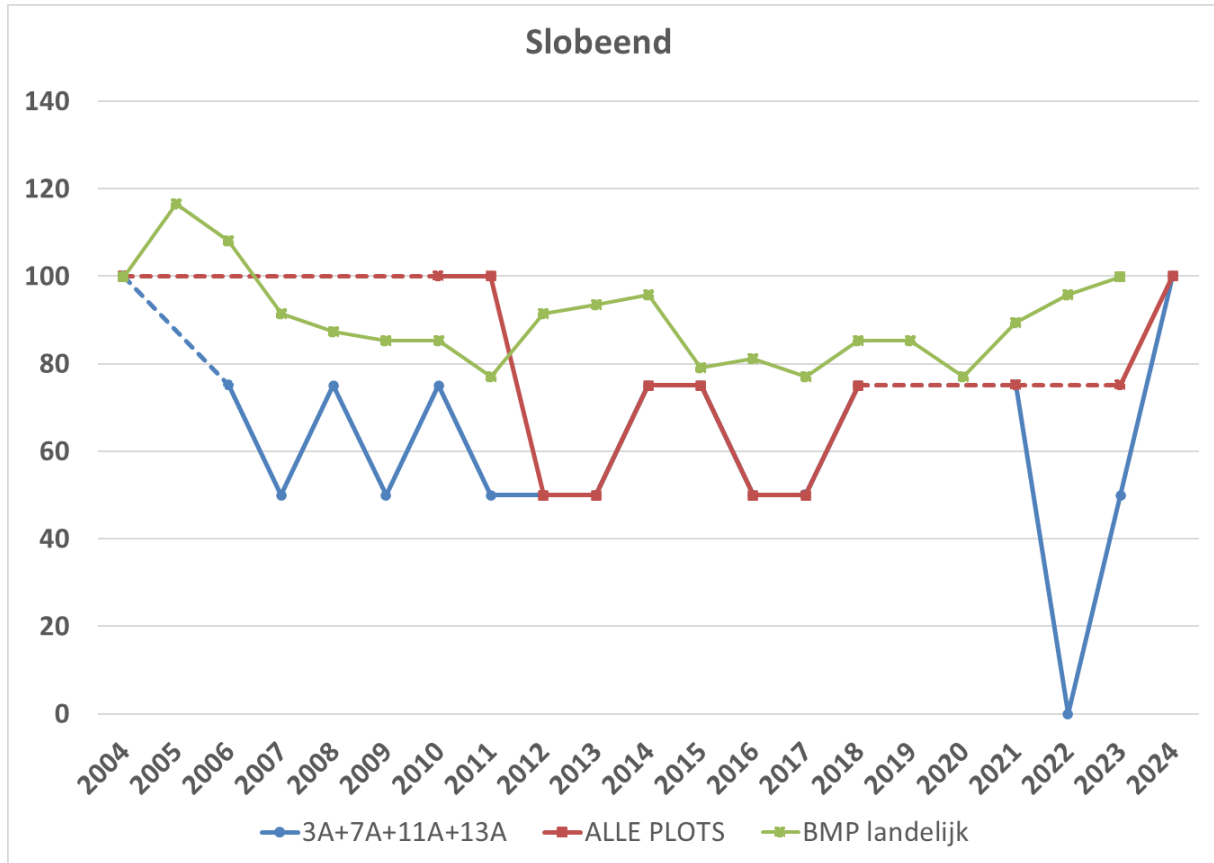
Saeftinghe

Het aantal broedparen in Saeftinghe fluctueert nogal met in 2004, 2012, 2018 en 2024 respectievelijk 43, 19, 42 en 26 territoria. De hoeveelheid geschikt broedhabitat in Saeftinghe is beperkt. Circa 75% van de territoria bevindt zich in de nattere delen van het begraasde gebied. Natte voorjaren, zoals die van 2014 zijn gunstig voor de soort. In de binnendijkse gebieden in Zeeland was er dit jaar meer geschikt broedhabitat te vinden, wat een verklaring zou kunnen zijn voor de lagere aantallen in Saeftinghe.

Afbeelding 4.9 Territoria slobeend 2024 (n=26)

De BMP-trend in Saeftinghe is gebaseerd op lage aantallen territoria (2004 = 5 paar) en overwegend negatief, hoewel in 2024 net zoveel territoria werden gevonden als in 2004 (grafiek 4.4).

Grafiek 4.4 BMP-trend slobeend in Saeftinghe-plots vergeleken met de landelijke trend (2004 =100%)

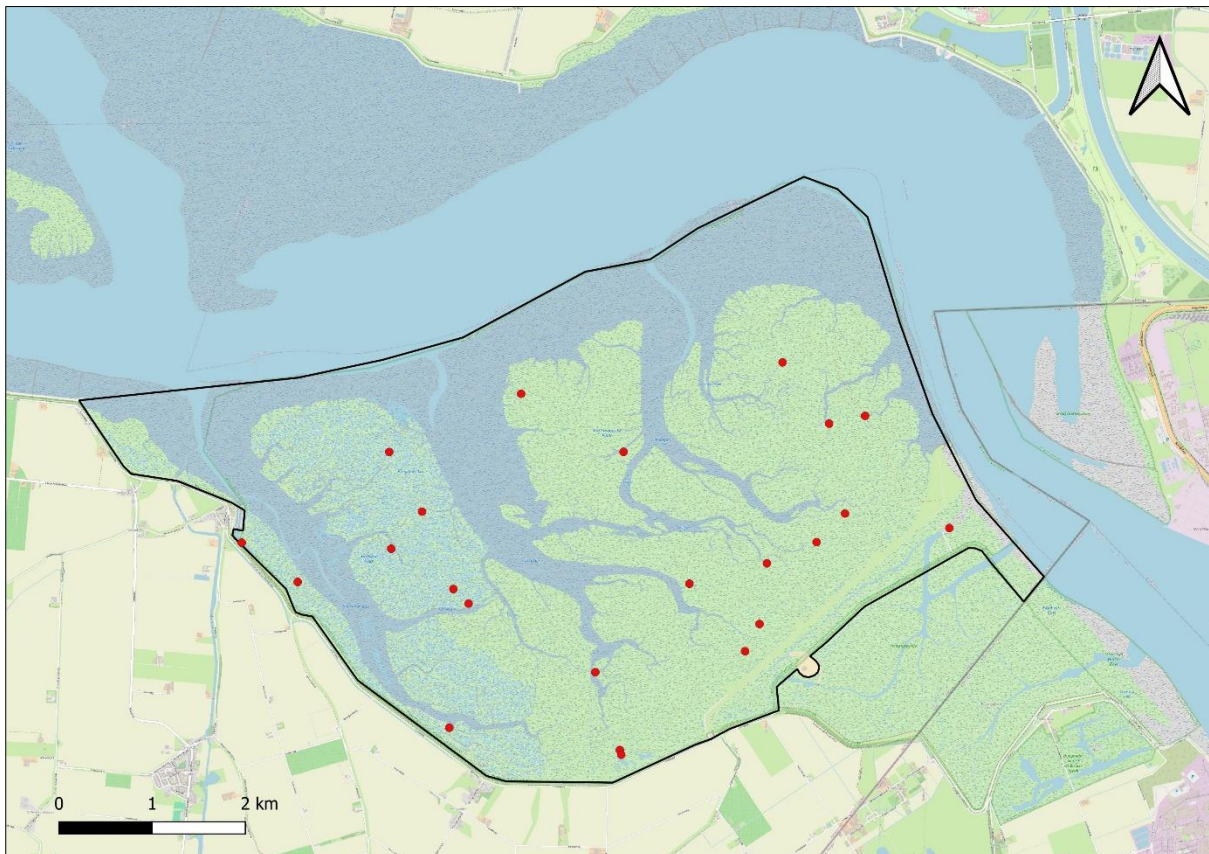
Krakeend *Mareca strepera*

Algemeen

De Krakeend broedt in de gematigde zone van Noord-Amerika en Eurazië. In Nederland is de soort de afgelopen decennia sterk toegenomen tot 26.000-32.000 paren in 2018-2020. De Zeeuwse populatie omvat zo'n 600-850 paren, vooral in de oostelijke helft, waaronder Zeeuws-Vlaanderen.

Saeftinghe

Ondanks het natte voorjaar werd de soort dit jaar in verrassend lage aantallen in Saeftinghe aangetroffen; 23 territoria tegenover 41, 48 en 49 territoria in respectievelijk 2004, 2012 en 2018. De territoria liggen verspreid over het gehele gebied. De soort wordt vooral aangetroffen op de overgang van oeverwallen en kommen.

Afbeelding 4.10 Territoria krakeend 2024 (n=23)

Wilde Eend *Anas platyrhynchos*

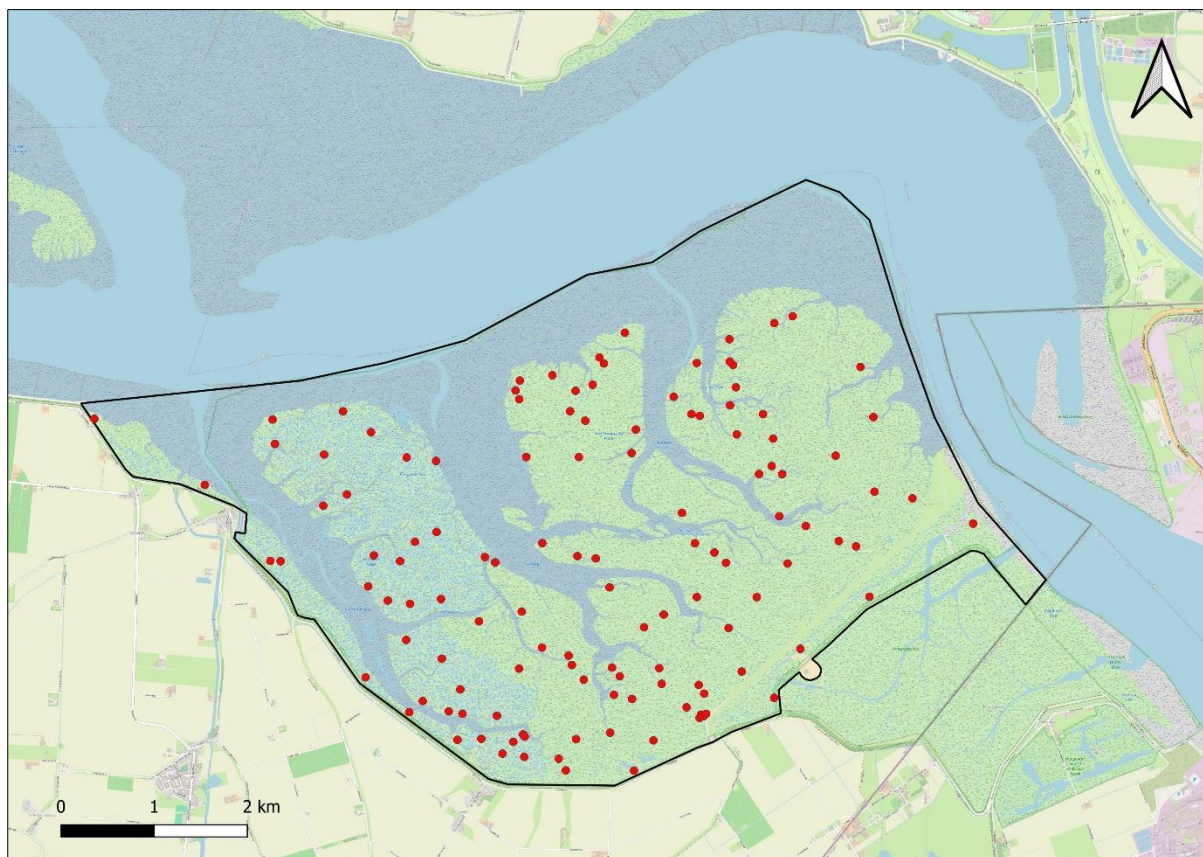
Algemeen

Deze broedvogel van grote delen van Eurazië en Noord-Amerika is een algemene broedvogel in Nederland. De aantallen in ons land vertonen echter al enkele decennia een dalende lijn. In 2013-2015 broeden er 200.000-300.000 paren in ons land, in 2028-2020 nog 180.000-280.000. In Zeeland broedden medio jaren zeventig 17.000-23.000 wilde eenden en in 2013-2016 12.500-20.000.

Saeftinghe

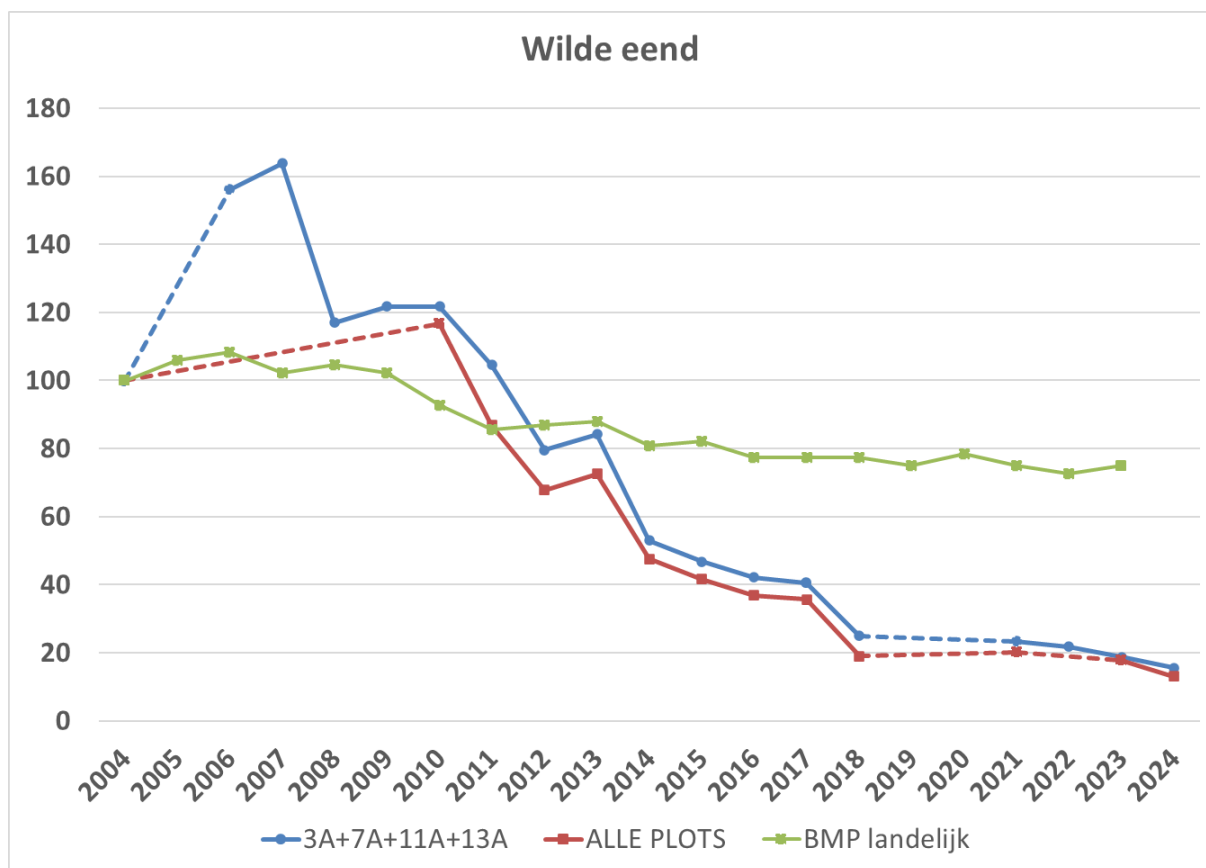
In navolging van de landelijke trend is ook de ontwikkeling in Saeftinghe uitgesproken negatief. Sinds 2004 is het aantal broedparen ongeveer elke zes jaar gehalveerd. Van de 1275 territoria in 2004 resteerden een schamele 125 broedparen in 2024. Waar het aantal territoria van de soort zich voorheen vooral concentreerde rond de plassen in het begraasde gebied, zijn de broedparen nu verspreid over het gehele gebied te vinden. Nesten werden vooral gevonden op de wat hoger gelegen delen in het schor (oeverwallen). Zoals alle nesten van grondbroeders zijn ook de nesten van wilde eend gevoelig voor predatie door vos.

Vanaf 2012 zijn ook waarnemingen van **Soepeend** *Anas platyrhynchos domesticus* meegenomen in de inventarisatie. Net als bij wilde eend is sprake van een afname van respectievelijk vijf en vier paar in 2012 en 2018 naar één paar in 2024.

Afbeelding 4.11 Territoria wilde eend 2024 (n=125)

De landelijke BMP-trend is negatief (afname 20-25% in 2004-2023). In de Saeftinghe plots is de trend sinds 2004 sterk negatief met een afname van meer dan 80%. Dit sluit aan bij het beeld wat uit de integrale broedvogelinventarisaties naar boven komt. De afname doet zich voor in alle habitattypen.

Grafiek 4.5 BMP-trend wilde eend in Saeftinghe-plots vergeleken met de landelijke trend (2004 =100%)

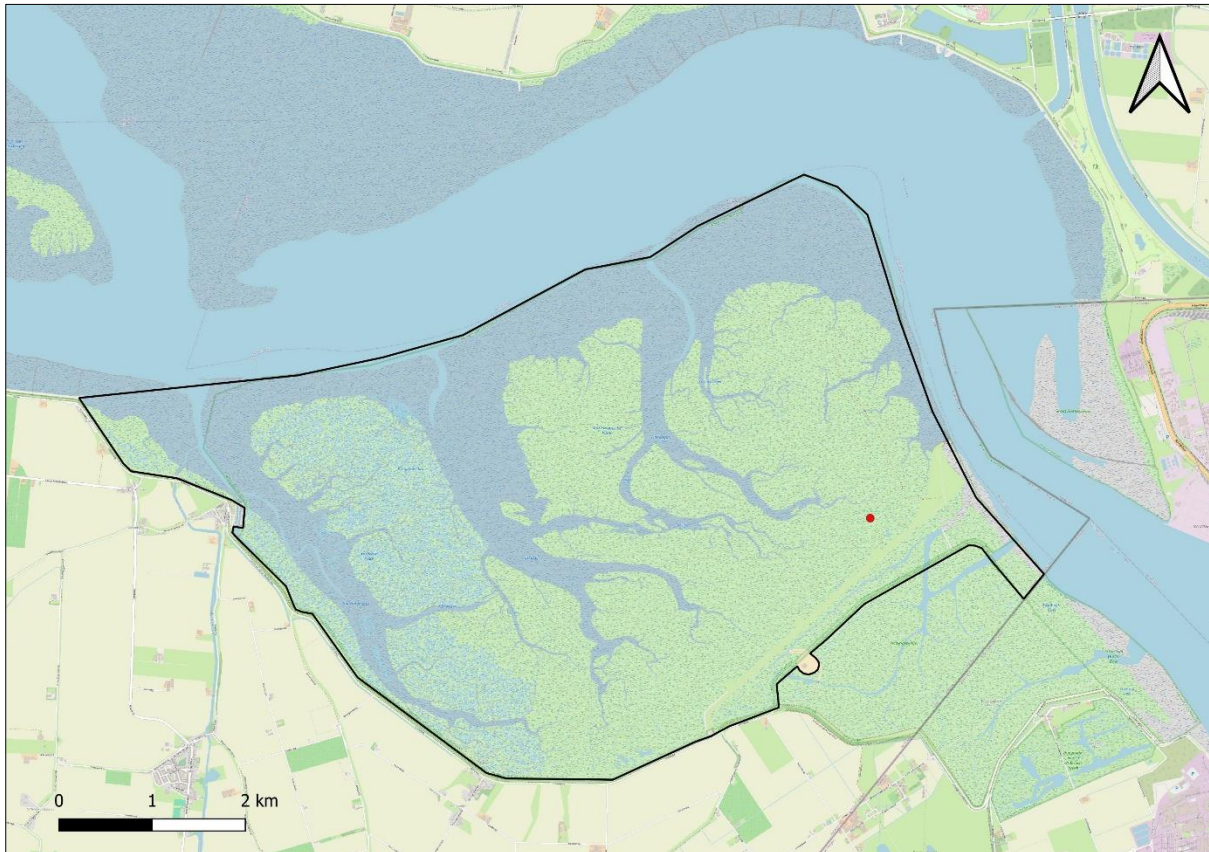
Pijlstaart *Anas acuta*

Algemeen

De soort broedt in gematigde en arctische gebieden van Noord-Amerika, Azië en Europa. Van de afnemende wereldpopulatie van c. 3.500.000 paar broeden er 210.000-270.000 in Europa. In Nederland lag het aantal territoria in 2013-2015 tussen 5 en 15.

Saeftinghe

In 2024 en 2018 werd één territorium vastgesteld, tegen 5 territoria in 2012. Mogelijk broedt de soort jaarlijks in het gebied; in 2017 werd een zeker broedgeval vastgesteld met 6 jongen (de Maat, 2017).

Afbeelding 4.12 Territoria pijlstaart 2024 (n=1)

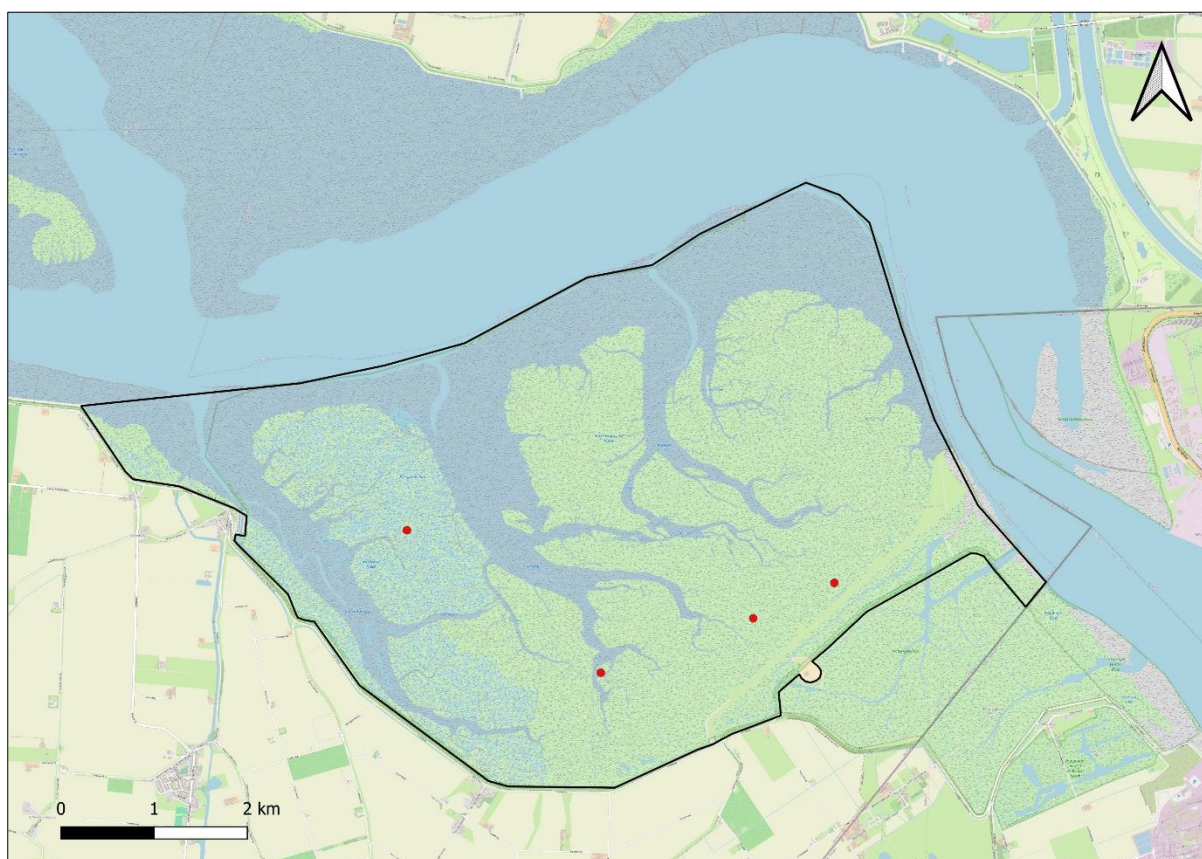
Wintertaling *Anas crecca*

Algemeen

Deze soort broedt in een zeer uitgestrekt gebied in Eurazië. De Europese populatie wordt op 557.000-915.000 broedparen geraamd, waarvan 1.100-1.350 in Nederland in 2018-2020. De aantallen in ons land zijn afnemend en Nederland bevindt zich aan de zuidwestrand van het broedareaal. In Zeeland broeden maximaal enkele tientallen paartjes.

Saeftinghe

De wintertaling is gebonden aan zoete tot licht brakke wateren met een goed ontwikkelde oevervegetatie. In 2012 en 2018 werden drie territoria vastgesteld en in 2024 vier. In genoemde jaren werden de meeste territoria gevonden langs plassen in het begraasde gebied, maar ook dieper in het schor komt de soort soms voor. Tijdens de broedtijd leeft de wintertaling zeer verborgen en bovendien kunnen tot laat in mei doortrekkende paartjes worden waargenomen, het is daarom onduidelijk of gevonden territoria daadwerkelijk broedparen of late doortrekkers betreft.

Afbeelding 4.13 Territoria wintertaling 2024 (n=4)

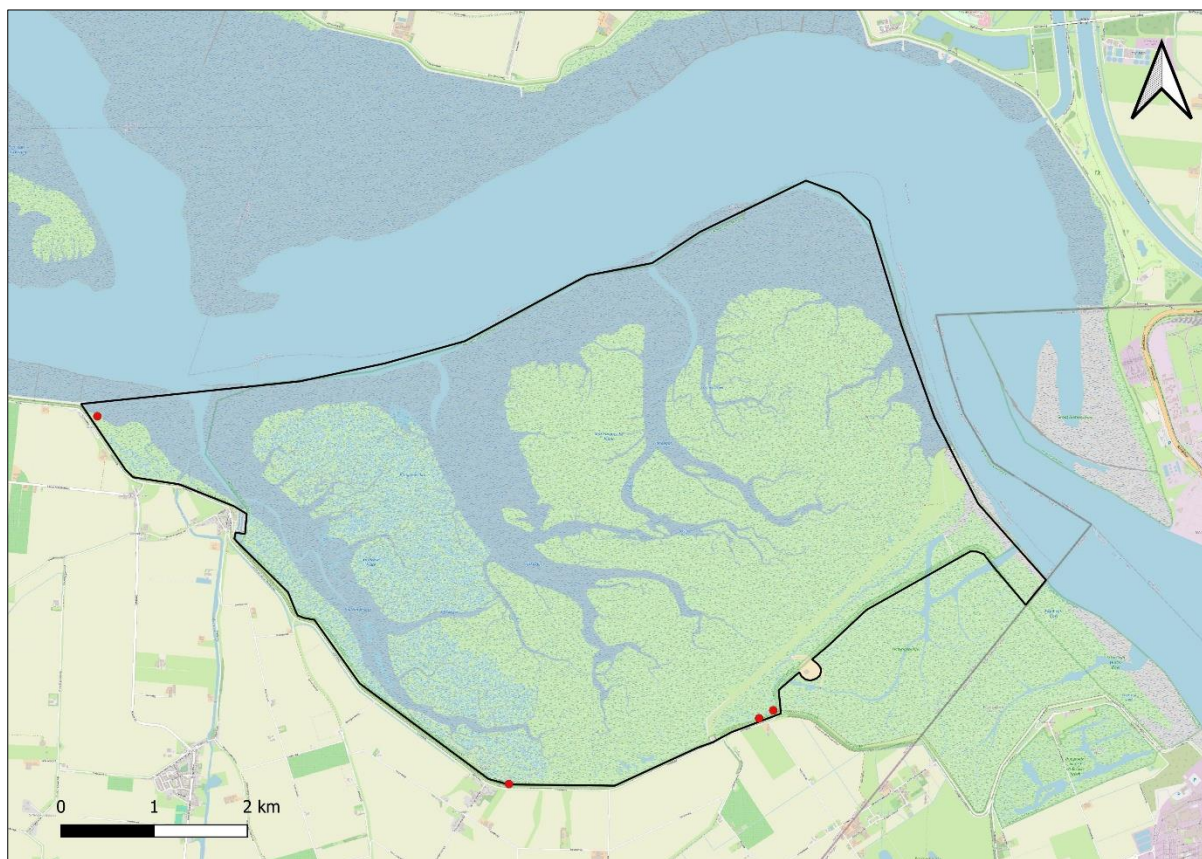
Fazant *Phasianus colchicus*

Algemeen

Deze van oorsprong Aziatische soort is meer dan 1500 jaar geleden door de Romeinen in Europa geïmporteerd. In Nederland werd de soort vanaf de 19^e eeuw massaal uitgezet voor de jacht. Sinds 1993 is er een volledig uitzet- en bijvoerverbod, wat echter geregeld wordt overtreden. De soort is de laatste decennia flink afgenomen (landelijk 2018-2020 21.000-26.000, Zeeland 3.900-4.900 territoria). De soort wordt overigens nog steeds intensief bejaagd, waarbij hanen gericht meer worden geschoten dan hennen. In 2020 werden bijvoorbeeld 5.473 fazanten geschoten in Zeeland (Faunabeheereenheid Zeeland 2021).

Saeftinghe

De territoria van fazant zijn logischerwijs allemaal aan de dijk gesitueerd. De aantallen bleven in 2004-2018 stabiel op 24-25 territoria, maar zijn daarna in een vrije val geraakt met slechts vier territoria in 2024. Mogelijks speelt de afname van opgaand struikgewas en geboomte en de opmars van de vos hierbij een rol. Daarnaast neemt de soort landelijk en regionaal af; in het verleden werden gekweekte fazanten in heel Nederland massaal uitgezet. Na een volledig uitzetverbod in 1993 is (ondanks het feit dat illegale uitzetacties daarna nog voorkwamen) de Zeeuwse populatie in 25 jaar tijd met 40% afgenomen (Meininger 2022).

Afbeelding 4.14 Territoria fazant 2024 (n=4)

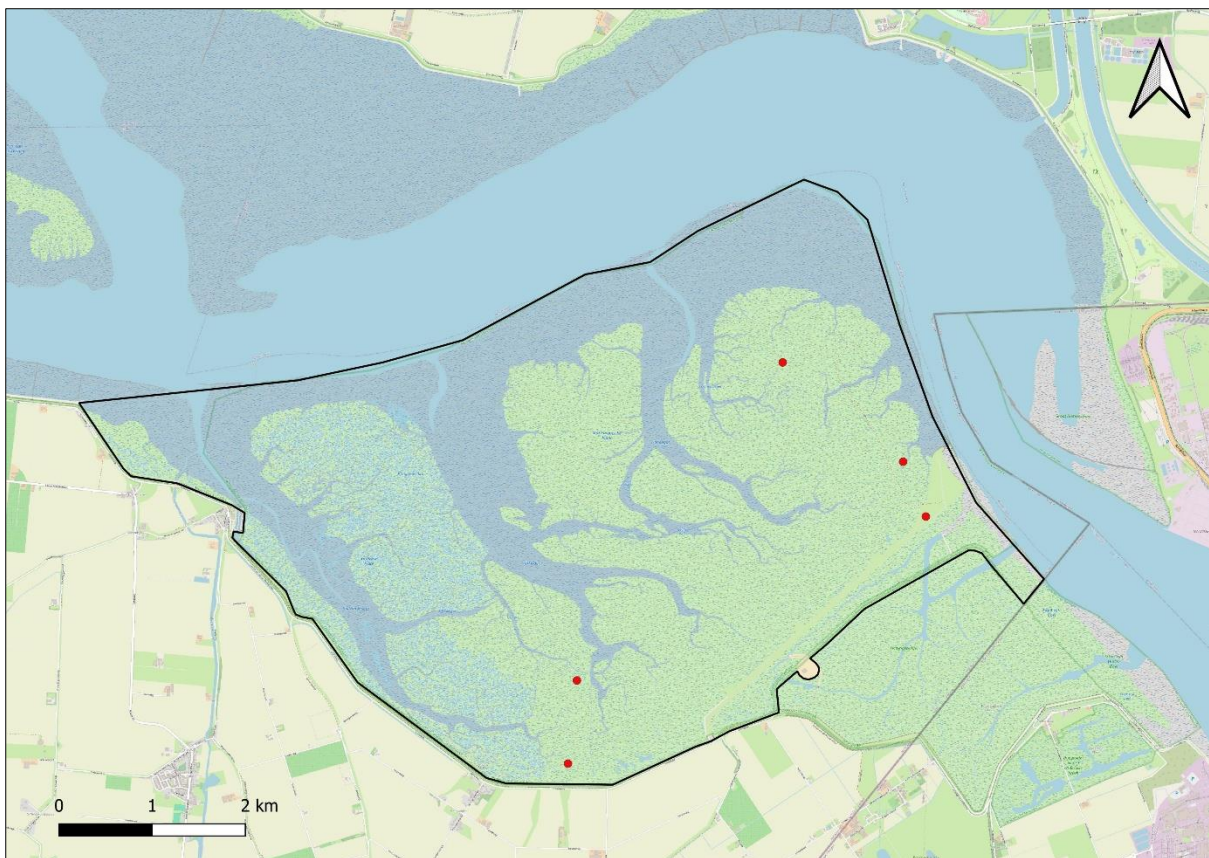
Kwartel Coturnix coturnix

Algemeen

De nominaatvorm van de kwartel broedt in grote delen van Eurazië en in Noordwest Afrika, in Europa vooral in kleinschalig agrarisch gebied. De afnemende wereldpopulatie telt 7,5 tot 17 miljoen broedparen, waarvan circa 1,7 tot 3,4 miljoen in Europa. De soort overwintert vooral ten zuiden van de Sahara. In Nederland fluctueert het aantal broedparen met 1.500-3.500 territoria in 2018-2020.

Saeftinghe

In Saeftinghe wordt de soort nagenoeg jaarlijks in kleine aantallen waargenomen (2004, 2012, 2018 en 2024 respectievelijk één, twee, zes en vijf territoria). De soort heeft een voorkeur voor locaties met hoge grasachtige vegetatie (zeekweek). Het werkelijke aantal territoria in Saeftinghe ligt waarschijnlijk hoger, voor een betrouwbare inventarisatie van de soort zijn meerdere avond-/nachtbezoeken in mei/ juni nodig.

Afbeelding 4.15 Territoria kwartel 2024 (n=5)

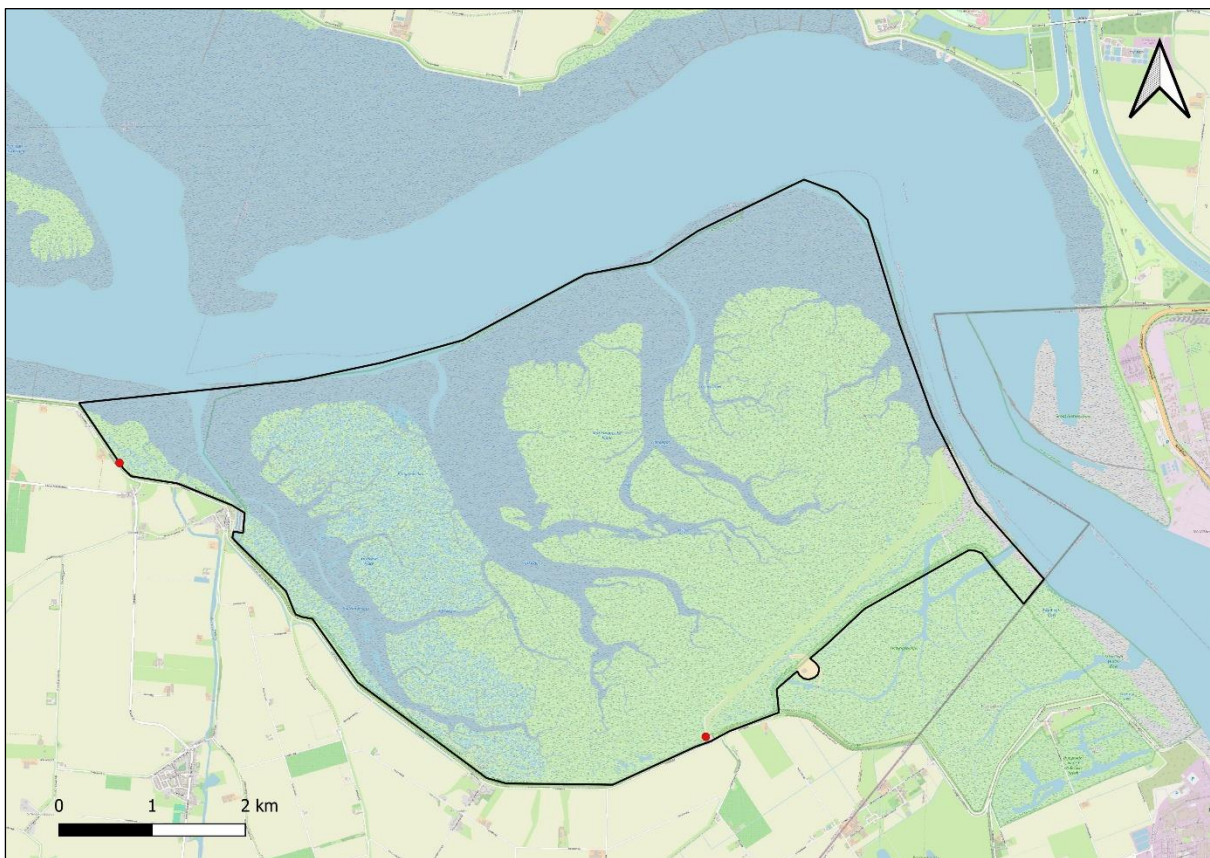
Patrijs *Perdix perdix*

Algemeen

Patrijzen broeden in grote delen van Europa, oostelijk tot in Kazachstan. In Europa is het één van de meest bedreigde soorten, met een achteruitgang van ongeveer 95% gedurende de laatste 40 jaar. De Nederlandse populatie nam sinds 1990 met 85% af. In Zeeland broedden rond 1970 nog vele duizenden paren, waarvan alleen al 3.500 in Oost-Zeeuws-Vlaanderen. In 2016-2020 werd de stand voor geheel Zeeland op een schamele 665-875 territoria bepaald, met Zeeuws-Vlaanderen als belangrijkste regio. Landelijk resteerden in 2018-2020 nog 4.300-5.400 paren.

Saeftinghe

In Saeftinghe is deze typische boerenlandvogel nooit algemeen geweest. In 2004 en 2012 werden vier en drie territoria gevonden, in 2018 geen. De twee territoria in 2024 bevonden zich op de rand van het gebied, namelijk op de dijk bij Baalhoek en op de parkeerplaats bij de vogelkijkhut aan het begin van de Gasdam.

Afbeelding 4.16 Territoria patrijs 2024 (n=2)

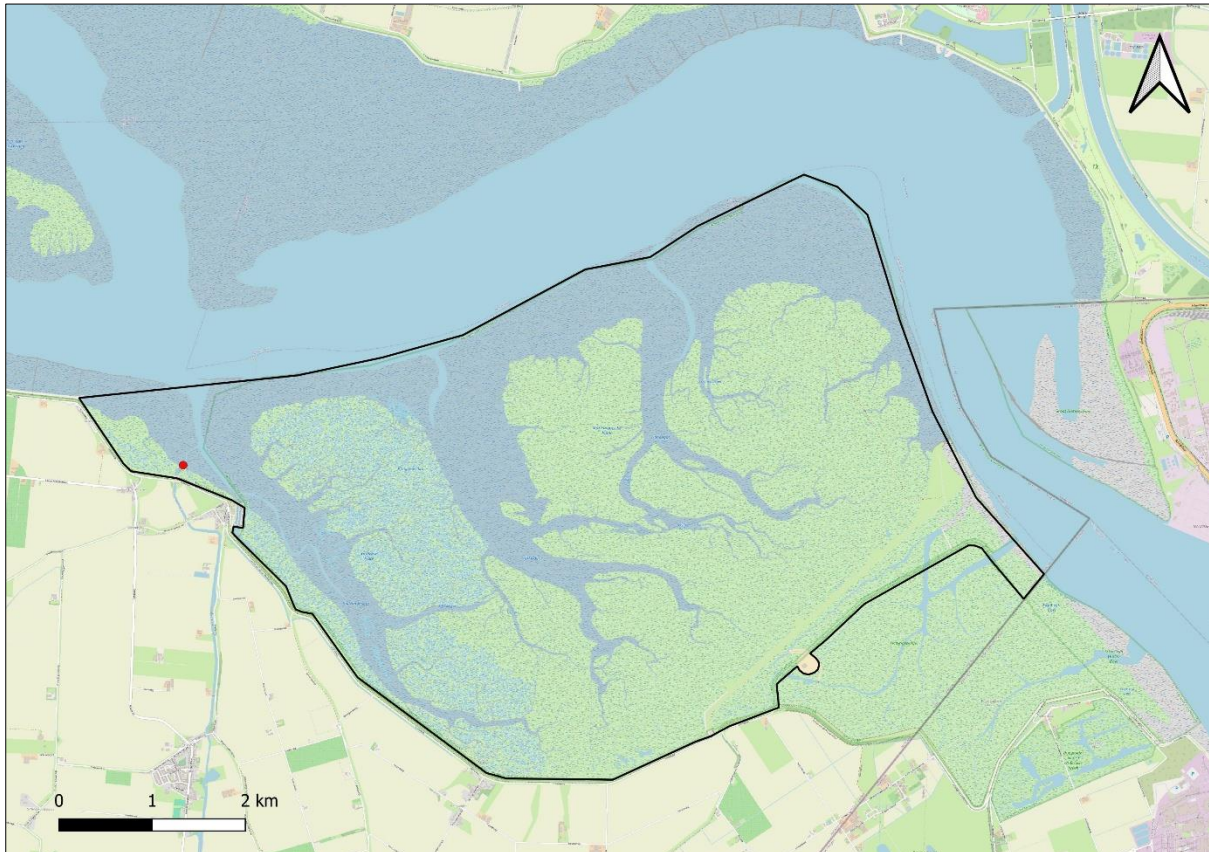
Fuut *Podiceps cristatus*

Algemeen

De Fuut broedt in grote delen van Europa. In Nederland is de soort de laatste tijd flink toegenomen tot 11.000-16.000 broedparen. In Zeeland is de soort relatief schaars, maar wel toenemend; van 70-90 paren begin jaren tachtig tot 260-390 paren in 2013-15, met veel broedgevallen in Oost-Zeeuws-Vlaanderen.

Saeftinghe

In Saeftinghe werd in 2024 voor het eerst een territorium vastgesteld langs het schor van Baalhoek ter hoogte van Paal. Of er werkelijk gebroed is valt te betwijfelen. Op 15 mei was hier nog een paartje aanwezig.

Afbeelding 4.17 Territoria fuut 2024 (n=1)

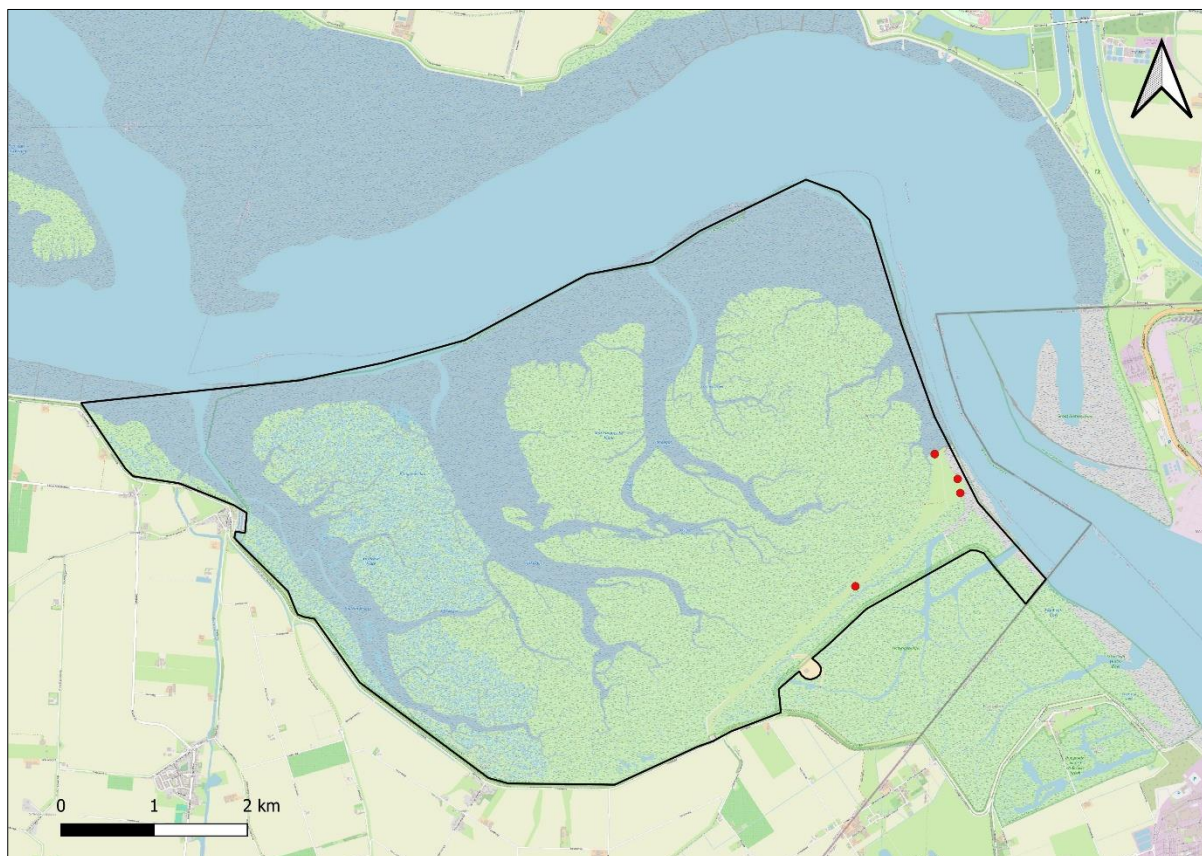
Holenduif *Columba oenas*

Algemeen

De soort broedt in grote delen van Eurazië. De Nederlandse populatie is sinds de jaren negentig sterk toegenomen tot 54.000-67.000 paren in 2018-20. In Zeeland nam het aantal broedparen toe van 500-1.000 in de jaren zeventig naar 2.800-3.500 paren in 2013-17 met het zwaartepunt van de verspreiding in Midden- en Oost-Zeeuws-Vlaanderen. De holenduif broedt bij voorkeur in (natuurlijke) holten van oude bomen, maar ook in nestkasten en in nissen en andere holten in gebouwen.

Saeftinghe

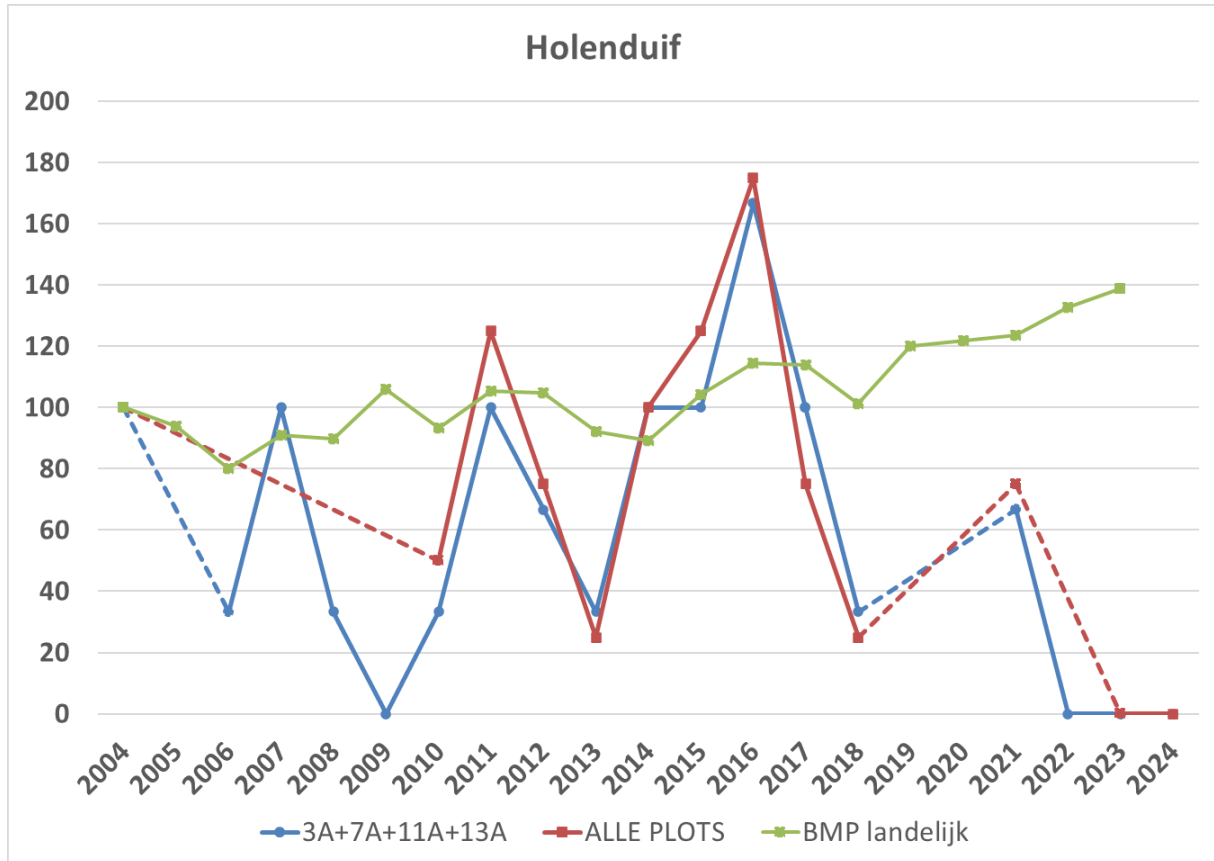
In 2024 werden slechts vier territoria gevonden, één langs de gasdam, twee op het gasplateau en één op het veldstation. De holenduif broedt/ broedde in Saeftinghe voornamelijk in konijnenholten en kwam voorheen met tientallen paartjes voor op de Gasdam en Zanddam (2004, 2012 en 2018 respectievelijk 42, 29 en 13 paren). De achteruitgang van de afgelopen decennia werd aanvankelijk gekoppeld aan de achteruitgang van het aantal konijnen op deze plaatsen, maar de populatie konijnen floreert hier tegenwoordig juist weer. Mogelijk speelt ook bij deze soort de toename van vossen een rol. Voorheen broedde de soort met enkele paren verspreid in het schor, tussen platgeslagen zeekweek.

Afbeelding 4.18 Territoria holenduif 2025 (n=4)

Uit de BMP-gegevens (gebaseerd op lage aantallen territoria) komt geen duidelijke trend naar voren; goede en slechte jaren wisselen zich af, de laatste jaren zijn echter geen territoria aangetroffen in de verschillende plots.

Grafiek 4.6 BMP-trend holenduif in Saeftinghe-plots vergeleken met de landelijke trend (2004 =100%)

Afbeelding 4.19 Holenduiven omgeving Gasplateau Saeftinghe, 20 juni 2024 (Bram Roobol)

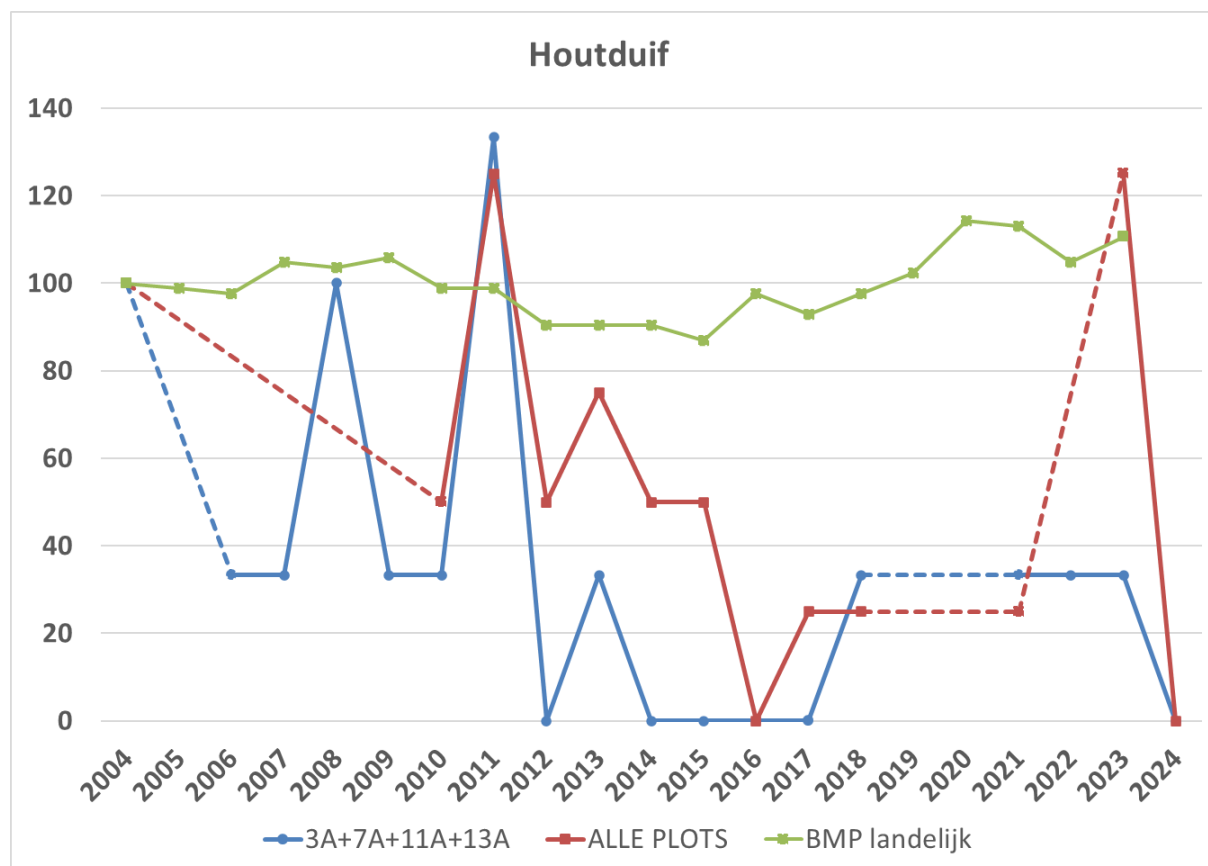
Houtduif *Columba palumbus*

Algemeen

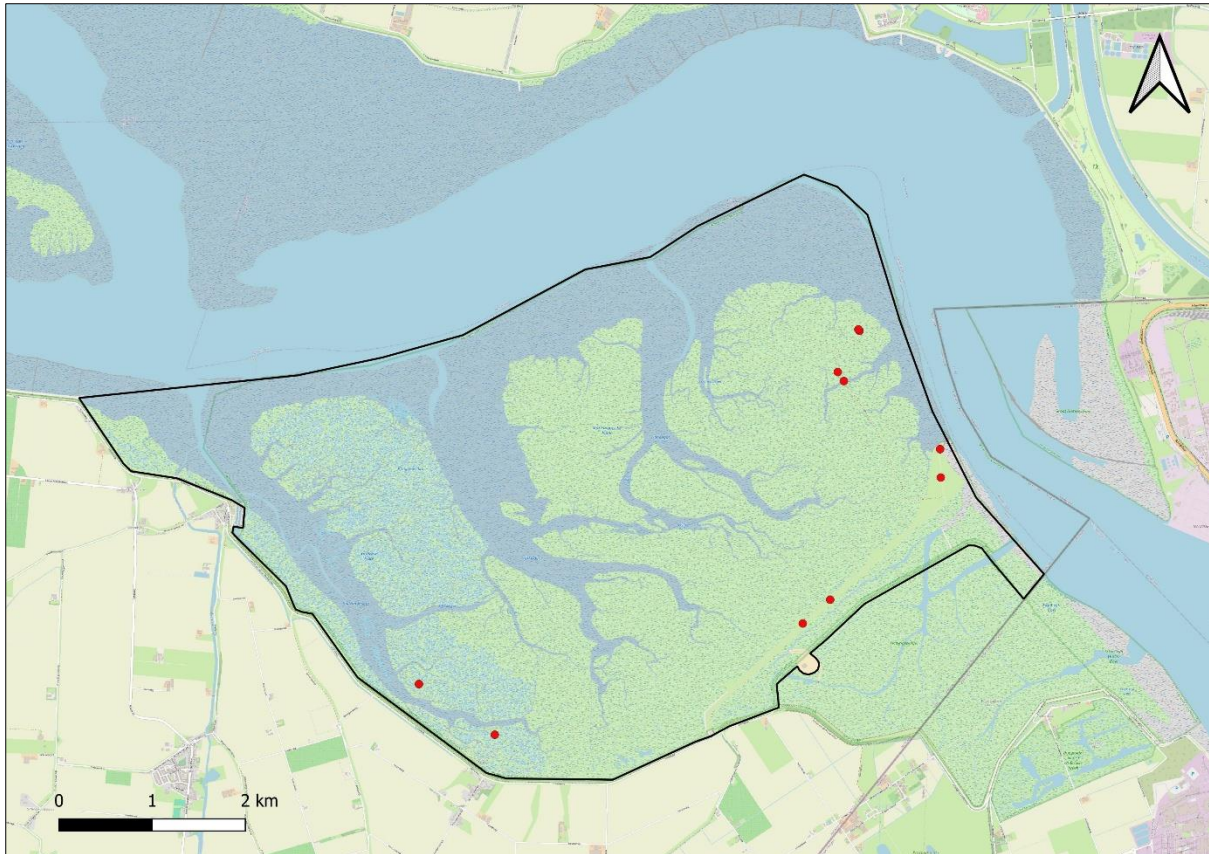
Het broedgebied van deze soort omvat Europa, Azië, het Midden-Oosten en Noord-Afrika. In Europa broeden niet minder dan 20-29 miljoen paren houtduiven, waarvan in 2018-20 290.00-580.000 in Nederland. Ook in Zeeland is de soort al lang een gewone broedvogel met in 2013-15 15.000-30.000 paren, vooral in bosgebieden en in stedelijk gebied. De soort wordt vanwege (vermeende) schadelijkheid fors bejaagd; in 2020 werden in Zeeland een kleine 20.000 vogels geschoten (Faunabeheereenheid Zeeland 2021), maar dat lijkt de populatie niet te deren, wat onder andere samenhangt met het feit dat de soort bijna jaarrond meerdere broedsels kan grootbrengen

Saeftinghe

Een schor is niet het karakteristieke broedbiotoop voor de houtduif, toch wordt er jaarlijks in Saeftinghe gebroed. 2024 is hierop geen uitzondering, maar net als bij holenduif is sprake van een flinke en gestage afname sinds de eeuwwisseling. In 2024 werden slechts 10 territoria gevonden (2004, 2012 en 2018 resp. 51, 23 en 18). De helft broedt in het schor, waar de nesten goed verstopt liggen tussen de zeekweek op de oeverwallen. De overige territoria bevonden zich in (vlier)struiken op de Gasdam en het Gasplateau. Een goede verklaring voor de afname is niet direct voorhanden, maar predatiedruk door vossen speelt ongetwijfeld een rol. De BMP-trend (gebaseerd op lage aantallen territoria) is grillig, maar wel duidelijk negatief.

Grafiek 4.7 BMP-trend houtduif in Saeftinghe-plots vergeleken met de landelijke trend (2004 =100%)

Afbeelding 4.20 Territoria houtduif 2024 (n=10)

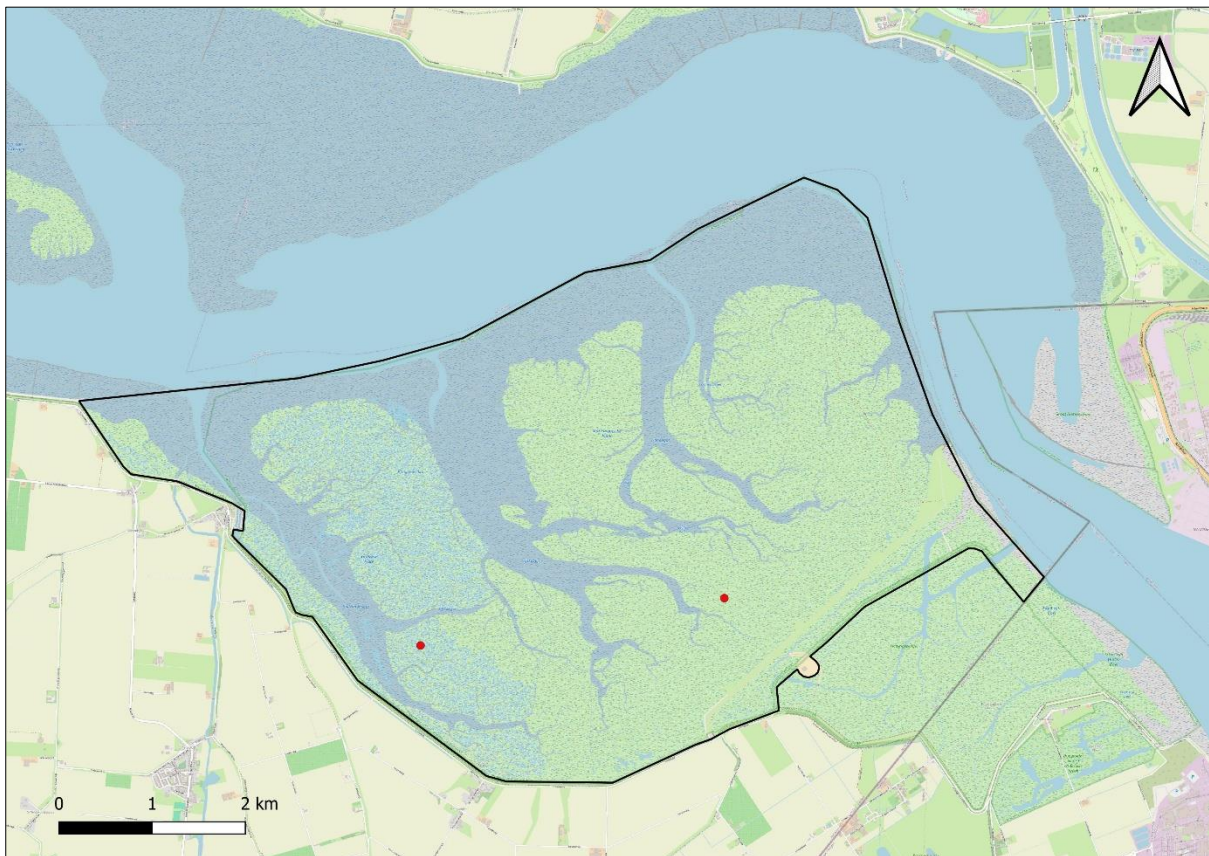
Koekoek *Cuculus canorus*

Algemeen

Het verspreidingsgebied van de Koekoek is uitgestrekt en beslaat naast geheel Europa grote delen van Azië. In Europa is de populatie sinds 1980 met 25% afgenomen tot 6-11 miljoen territoriale mannetjes. In Nederland is ook sprake van een afname. Voor de periode 2018-20 wordt de populatie op 5.800-7.400 roepende mannetjes geschat. In Zeeland was de raming van 1.000-2.000 territoria midden jaren zeventig vermoedelijk te hoog, maar ook hier is de afname evident, met een schatting van 450-650. De koekoek heeft sinds de jaren tachtig territoria in Saeftinghe. Het gaat altijd om vogels die gedeeltelijk binnendijks en gedeeltelijk in het schor een territorium hebben. Vermoedelijk worden de eieren vooral gelegd in nesten van rietzanger en kleine karekiet.

Saeftinghe

Dit jaar werden twee territoria van de Koekoek in Saeftinghe vastgesteld. In andere jaren waren dat er nul (2004), zes (2012) en vijf (2018).

Afbeelding 4.21 Territoria koekoek 2024 (n=2)

Waterral *Rallus aquaticus*

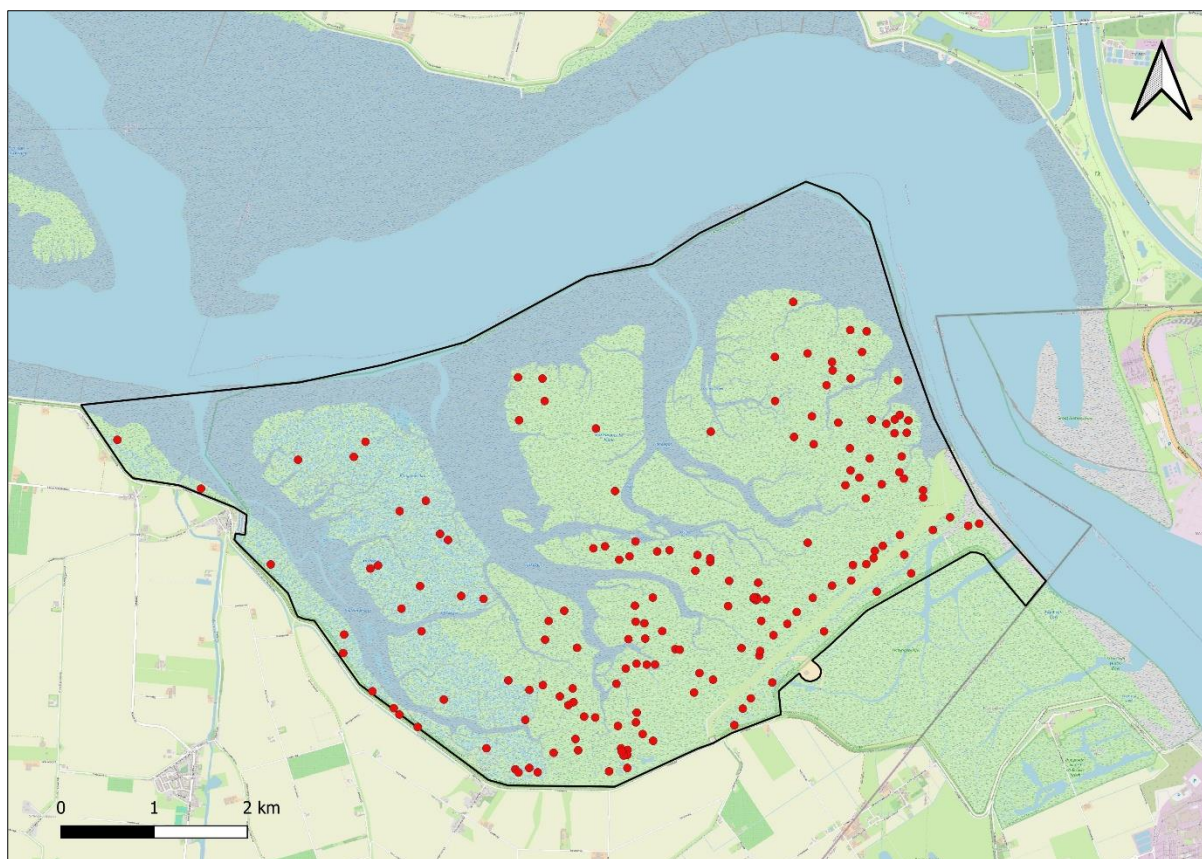
Algemeen

De nominaatvorm broedt in Noordwest-Afrika, vrijwel geheel Europa (tot in Zuid-Scandinavië) en oostwaarts tot in West-Azië. De wereldpopulatie wordt op 0,6-1,5 miljoen vogels geraamd, de Europese populatie telt 157.000-346.000 broedparen waarvan in 2018-20 2.800-4.700 in ons land. In Zeeland nam het aantal broedparen toe van 50-100 in de jaren zeventig tot 600-800 in 2020. De soort leeft verborgen in komt in ons land vooral voor in oevervegetatie van zoete en brakke moerassen en wilgen- of elzenbroekbossen.

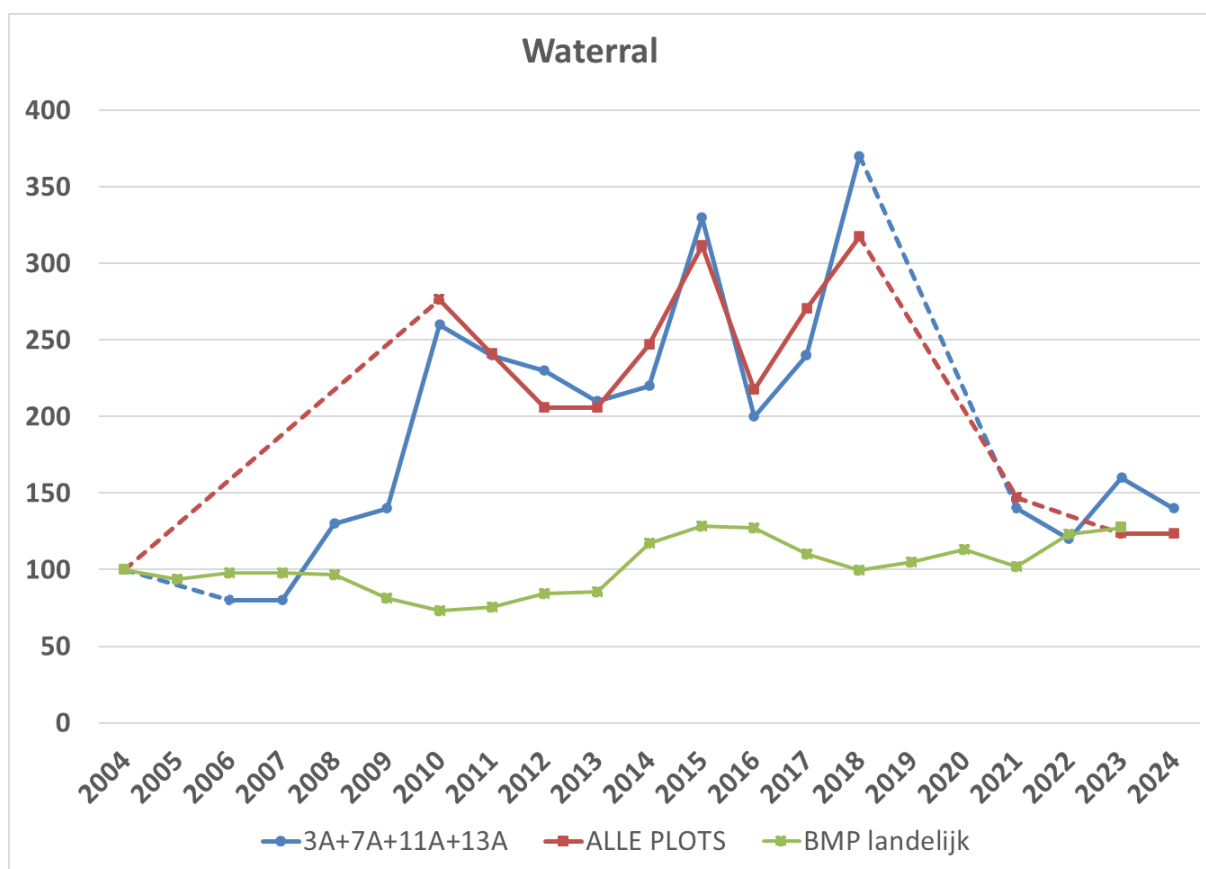
Saeftinghe

Saeftinghe is het Zeeuwse bolwerk van de soort. In de eerste helft van de jaren tachtig werd het aantal broedparen op 3-12 geschat, in 1993 werd soort specifiek onderzoek gedaan wat resulteerde in 58 opgespoorde territoria en een schatting van 70-75 paren. In 2004, 2012 en 2018 werden respectievelijk 107, 231 en 432 territoria gevonden. In 2024 werden slechts 166 territoria gevonden, waarbij aangetekend dat de slechte weersomstandigheden (relatief veel teldagen met regen, wind en lage temperaturen) het aantal gevonden territoria vermoedelijk negatief beïnvloed heeft. Bovendien was er dit broedseizoen op meerder dagen sprake van hoge waterstanden, waardoor nesten mogelijk zijn weggespoeld. Voorts zijn mogelijk territoria gemist omdat slechts 1 avond/nachtronde is gelopen, te weten op 24 juni, dus relatief laat in het seizoen. Daarbij is gebruik gemaakt van het afspelen van het geluid van de soort (tijdens ochtendinventarisaties niet), waarbij slechts een beperkt deel van het gebied kon worden onderzocht. Meerjarig BMP-onderzoek in een rietplot in het oostelijk deel van Saeftinghe laat overigens zien dat nachtrondes doorgaans geen hogere aantallen opleveren dan vroege ochtendrondes. Uit de BMP-gegevens blijkt dat de afgaande lijn in 2020 is ingezet.

De soort is in Saeftinghe nagenoeg afwezig in het 'intensief' begraasd gebied. Opmerkelijk is dat tijdens de nachtronde 18 vogels gehoord werden in het begraasde gebied langs de Gasdam, waar de soort tijdens vroege ochtendrondes nauwelijks werd opgemerkt. Het is niet uitgesloten dat hier in sommige gevallen de roep van (stelt)kluutpullen voor verwarring heeft gezorgd. De soort heeft baat bij de uitbreiding van riet- en heenvelden en komt verspreid voor in "de natte kommen" van het schor. Veel heenvelden in Saeftinghe verdronken echter de laatste tijd in hoog tempo door verzanding. Dit kan een goede verklaring zijn voor de afname van de waterral in het schor.

Afbeelding 4.22 Territoria waterral 2024 (n=166)

Grafiek 4.8 BMP-trend waterral in Saeftinghe-plots vergeleken met de landelijke trend (2004 =100%)

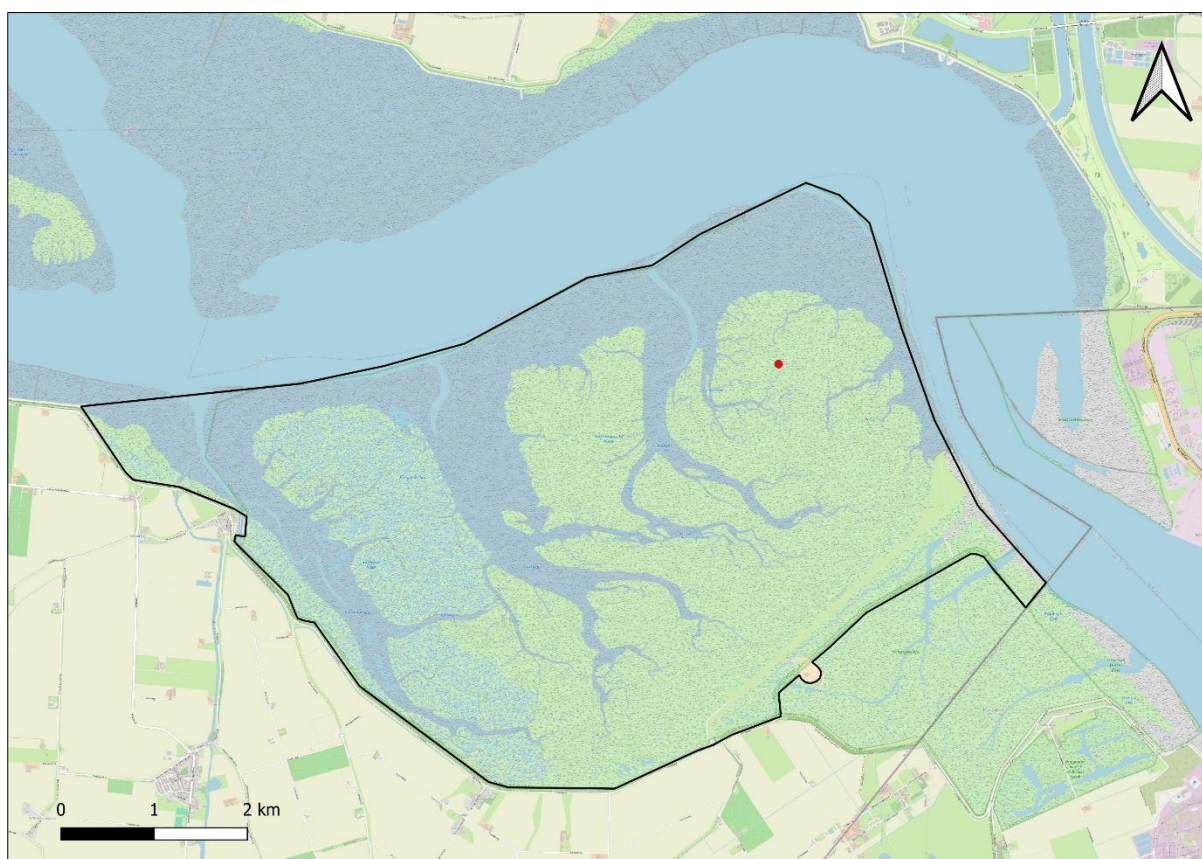
Porseleinhoen *Porzana porzana*

Algemeen

Het porseleinhoen heeft een strek verbrokkeld verspreidingsgebied en komt voor in vrijwel geheel Europa en verder oostwaarts tot Centraal-Siberië en Mongolië. De wereldpopulatie bestaat uit ten minste 500.000 vogels, de Europese populatie omvat 120.0000 broedparen, met grotere aantallen in Oekraïne, Rusland, Roemenië en Belarus. In Nederland broedden in 2023 130-170 paartjes. In zeeland wordt de soort incidenteel als broedvogel vastgesteld, meestal in Zeeuws-Vlaanderen.

Saeftinghe

In Saeftinghe worden tijdens gebiedsdekkende inventarisaties altijd territoria vastgesteld. In 2024 was dat er slechts één, tegen respectievelijk twee, zes en vier in de eerdere inventarisatiejaren. Het territorium in 2024 betrof een roepende vogel op 19 juni in het oostelijk deel van Saeftinghe. Andere exemplaren werden op 17 mei en 28 mei gezien of gehoord, ook in het oostelijk deel. Daarnaast werd op 20 maart een vogel gevangen op de ringplaats nabij het veldstation. De soort is aangetroffen in riet- en heen-vegetatie met in de directe omgeving stagnerend ondiep water. Ook deze avond-/nachtactieve soort is waarschijnlijk ondertelt, waarbij tevens de slechte weersomstandigheden een rol zullen hebben gespeeld.

Afbeelding 4.23 Territoria porseleinhoen 2024 (n=1)

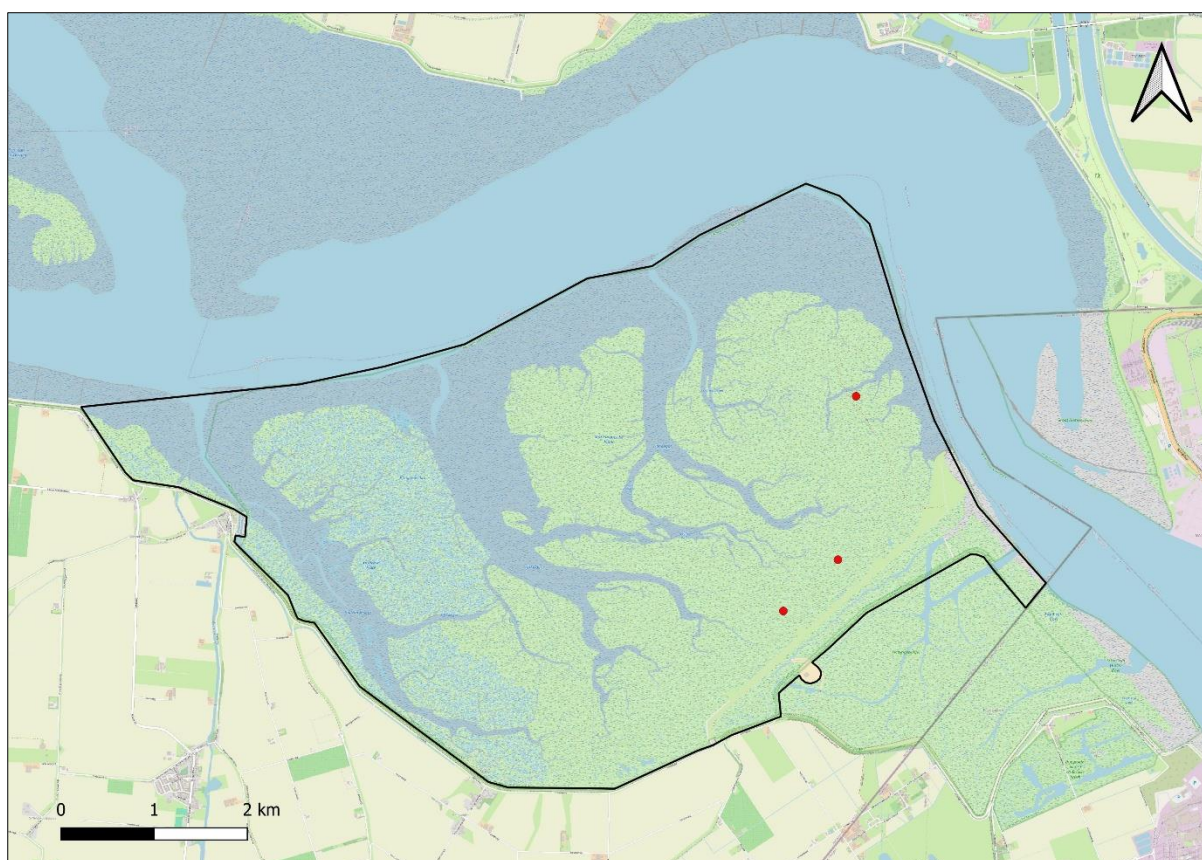
Waterhoen *Gallinula chloropus*

Algemeen

De soort broedt wijdverspreid in Europa en delen van Afrika. In Nederland neemt de soort de laatste decennia af en broeden in 2018-20 28.000-40.000 paren. Ook in Zeeland doet de soort het niet goed; begin jaren negentig werd de Zeeuwse stand nog op 5.000-6.000 paren geraamd, in 2013-15 waren dat er nog maar 1.675-2.500.

Saeftinghe

Het waterhoen is nu zo goed als verdwenen als broedvogel in Saeftinghe. In 1994 werden niet minder dan 59 territoria gevonden, in 2012 en 2018 waren dat er nog zes en drie en ook in 2024 werden drie territoria gevonden. Er is relatief weinig geschikt broedbiotoop voor de soort aanwezig. Twee van de gevonden territoria bevonden zich langs de brakke plassen in het begraasde gebied, het andere in een rietveld in het oostelijke deel. De sterke afname deze eeuw in Saeftinghe heeft mogelijk deels te maken met de toename van de vos, anderzijds past het beeld in de regionale trend.

Afbeelding 4.24 Territoria waterhoen 2024 (n=3)

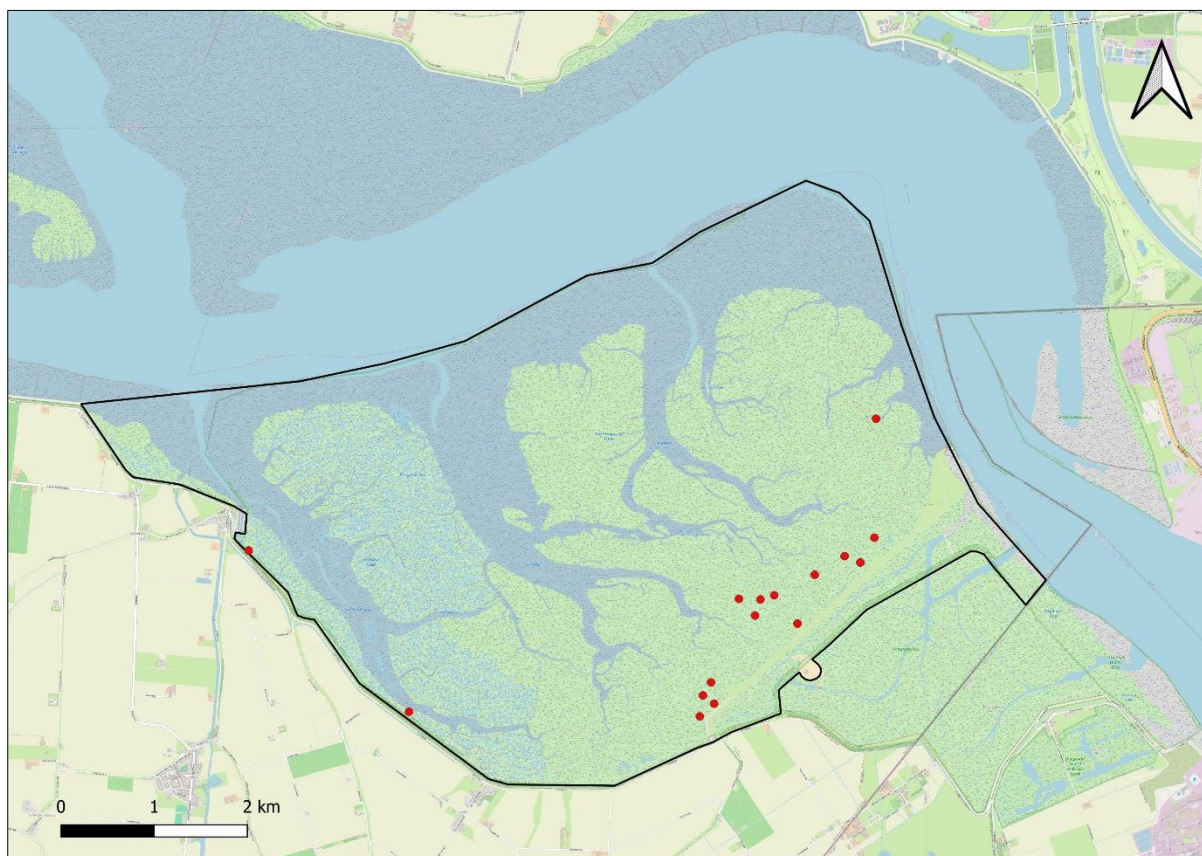
Meerkoet *Fulica atra*

Algemeen

Het broedgebied van deze soort bestrijkt verschillende werelddelen. In Nederland is de soort buiten de zandgronden wijdverspreid met 120.00-150.000 paren in 2018-20, waarvan 5.000-7.000 in Zeeland. De soort is in onze provincie sterk toegenomen; medio jaren zeventig ging het om slechts 1.000-2.000 paren.

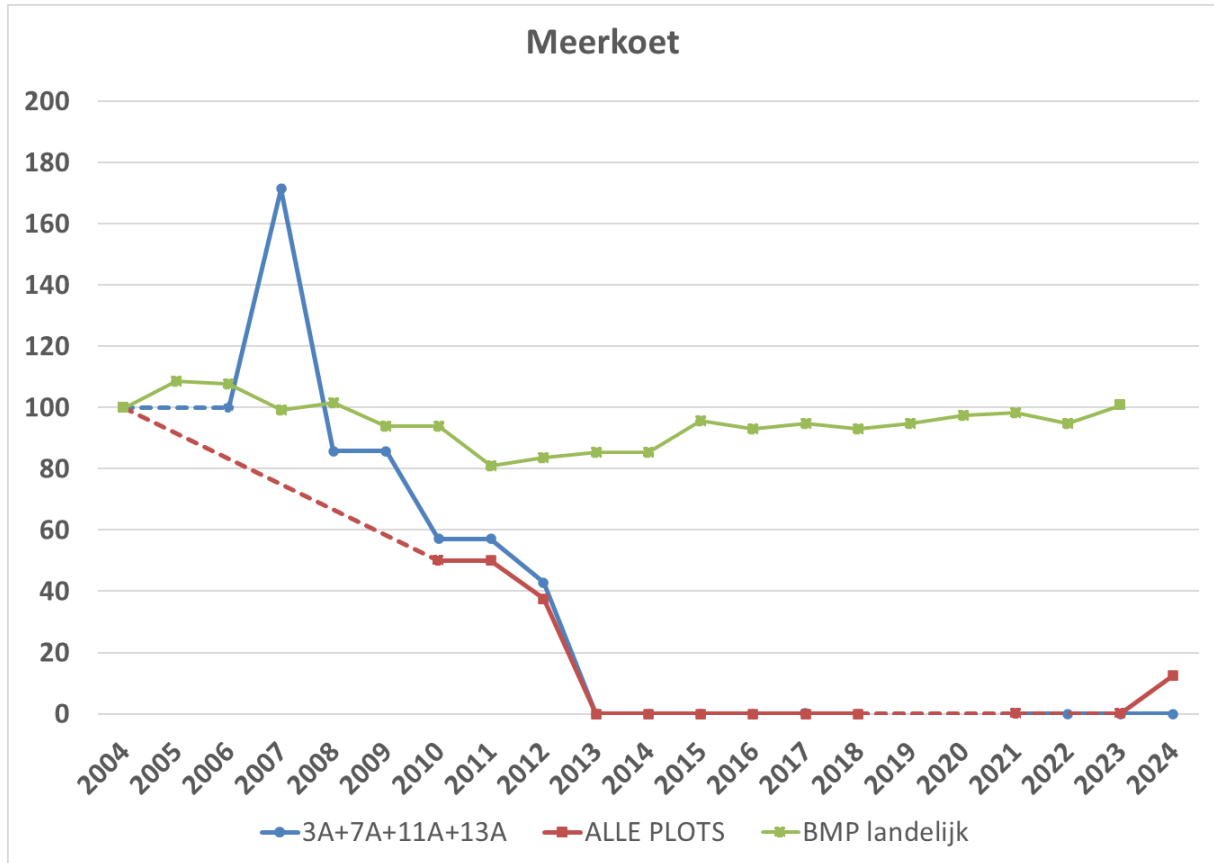
Saeftinghe

Na een aanvankelijk sterke toename van 23 paren in 1997 naar maar liefst 110 paren in 2004 volgde een afname naar 21 territoria in 2012 en slechts drie paar in 2018, maar het aantal nam in 2024 verrassend toe tot 16 territoria. Bij dergelijke grote verschillen is het overigens de vraag of het getal uit 2004 wel valide is. De soort broedt voornamelijk in het begraasde gebied, waar ze opgehoogde nesten in kommen en plasjes met stagnerend water bouwen. In de loop van het seizoen vallen deze plasjes gedeeltelijk of geheel droog en de meerkoet is dan ook een gemakkelijke prooi voor de vos, wat de eerdere afname kan verklaren. In 2024 vielen deze plassen niet droog, wat de soort in de kaart gespeeld kan hebben. Uit BMP-gegevens in Saeftinghe blijkt dat de afname zich vanaf 2008 voordoet en dat de soort sinds 2013 in alle plots ontbreekt, 2024 uitgezonderd (1 territorium).

Afbeelding 4.25 Territoria meerkoet 2024 (n=16)

Grafiek 4.9 BMP-trend meerkoet in Saeftinghe-plots vergeleken met de landelijke trend (2004 =100%)

Scholekster *Haematopus ostralegus*

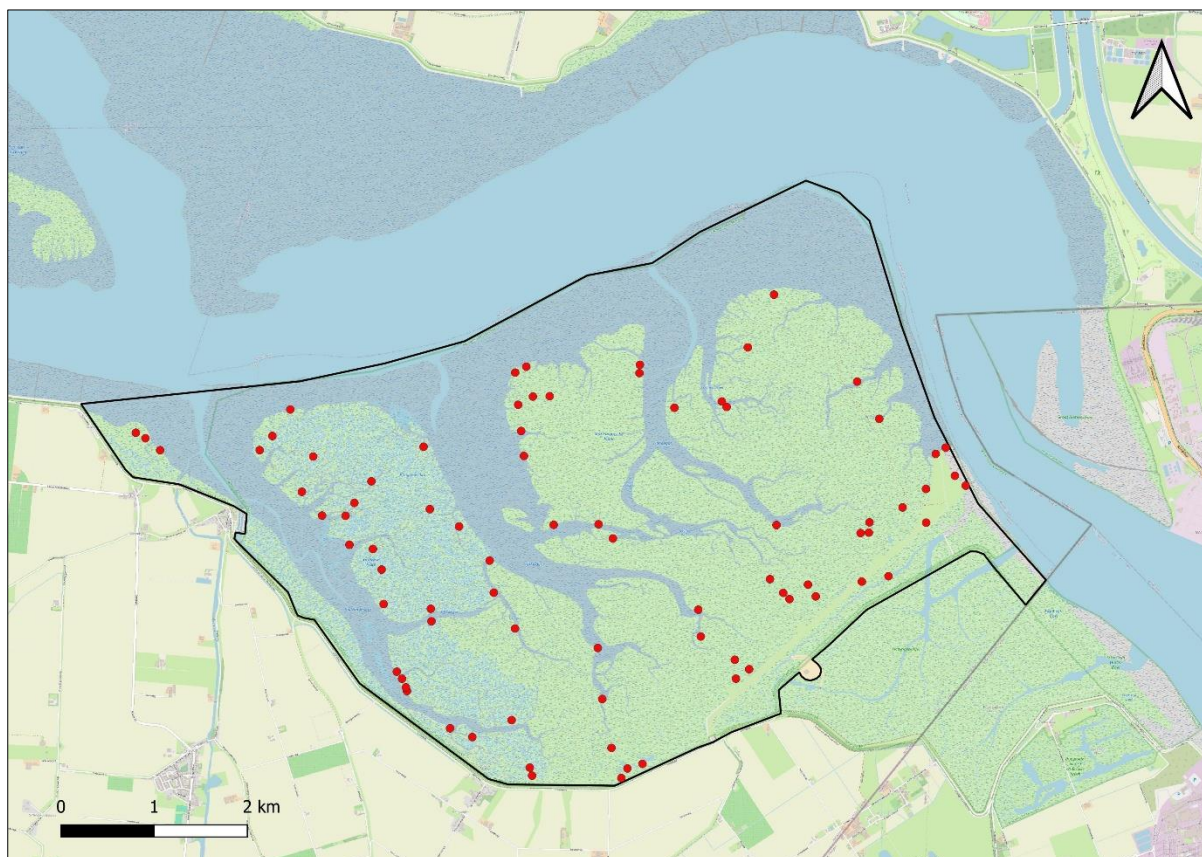
Algemeen

Het broedgebied van deze soort omvat grote delen van Eurazië. De wereldpopulatie wordt op 925.000-1.030.000 vogels, waarvan 820.000 tot de in ons land voorkomende nominaatvorm behoort. In ons land namen de broedvogelaantallen in de vorige eeuw lange tijd toe en heeft deze oorspronkelijke kustbroeder zich steeds verder landinwaarts uitgebreid, maar de laatste decennia neemt de soort in geheel Europa sterk af, ten gevolge van intensivering van de landbouw, verminderd voedselaanbod, verdroging, habitatverlies en toegenomen predatie. In ons land broedden in 1998-2000 80.000-130.000 paren, dat waren er nog slechts 30.000-37.000 in 2018-2020. In Zeeland broedden in 1973-77 2.000-4.000 paren en in 1983-91 5.750-6.750. Daarna zette een afname in. In 2013-15 werd de Zeeuwse populatie op 2.750-3.250 paren geschat (Meininger 2022).

Saeftinghe

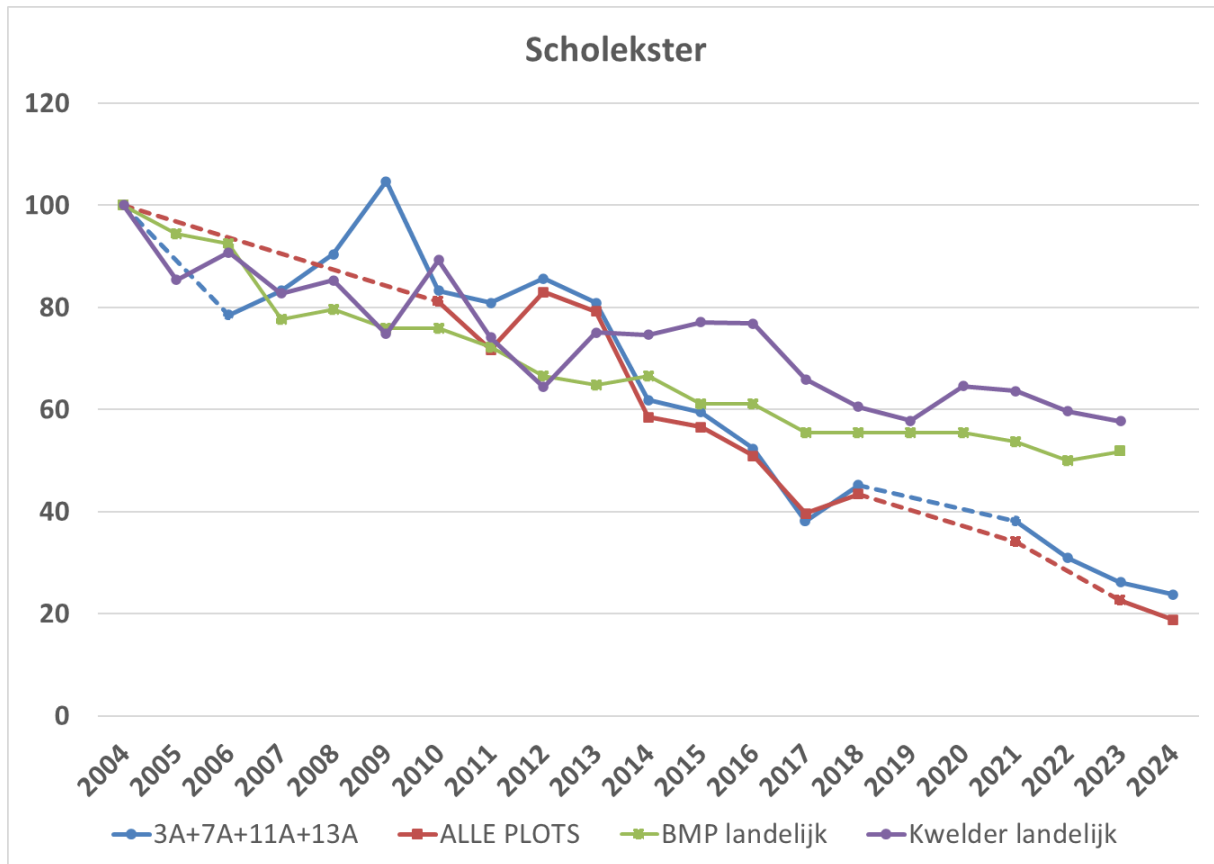
De scholeksterpopulatie in Saeftinghe nam tot de eeuwwisseling toe, maar sindsdien is sprake van een afname (1971-74 175-200, 1983-84 250-300, 1989 300-400, 1994 375-450, 2001-02 400-450, 2004 401, 2006 360-375, 2011 376 en 2018 158). In 2024 werd een nieuw dieptepunt bereikt met slechts 81 territoria. De territoriumkaart laat zien dat de soort verspreid in Saeftinghe broedt, met een voorkeur voor het begraasde deel en oeverwallen langs de grotere geulen. Broedvogels van de oeverwallen kiezen vaak een kale hoge oeverwal, op zand of veek en foerageren in de geulen. De achteruitgang in Saeftinghe heeft vermoedelijk te maken met het jarenlange slechte broedsucces ten gevolge van vossenpredatie, verspoeling van nesten en predatie door andere soorten. Mogelijk speelt ook de afname van laagdynamisch slik en beschikbaarheid van voedsel een rol.

Uit kleurringonderzoek eerder deze eeuw in Saeftinghe komt onder meer naar voren dat jarenlang dezelfde paartjes op vaste plaatsen jaar in jaar uit broedpogingen ondernemen terwijl de nesten steeds niet succesvol zijn.

Afbeelding 4.26 Territoria scholekster 2024 (n=81)

Uit BMP-gegevens blijkt dat de scholekster het in Saeftinghe veel slechter doet dan landelijk met een landelijke afname van 50% in alle habitattypen en 40% in habitatype kwelder en een afname van maar liefst 80% in Saeftinghe gedurende de laatste 20 jaar.

Grafiek 4.10 BMP-trend scholekster in Saeftinghe-plots vergeleken met de landelijke trend en de landelijke trend in habitatype kwelder (2004 =100%)

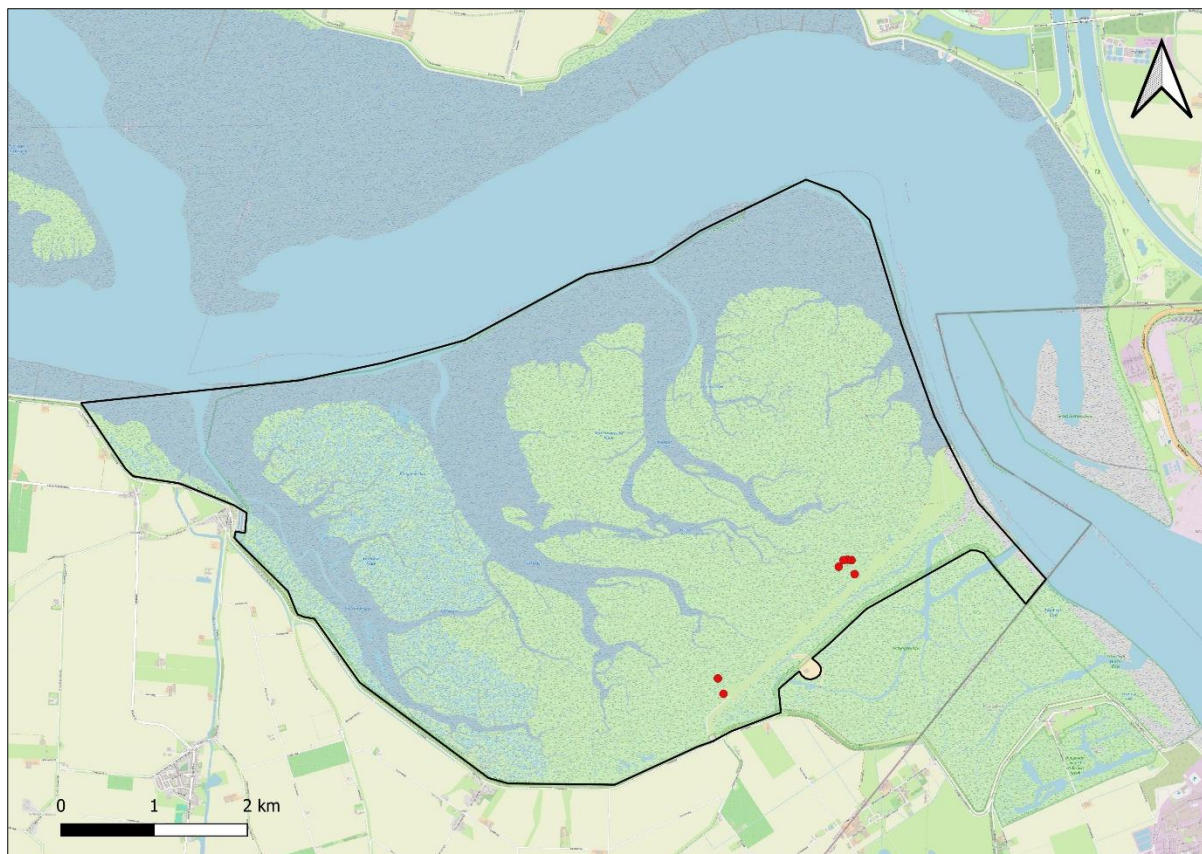
Steltkluut *Himantopus himantopus*

Algemeen

Steltkluten broeden in grote delen van Eurazië en Afrika. In Europa broeden 54.000-76.000 paren, vooral in Spanje en andere zuidelijke landen. De soort overwintert ten zuiden van de Sahara. Steltkluten broeden vanaf 1931 in (zeer) kleine, wisselende aantallen in Nederland vooral in ondiepe moerasgebieden in het laaggelegen delen. Topjaren in Nederland vallen samen met droge voorjaren in Zuid-Europa. In 2023 werden 160-170 territoria gevonden, een voorlopig record.

Saeftinghe

In 2024 werden maar liefst zeven territoria vastgesteld, alle in het begraasde gebied langs de Gasdam. Eerder waren er broedgevallen in Saeftinghe in 1970 (mogelijk) en in 2005 (2).

Afbeelding 4.27 Territoria steltkluut 2024 (n=7)

Afbeelding 4.28 Steltkluut Saeftinghe 11 juni 2024 (Bram Roobol)

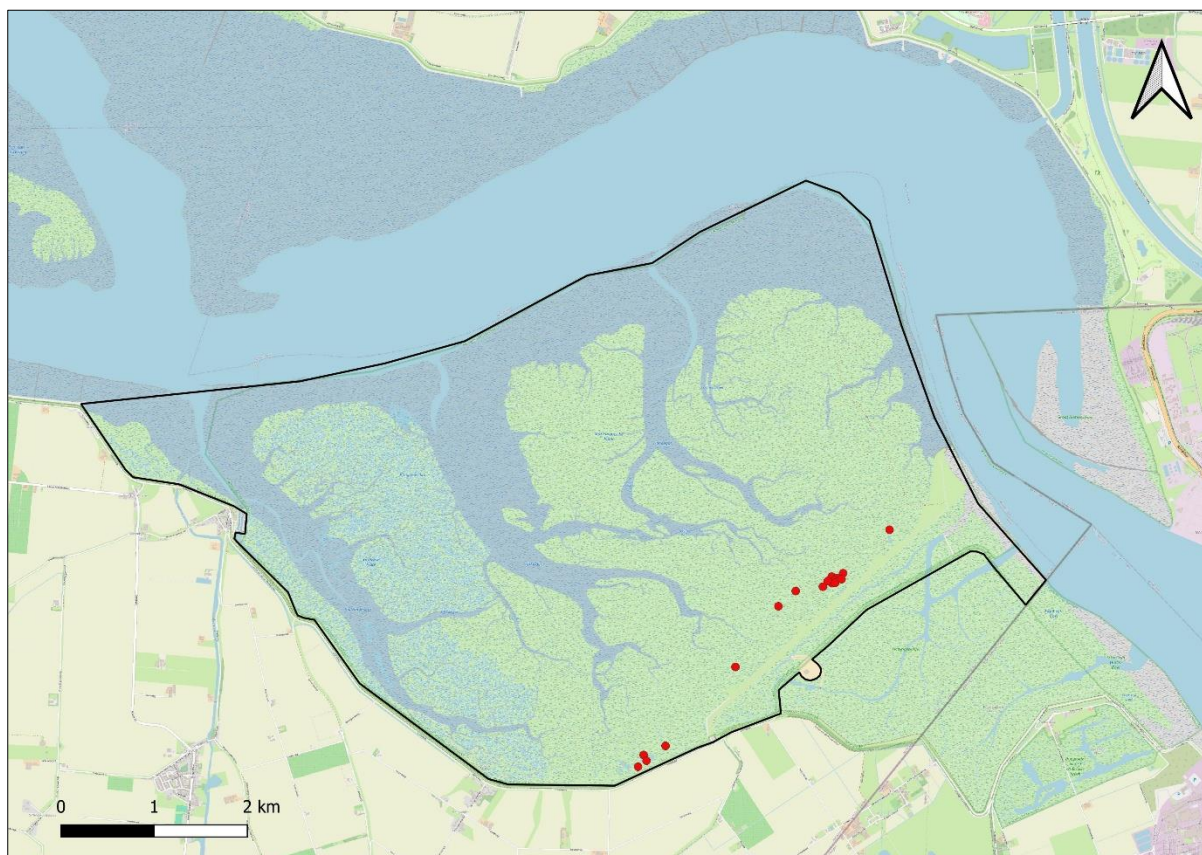
Kluut *Recurvirostra avosetta*

Algemeen

Kluten broeden vooral in dynamische kustgebieden, maar ook op opgespoten terreinen en allerhande pionier habitats in afgesloten zeearmen en jonge polders. In Europa broedt de soort in het Middellandse Zeegebied en langs de Noordzee- en Atlantische kusten, maar ook in het binnenland van Spanje en in Midden-Europa. De wereldpopulatie wordt op 280.000-470.000 volwassen vogels geraamd, de Europese broedpopulatie op 58.000-74.000 paren. Nederlandse vogels (2023 6.800-7.100 paren) broeden vooral in het Waddengebied en het Deltagebied. In het deltagebied broeden het laatste decennium jaarlijks een stabiele 2000-2500 paren (Lilipaly & Sluijter 2024).

Saeftinghe

De aantallen kluten die in Saeftinghe broeden wisselen sterk, afhankelijk van het aanbod van geschikte plaatsen in Saeftinghe zelf, alsook van andere in broedgebieden in de omgeving. De kluut broedt in kolonies op kale grond. In de directe omgeving moet ondiep stilstaand water met een zachte slikbodem aanwezig zijn. Voor Saeftinghe ontstaan plassen in het beweide gebied na springtij en tijdens natte voorjaren -zoals in 2024 – drogen deze minder snel uit. Door het natte voorjaar van 2024 ontstond veel geschikt broedhabitat voor de kluut in Saeftinghe, resulterend in 79 territoria. Doordat het begraasde gebied erg nat was, was het ook minder toegankelijk voor vossen en waren veel broedpogingen succesvol. Het aantal territoria in 2024 benadert het aantal in 2004 (87). In 2012 en 2018 werden veel minder nesten gevonden (respectievelijk 14 en 22).

Afbeelding 4.29 Territoria kluut 2024 (n=79)

Afbeelding 4.30 Pul van kluut probeert zich onzichtbaar te maken, Saeftinghe 16 mei 2024 (Bram Roobol)

Afbeelding 4.31 Waakzame kleine plevier Saeftinghe, 25 juni 2024 (Bram Roobol)

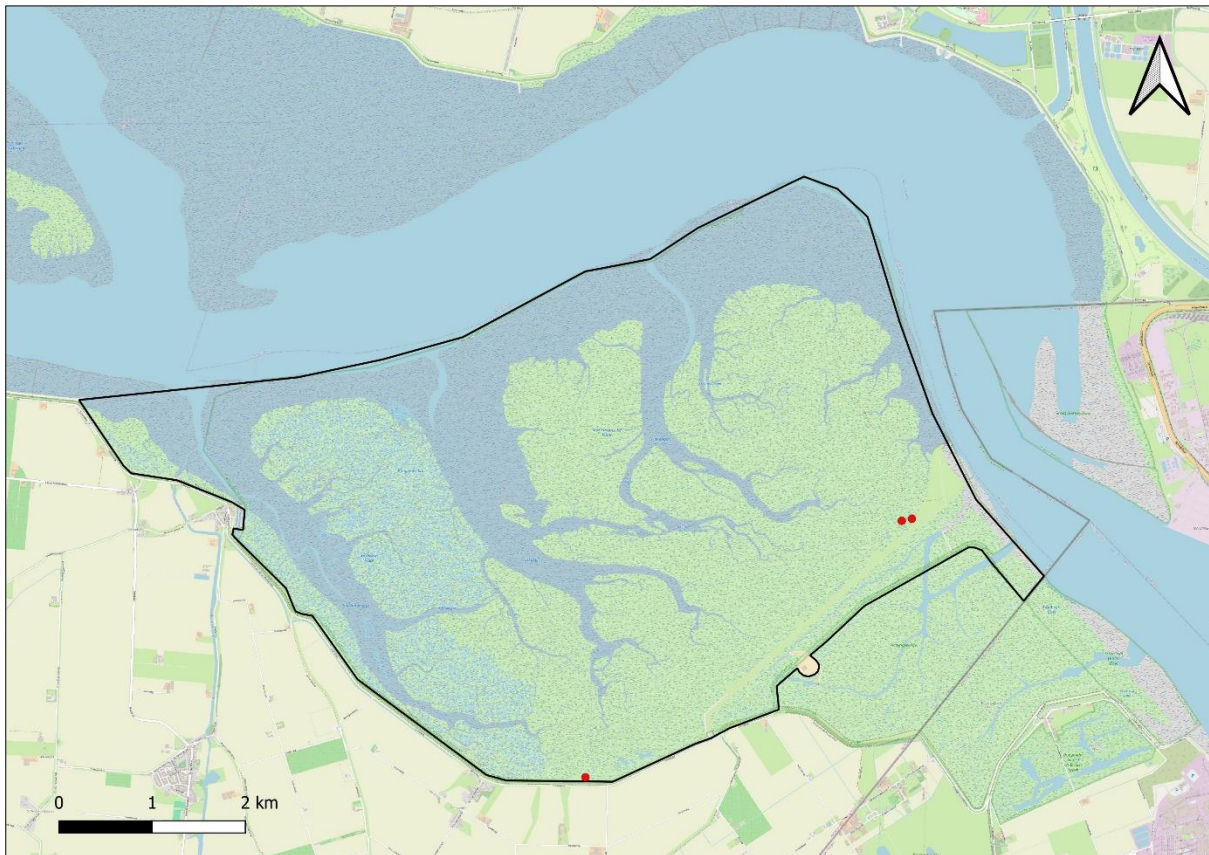
Kleine Plevier *Charadrius dubius*

Algemeen

De zomervogel broedt in lage dichtheden in grote delen van onder andere Europa. De wereldpopulatie neemt af, maar in Nederland is de soort toegenomen tot 1.500-2.000 paren in 2018-20. In Zeeland broedden in 2016-19 ieder jaar 90-110 paren.

Saeftinghe

Er werden twee territoria van kleine plevier gevonden in het begraasde gebied langs de Gasdam. Een derde territorium langs de dijk is gebaseerd op een eenmalige waarneming van een jonge vogel eind juni. In zowel 2012 als 2018 werd een enkel paartje aangetroffen. Kleine plevieren verkiezen terreinen met weinig vegetatie en aangrenzend zoet tot licht brak water. Dit type habitat is weinig aanwezig in Saeftinghe.

Afbeelding 4.32 Territoria kleine plevier 2024 (n=3)

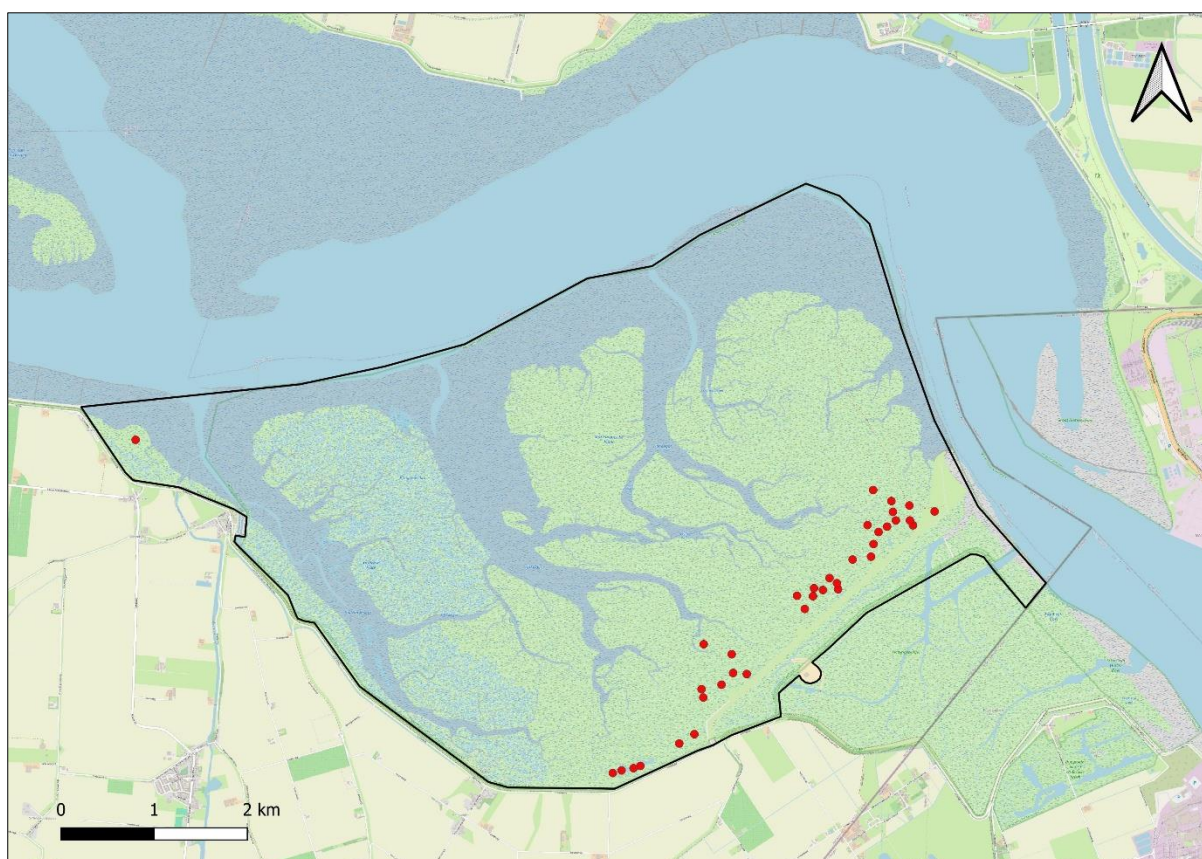
Kievit *Vanellus vanellus*

Algemeen

De soort broedt in gematigde klimaten in een groot deel van Eurazië, oostelijk tot de Japanse Zee. Het is een langeafstandstrekker die zuidelijk van de broedgebieden overwintert. De wereldpopulatie bestaat uit 5,6-10,5 miljoen vogels, in Europa broeden 1,5-2,6 miljoen vogels. Tussen 1980 en 2016 kromp de Europese populatie met bijna 60%. In ons land broedden in 2018-2020 nog 89.000-130.000 paren. Zoals bij alle boerenlandvogels spelen habitatdegradatie, verminderd broedsucces en vermindering van voedselaanbod een belangrijke rol. In Zeeland was de soort in de eerste helft van de vorige eeuw vermoedelijk talrijk, medio jaren zeventig werd de stand op 4.000-8.000 paren geraamd, in 1990 op 6.000-8.000 paren en in 2018-2020 op 2.750-4.000 paren, hetgeen dus een ruime halvering betekent in 30 jaar tijd.

Saeftinghe

Kievitenvoeren in Saeftinghe vrijwel uitsluitend voor in de begraasde delen, met dit jaar ook één territorium op het schor van Baalhoek. De trend sinds de eeuwwisseling is negatief, maar in 2024 werden wel meer territoria gevonden dan in 2018, wat mogelijk ook met de natte omstandigheden te maken heeft (2004, 2012, 2018 en 2024 respectievelijk 65, 48, 32 en 36 paren).

Afbeelding 4.33 Territoria kievit 2024 (n=36)

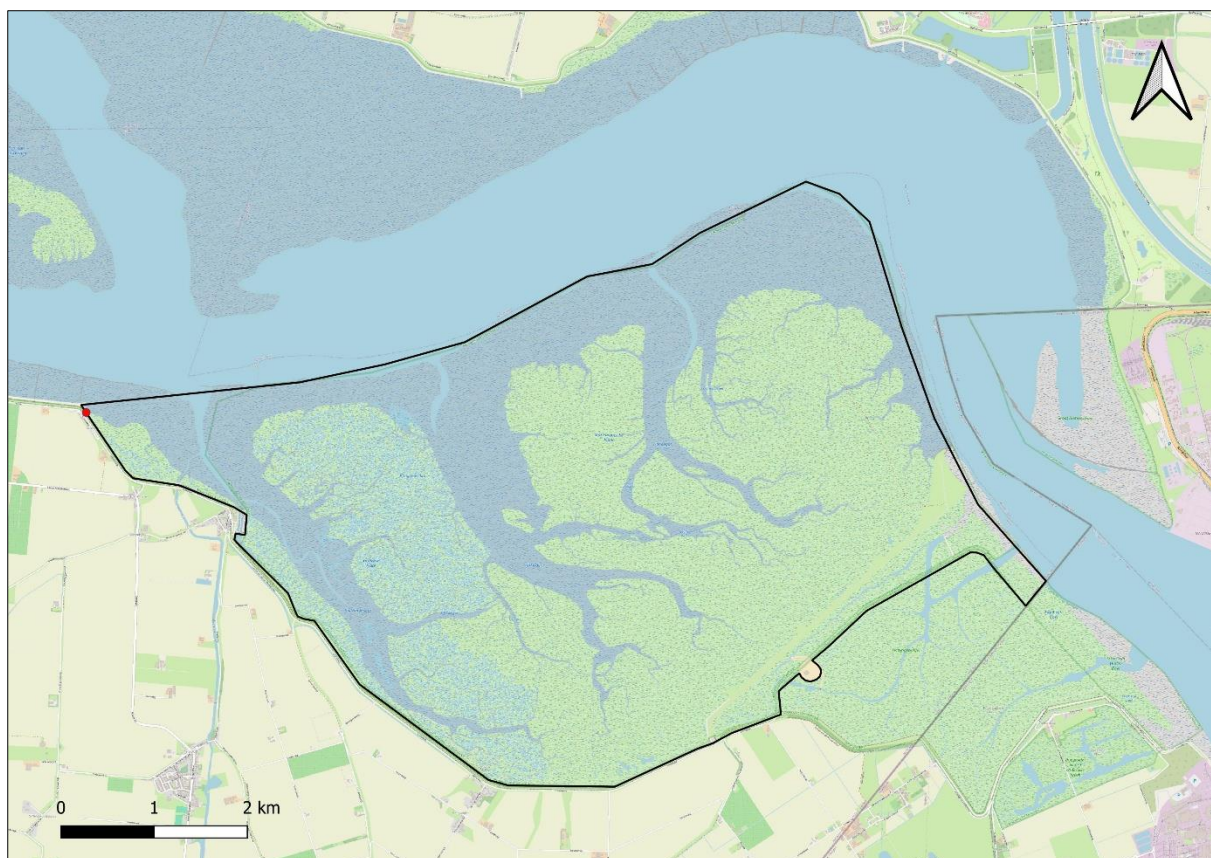
Strandplevier *Charadrius alexandrinus*

Algemeen

Strandplevieren broeden in warme en gematigde zones langs zeekusten en steppemeren. Het is een typische pionierssoort die in kale dynamische gebieden voorkomt. De wereldpopulatie wordt op 290.000-460.000 vogels geschat, de Europese populatie telt 21.500-34.800 broedparen, waarvan ongeveer de helft in West- en Zuidwest Europa. Er is sprake van een afnemende trend. In Nederland resteerden nog slechts 205-220 paren in 2023, waarvan ongeveer een derde in Zeeland.

Saeftinghe

Zeeuwse strandplevieren broeden vooral langs de Oosterschelde en de Westerschelde. Saeftinghe herbergde in 1965-75 maximaal 15 paren op en langs de gasdam, daarna namen de aantallen af tot vijf in 2004 en zeven in 2012. In 2018 ontbrak de soort als broedvogel. In 2024 werd een territorium gevonden in het uiterste westelijke puntje van Baalhoek.

Afbeelding 4.34 Territoria strandplevier 2024 (n=1)

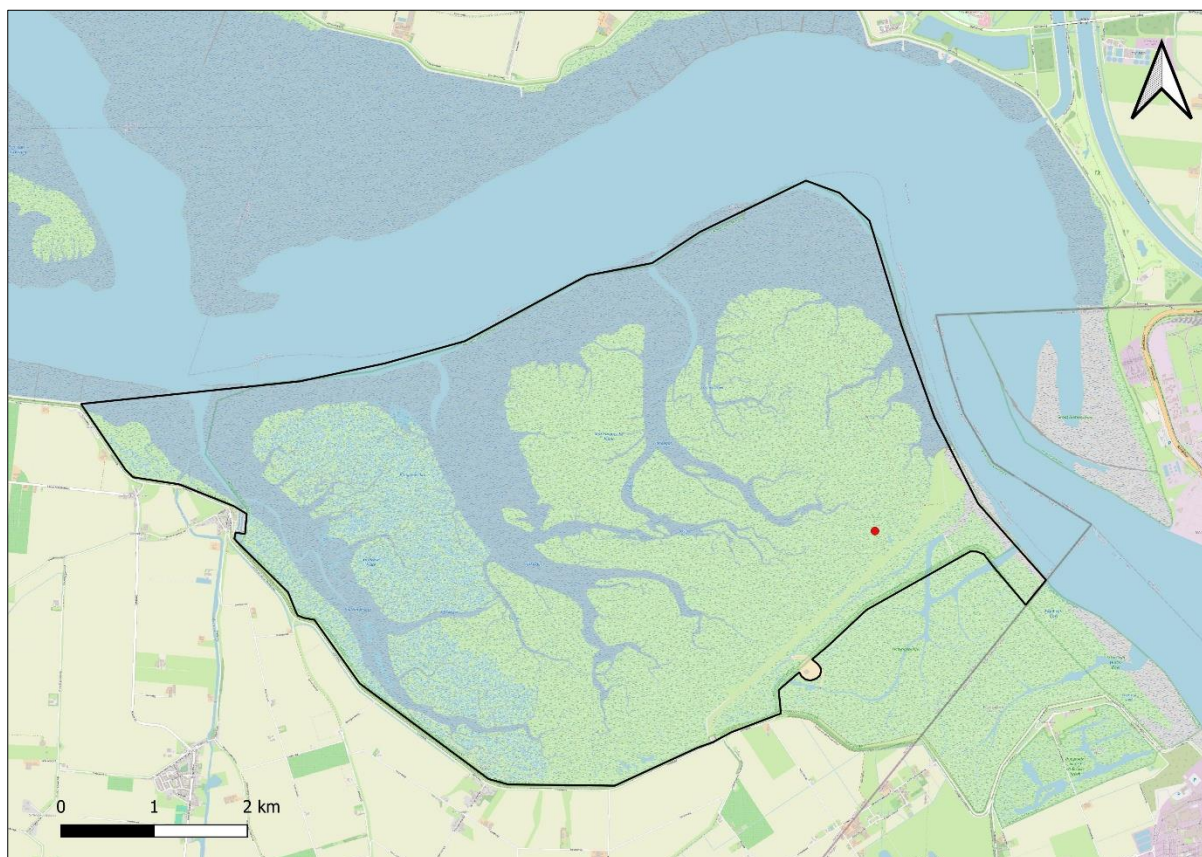
Grutto *Limosa limosa*

Algemeen

De soort broedt in een uitgestrekt gebied tussen West-Europa en Centraal-Azië, de ondersoort IJslandse grutto broedt op IJsland. De wereldpopulatie van de soort bedraagt 614.000-809.000 vogels en is afnemend. De Europese populatie omvat 75.000-125.000 broedparen. Nederland is een belangrijk bolwerk voor de soort, maar de aantallen zijn sterk afgenomen van 120.000-135.000 paren in 1969 naar nog slechts 26.000-33.000 paren in 2018-2020. In Zeeland was de soort voor 1950 waarschijnlijk zeldzaam als broedvogel, maar eind jaren negentig broedden 800-900 paren in onze provincie, hiervan resteert tegenwoordig minder dan 300 paren.

Saeftinghe

In Saeftinghe is de grutto nooit algemeen geweest. Territoria zijn hier uitsluitend aangetroffen in het begraasde gebied. De soort wist zich tot 2018 goed te handhaven en nam zelfs wat toe (2004, 2012, 2018 respectievelijk negen, zeven en elf paar), maar blijkt anno 2024 vrijwel verdwenen (één paar). Bij de soort speelt de lage reproductie (door voedselschaarste en predatie van pullen) een belangrijke rol bij de afname. Omdat grutto's vrij oud (20-30 jaar) kunnen worden kan de soort zich bij jarenlang uitblijvend broedsucces nog wel lange tijd handhaven, maar stort de populatie alsnog in als de oude vogels overlijden.

Afbeelding 4.35 Territoria grutto 2024 (n=1)

Tureluur *Tringa totanus*

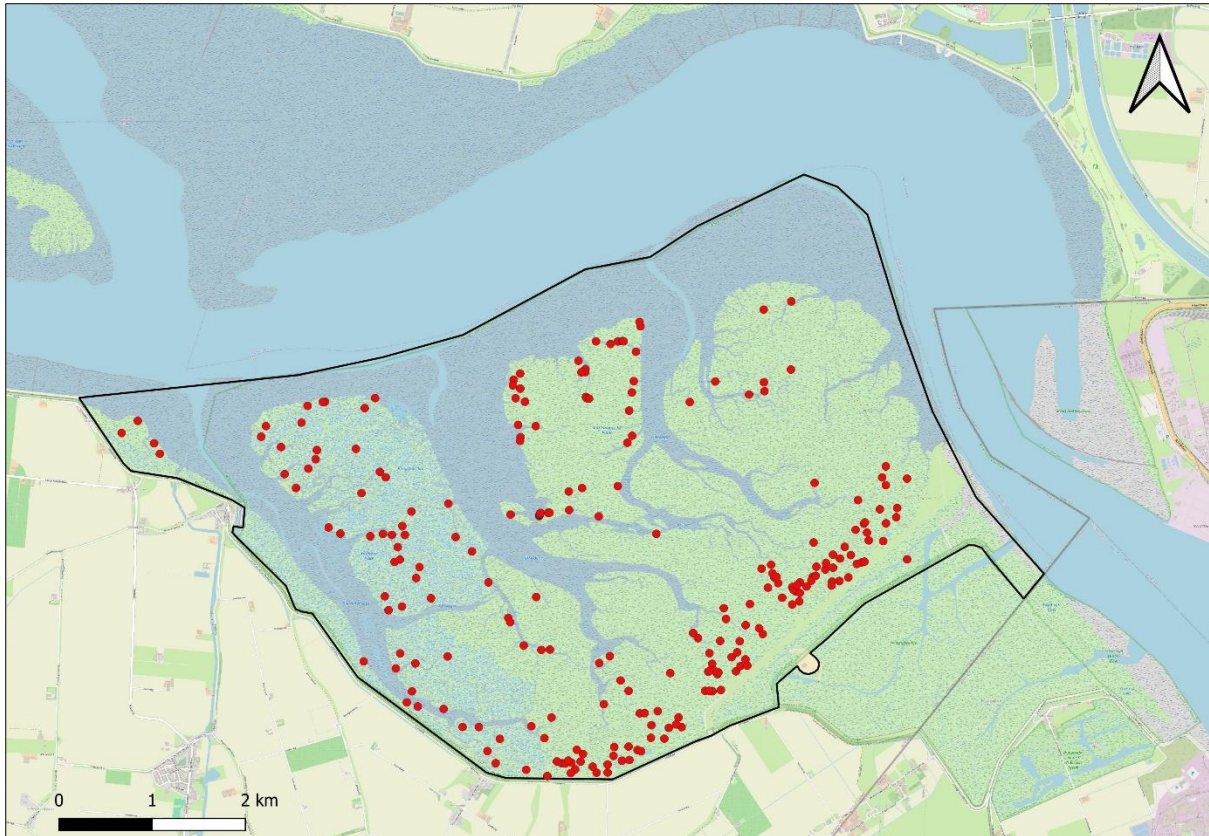
Algemeen

Tureluurs broeden zowel op schorren en kwelders als in allerlei typen graslanden, moerassen en natte heide in grote delen van Eurazië, waaronder IJsland en de Britse Eilanden, oostelijk tot aan Japan. De wereldpopulatie wordt op 1,3-3,1 miljoen vogels geschat en de Europese broedpopulatie op 340.000-484.000 paren. In ons land is de populatie sinds 1990 met ruim 20% afgenomen tot 16.000-20.000 paren in 2018-2020. De soort overwintert vrijwel uitsluitend in het Waddengebied en het Deltagebied. De Zeeuwse populatie telde medio jaren zeventig 2.500-4.500 paren, in 1983-91 waren dat er 2.750-3.500 en in 2013-2015 slechts 1.400-1.800. Afname speelt zowel in buitendijkse gebieden als in agrarisch gebied.

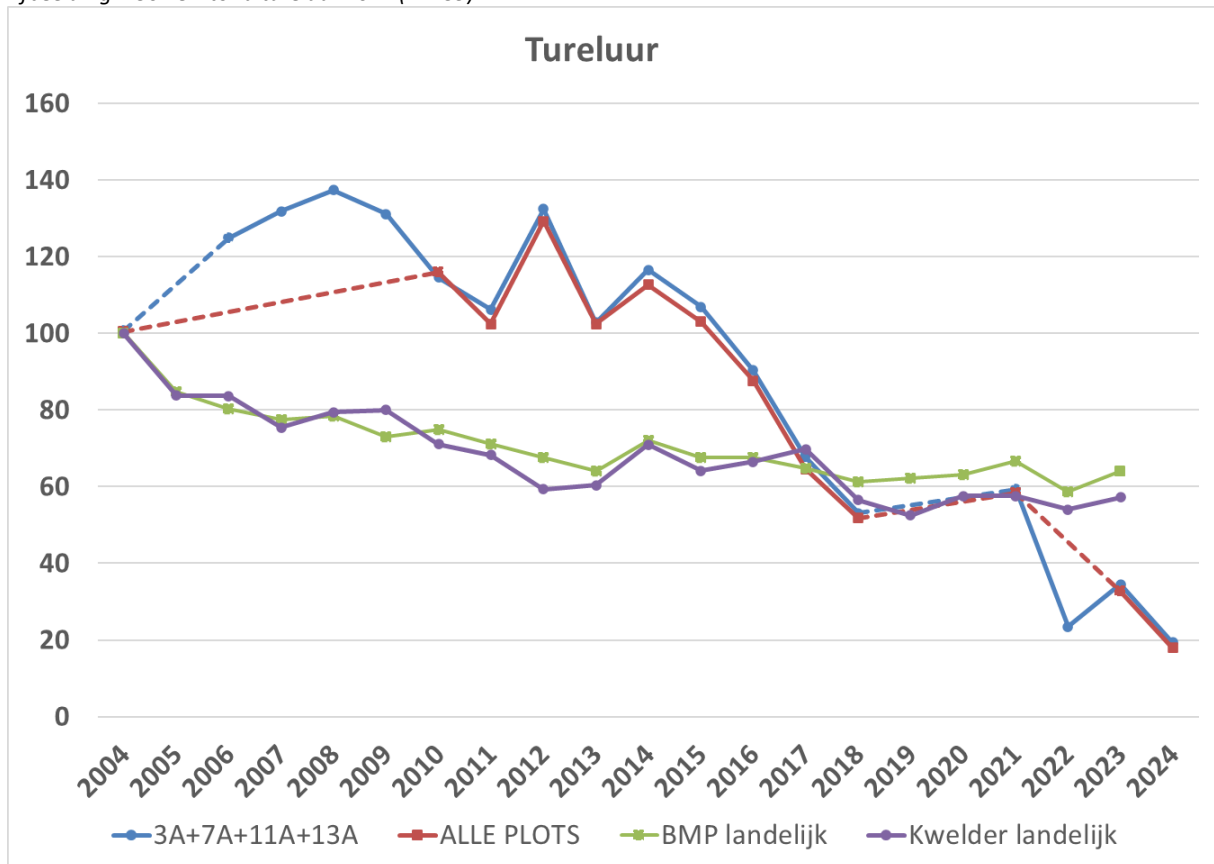
Saeftinghe

Saeftinghe was tot voor kort het belangrijkste broedgebied voor de tureluur in Nederland. In de hoogtijdagen broedde ca. 7-8 % van de Nederlandse populatie in het gebied, in 2018 was dat nog 3% en inmiddels nog een schamele 1%. (2004, 2012, 2018, 2024 resp. 1594, 1492, 698 en 239 paren). De soort is in zes jaar tijd dus met maar liefst 70% afgenomen! Omdat tureluurs in Saeftinghe (voorheen) in veel hogere dichtheden broeden dan in andere broedbiotopen zoals agrarische weidegebieden is in 2018 de fusieafstand voor de soort in Saeftinghe ingesteld op 300 meter (in plaats van 1000 meter), om een realistische en betrouwbare clustering te verkrijgen. In 2024 is hetzelfde gedaan om tot een goede vergelijking te kunnen komen (zonder aangepaste fusieafstand zou het aantal territoria in beide jaren ongeveer een kwart lager liggen).

Verreweg de meeste tureluur broeden in begraasd gebied. De omstandigheden waren hier door het natte voorjaar gunstig voor de soort. Elders in Saeftinghe broedt de soort vooral op hoge oeverwallen, waar de nesten redelijk veilig zijn voor hoge vloed. Toch komt het vermoedelijk bij springtij geregeld voor dat de nesten wegspoelen. Andere drukfactoren en aannemelijke verklaringen voor de sterke afname zijn predatie door vossen en afname van geschikt broedgebied (door sterke uitbreiding riet en vergrassing van grote delen van het schor). Waarschijnlijk speelt voedselbeschikbaarheid een rol. Een verband met de afname van de (winter)populatie van de Grauwe Gans ligt voor de hand; in het voorjaar waren voorheen grote slijkvlaktes omdat de Grauwe de Zeebies (tegenwoordig Heen) hadden uitgegraven.

Afbeelding 4.36 Territoria tureluur 2024 (n=239)

Grafiek 4.11 BMP-trend tureluur in Saeftinghe-plots vergeleken met de landelijke trend en de landelijke trend in habitattype kwelder (2004 =100%)

Kokmeeuw *Chroicocephalus ridibundus*

Algemeen

De soort broedt in grote delen van Eurazië met uitzondering van de Arctische streken en komt voor in waterrijke gebieden van oost Amerika tot in het oosten van Rusland. Van de wereldpopulatie van 4,5-9,0 miljoen vogels broeden 1,3-2 miljoen paren in Europa. In Nederland nam de soort in de vorige eeuw toe tot ca. 225.000 paren in 1980 om daarna, net als elders in Europa af te nemen tot 95.000-107.000 paren in 2020-22. In Zeeland broedden in 1961 12.000-18.000 paren. Het maximum werd in 1979 bereikt (36.000 paren), waarna de populatie afnam tot meestal 10.000-15.000 jaarlijkse broedparen deze eeuw.

Saeftinghe

In Saeftinghe werd de soort in 2024 niet als broedvogel vastgesteld, een territorium gebaseerd op de waarneming van alarmerende vogel daargelaten. Het gebied lijkt definitief niet meer geschikt als broedplaats voor de soort.

Ooit was de soort een algemene broedvogel in het schor, met 1.500 paren in 1949, 3.500 paren in 1955, 6.500-7.000 paren in 1956, 10.000 paren in 1968 en 20.000 paren in 1979. De piek werd in 1979-82 bereikt (21.500-23.000), daarna volgde een rappe afname tot 7.500 in 1983 en nog slechts enkele honderden paren in 2000-12 (bron Avifauna Zeelandica). In het begin van de jaren tachtig broedden kokmeeuwen vooral in velden met Engels slijkgras en heen waarin water stagneerde, vooral in de eerste 20 jaar na aanleg van de Gasdam. De redenen voor afname zijn vegetatiesuccessie, predatie van eieren en nesten door vossen en verspoeling van nesten door hoge (spring)tijden. De inventarisatie in 2004 en 2012 leverden nog respectievelijk 45 en 279 territoria op. In 2018 waren dat er 34 territoria. Het broedresultaat in 2018 was nihil; er werden toen verscheidene dode jongen en kapotte eierschalen aangetroffen, er zijn ook geen juveniele vogels gezien.

Kleine mantelmeeuw *Larus fuscus*

Algemeen

De soort broedt van IJsland, de Britse Eilanden en de Atlantische kust van het Iberisch schiereiland tot in het hoge noorden van Scandinavië en Rusland tot ver in Siberië, vooral in kustgebieden, maar ook op heidevelden, in moerassen en in toenemende mate in steden (op gebouwen). De wereldpopulatie telt 1-2 miljoen vogels en de Europese broedpopulatie 400.000-460.000 paren. In Nederland broedt de soort sinds een eeuw. De landelijke populatie (geconcentreerd in het Waddengebied en het Deltagebied) neemt sinds enige tijd af, van 100.000-110.000 paren in 2013-15 naar 68.500-72.000 in 2023. De Zeeuwse populatie piekte in 2008-15 op 13.000-14.000 paren, maar is daarna afgenomen tot minder dan 10.000 paren. Predatie door vossen en habitatverlies in havengebieden spelen onder meer een rol.

Saeftinghe

De kleine mantelmeeuw sluit vaak aan bij de broedkolonies van de zilvermeeuw. De soort broedde van 1990-2012 met meestal enkele tientallen paren in Saeftinghe met een maximum van 266 paren (336 volgens Avifauna Zeelandica) in 2004. In 2018 en 2024 werden geen territoria aangetroffen.

Zilvermeeuw *Larus argentatus*

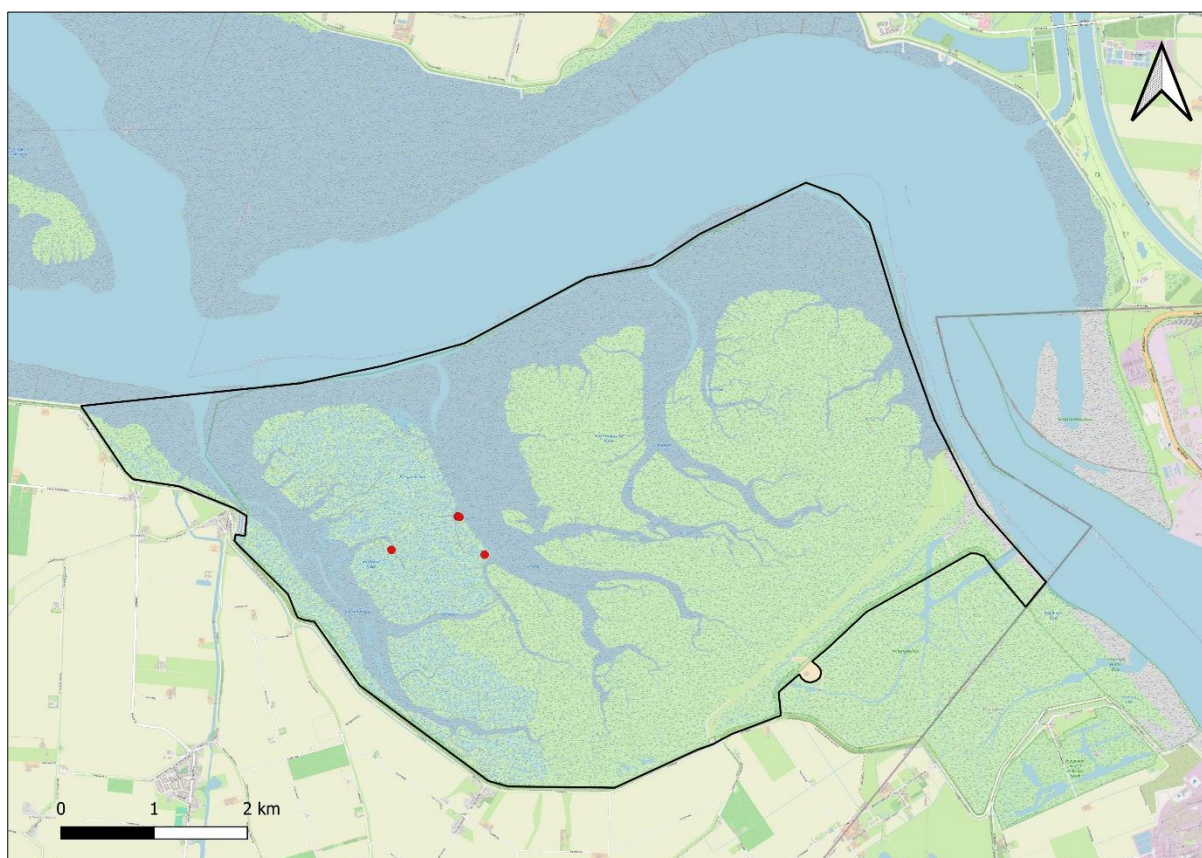
Algemeen

Deze kolonievogel broedt verspreid in de kustgebieden van Europa, zowel op de eilanden als langs de Atlantische kust van Frankrijk, de Noordzeekust, rond de Oostzee, in Fenno-Scandinavië en NW-Rusland en oostelijk tot de Witte zee. De afnemende wereldpopulatie wordt op 2-2,4 miljoen vogels geschat. In ons land nam de soort toe tot ca. 90.000 paren in 1985, sindsdien is sprake van een afname, waarbij afname van visserijafval op zee, het afdekken van vuilstortplaatsen en predatie door vossen als belangrijke oorzaken worden genoemd. In 2023 broedden 29.500-31.500 paren binnen onze landsgrenzen. In Zeeland broedde de soort in de jaren vijftig van de vorige eeuw alleen in de Schouwse duinen (18.000-20.000 paren), maar door bestrijding en eieren rapen nam de populatie sterk af. Daarna vestigde de soort zich o.a. in het Sloegebied en op Neeltje Jans. De populatie groeide vervolgens van 6.400 paren in 1979 tot een maximum van 23.000 paren in 1997. In 2020 waren dat er nog maar 8.400.

Saeftinghe

In 2024 werden tien territoria (alarmerende vogels) vastgesteld in het westelijke deel van Saeftinghe. Nesten zijn net als in 2018 ook dit jaar niet gevonden. De territoriale paartjes lijken maar voor een deel tot broeden te komen en eventuele nesten worden vermoedelijke al in de vroege ei-fase gepredeerd.

De zilvermeeuw was ooit de talrijkste broedvogel van Saeftinghe. De soort vestigde zich hier vermoedelijk in 1947 en nam daarna toe tot ca. 200 paren in 1956, 1.500 paren in 1968, 5.500 paren in 1979 en 8.000-10.000 paren in 1991-2004. Daarna vond een geleidelijk afname plaats tot 3.000 paren in 2012, 850 paren in 2013, 57 paren in 2014 en slechts 2 paar in 2017, waarna de soort als broedvogel verdween (gegevens uit Avifauna Zeelandica). De zesjaarlijkse gebiedsdekkende inventarisaties in Saeftinghe laten eenzelfde trend, maar iets andere aantallen, zien met 3.113 territoria in 2012 en nog 168 territoria in 2018. Uit eerdere inventarisaties bleek al dat de vos voor een verschuiving zorgde: op de plek(ken) waar de vossenactiviteit hoog was broedden geen meeuwen meer. Sinds ruim tien jaar zijn vossen echter ook op de buitenrand van Saeftinghe actief, waardoor de meeuwen ook hier niet meer veilig kunnen broeden. Overigens speelt naast predatie ook het afsluiten van vuilstort de Hoge Maeij in het Antwerpse havengebied een belangrijke rol bij de afname van zilvermeeuwen in Saeftinghe.

Afbeelding 4.37 Territoria zilvermeeuw 2024 (n=10)

Visdief *Sterna hirundo*

Algemeen

Visdieven broeden in kolonies in grote delen van Noord-Amerika en Eurazië. De soort overwintert in subtropische en tropische wateren. De wereldpopulatie wordt op 1,6-3,6 miljoen vogels geschat en het aantal Europese broedparen op 300.000-600.000. In de eerste helft van de vorige eeuw broedden vermoedelijk geregeld minstens 5.000 paren in Zeeland. Dat aantal daalde o.a. door gebruik van bestrijdingsmiddelen tot 1.000 in 1970, daarna trad een geleidelijk herstel in. Maxima werden bereikt in de periode 2003-2007 met 3.900-4.400 paren. In de meeste jaren broeden tegenwoordig 2.500-3.500 paren in Zeeland.

De Visdief is in 2024 niet als broedvogel vastgesteld in Saeftinghe. In 2018 werden nog 55 paren gevonden op hoge oeverwallen, lage strandduintjes, en veekpakketten aan de noordelijke schorranden. In dat jaar was er een gemengde kolonie kokmeeuw-visdief op een veekpakket in het noordelijke deel van het Konijnenschor.

Eind jaren veertig en in de jaren vijftig van de vorige eeuw broedden respectievelijk maximaal 320 en maximaal 750-800 paren in Saeftinghe, hoofdzakelijk op pakketten “veek”. Het aantal broedparen fluctueerde in de periode 1970-2013 meestal tussen 200 en 500 paren, maar in 2001 waren dat er 870. In 2019 en 2020 werden geen visdieven meer gevonden (bron Avifauna Zeelandica). De gebiedsdekkende inventarisaties in 2004 en 2012 leverden respectievelijk 15 en 536 paren op.

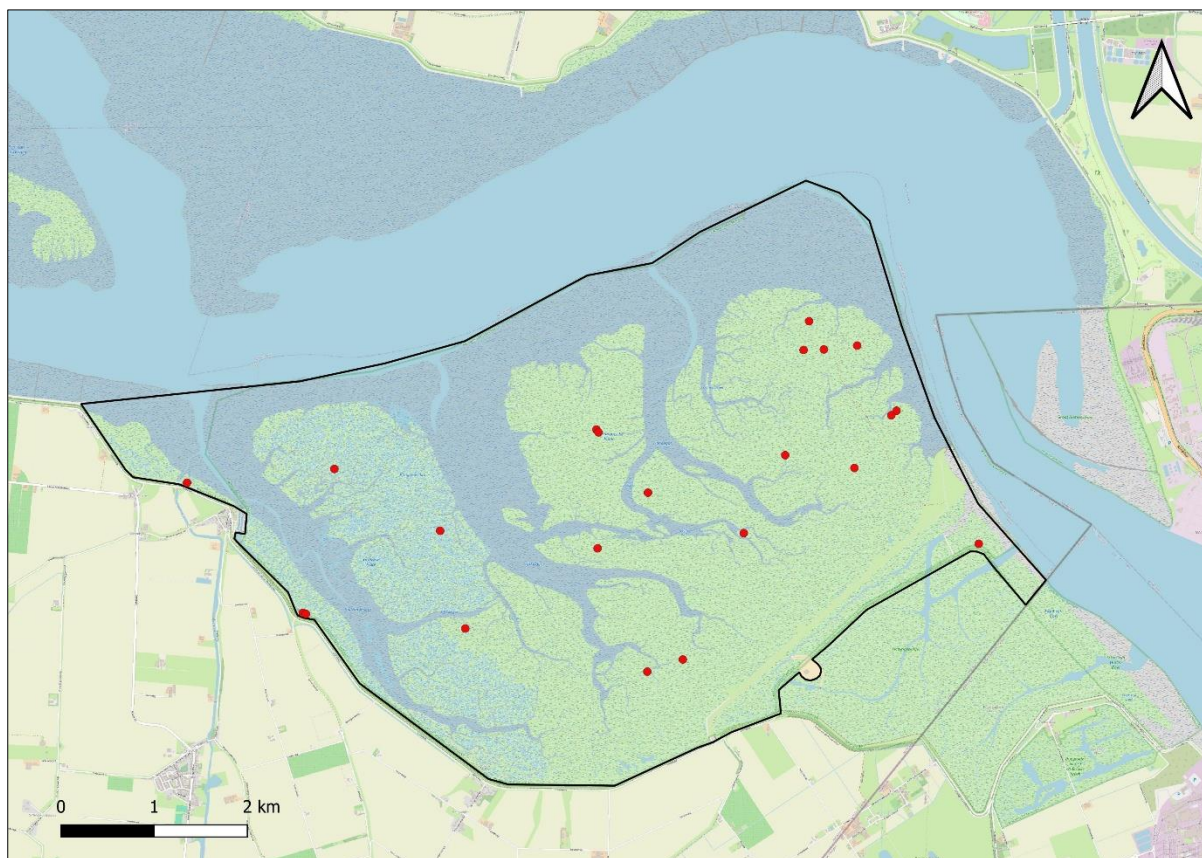
Bruine Kiekendief *Circus aeruginosus*

Algemeen

De nominaatvorm van de soort broedt in grote delen van Eurazië, oostelijk tot het Baikalmeer en Noord-Mongolië. De wereldpopulatie wordt op [0,5-1 miljoen exemplaren geschat, met 100.000-185.000 paren in Europa. In Nederland broeden 800-1.1.00 paren (2018-2020) van deze sterk aan rietvelden en rietkragen gebonden soort. In Zeeland piekte het aantal broedparen in 2001-02 op 306-359, daarna volgde een afname tot 150-215 paren in 2018-2020. Tal van factoren spelen hierbij een rol, waaronder verdroging, vegetatiesuccessie, toename van de vos en de zwarte kraai.

Saeftinghe

De soort was in 2024, net als in de vorige jaren, voornamelijk te vinden in rietvelden, met een duidelijke concentratie in het rietrijke oostelijke deel van Saeftinghe en verspreide paartjes in kleinere rietveldjes elders in het gebied. De hoogste aantallen broedparen werden in 2004 (27) en 2012 (32) gevonden, in 2018 waren dat er slechts 18, in 2024 22. Overigens werden in 2018 op basis van autoclustering 26 territoria gevonden, dit aantal is naar beneden bijgesteld op basis van onderzoek naar de soort in Saeftinghe (van Kerkhoven 2018). Het is lastig om het exact aantal territoria van de soort te bepalen bij hoge broeddichtheden, temeer daar Bruine kiekendieven weinig territoriaal zijn.

Afbeelding 4.38 Territoria bruine kiekendief 2024 (n=22)

Afbeelding 4.39 Bruine Kiekendief, vrouw, Saeftinghe 24 juni 2024 (Bram Roobol)

Afbeelding 4.40 Net uit het ei gekropen bruine kiekendieven, Saeftinghe 20 mei 2024 (Marcel Klootwijk)

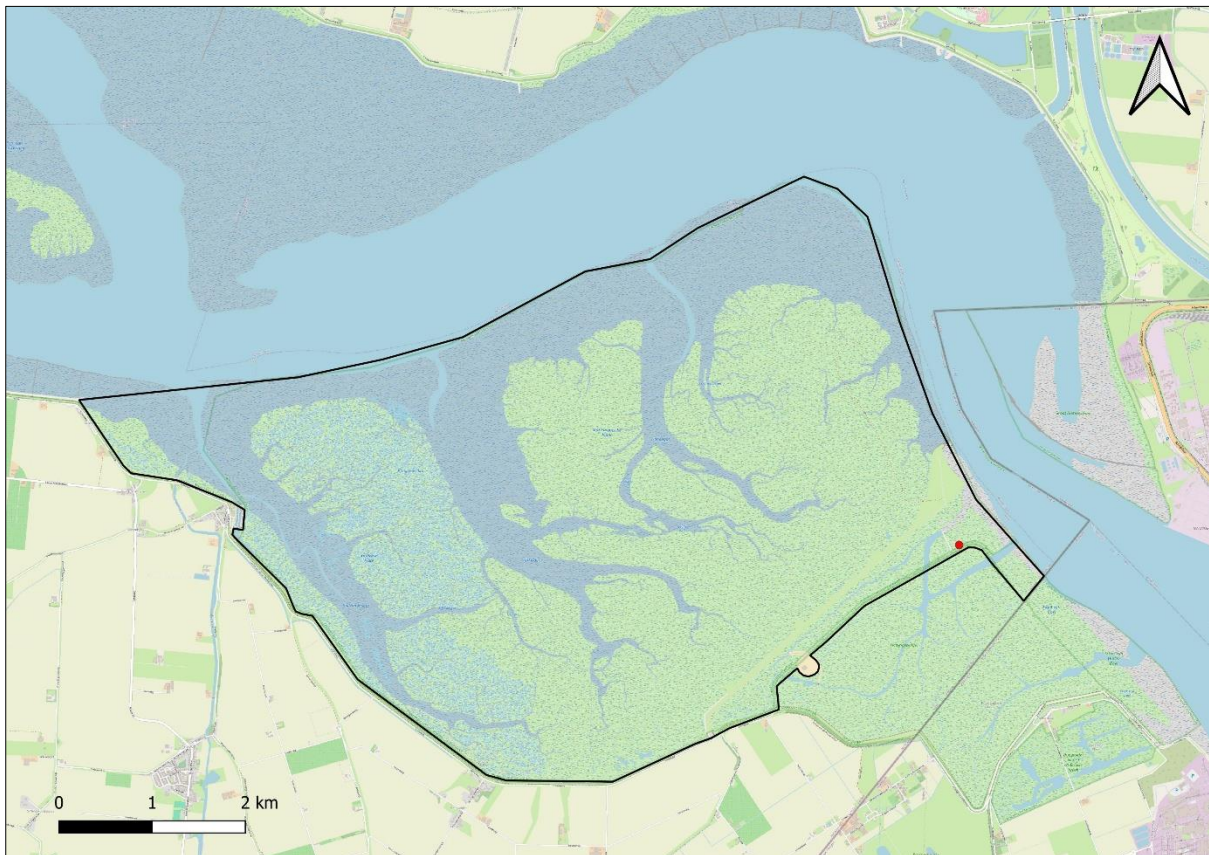
Buizerd *Buteo buteo*

Algemeen

De soort broedt in grote delen van Eurazië met 08-1,4 miljoen broedparen in Europa. Door gebruik van bestrijdingsmiddelen resteerden in de jaren zestig van de vorige eeuw slechts 100 paren. Na een verbod op dit soort middelen nam de populatie sterk toe tot 11.500-20.000 paren in 2018-20. In België nam de soort ook toe tot 1.900-2.800 paren. In Zeeland broedt de soort pas sinds 1983 (Waterwinbossen Clinge), maar inmiddels broedt de soort verspreid over de gehele provincie met 390-510 paren in 2020.

Saeftinghe

In Saeftinghe broedde de soort dit jaar op een kunstnest op een paal wat vorige jaar is geplaatst ten behoeve van visarend. In 2023 broedde de soort in dezelfde omgeving in een vlier. In beide jaren waren de broedpogingen succesvol.

Afbeelding 4.41 Territoria buizerd 2024 (n=1)

Afbeelding 4.42 Buizerd op kunstnest op de grens van het Sieperdaschor en de Hedwige, 25 juni 2024 (Bram Roobol)

Kerkuil *Tyto alba*

Algemeen

De kerkuil is een mondiaal voorkomende soort met een geschatte wereldpopulatie van 4-10 miljoen vogels. De Europese populatie omvat 110.000-230.000 broedparen. In ons land broedden tot de strenge winter van 1962/63 ongeveer 3.000 paren, daarna kelderde het aantal broedparen, mede door intensivering van landbouw en gebruik van bestrijdingsmiddelen tot slechts 100 in 1970. Door het plaatsen van nestkasten en de toeloop van vrijwilligers herstelde de stand zich; in 1990 broedden al meer dan 1.000 paren in ons land en in 2023 waren dat er 2.850-2.950 (na een eerder maximum van 4.000 in 2019). In Zeeland nam de populatie toe van een tiental paren in 1980 tot maximaal 219 in 2019. Het merendeel broedt in Zeeuws-Vlaanderen met zowel in 2019 als 2020 78 paren.

Saeftinghe

Net als in 2018 werd in 2024 een territorium van kerkuil vastgesteld in de oude schaapstal 'De Noord'. Deze kast is was ook voor 2018 al enkele jaren bewoond. In de wintermaanden is de soort ook gezien in en om het veldstation.

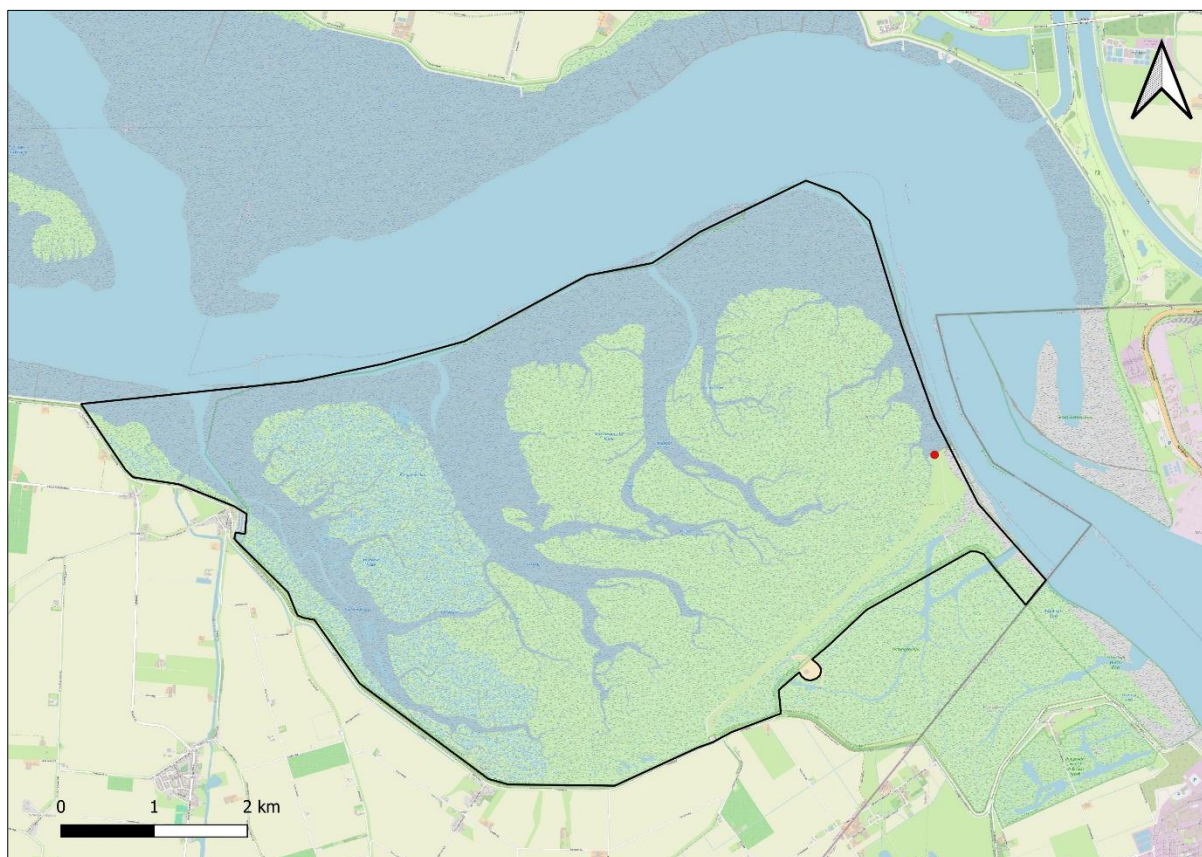
Torenvalk *Falco tinnunculus*

Algemeen

Deze kenmerkende kleine roofvogel broedt in grote delen van Europa en Afrika. In Nederland gaat het om 3.800-7.700 paren in 2018-20. Na een periode van toename neemt de soort sinds de jaren negentig weer af, hoewel de laatste jaren weer enig herstel plaats vindt. In Zeeland nam de soort vanaf de begin jaren zeventig sterk toe tot maximaal 440-590 rond de eeuwwisseling. Daarna toont de trend een dalende lijn tot 330-390 paren de laatste jaren.

Saeftinghe

Van deze soort werd dit jaar een broedgeval vastgesteld tijdens een gebiedsdekkende inventarisatie. Een paartje had een nest gebouwd onder het balkon van het veldstation. Helaas mislukte het broedgeval. In 2023 broedde de soort hier wel met succes en vlogen er drie jongen uit (info Henk Castelijns, Roofvogelwerkgroep Zeeland)

Afbeelding 4.43 Territoria torenvalk 2024 (n=1)

Slechtvalk *Falco Peregrinus*

Algemeen

De slechtvalk broedt in grote delen van de wereld. Er zijn 18 ondersoorten. De wereldpopulatie wordt op 200.000-400.000 volwassen vogels geschat, in Europa broeden 15.000-29.000 paren. In Nederland broeden in 2023 160-180 paren, voornamelijk in nestkasten op gebouwen en in oude kraaiennesten in hoogspanningsmasten.

Saeftinghe

Sinds 2012 (ook in 2024) broedt geregeld, mogelijk jaarlijks, een paartje slechtvalk op de radartoren die net buiten de gebiedsgrenzen in de Westerschelde ligt. Soms werden tot drie adulte vogels tegelijkertijd gezien. Over broedsucces is niets bekend.

Ekster *Pica pica*

Algemeen

Het broedgebied van de ekster beslaat grote delen van Europa en Azië. In Nederland nam de stand sinds 1990 met bijna 25% af tot 47.000-68.000 paren in 2018-20. In Zeeland is de soort lang bestreden en broedden in de decennia na de Tweede Wereldoorlog minder dan 100 paren. Daarna volgde een lange periode van toename, die pas na de eeuwwisseling is afgevlakt. Eind jaren negentig ging het al om 2.000-3.100 en in 2013-16 om 2.300-3.250 paren.

Saeftinghe

In 2024 zijn geen broedende eksters vastgesteld. In de meeste andere inventarisatiejaren was dat niet anders, maar in 2012 werden drie territoria gevonden. Hoewel eksters hun nesten doorgaans hoog in bomen maken is bekend dat ze ook in kleine struiken zoals duindoorns kunnen broeden, waarbij de nesten soms op minder dan een meter hoogte zitten.

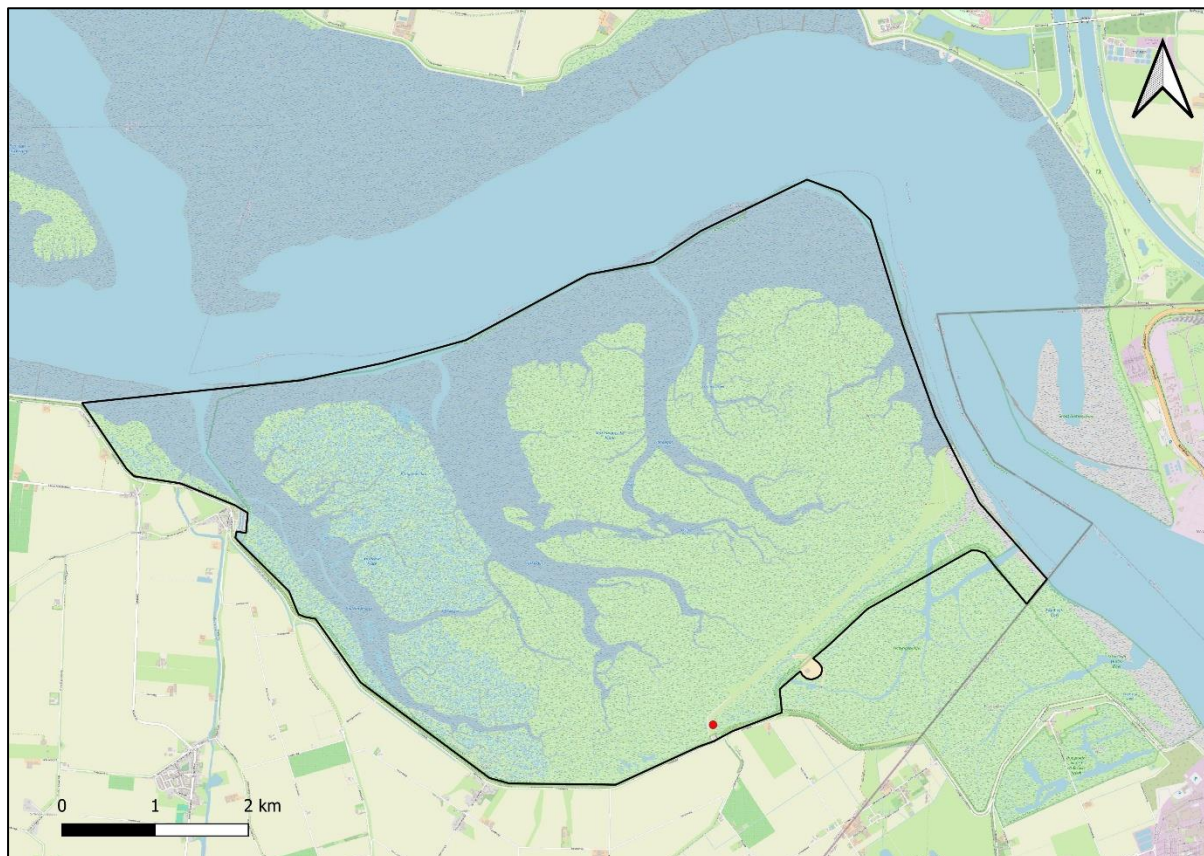
Kauw *Corvus monedula*

Algemeen

Deze in Europa wijdverspreide soort broedt met 100.000-150.000 paren in Nederland, voornamelijk in stedelijk gebied. De stand is de laatste decennia stabiel. In Zeeland nam de soort toe van 500-1.000 paren medio jaren zeventig tot maar liefst 6.000-10.000 paren in 2013-15. De stand lijkt sinds de eind jaren negentig stabiel.

Saeftinghe

Broedende kauwen zijn deze eeuw in alle inventarisatiejaren aangetroffen in Saeftinghe. In 2024 ging het om een enkel paar op de gasdam, in eerdere inventarisatiejaren werden zes tot zeven territoria gevonden verspreid in de randen van de Gasdam en het Plateau. De vogels nestelen hier in konijnenholen en tussen de basaltstenen.

Afbeelding 4.44 Territoria kauw 2024 (n=1)

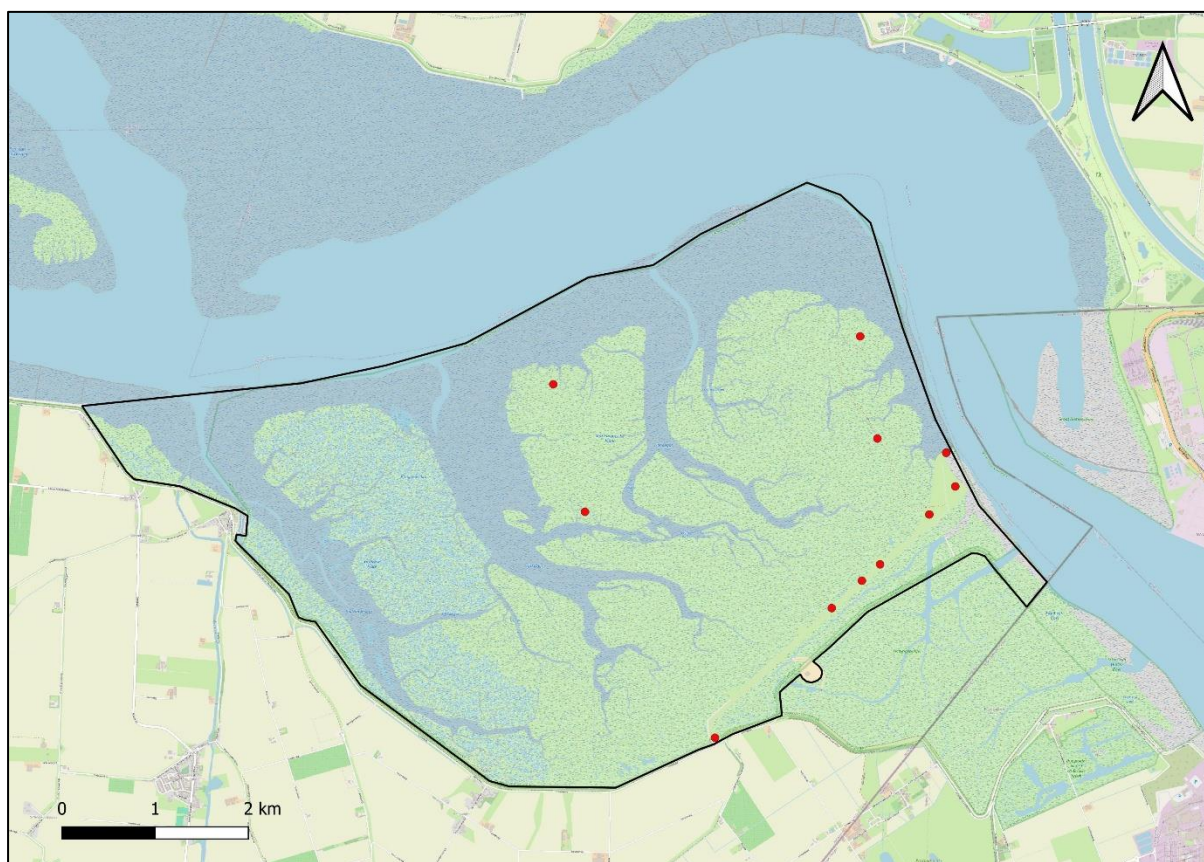
Zwarte Kraai *Corvus corone*

Algemeen

Deze soort broedt vooral in West- en ZW-Europa. In Nederland is de soort sinds de jaren zeventig sterk toegenomen tot 57.000- 96.000 paren in 2018-20. De Zeeuwse populatie groeide in datzelfde tijdsbestek van 100 naar niet minder dan 2.700-4.500 paren. Deze van oorsprong schuwe alleseter heeft zich goed aangepast en broedt tegenwoordig ook in stedelijk gebied en in drukbezochte natuurgebieden.

Saeftinghe

In 2024 werden 12 territoria gevonden, wat niet veel afwijkt van de aantallen in 2012 (14) en 2018 (10). Daarvoor was de soort veel minder algemeen (2004 2 paar). De meeste territoria (7) werden dit jaar aangetroffen in verspreide struiken langs de gasdam en op het gasplateau, de overige territoria lagen verspreid in het oostelijk deel van het schor, waar zowel in kleine struiken langs de dam naar de noord als in het schor wordt gebroed. Er zijn dit jaar voor zover bekend geen grondnesten aangetroffen.

Afbeelding 4.45 Territoria zwarte kraai 2024 (n=12)

Pimpelmees *Cyanistes caeruleus*

Algemeen

Deze talrijke soort broedt in grote delen van Europa en Noord-Rusland, oostelijk tot de Oeral. De Nederlandse populatie van de Pimpelmees is sinds begin jaren tachtig bijna verdubbeld tot 250.000-400.000 paren in 2018-20. In de kustprovincies is deze toename nog sterker. In Zeeland is het aantal broedparen de laatste vijftig jaar meer dan verdrievoudigd, met name door de uitbreiding en kolonisatie van stedelijk gebied (onder andere door massaal ophangen van nestkasten) en de vestiging in relatief jonge (naoorlogse) bosaanplant. In oudere bossen, bijvoorbeeld op de kop van Schouwen en in de Manteling op Walcheren, is het laatste decennium sprake van een (forse) afname.

Pimpelmezen zijn in 2024 niet aangetroffen. In 2018 werden twee territoria (nabij de vogelkijkhut en in het schor van Baalhoek).

Baardman *Panurus biarmicus*

Algemeen

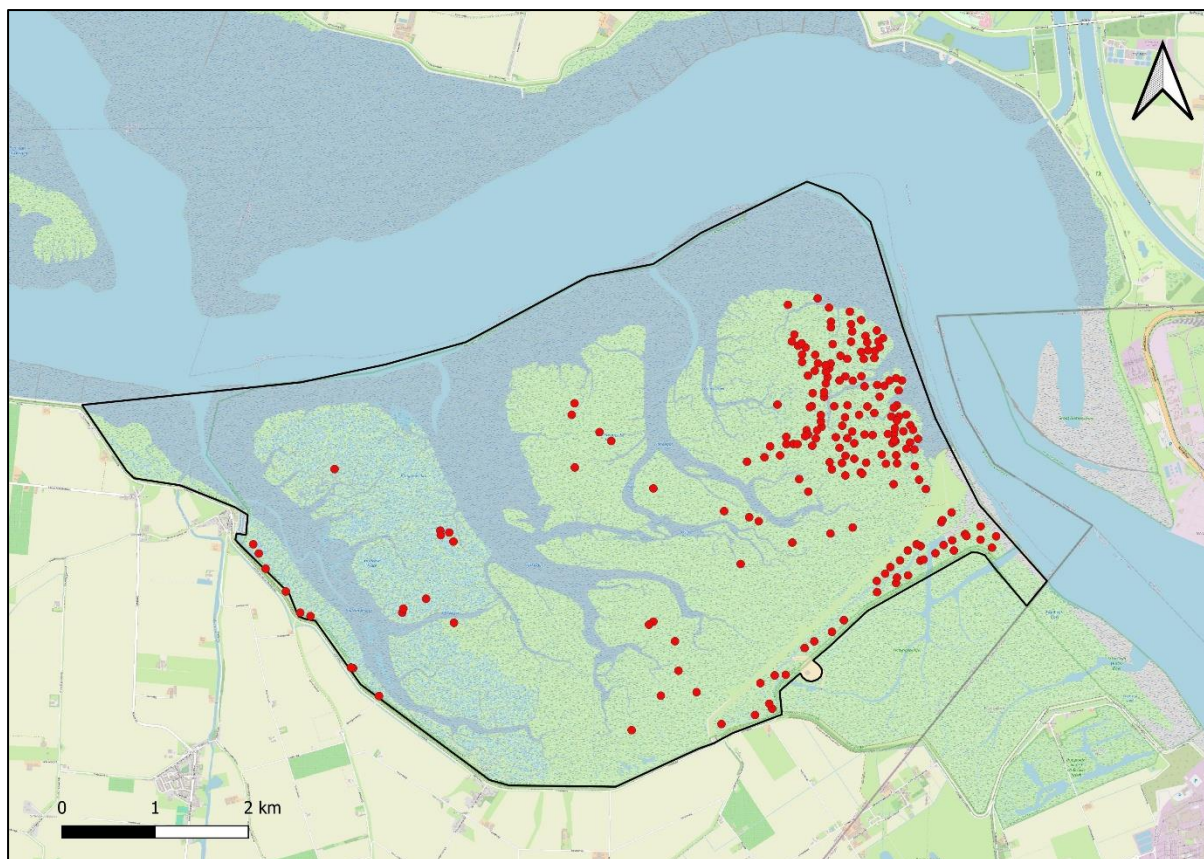
Deze soort broedt in rietmoerassen in de gematigde streken van Eurazië. De nominaatvorm komt voor in West-, Midden en Zuid-Europa, oostelijk tot in ZW-Rusland, de Balkan en West-Turkije. In Europa broeden 232.000-473.000 paren, Nederland is in NW-Europa het belangrijkste broedgebied. De populatiegrootte kan sterk schommelen, in strenge winters treedt veel sterfte op, maar de stand herstelt zich doorgaans snel door het grote reproductievermogen van de soort. Na de inpoldering van het IJsselmeer ontstonden grote rietvelden met forse populaties Baardmannen in de Noordoostpolder en in Flevoland. Vanuit deze broedgebieden werden nieuwe broedgebieden in en buiten de landsgrenzen bezet. In Zeeland broedt de soort vermoedelijk sinds 1952. Rond 1970 ging het al om 100-150 paar. Vanaf eind jaren zeventig stortte de populatie in t.g.v. verscheidene strenge winters. Daarna herstelde de stand zich tot 20-50 paren in 1998-2000, 140-280 in 2013-15 en 360-380 paren in 2018.

In 1972 werden in Saeftinghe de eerste zomerwaarnemingen gedaan, twee jaar later vond het eerste zekere broedgeval plaats. En in 1991-1997 broeden er 7-13 paren. Tussen 1997 en 2004 nam de soort zeer sterk toe. Uit ringonderzoek is gebleken dat de toename vooral te danken is aan een instroom vanuit de Flevopolders. In 2004 werden 136 territoria vastgesteld. In 2012 werden 200 territoria vastgesteld en in 2018 waren het er 318. De baardman heeft in Saeftinghe duidelijk geprofiteerd van de verdere toename van het areaal (overjarig) (land)riet.

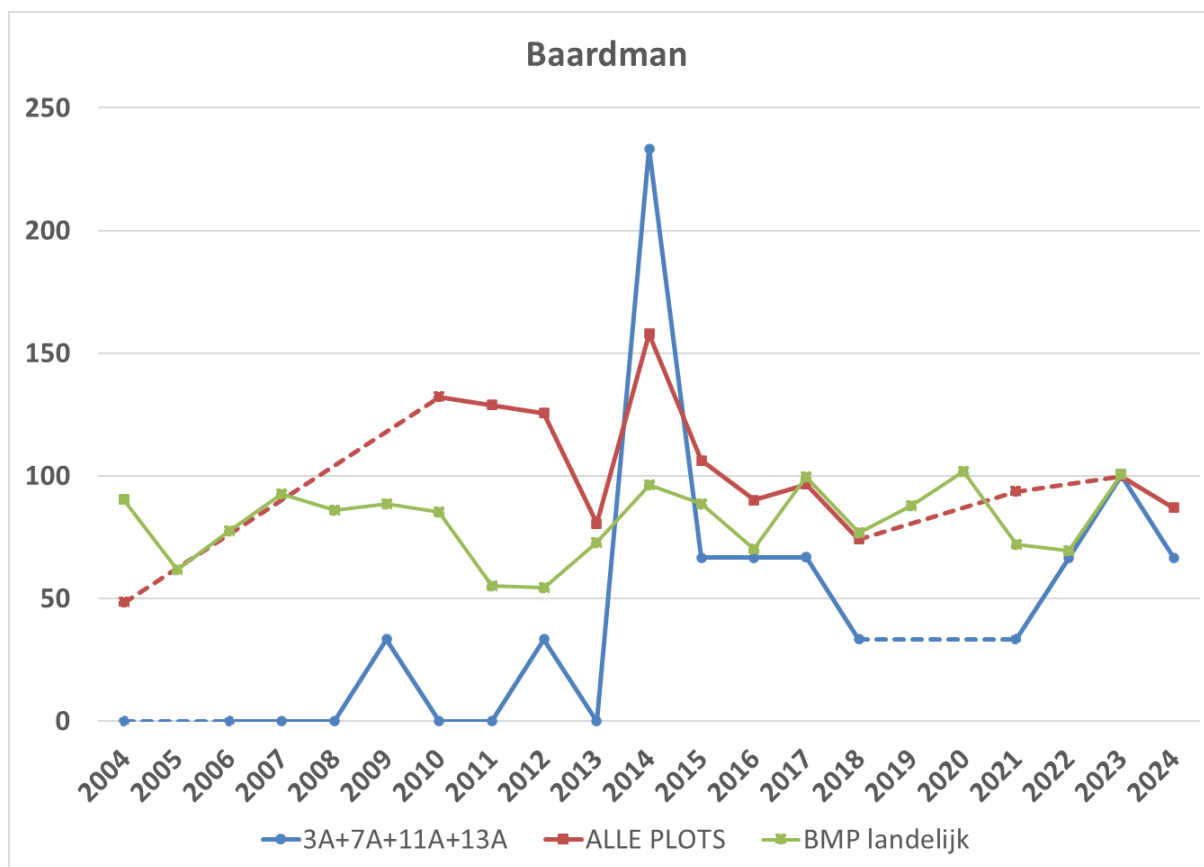
In 2024 werden aanmerkelijk minder baardmannen vastgesteld dan in 2018; met 203 territoria is de soort terug op het niveau van 2012. Daarbij moet ook nog eens worden aangetekend dat in 2024 is gerekend met aangepaste fusieafstanden (200 meter in plaats van 500 meter), omdat geregeld waarnemingen van baardmannen aan verschillende kanten van brede geulen onterecht samen werden gevoegd tot 1 territorium. Met de normale fusieafstand komt het aantal territoria op slechts 180. Omdat de hoeveelheid geschikt broedbiotoop alleen maar is toegenomen, moet de verklaring voor de afname ten opzichte van 2018 in andere oorzaken gezocht worden; mogelijk was 2018 een uitzonderlijk goed jaar voor de soort in Saeftinghe (landelijk was 2018 juist beneden gemiddeld), maar meer aannemelijk is dat het aantal territoria in 2024 lager is uitgevallen door de vaak matige weersomstandigheden gedurende de tellingen. Een ander mogelijke verklaring is dat de laatste jaren veel rietvelden 's winters over grote oppervlakten kort worden gezet door een combinatie van storm en springtij. Hierdoor is er minder voedselaanbod en in de directe omgeving zijn geen geschikte alternatieve voedselgebieden te vinden, waardoor de populatie mogelijk kwetsbaar is voor dit soort gebeurtenissen.

Baardmannen zijn overigens sowieso lastig te inventariseren omdat de territoria dicht bij elkaar (kunnen) liggen en de soort geen echte zang heeft.

De trend in de BMP-plots in Saeftinghe volgt het laatste decennium in grote lijnen de landelijke trend.

Afbeelding 4.46 Territoria baardman 2024 (n=203)

Grafiek 4.12 BMP-trend baardman in Saeftinghe-plots vergeleken met de landelijke trend (2004 =100%)

Afbeelding 4.47 Baardman, 17 mei 2024 Saeftinghe (Bram Roobol)

Veldleeuwerik *Alauda arvensis*

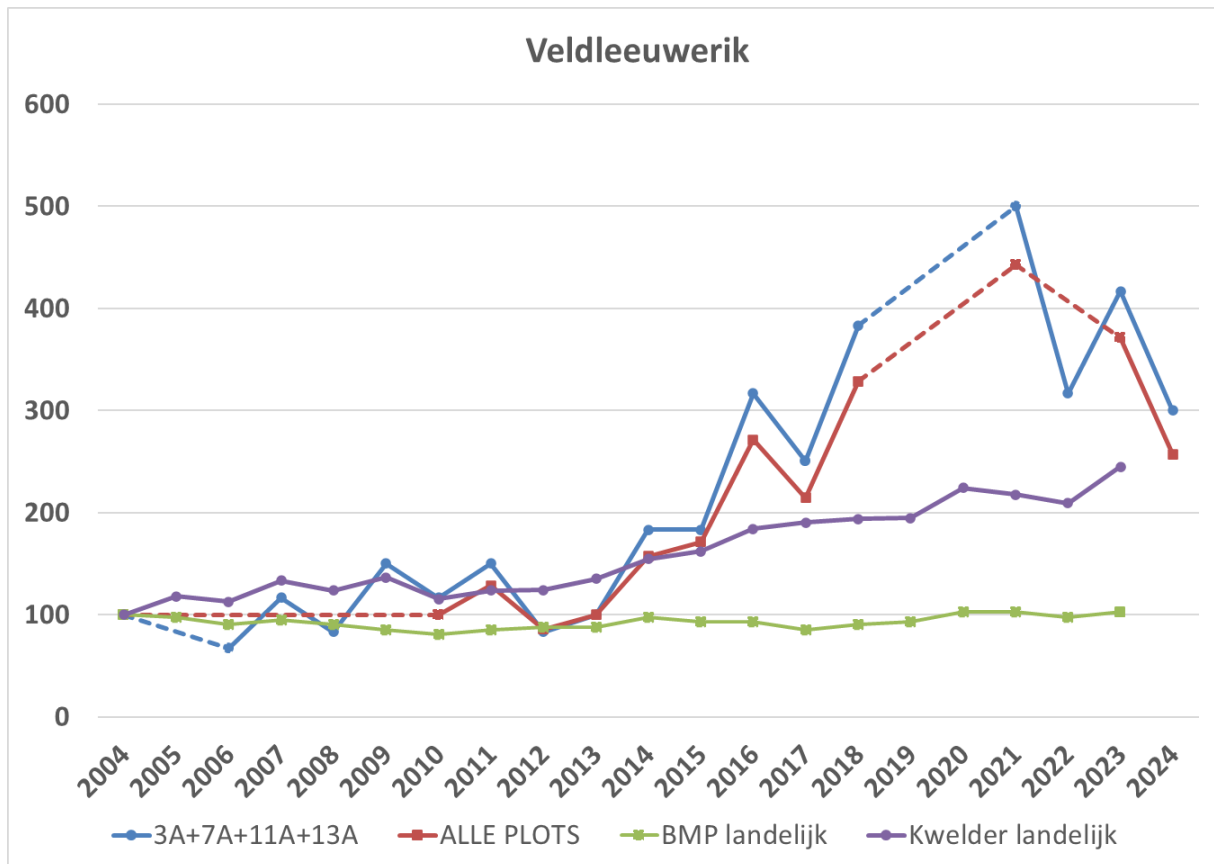
Algemeen

De veldleeuwerik broedt met circa 150 miljoen paren in de noordelijke helft van Eurazië. In Europa broedt de soort vooral in agrarisch gebied en is de populatie sinds 1980 meer dan gehalveerd. In Nederland nam dramatisch af van ongeveer een half miljoen broedparen halverwege de jaren zeventig naar 34.000-44.000 in 2018-20. In Zeeland decimeerde de stand in dezelfde periode van 16.000-32.000 tot 2.100-2.800 paren, maar is de laatste jaren wel sprake van stabilisatie of licht herstel.

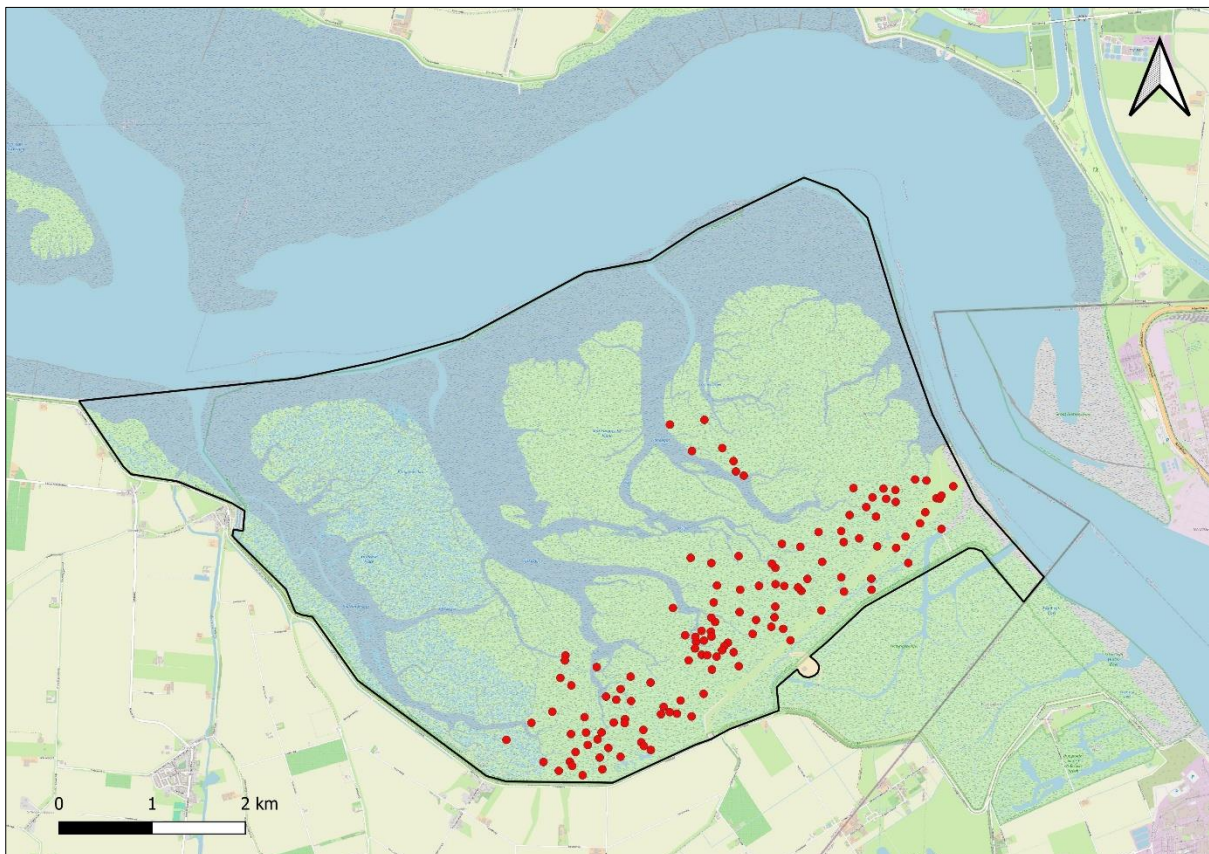
Saeftinghe

Met 128 territoria is de broedpopulatie ongeveer gelijk aan die van 2018 (133 paar). Daarvoor broedden slechts enkele tientallen paartjes in het gebied. De verklaring voor de toename na 2012 wordt gezocht in de extensievere begrazing, waardoor meer ruigte en geschikt broedbiotoop in de begraasde delen is ontstaan. Plaatselijk broedt de soort dieper in het schor.

Landelijk is de soort in de laatste decennia van de vorige eeuw zeer sterk afgenomen, maar de BMP-trend is sinds de eeuwwisseling stabiel. In buitendijkse gebieden is de laatste 20 jaar juist sprake van een zeer sterke toename (ruime verdubbeling) en in Saeftinghe is deze toename nog sterker, hoewel de trend de laatste tijd weer negatief is, desondanks is het aantal paren in de BMP-plots verdrievoudigd in 20 jaar tijd.

Grafiek 4.13 BMP-trend veldleeuwerik in Saeftinghe-plots vergeleken met de landelijke trend en de landelijke trend in habitattype kwelder (2004 =100%)

Afbeelding 4.48 Territoria veldleeuwerik 2024 (n=133)

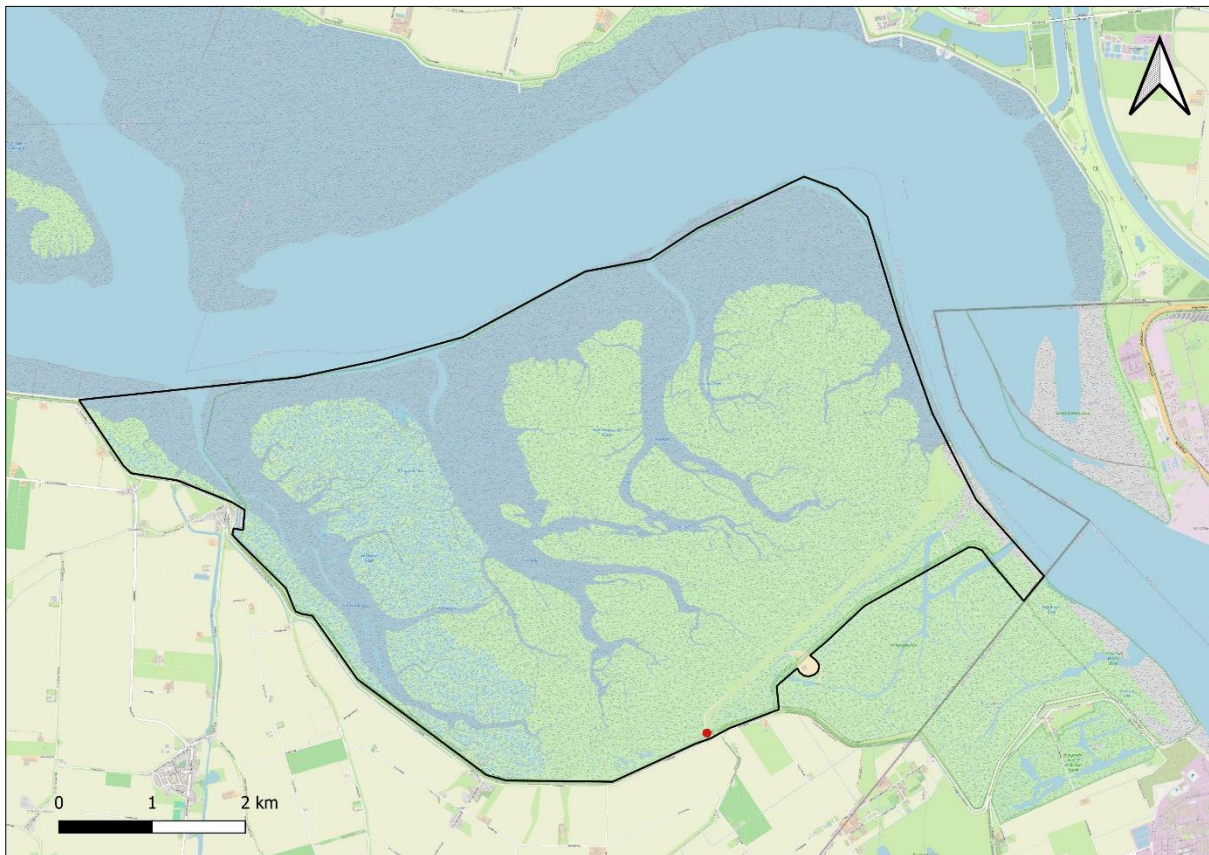
Boerenzwaluw *Hirundo rustica*

Algemeen

Deze soort broedt in grote delen van het noordelijk halfrond buiten de hoog arctische gebieden. De wereldpopulatie telt 300-500 miljoen exemplaren, in Europa broeden naar schatting 30-50 miljoen paren. De populatie lijkt stabiel. De Nederlandse populatie is de laatste jaren – na een periode van achteruitgang – stabiel op 210.000-280.000 paren. In Zeeland werd de populatie in 1990 op 5.000-7.500 paren geschat en in 2018 op 8.000-10.500. De soort is vooral te vinden op en om boerderijen, stallen en andere bouwsels en onder bruggen in agrarisch gebied.

Saeftinghe

De twee territoria in 2024 werden gevonden in de vogelkijkhut. Ook in voorgaande jaren werd gebroed op de spaarzame gebouwen in het gebied (voormalig zomerverblijf en schaapskooi) (2004, 2012, 2018 respectievelijk 3, 11 en 4 paar).

Afbeelding 4.49 Territoria boerenzwaluw 2024 (n=2)

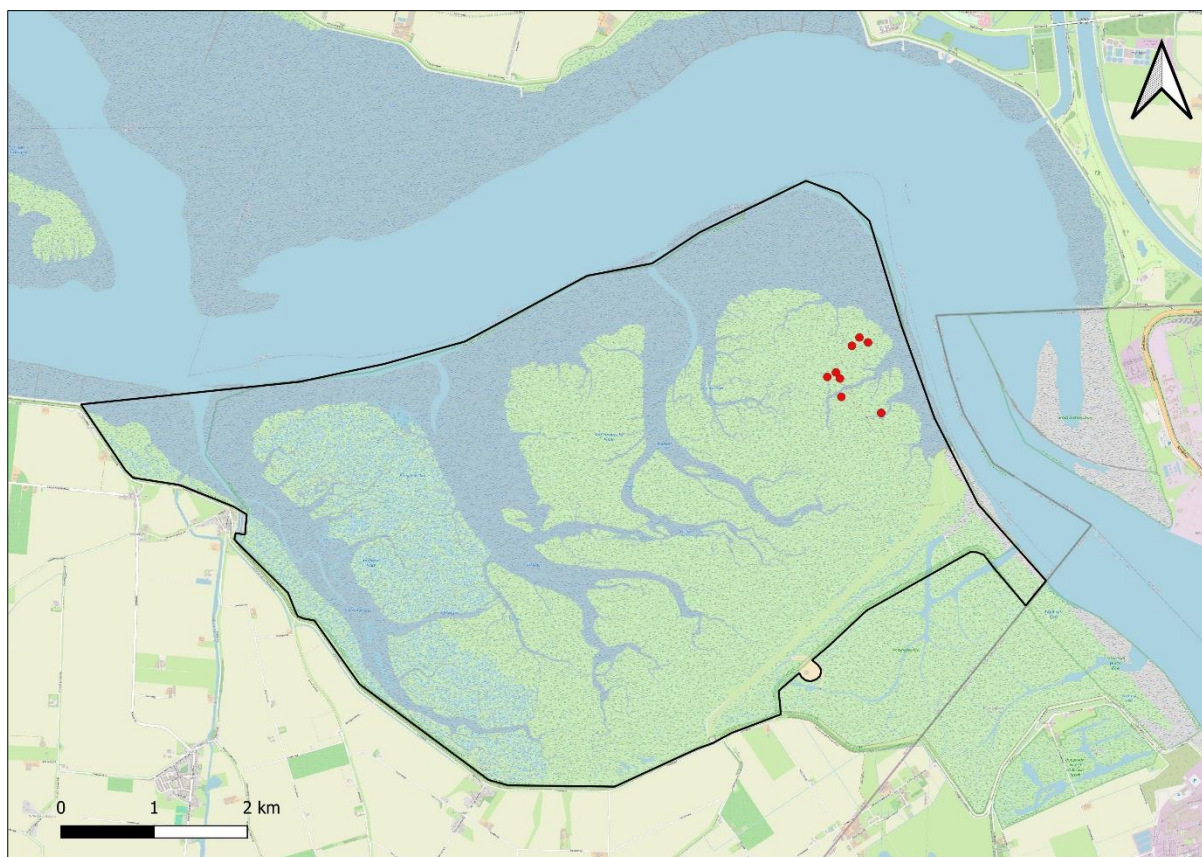
Cetti's Zanger *Cettia cetti*

Algemeen

Cetti's zangers broeden in grote delen van Europa en Azië. In Europa heeft de soort de laatste decennia zijn broedareaal vanuit het Middellandse Zeegebied geleidelijk uitgebreid in noordelijke richting. In Nederland was de soort voorheen een dwaalgast, maar in de jaren zeventig van de vorige eeuw nam de soort (vooral in Zeeuws-Vlaanderen) snel toe tot 60 territoria in 1977. Daarna stortte de populatie volledig in ten gevolge van een aantal strenge winters. Pas vanaf het begin van deze eeuw broedt de soort weer in ons land. In 2013-15 ging het al om 550-1.100 paren en in 2023 maar liefst 5.300-6.300. In Zeeland werden in 2019 c. 150 territoria vastgesteld, vooral in struweelrijke natte plaatsen in de duinen en langs plassen, kreken en andere wateren.

Saeftinghe

In 2018 werd het eerste territorium van de soort in Saeftinghe vastgesteld, in 2024 werden al acht zangposten gevonden. Alle territoria bevonden zich in het oostelijke, rietrijke deel. Omdat de soort behalve riet ook ruigte en liefst enige bosschages prefereert is de verspreiding in Saeftinghe beperkt. Sommige zangposten lagen dicht bij elkaar, waarbij niet is uit te sluiten dat het zich verplaatsende vogels betreft.

Afbeelding 4.50 Territoria cetti's zanger 2024 (n=8)

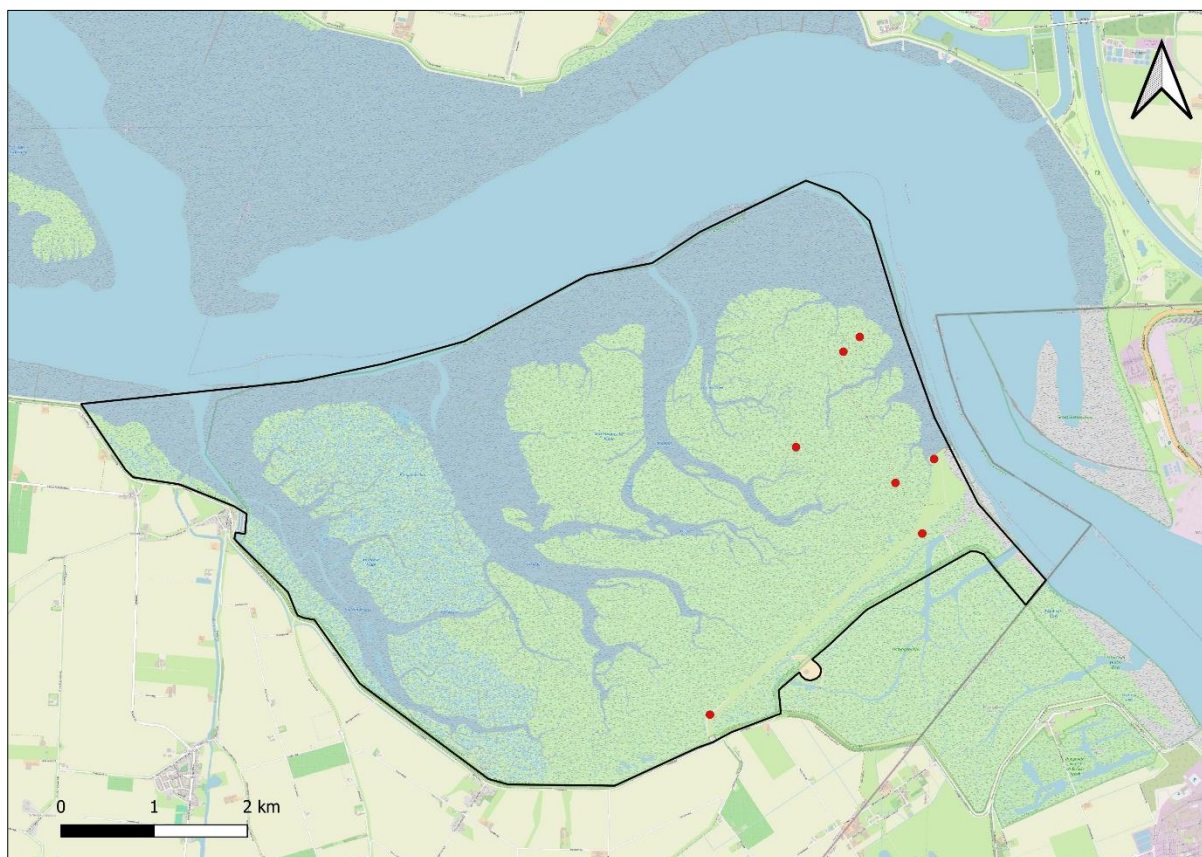
Tijftjaf *Phylloscopus collybita*

Algemeen

Tijftjaffen broeden in vrijwel geheel Europa, alsook in delen van het Midden-Oosten en in Rusland oostelijk tot de Oeral. Deze soort zit Europees in de lift en ook landelijk is sprake van een toename (25% sinds 1990) tot 150.000-500.000 paren in 2018-20. In Zeeland is de soort sinds het einde van de vorige eeuw met meer dan 50% toegenomen tot 14.000-22.000 paren in 2013-17. Opmerkelijk is dat de soort aan het begin van de 20^e nog ontbrak als broedvogel. Bossen, erven, windsingels en andere plaatsen met opgaand geboomte en voldoende ondergroei, zijn geschikt als broedplaats voor de soort.

Saeftinghe

De tijftjaf is een opkomende soort in Saeftinghe. In 2018 werd voor het eerst een territorium gevonden (Baalhoek), dit jaar werden al zeven territoria vastgesteld. De soort broedt in verspreide bosjes langs de Gasdam, op het Gasplateau en langs/ in de omgeving van de Dam naar de Noord.

Afbeelding 4.51 Territoria tijftjaf 2024 (n=7)

Fitis *Phylloscopus trochilus*

Algemeen

Fitissen broeden van Eurazië tot in Oost-Siberië. De soort overwintert in Afrika. In Europa is sinds enkele decennia sprake van een matige afname. In Nederland broedden in 2018-20 naar schatting 130.000-220.000 paren, vooral in duinen, struwelen, jonge bossen en moerassen. In Zeeland is de soort een talrijke broedvogel, maar is wel sprake van een gestage afname van 8.000-12.000 paren begin jaren tachtig naar 4.250-7.100 paren in 2013-15. De fitis is een vogel van struweelrijk halfopen landschap en komt in Zeeland vooral voor in de duinen en in jonge bosaanplant (als pioniersoort).

Saeftinghe

De soort is in 2004 vastgesteld (1 territorium), maar daarna niet meer. Ook in 2024 werden geen territoria gevonden.

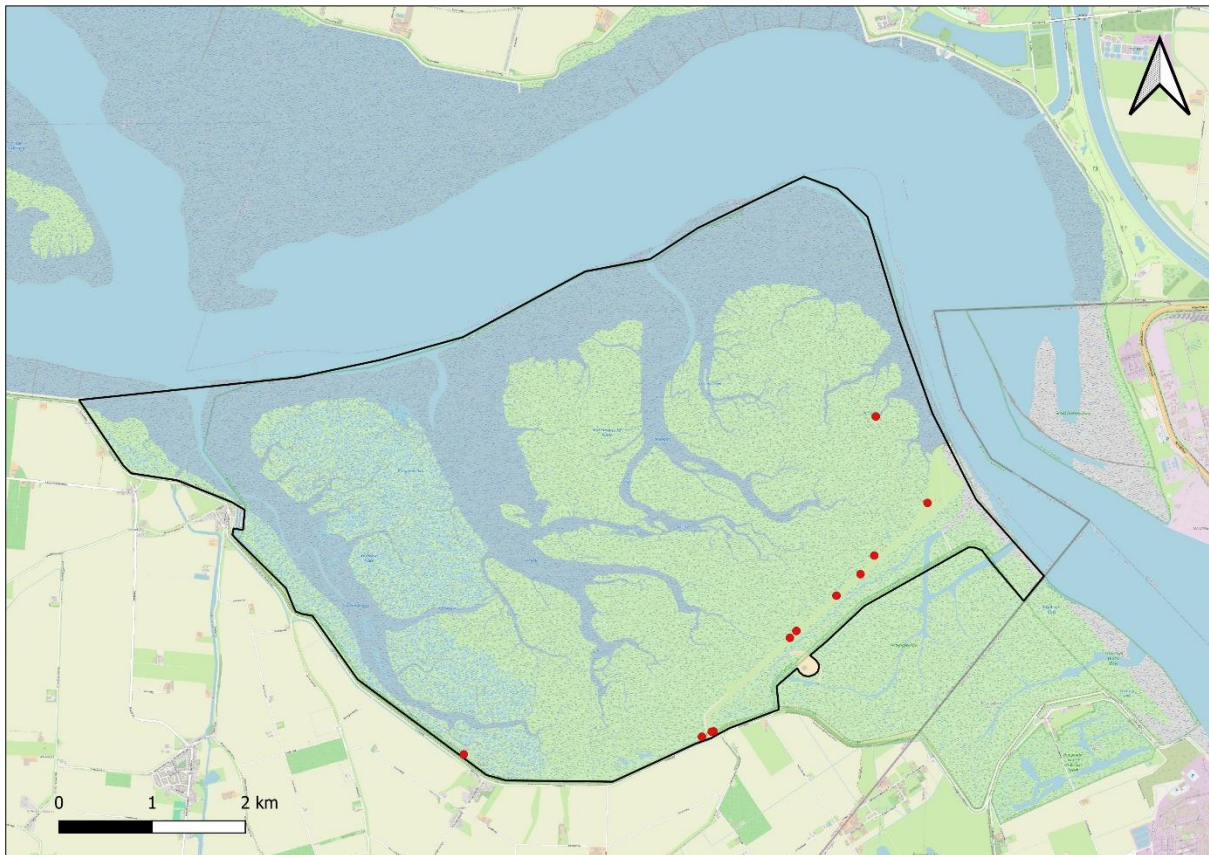
Grasmus *Curruca communis*

Algemeen

Grasmussen broeden wijdverspreid in Eurazië en overwinteren ten zuiden van de Sahara. In Nederland is een algemene soort die landelijk sinds de jaren negentig is sterk toegenomen tot 130.000-250.000 paren in 2018-20. In Zeeland is de populatie toegenomen van 2.200-3.000 paren medio jaren zeventig tot 8.000-10.000 of mogelijk nog wat meer in 2013-15. De soort kan overal waar struweel te vinden is voorkomen.

Saeftinghe

De grasmus profiteert van het ouder worden van het schor en de opslag van struiken langs de gasdam en in het oostelijke deel van het gebied. In 2024 werden 11 territoria gevonden (in 2004, 2012, 2018 respectievelijk 5, 7 en 8).

Afbeelding 4.52 Territoria grasmus 2024 (n=11)

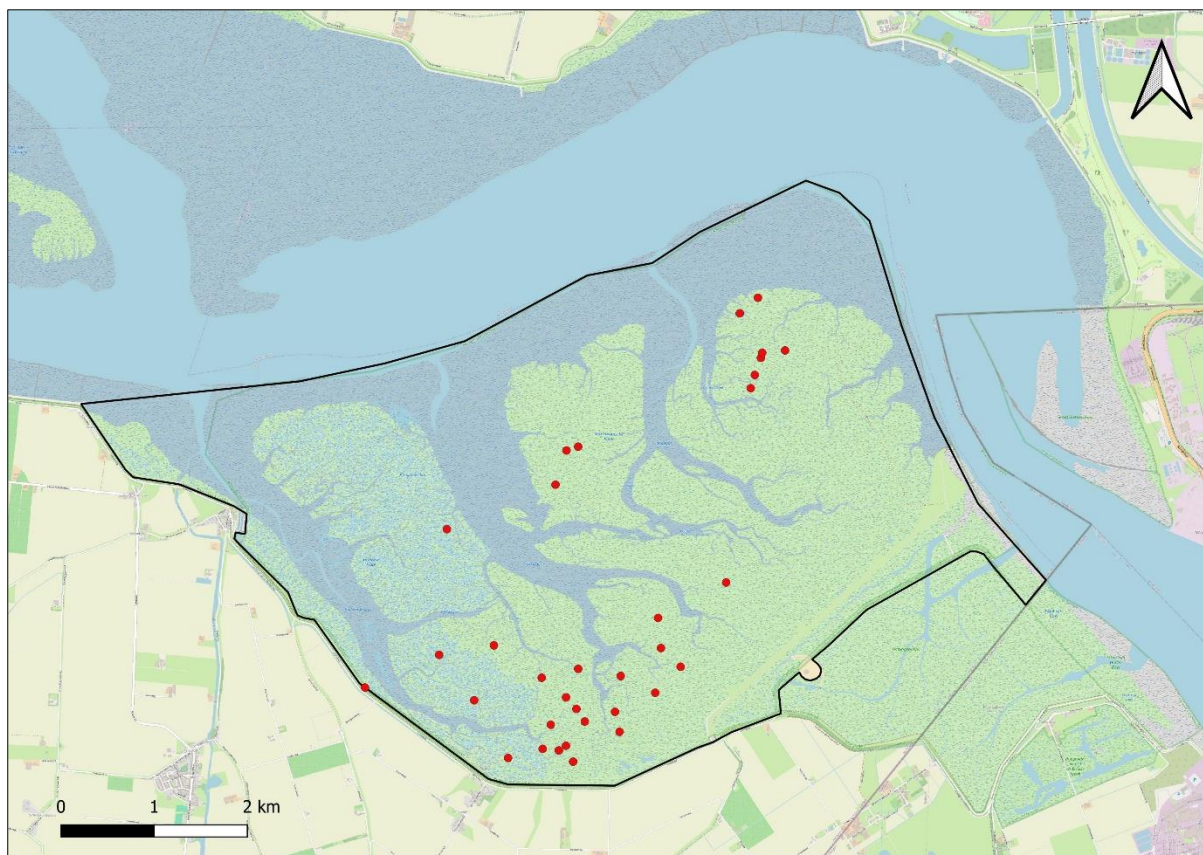
Sprinkhaanzanger *Locustella naevia*

Algemeen

Sprinkhaanzangers broeden in grote delen van Europa en West- en Centraal-Azië en overwinteren in Afrika. De Europese populatie is de laatste decennia afgenomen, maar in Nederland is juist sprake van een toename tot 5.000-6.100 territoria in 2018-2020. De trend is vanaf 2011 overigens wel licht negatief. De soort broedt in ons land vooral in (vochtige) duinen en veen- en moerasgebieden. In Zeeland nam de soort toe van 50-100 paar in de jaren zeventig naar 250-300 paren in 2015.

Saeftinghe

Met 34 territoria is het aantal sprinkhaanzangers meer dan gehalveerd ten opzichte van 2018 (73 territoria). Het lijkt er op dat 2018 een uitzonderlijk goed jaar was; de 34 territoria in 2024 wijken nauwelijks af van het aantal gevonden territoria (32) in 2012. Ook de matige weersomstandigheden in 2024 zijn ongetwijfeld van invloed geweest op het aantal gevonden territoria, bijvoorbeeld door lagere zangfrequentie en omdat de zang van de soort verwaaid bij harde wind. Het voorkomen van de soort in Saeftinghe is overigens van vrij recente datum; in 2004 zijn de eerste twee territoria vastgesteld in de oostelijke grote rietvelden. Er is een toename van geschikt broedbiotoop en op basis van dit gegeven is een verdere toename te verwachten. De soort komt in Saeftinghe in diverse biotopen voor zoals in de overgangszone tussen zeekweek en heen. De voorkeur gaat echter uit naar rietbiotopen die aan het verlanden zijn (droge rietvelden, eventueel met ruigte kruiden en bosjes).

Afbeelding 4.53 Territoria sprinkhaanzanger 2024 (n=34)

Afbeelding 4.54 Sprinkhaanzanger, Saeftinghe 1 mei 2024 (Bram Roobol)

Snor *Locustella luscinioides*

Algemeen

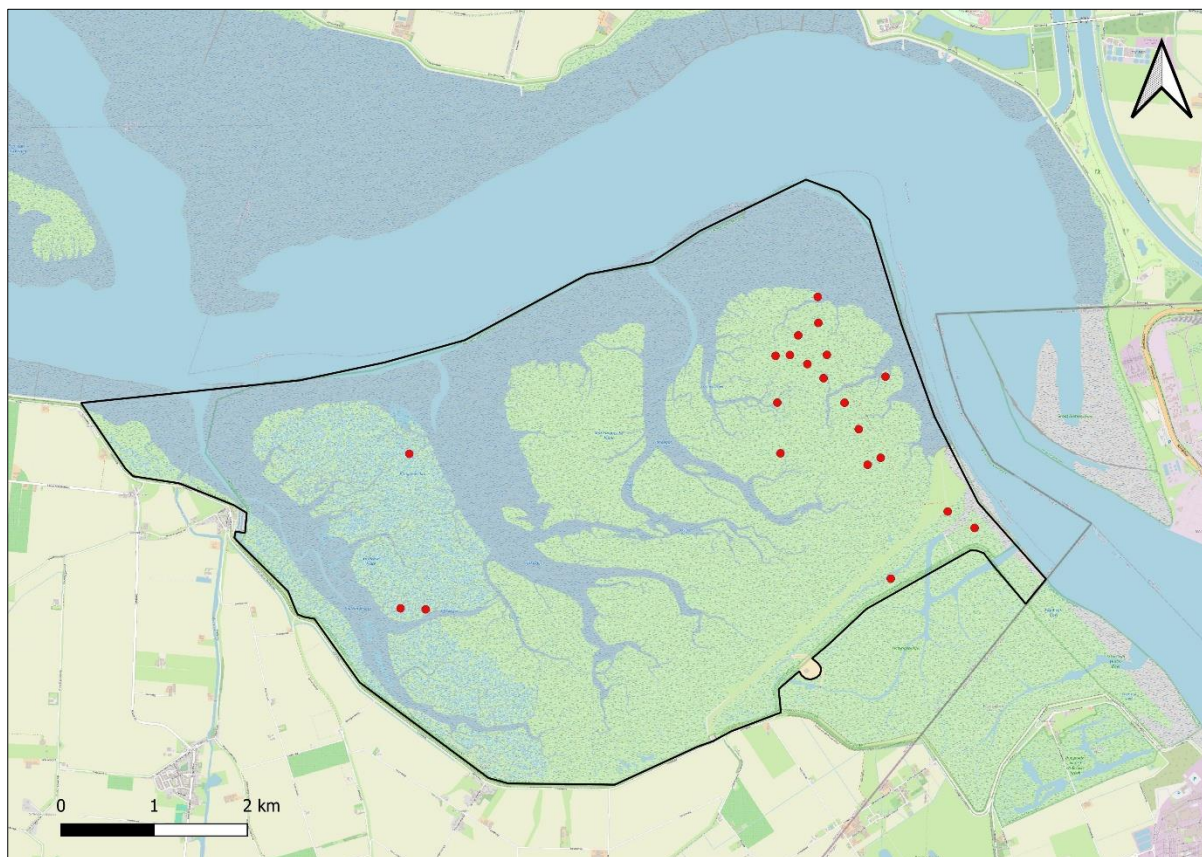
Deze soort broedt vooral in rietmoerassen in Noordwest-Afrika en in grote delen van Eurazië. Het is een langeafstandstrekker die overwintert in Afrika ten zuiden van de Sahara, met name in de Sahel en de zone ten zuiden daarvan. De wereldpopulatie wordt op 0,8-1,5 miljoen volwassen vogels geraamd, de min of meer stabiele Europese populatie telt 280.000-475.000 broedparen. In de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw had de soort het moeilijk in Nederland, inmiddels floreert de populatie met 2.800-3.200 paren in 2018-20. In Zeeland lag het zwaartepunt van de verspreiding in de vorige eeuw in Zeeuws-Vlaanderen, de totale populatie werd toen op 100 geschat, in 1991 waren er nog 20-30 over, maar in 2020 was de soort toegenomen tot minstens 70-80 paren.

Saeftinghe

De soort vestigde zich in 1973 of 74 in Saeftinghe en reeds in 1980 en 1981 werden hier 20 paren geteld. Daarna volgde een afname tot 14 in 1985 en twee in 1991. De sterke uitbreiding van de rietvelden in het gebied speelde de soort daarna in de kaart, blijkend uit een toename tot elf territoria in 2004, 24 territoria in 2012 en maar liefst 62 paren in 2018.

In 2024 deed de soort, net als de sprinkhaanzanger, een flinke stap terug en werden slechts 21 territoria gevonden. Ook voor de snor geldt dat het aantal territoria in 2024 in de buurt ligt van het aantal broedparen in 2012. Met de toename van het rietareaal is eerder een toename dan een afname van de soort te verwachten. Ook bij deze soort is aannemelijk dat het slechte weer het aantal (gevonden) territoria negatief heeft beïnvloed.

De zangposten lagen net als in 2018 geconcentreerd in de uitgestrekte rietvelden in het oosten van het gebied, daarnaast waren er ook drie territoria in kleinere rietvelden in het westelijke schor en drie territoria in het Sieperdaschor.

Afbeelding 4.55 Territoria snor 2024 (n=21)

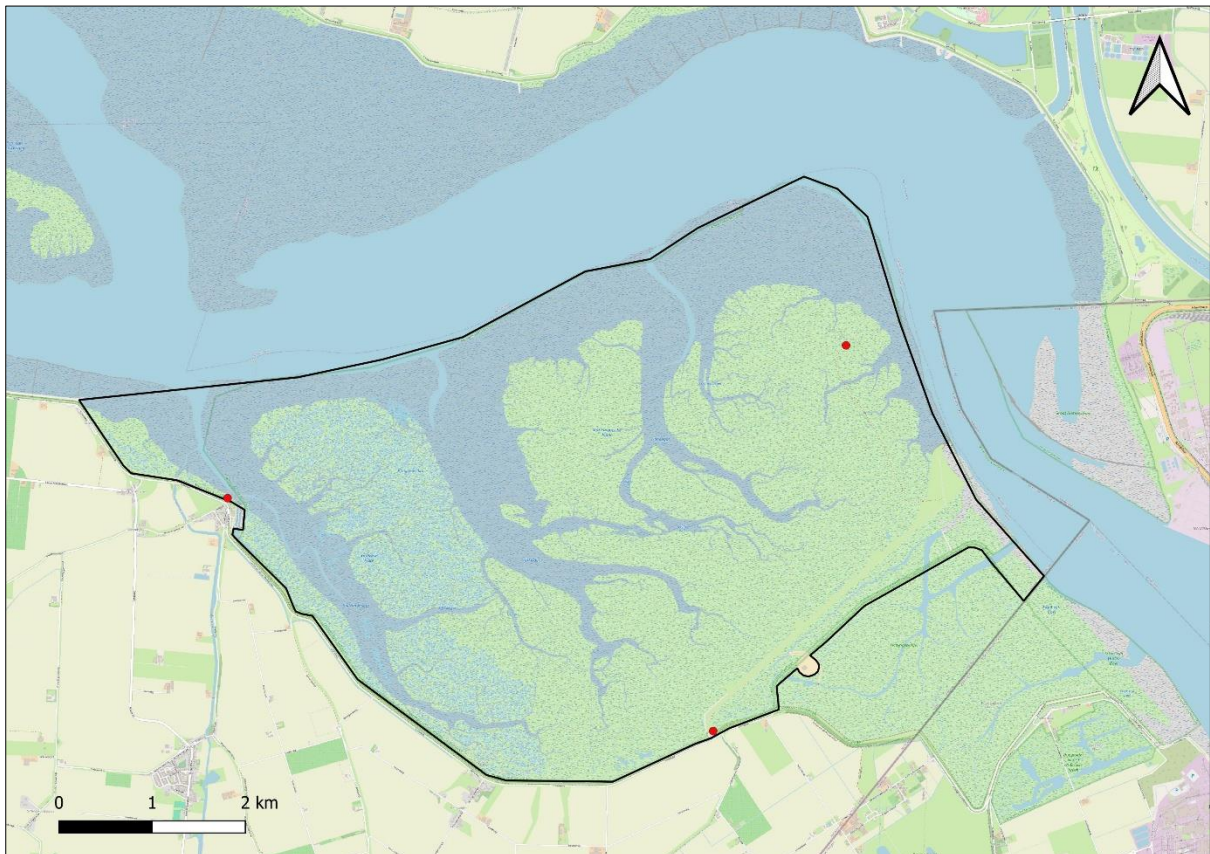
Bosrietzanger *Acrocephalus palustris*

Algemeen

De Bosrietzanger is een wijdverbreide broedvogel van grote delen van Europa en Azië, die overwintert in Afrika. De stabiele Nederlandse populatie omvat 60.000-100.000 broedparen. De soort broedt in allerlei ruigtevegetaties en vestigt zich als pionier tijdelijk in jonge aanplant. De Bosrietzanger kan gebieden snel koloniseren, maar even snel weer weg kan zijn. In Zeeland neemt de soort toe en broedden rond 1990 2.400-2.800 en in 2013-15 4.000-7.000 paren.

Saeftinghe

Alweer een soort waarvan het aantal territoria in 2018 (15) in schril contrast staat met de aantallen in 2012 en 2024 (beide drie territoria). De successie van de rietvelden in Saeftinghe verloopt langzaam onder andere door de periodieke overspoeling van de rietvelden met relatief zout water.

Afbeelding 4.56 Territoria bosrietzanger 2024 (n=3)

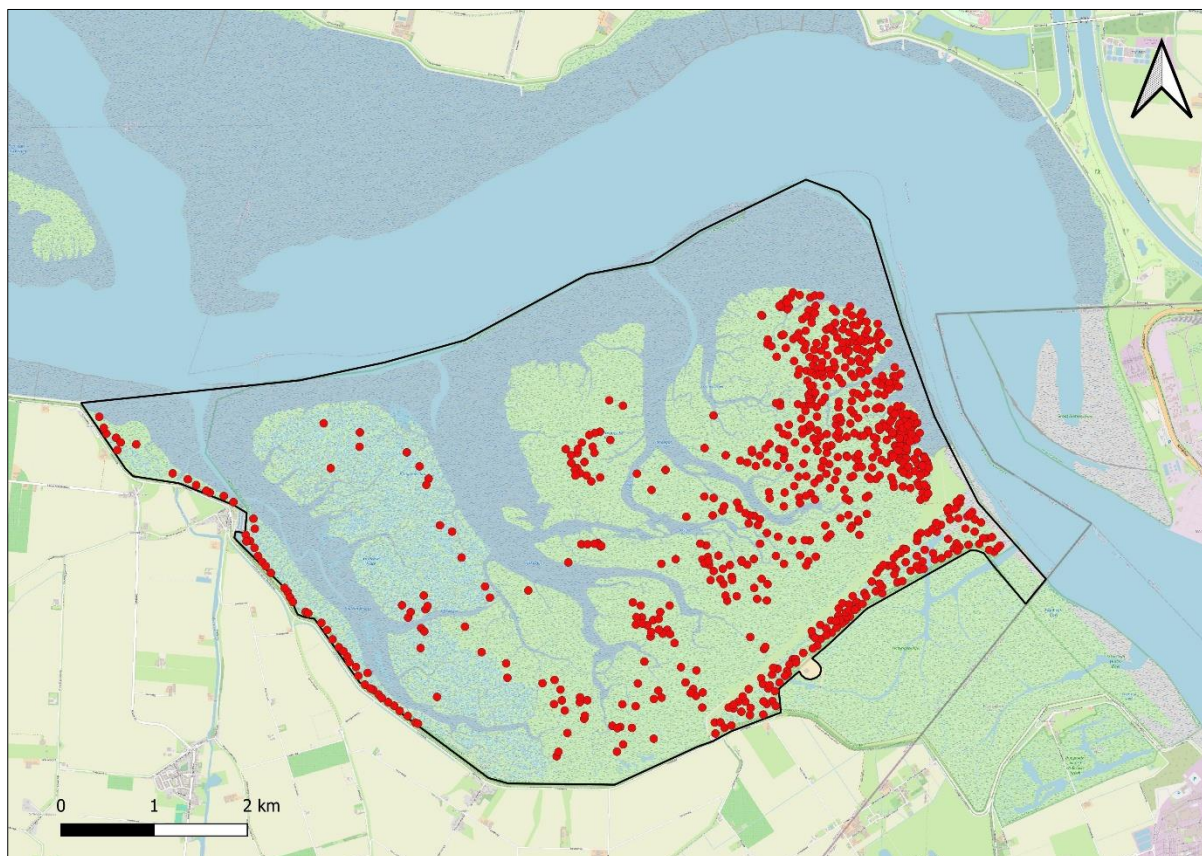
Kleine Karekiet *Acrocephalus scirpaceus*

Algemeen

De kleine karekiet heeft een uitgebreid broedgebied en broedt onder andere in vrijwel geheel Europa en delen van Azië en het Midden-Oosten. De soort overwintert in tropisch Afrika. In ons land broeden tegenwoordig 160.000-840.000 paren en de populatie is de laatste decennia min of meer stabiel. In Zeeland broeden in 2013-15 20.000-35.000 paren, de huidige populatie is na een stevige toename weer gedaald naar het niveau van 1990. Kleine karekieten zijn sterk aan water gebonden en broeden vooral in riet.

Saeftinghe

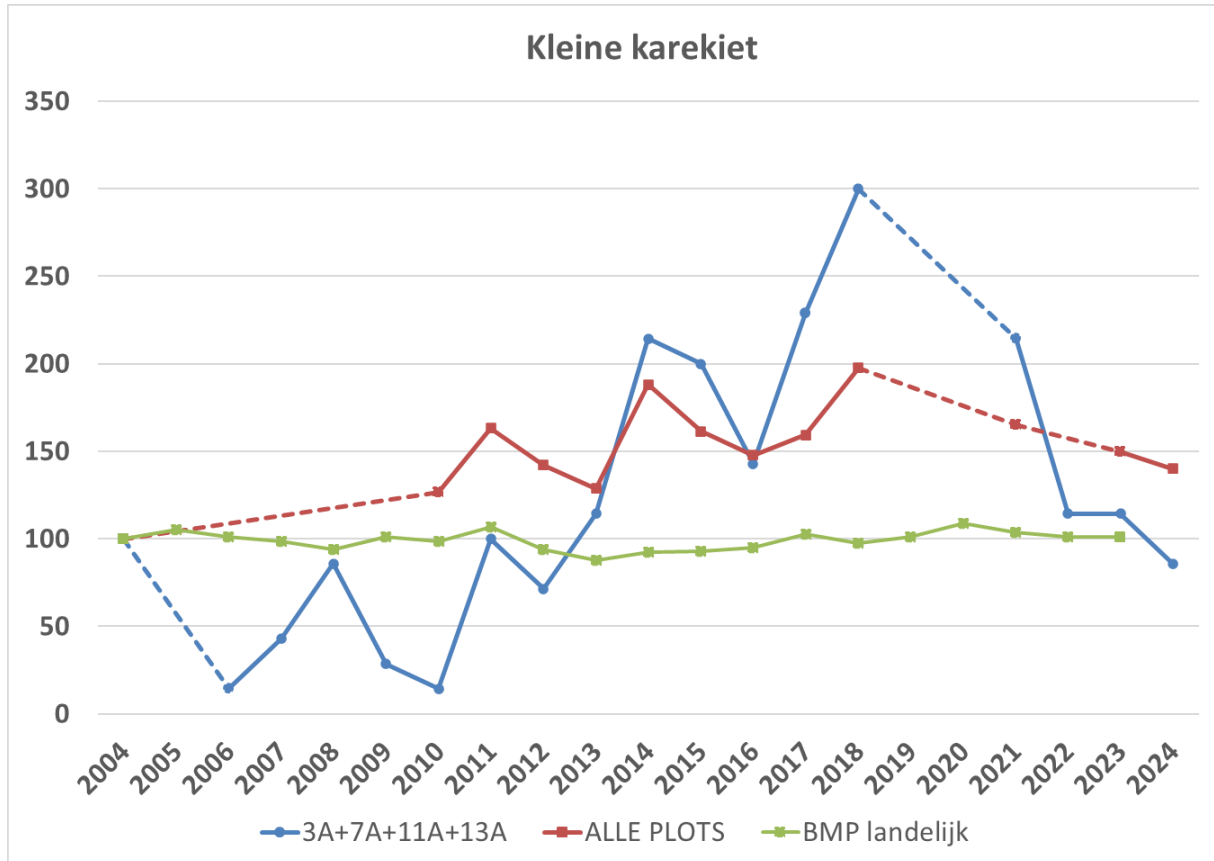
De kleine karekiet is al decennia bezig aan een gestage opmars in Saeftinghe. De 754 territoria in 2024 is een nieuw gebiedsrecord en betekent een toename van 5% ten opzichte van 2018 (718 territoria). De soort komt voor in rietvelden is daarbij weinig kritisch; de soort is vooral te vinden in uitgestrekte, monotone (overjarige) rietvelden, maar ook in rietveldjes van enige tientallen vierkante meters en eveneens in jong riet met weinig ondergroei. De toename van de soort is uiteraard een logisch gevolg van het uitbreidende rietareaal in Saeftinghe. Hoge dichtheden worden bereikt in het rietrijke oostelijke schordeel, het (voormalige) Sieperdaschor en de rietzone langs de dijk tussen Baalhoek en Emmadorp.

Afbeelding 4.57 Territoria kleine karekiet 20-24 (n=754)

De landelijke BMP-trend is al 20 jaar stabiel, maar in de plots in Saeftinghe is de trend in deze periode positief met een toename van ongeveer 40% over 20 jaar. Wanneer het rietrijke plot 16 niet wordt meegenomen is de trend in de overige vier plots na een periode van forse toename van 2012-2018 echter sterk negatief gedurende de laatste zes jaar. De aantallen in de ze plots zijn overig laag door de schaarse aanwezigheid van riet.

Grafiek 4.14 BMP-trend kleine karekiet in Saeftinghe-plots vergeleken met de landelijke trend (2004 =100%)

Afbeelding 4.58 Kleine karekiet Saeftinghe 13 juni 2024 (Bram Roobol)

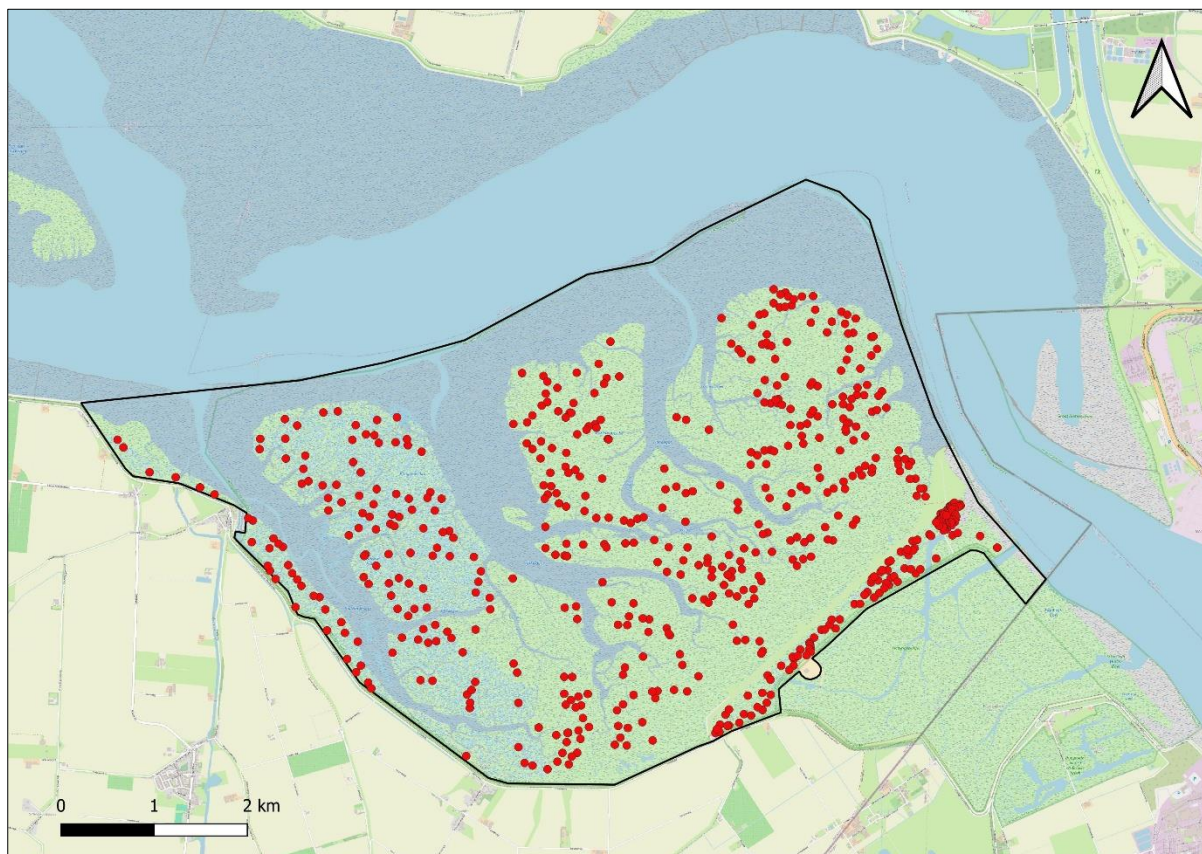
Rietzanger *Acrocephalus schoenobaenus*

Algemeen

Deze zomervogel overwintert in Afrika en broedt in grote delen van Eurazië. In Nederland broeden in 2018-20 33.000-41.000 paren, vooral in de waterrijke gebieden in het westen van Nederland. In de periode 1968-85 nam de populatie sterk af door droogte in de Sahel, maar daarna volgde een krachtig herstel. In Zeeland wordt dat mooi geïllustreerd door de volgende bekende broedvogelaantallen: medio jaren zeventig 1.000-2.000 paren, 1990 350-500 paren en 2013-19 1.450-2.000 paren.

Saeftinghe

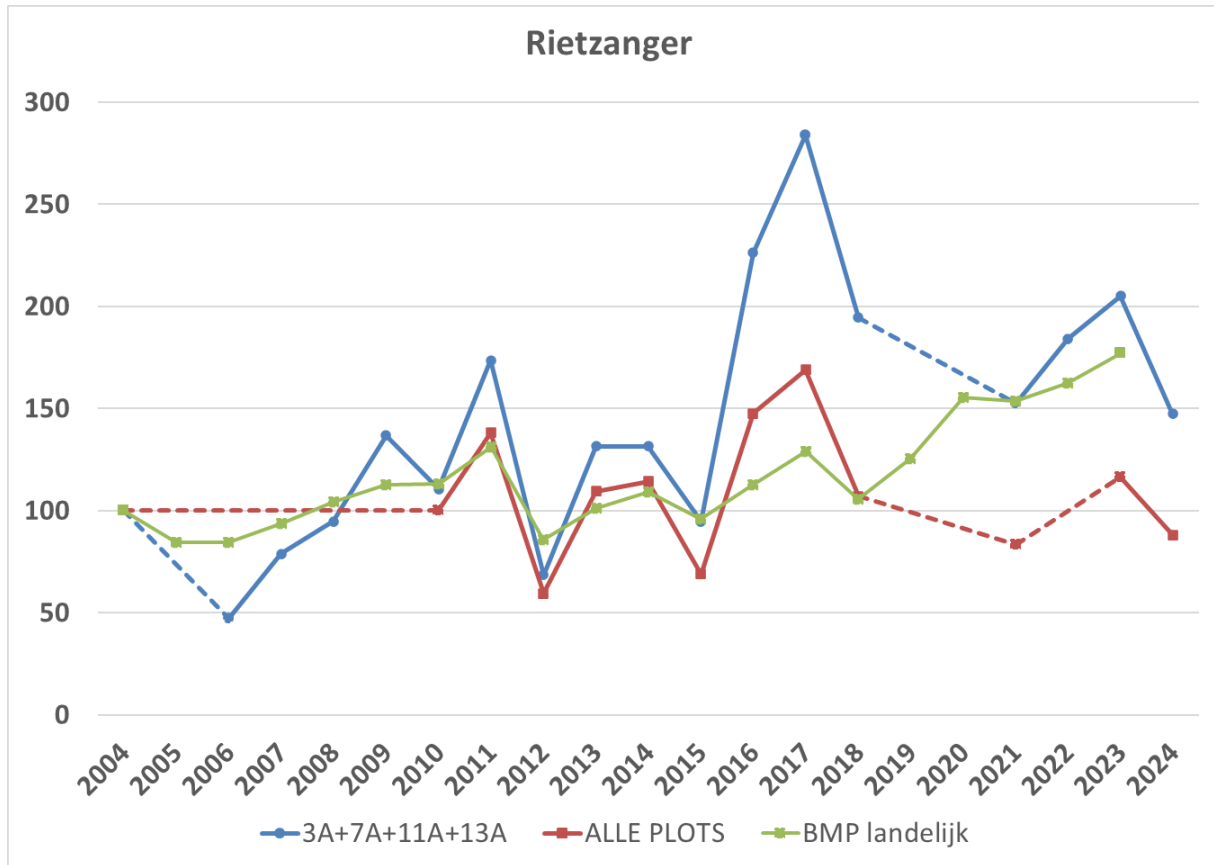
Met 602 territoria is de rietzanger een van de meest algemene broedvogelsoorten in Saeftinghe. Geen enkele algemene soort nam procentueel zo sterk toe als de rietzanger. Ten opzichte van 2018 is sprake van een toename met ruim 65%. Net als de kleine karekiet is de soort te vinden in zowel jonge als overjarige rietvelden, waarbij ze wel voorkeur hebben voor plaatsen met een onderliggende kruidlaag of enig struikgewas. Anders dan de kleine karekiet broedt de rietzanger ook algemeen in velden met heen of in geïsoleerde rietplukken. De verspreidingskaart wijkt dan ook behoorlijk af van die van de kleine karekiet, met een zeer verspreid voorkomen in vrijwel geheel Saeftinghe, uitgezonderd het begraasde gebied, de laag gelegen schordelen en uitgestrekte velden kweek.

Afbeelding 4.59 Territoria rietzanger 2024 (n=602)

In de BMP-vlakken laat de soort een heel ander beeld zien met juist een scherpe afname na piekjaar 2017 in feitelijk alle plots. Dit lijkt een toevalligheid en meer te maken te hebben met de ligging van de plots. Op plaatsen waar riet in de loop der jaren steeds meer is gaan domineren, zoals in plot 16A, is de soort afgenomen en in het begrazingsplot komt de soort nauwelijks voor. In de andere plots komt weinig riet voor en zou de afname van heen een factor kunnen zijn. Wanneer de verspreidingskaarten van de verschillende jaren (bijlage 7) worden vergeleken is met name een

sterke toename te zien in het Sieperdaschor en in het midden en oostelijke deel van Saeftinghe. Hier is sprake van een toename van riet, maar is ook nog voldoende openheid en variatie in vegetatie, waardoor rietzangers zich hier thuis voelen.

Grafiek 4.15 BMP-trend rietzanger in Saeftinghe-plots vergeleken met de landelijke trend (2004 =100%)

Graszanger *Cisticola juncidis*

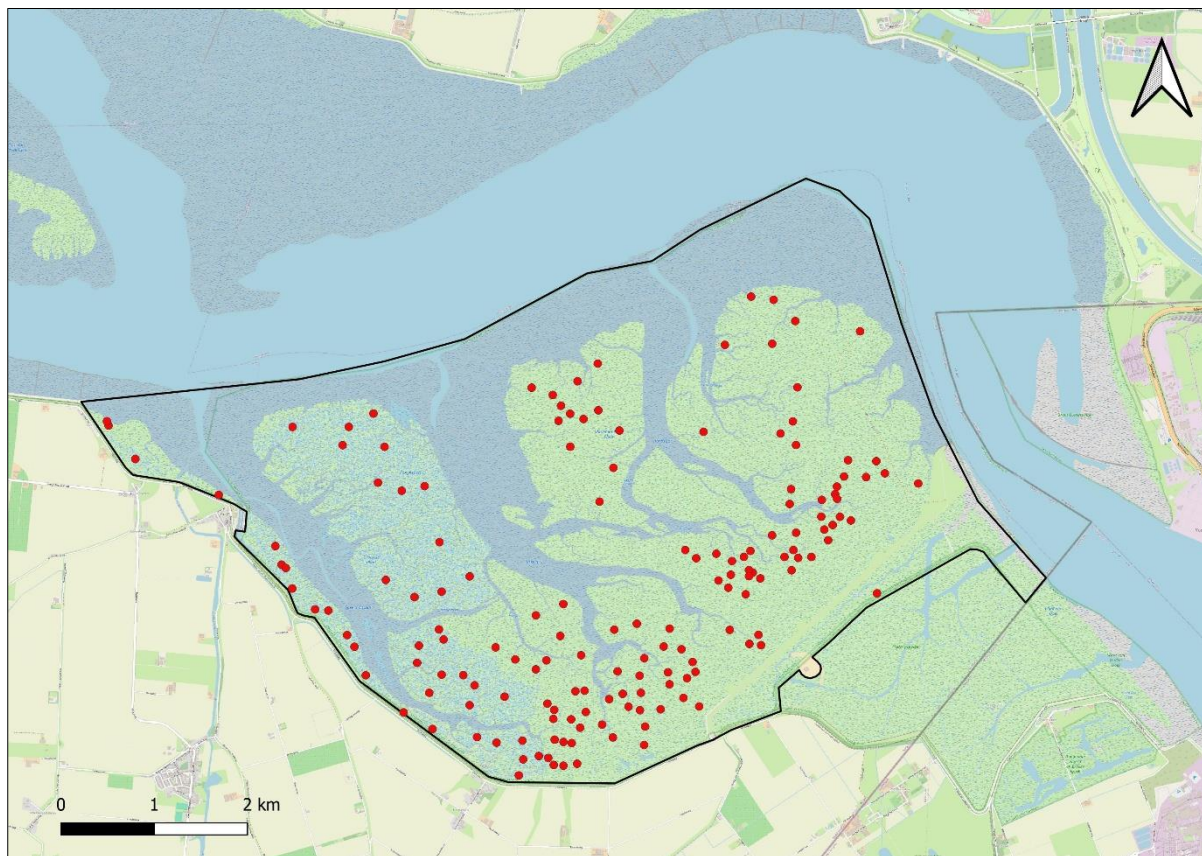
Algemeen

Deze standvogel heeft een uitgestrekt verspreidingsgebied en broedt in West- en Zuid-Europa, Zuid(oost)-Azië, Noord-Australië en delen van Afrika. De soort leeft in open gebieden met grassen, zeggen en biezen. De soort is niet bestand tegen strenge vorst en leidt in strenge winters forse verliezen aan de noordgrens van zijn verspreidingsgebied. Doordat de soort al in het eerste jaar een territorium kan hebben en een groot reproductievermogen heeft met soms drie broedsels per jaar herstelt de stand zich vaak snel. De graszanger vestigde zich in de jaren zeventig in Nederland, maar bleef schaars tot het begin van de 21^e eeuw. Sindsdien is sprake van een gestage opmars, waarbij Saeftinghe het bolwerk voor de soort is.

Saeftinghe

2024 is het beste jaar ooit voor de graszanger in Saeftinghe. Er werden niet minder dan 160 territoria gekarteerd, verspreid over het hele gebied. De soort ontbreekt alleen in de delen met aaneengesloten rietvegetatie, in het begraasde gebied langs de gasdam en in de lager gelegen schorren met pioniersvegetatie. Een overschatting van het aantal territoria is niet uit te sluiten daar graszangers tijdens hun zangvlucht soms honderden meters af kunnen leggen. Het is echter evident dat de soort inmiddels verspreid en algemeen in Saeftinghe voorkomt en nog jaarlijks toeneemt.

De opmars van de soort in Saeftinghe heeft een lange geschiedenis; de eerste zingende vogel voor Zeeland werd hier op 15 augustus 1973 waargenomen, het jaar daarop waren er twee territoria en in 1975 al 10-11. In 1976-1986 ging het om 1-30 territoria (meestal rond de tien), in 1987-1999 om 0-14 (in veel jaren 0-5) en van 2000-09 om 25-125. Door verschillende koude winters zakte de stand in tot 10-13 territoria in 2013, daarna volgde een herstel en een toename die zich nog steeds voortzet. Tijdens de gebiedsdekkende inventarisatie in 2004, 2012 en 2018 werden respectievelijk 19, 14 en 54 territoria gevonden. Daarna nam de soort verder toe tot naar schatting 90-95 paar in 2022 (77 geteld) en 123 paar in 2023 in 2023 (112 geteld).

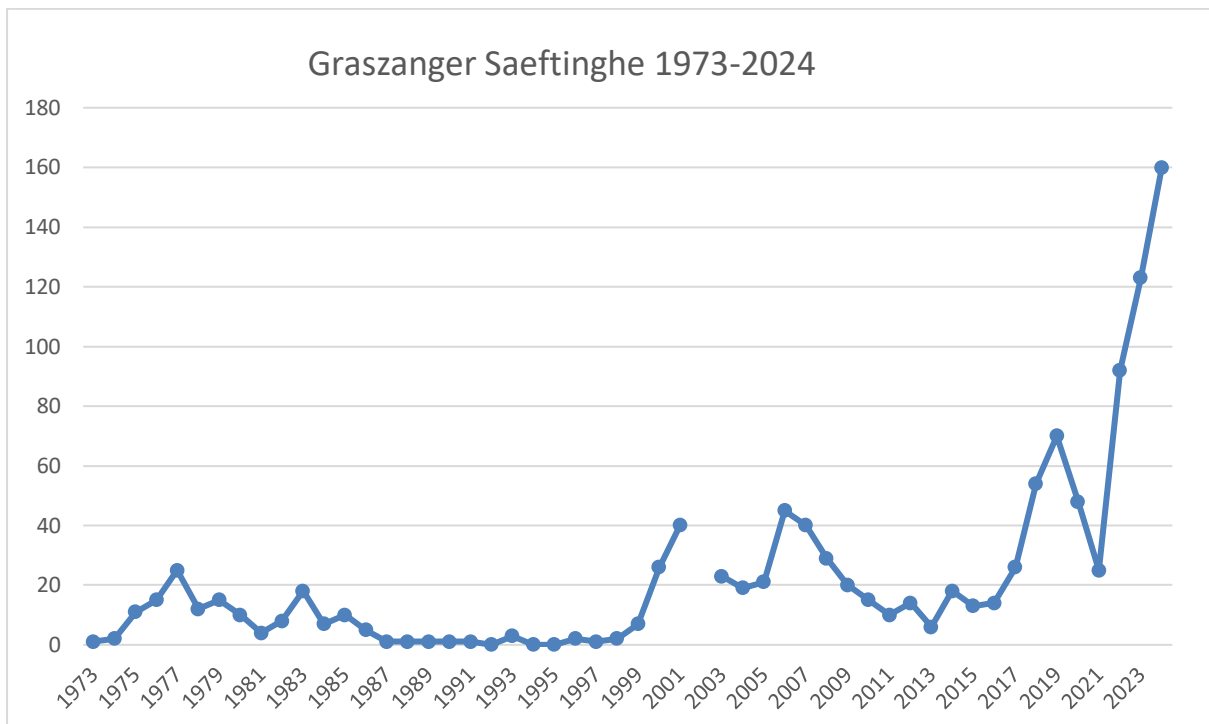

Afbeelding 4.60 Territoria graszanger 2024 (n=160)

Afbeelding 4.61 Graszanger in heen, 11 juni 2024 (Bram Roobol)

Grafiek 4.16 Territoria graszangers in Saeftinghe 1972-2024. Voor 2002 is geen aantal bekend, in sommige jaren is gemiddelde van schattingen gebruikt (bron database/ archief Henk Castelijns)

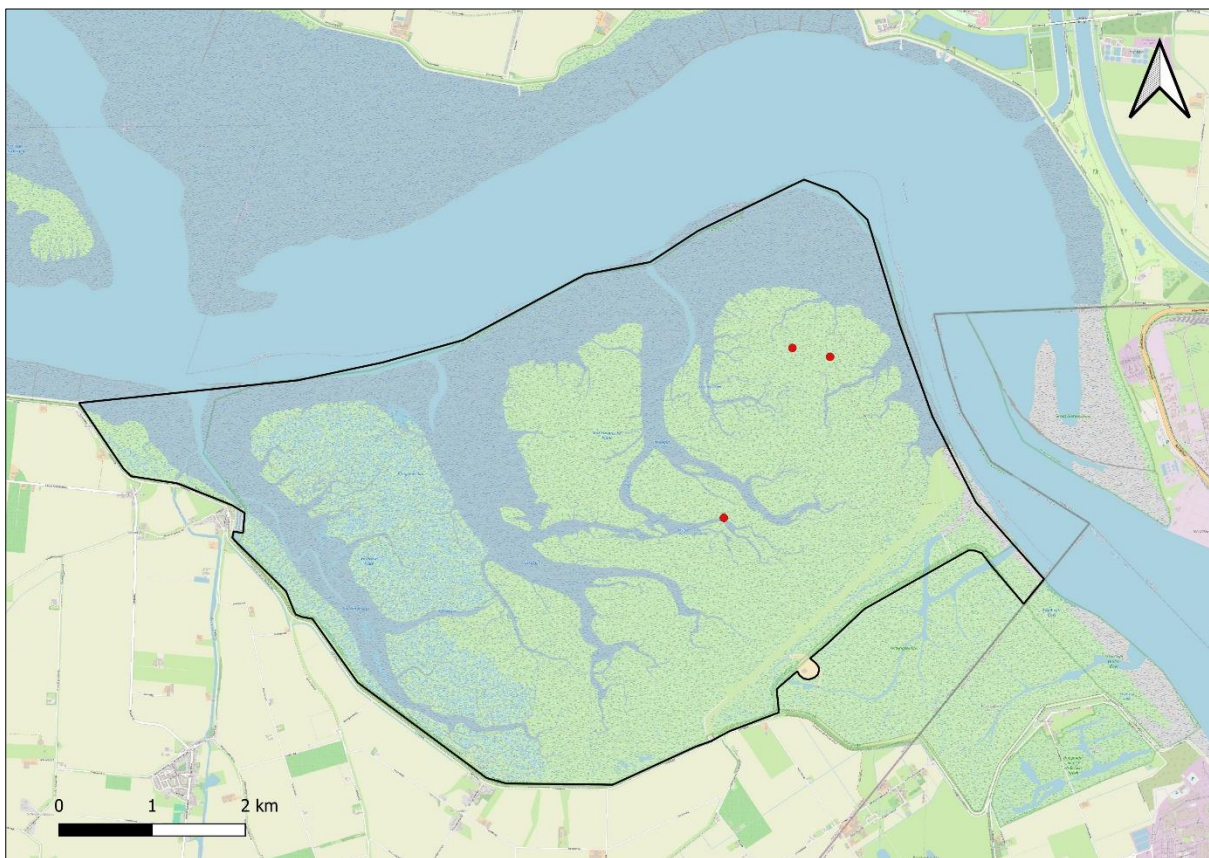
Winterkoning *Nannus troglodytes*

Algemeen

Deze zeer talrijke en wijdverspreide soort broedt in vrijwel geheel Europa. In Nederland gaat het tegenwoordig om 410.000-630.000 paren. De soort is overwegend standvogel. Strengere winters kunnen populaties halveren, maar vaak herstelt de stand zich binnen enkele jaren. De Winterkoning is na de huismus en de spreeuw de talrijkste broedvogel in Zeeland. In nog geen vijftig jaar tijd is de populatie bijna verviervoudigd tot 24.000-36.000 paren. De soort is overal waar bossen, bosschages en struweel voorkomt te verwachten.

Saeftinghe

In 2024 werden drie territoria van winterkoning aangetroffen tegen 0 in 2018 en twee in 2012. Het is overigens de vraag of de soort echt in Saeftinghe heeft gebroed; alle territoria zijn gebaseerd op eenmalige waarnemingen van vogels binnen de datumgrenzen op matig geschikte broedlocaties ver in het schor.

Afbeelding 4.62 Territoria winterkoning 2024 (n=3)

Blauwborst *Luscinia svecica*

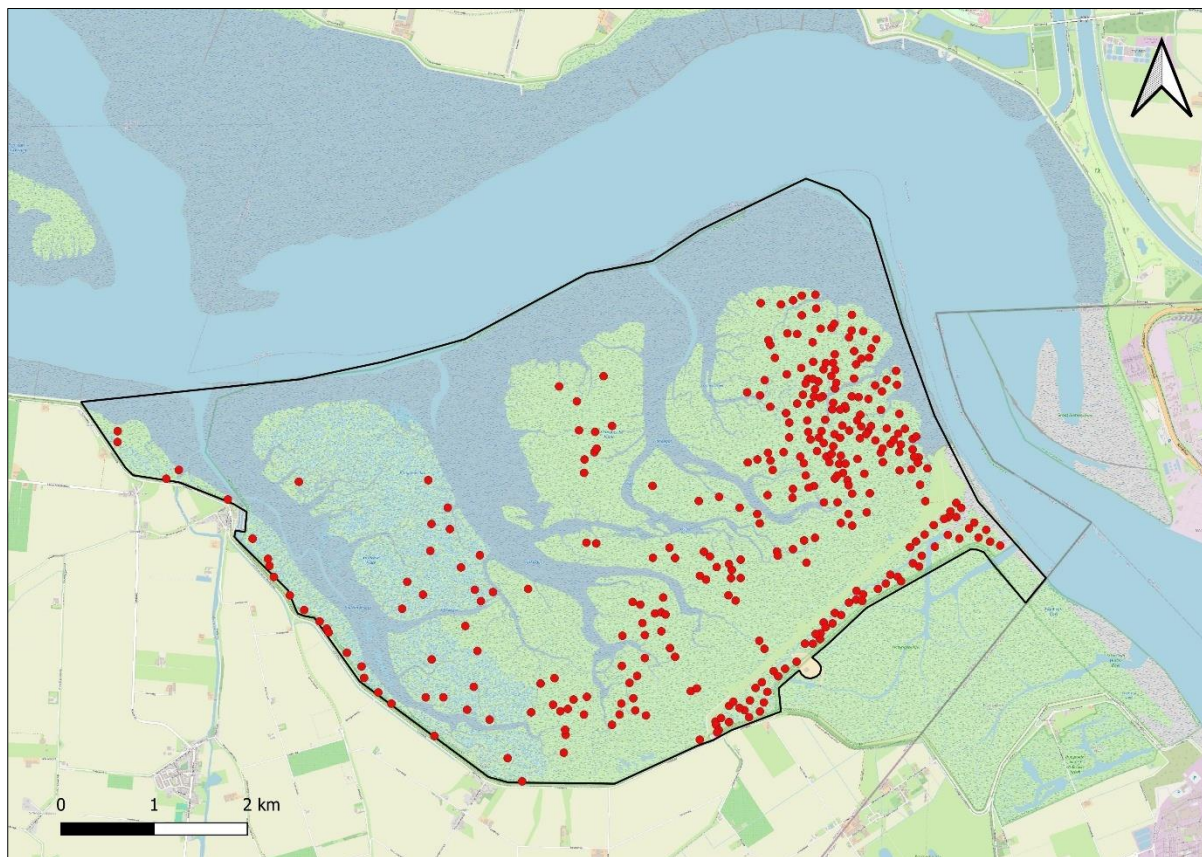
Algemeen

De blauwborst broedt in Europa, Azië en Alaska. De soort is in Nederland, na een dieptepunt van 700 paren in de jaren zeventig spectaculair toegenomen tot 13.000-17.000 territoria in 2018-2020. In de jaren zeventig kwam de soort in Zeeland alleen voor in Zeeuws-Vlaanderen (15-20 paren), daarna volgde overal in Zeeland een sterke toename tot 1.300-1.800 paren in 1998-2000 en 1.000-1.400 paren de laatste jaren.

Saeftinghe

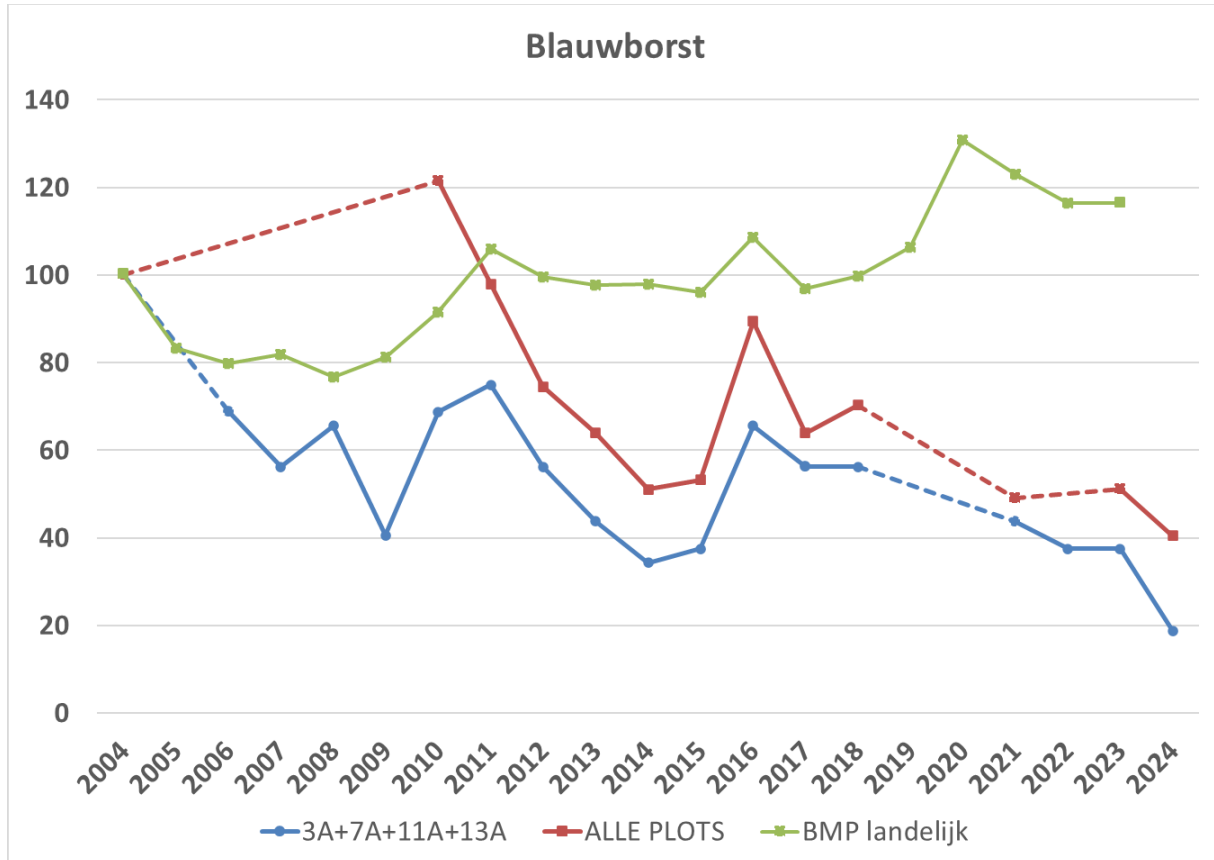
Saeftinghe is een belangrijk broedgebied voor de blauwborst. Maar liefst twee procent van de Nederlandse en 7-11 procent van de Zeeuwse populatie broedt in Saeftinghe. In 2024 werden 334 territoria vastgesteld wat een toename van 15% betekent ten opzichte van 2012 en 2018 toen respectievelijk 293 en 291 paren werden gekarteerd. Overigens is de stand nog niet terug op het niveau van 2004 toen maar liefst 454 territoria werden vastgesteld. De afname van de soort na 2004 kan verklaard worden door de sterke afname van overwinterende grauwe ganzen in Saeftinghe, die door hun graasgedrag zorgden voor een mozaïek aan slikveldjes die geschikt foerageergebied voor blauwborsten vormden. Dat de soort nu weer toeneemt komt mogelijk door de toename van kruidachtige gewassen en lage struikjes in het verlandende oostelijke deel van Saeftinghe en door de ontpoldering van de Hedwige, waardoor direct naast het Sieperdaschor geschikt foerageergebied voor de soort is ontstaan. Hoge dichtheden zijn vooral gevonden op twee voornoemde plaatsen en in de rietrijke strook langs de dijk tussen Paal en Emmadorp.

De trendlijn in de vijf BMP-plots is sterk negatief en niet representatief voor de populatieontwikkeling in Saeftinghe, vergelijkbaar met het beeld bij rietzanger. De soort neemt af op plaatsen waar uitgestrekte rietvelden ontstaan en op plaatsen waar heenvegetatie afneemt. Juist dit soort plots zijn oververtegenwoordigd.

Afbeelding 4.63 Territoria blauwborst 2024 (n=334)

Grafiek 4.16 BMP-trend blauwborst in Saeftinghe-plots vergeleken met de landelijke trend (2004 =100%)

Afbeelding 4.64 Blauwborst, Saeftinghe 11 april 2024 (Bram Roobol)

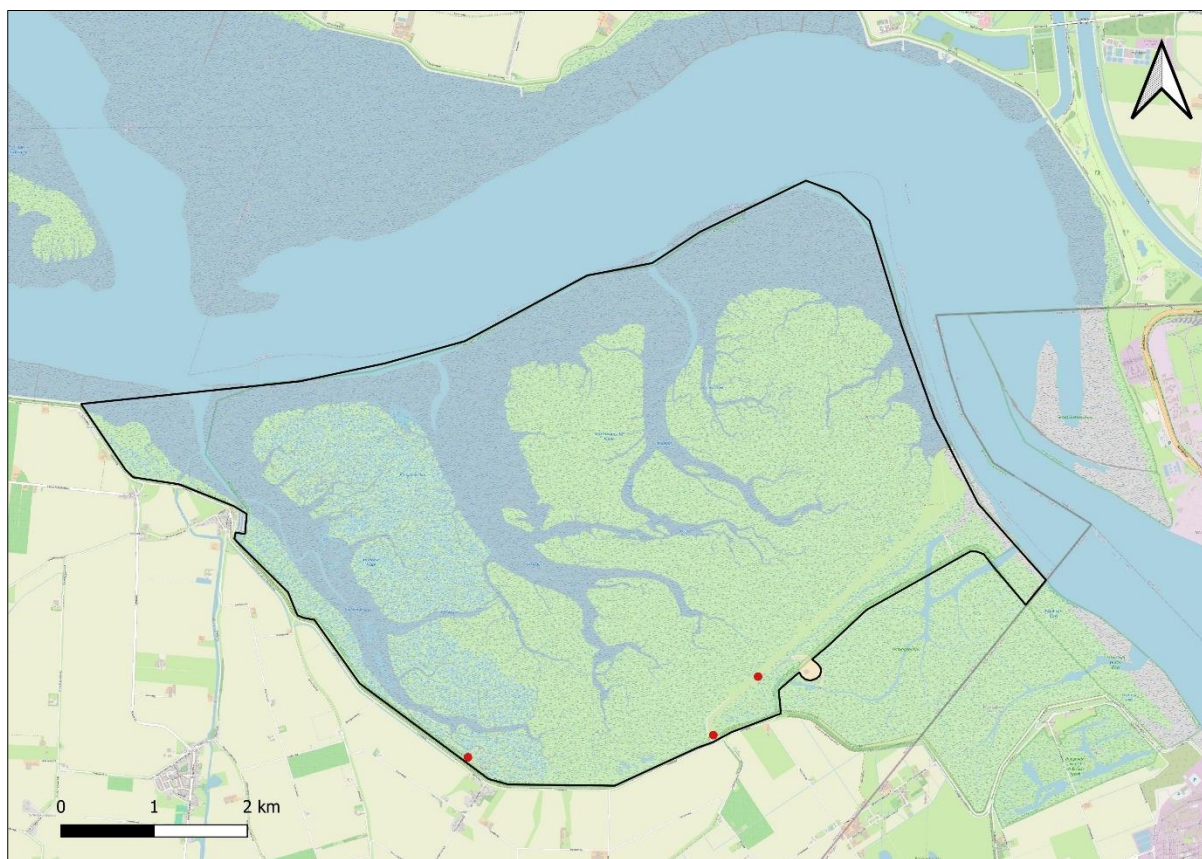
Roodborsttapuit *Saxicola rubicola*

Algemeen

De soort broedt in Europa in warme en gematigde streken en is in Nederland na een sterke afname tot 1.800-2.300 paren in de jaren tachtig fors toegenomen tot 18.000-22.000 paren in 2018-2020. Ook in België is de soort de laatste decennia toegenomen. In Zeeland groeide de populatie van 50-100 territoria medio jaren zeventig naar 800-1.100 in 2020. Meer dan de helft broedt in Zeeuws-Vlaanderen, waar de soort in tegenstelling tot het landelijk beeld in de jaren tachtig niet afnam. De soort broedt in open landschappen zoals duinen en kleinschalig agrarisch gebied met voldoende lage vegetatie en uitkijkposten, bijvoorbeeld in de vorm van paaltjes.

Saeftinghe

De roodborsttapuit broedt in Saeftinghe enkel in de nabijheid van de zeedijk. Met slechts drie territoria was 2024 een zeer matig jaar. In 2004, 2012 en 2018 werden respectievelijk 5, 10 en 11 territoria gevonden. Mogelijk speelt de afname van struikgewas een rol, maar ook toename van verstoring op de dijken (wandelaars) kan een verklaring zijn.

Afbeelding 4.65 Territoria roodborsttapuit 2024 (n=3)

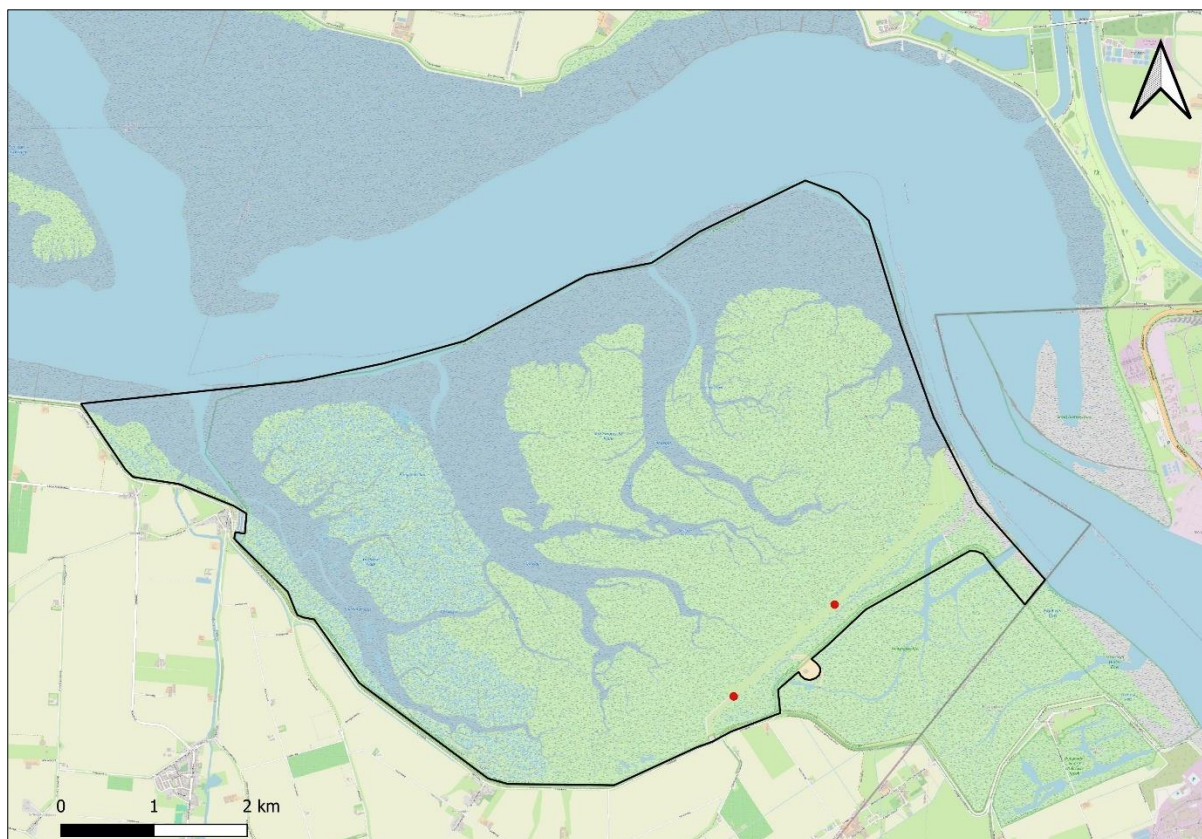
Tapuit *Oenanthe oenanthe*

Algemeen

Tapuiten broeden behalve in grote delen van Europa ook in Noord-Rusland, Centraal en Noord-Azie en Groenland en Arctisch Noord-Amerika. In Nederland is het vooral een broedvogel van zandgronden en open duinen. De stand in ons land nam de laatste decennia (net als elders in West-Europa) sterk af van 1.900-2.500 paren eind jaren zeventig tot 310-350 paren in 2023. In Zeeland broedden media jaren zeventig circa 150 paren, waarvan ongeveer 100 in de Schouwse duinen. Anno 2020 is de soort vrijwel verdwenen als Zeeuwse broedvogel.

Saeftinghe

In alle inventarisatiejaren zijn territoria van tapuit vastgesteld langs de gasdam. In 2024 ging het om twee territoria, gebaseerd op waarnemingen van een baltsend paar op 20 mei en een alarmerende vogel op 7 juni. Hoewel de gasdam met zijn vele konijnenholen geschikt is als broedbiotoop wordt broeden onwaarschijnlijk geacht. Er zijn net als in voorgaande jaren geen concrete aanwijzingen voor broeden. Op plaatsen in Nederland waar de soort wel bewezen broedt zijn de territoria doorgaans al eind april bezet en worden eind mei/ begin juni jongen waargenomen.

Afbeelding 4.66 Territoria tapuit 2024 (n=2)

Heggenmus *Prunella modularis*

Algemeen

De Heggenmus broedt in grote delen van Europa en is in Nederland een algemene broedvogel van kleinschalig cultuurlandschap, duinen en stedelijk gebied. De populatie is na een aanvankelijke toename sinds medio jaren negentig met ongeveer 20% afgenomen en omvatte in 2018-2020 175.000-225.000 paren. In Zeeland broeden in de jaren zeventig, 1998-2000 en 2018 naar schatting respectievelijk 8.000-16.000, 13.000-16.000 en 8.000-11.000 paren.

Saeftinghe

In 2018 werd voor het eerst een territorium gevonden, in 2024 ontbrak de soort als broedvogel.

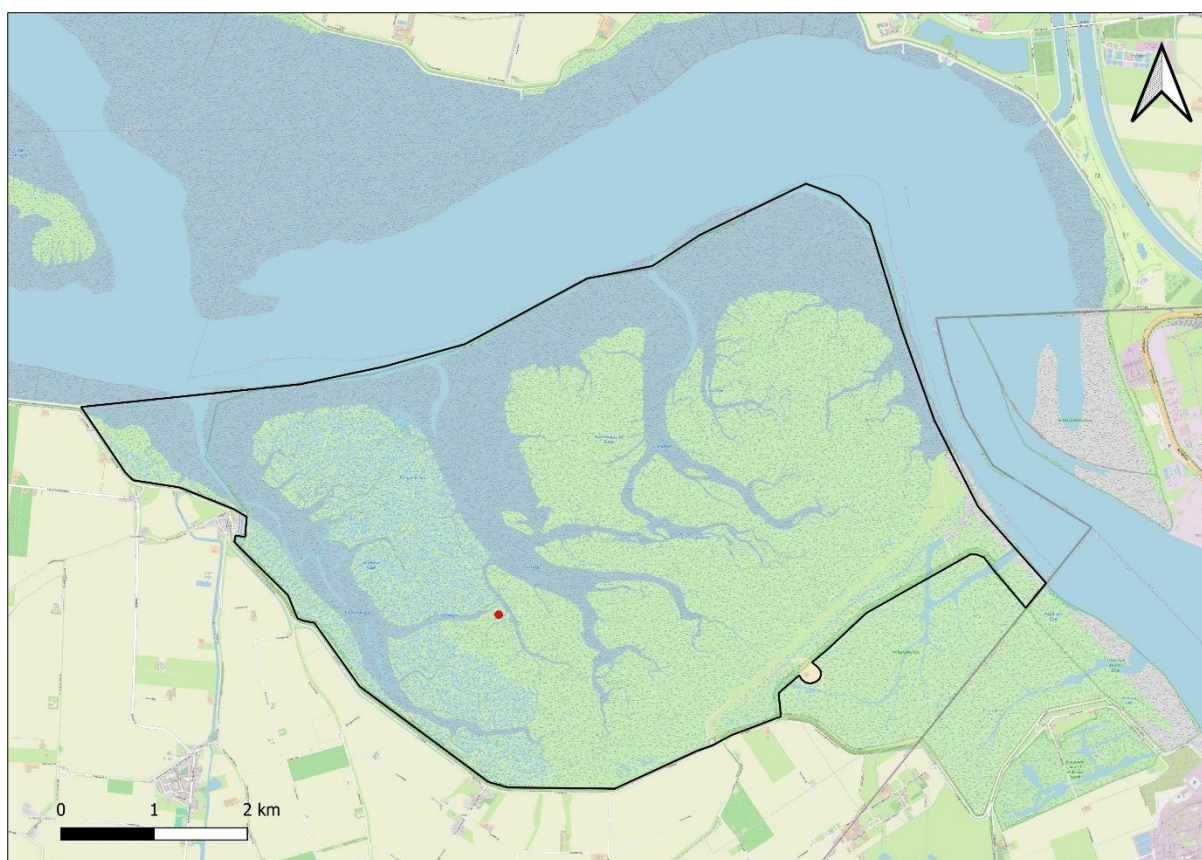
Engelse kwikstaart *Motacilla flavissima*

Algemeen

De wereldpopulatie van deze soort wordt slechts 25.000-30.000 paren geraamd. De soort broedt in Engeland, West-Wales en Zuid-Schotland en in het kustgebied van het kanaal en de Noordzee tussen Bretagne en Zuid-Noorwegen. In Nederland nam de soort af van 150-200 paren medio jaren zeventig naar 10-20 paar in 2019. In Zeeland wordt incidenteel gebroed, soms in gemengde paren met gele kwikstaart.

Saeftinghe

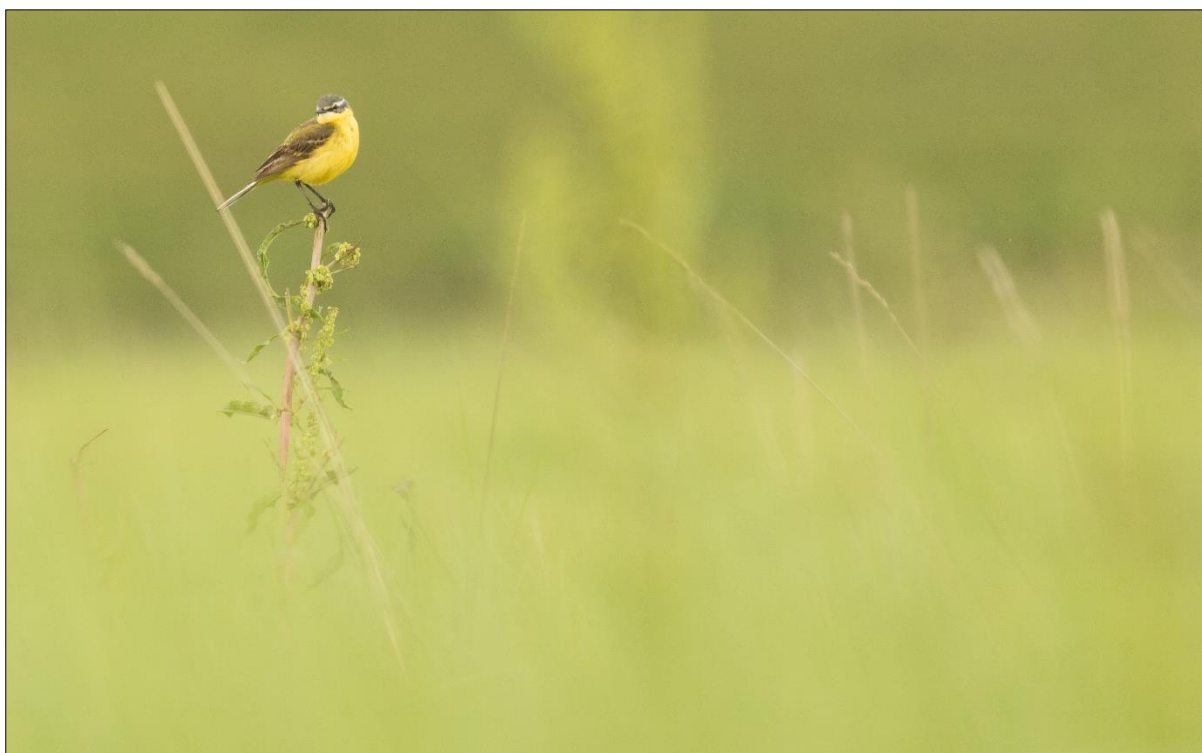
In Saeftinghe werd dit jaar één territorium vastgesteld; op 24 mei werd een alarmerend mannetje waargenomen in het westelijke deel. Ook intrigerend is de waarneming van een mannetje op 19 juni in het oostelijke deel. Waarnemingen op 22 april en 6 mei (beide zingend) betroffen mogelijk doortrekkende vogels en vielen buiten de datumgrenzen. Eerder zijn in Saeftinghe territoria vastgesteld in 1951, 1992 en 2010.

Afbeelding 4.67 Territoria Engelse kwikstaart 2024 (n=1)

Afbeelding 4.68 Engelse kwikstaart, Saeftinghe 22 april 2024 (Bram Roobol)

Afbeelding 4.69 gele kwikstaart saeftinghe 16 mei 2024 (Bram Roobol)

Gele Kwikstaart *Motacilla flava*

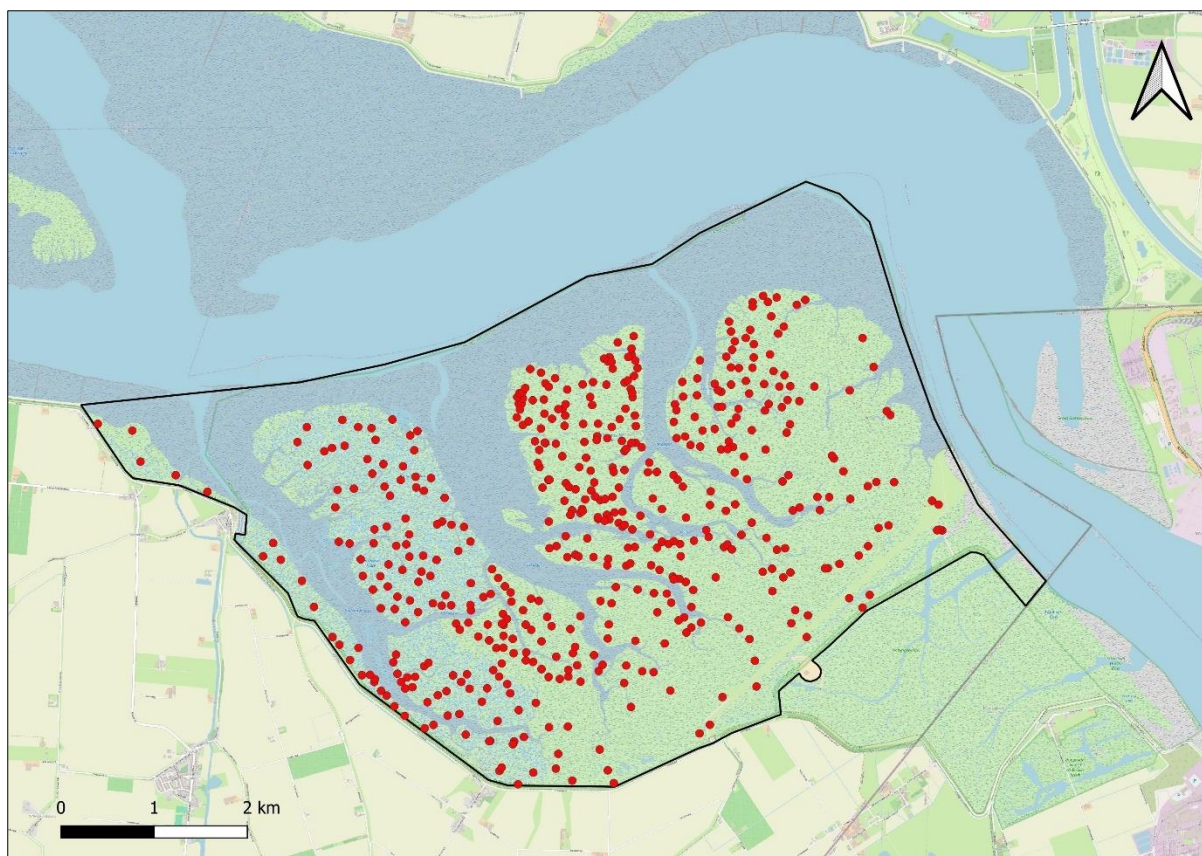
Algemeen

De soort broedt in een groot deel van continentaal Europa, noordelijk tot Scandinavië en de Baltische staten. Het broedgebied strekt zich oostwaarts uit tot West-Siberië. Gele kwikstaarten overwinteren in Afrika ten westen van de Sahara. In ons land broedt de soort vooral in akkers, de Nederlandse populatie wordt op 42.000-74.000 paren geschat. De huidige Zeeuwse populatie omvat 3.750-6.100 paren en is sinds 2007 stabiel of licht toenemend. Ten opzichte van de jaren negentig is de soort echter wel met 40% afgenomen.

Saeftinghe

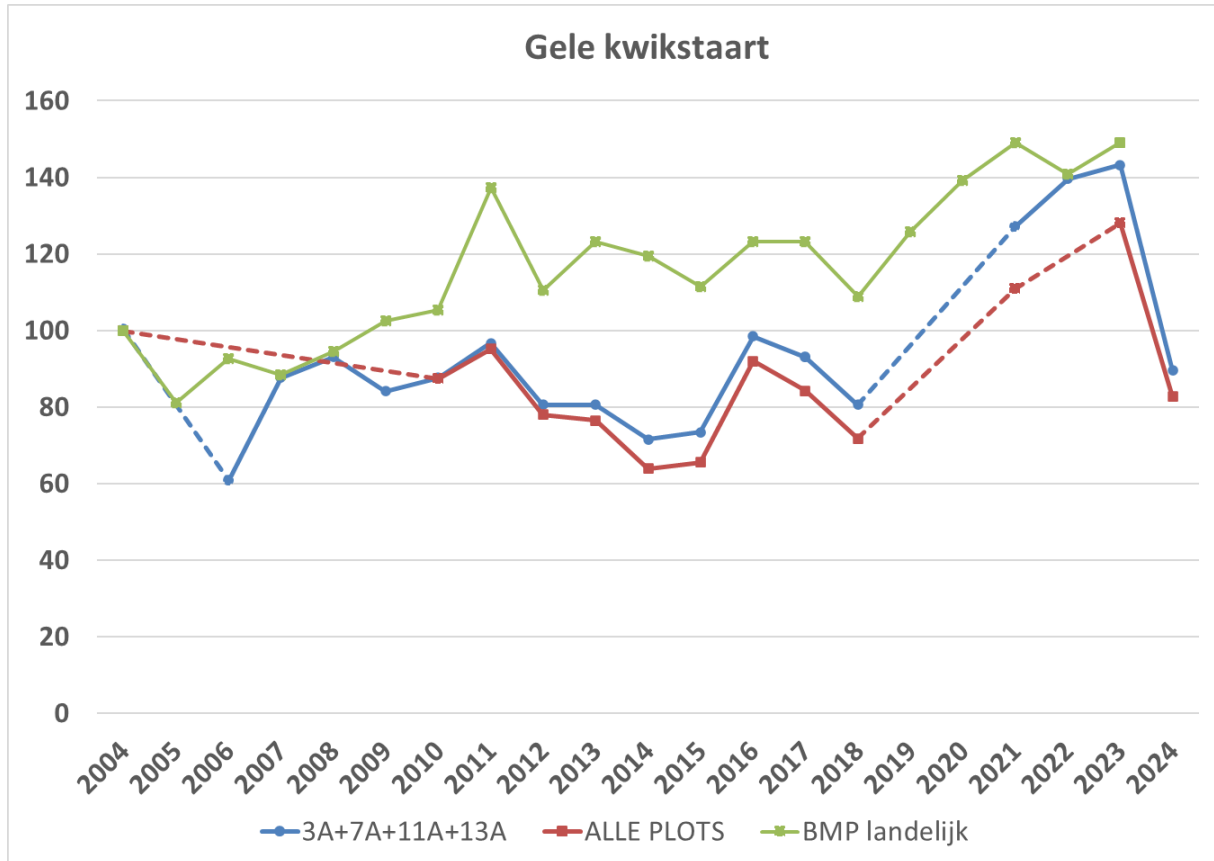
Met 502 territoria in 2024 is de soort iets toegenomen ten opzichte van 2018 (488 paren) en 2012 (460 paren). Dit is nog wel veel lager dan de 876 territoria die in 2004 werden gekarteerd. De afname is vermoedelijk te linken aan de toename van riet. Anderzijds is het mogelijk dat het aantal broedparen in 2004 is overschat omdat in dat jaar nog handmatig is geclusterd. Gele kwikstaarten broeden met name op de hoge oeverwallen met zeekweek. Dit biotoop is in vergelijking tot de voorgaande inventarisatie toegenomen. Ze maken als foerageergebied ook gebruik van de kommen met heenvelden tussen de oeverwallen. Deze verdrogen de laatste jaren wel, wat uiteindelijk negatief voor de soort kan uitpakken.

De toename ten opzichte van 2018 is ook zichtbaar in de BMP-grafiek, waarbij de sterke terugval in 2024 opvalt. Deze terugval (die ook bij veel andere soorten zichtbaar is in de BMP-statistiek) lijkt vooral het gevolg van de slechte weersomstandigheden in broedseizoen 2024, waardoor mogelijk veel territoria gemist zijn door geringe zangactiviteit.

Afbeelding 4.70 Territoria gele kwikstaart 2024 (n=502)

Grafiek 4.17 BMP-trend gele kwikstaart in Saeftinghe-plots vergeleken met de landelijke trend (2004 =100%)

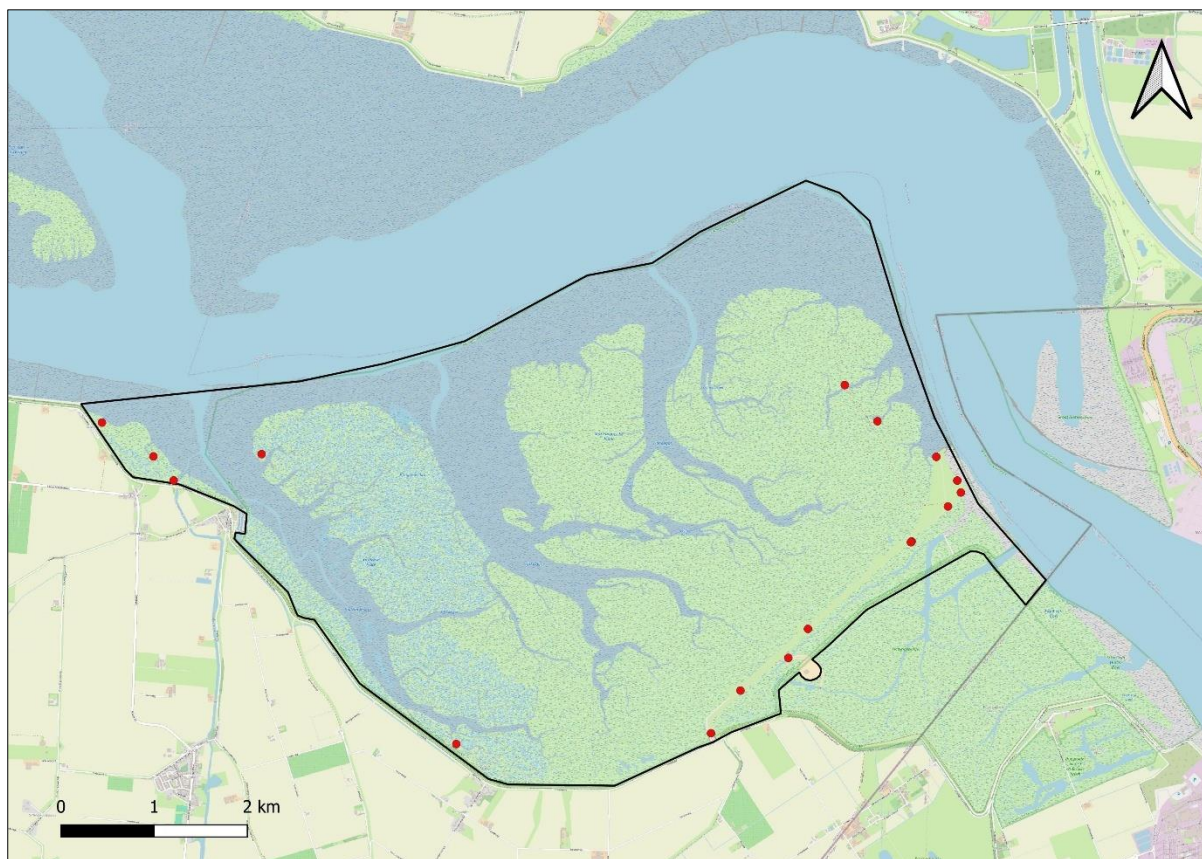
Witte Kwikstaart *Motacilla alba alba*

Algemeen

Deze soort broedt ruimverspreid in grote delen van Eurazië. De soort broedt in allerlei landschapstypen en biotopen, maar is in Nederland vooral een cultuurvolger die te vinden is rond boerderijen, op industrieterreinen en op en om gebouwen in de periferie van dorpen en steden. Door veranderingen in het agrarisch gebied is de soort sinds de jaren negentig landelijk flink afgenomen, maar de laatste jaren is sprake van een licht herstel. In 2018-20 broedden 70.000-110.000 paren in ons land, waarvan 2.600-4.200 in Zeeland.

Saeftinghe

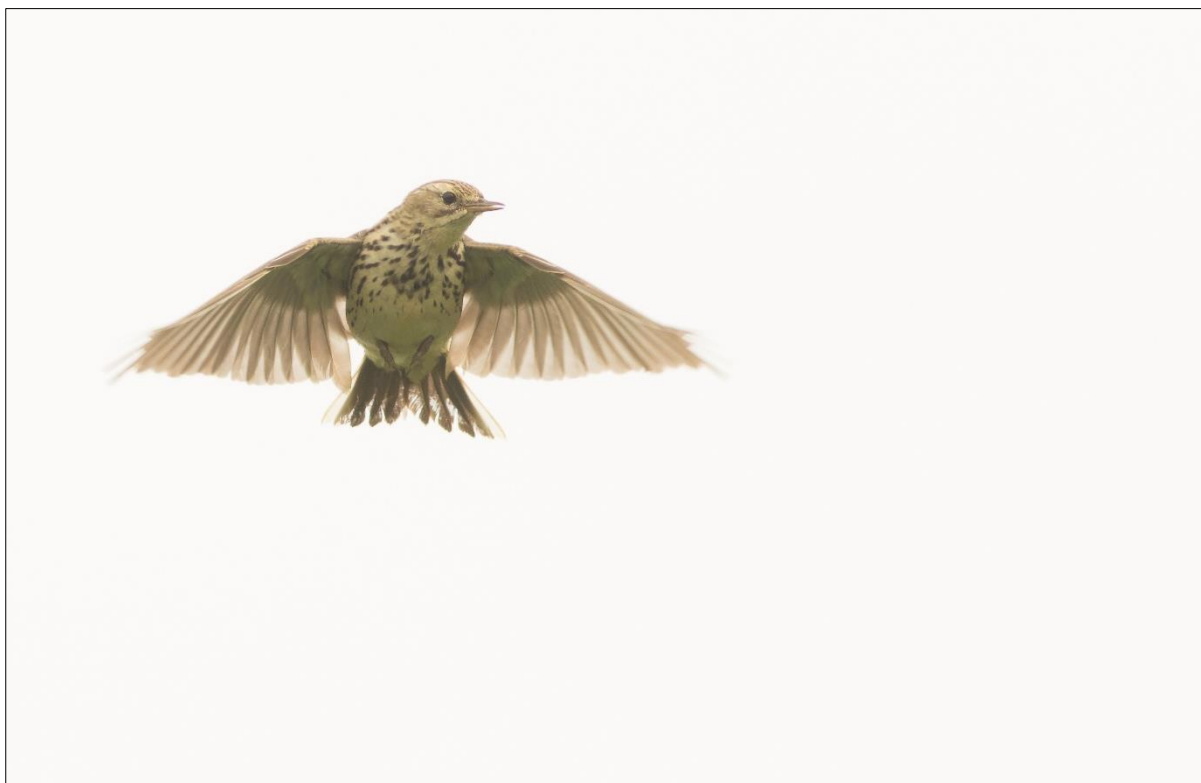
2024 was een goed jaar voor de witte kwikstaart in Saeftinghe, met een record aantal van 17 territoria. In voorgaande inventarisatiejaren waren dat er 10-14. De meeste broedparen zijn te vinden langs de gasdam en op het gasplateau, waar vooral gebroed wordt tussen basaltstenen. Verder is de soort te vinden op of in door mensen aangebrachte elementen als veekeuren, gebouwen en bruggen. De enkel territoria dieper in het schor zijn dan ook te vinden rond bruggen en de schaapskooi.

Afbeelding 4.71 Territoria witte kwikstaart 2024 (n=17)

Afbeelding 4.72 Witte kwikstaart juveniel, Saeftinghe 11 juni 2024 (Bram Roobol)

Afbeelding 4.73 Alarmerende graspieper, Saeftinghe 4 juni 2024 (Bram Roobol)

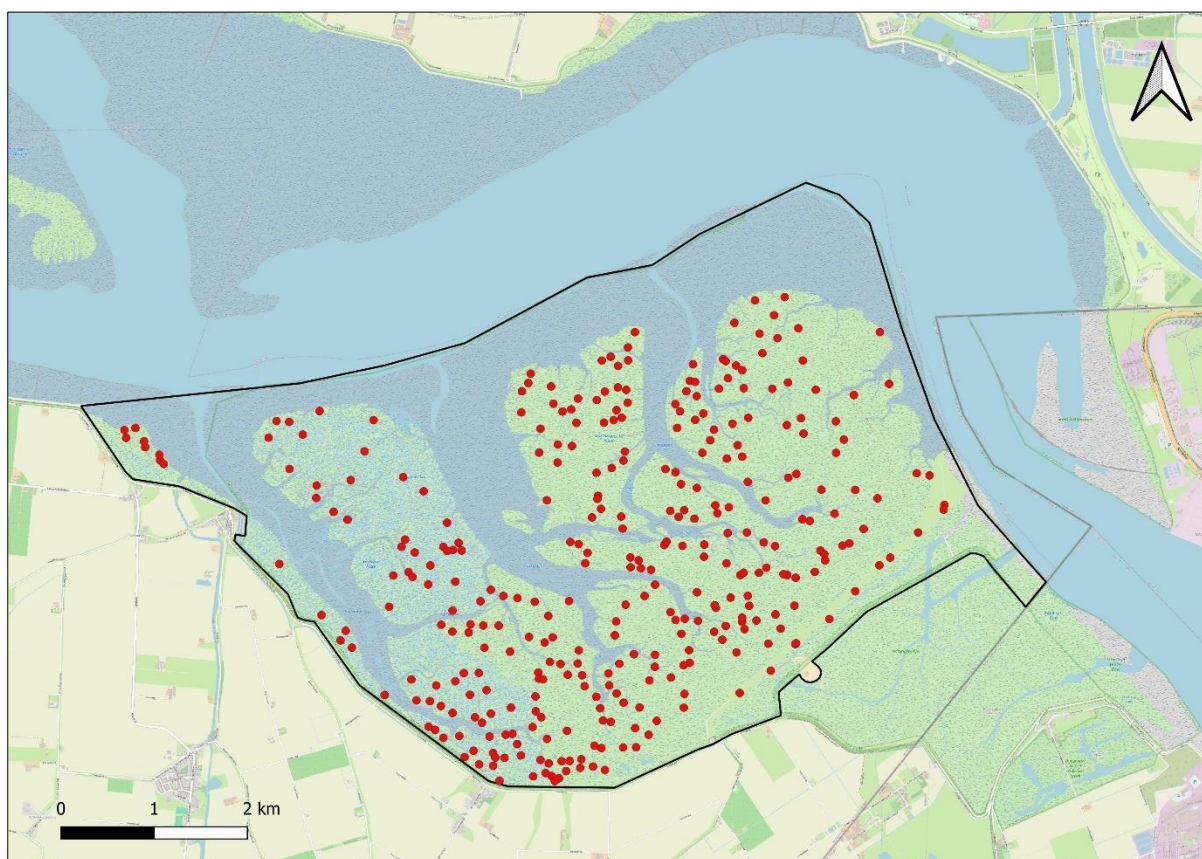
Graspieper *Anthus pratensis*

Algemeen

Graspiepers broeden in de gematigde delen van Noordelijk Eurazië, van Groenland tot westelijk Siberië. In Nederland broedt de soort in open landschappen, variërend van duinen tot agrarisch cultuurlandschap. Sinds begin jaren negentig is de Nederlandse populatie met bijna 40% gekrompen, maar de laatste jaren is sprake van licht herstel tot 62.000-90.000 paren in 2018-20. IN Zeeland werd de stand medio jaren zeventig op 16.000-32.000 paren geraamd, anno 2013-15 waren dat er nog 8.000-9.500.

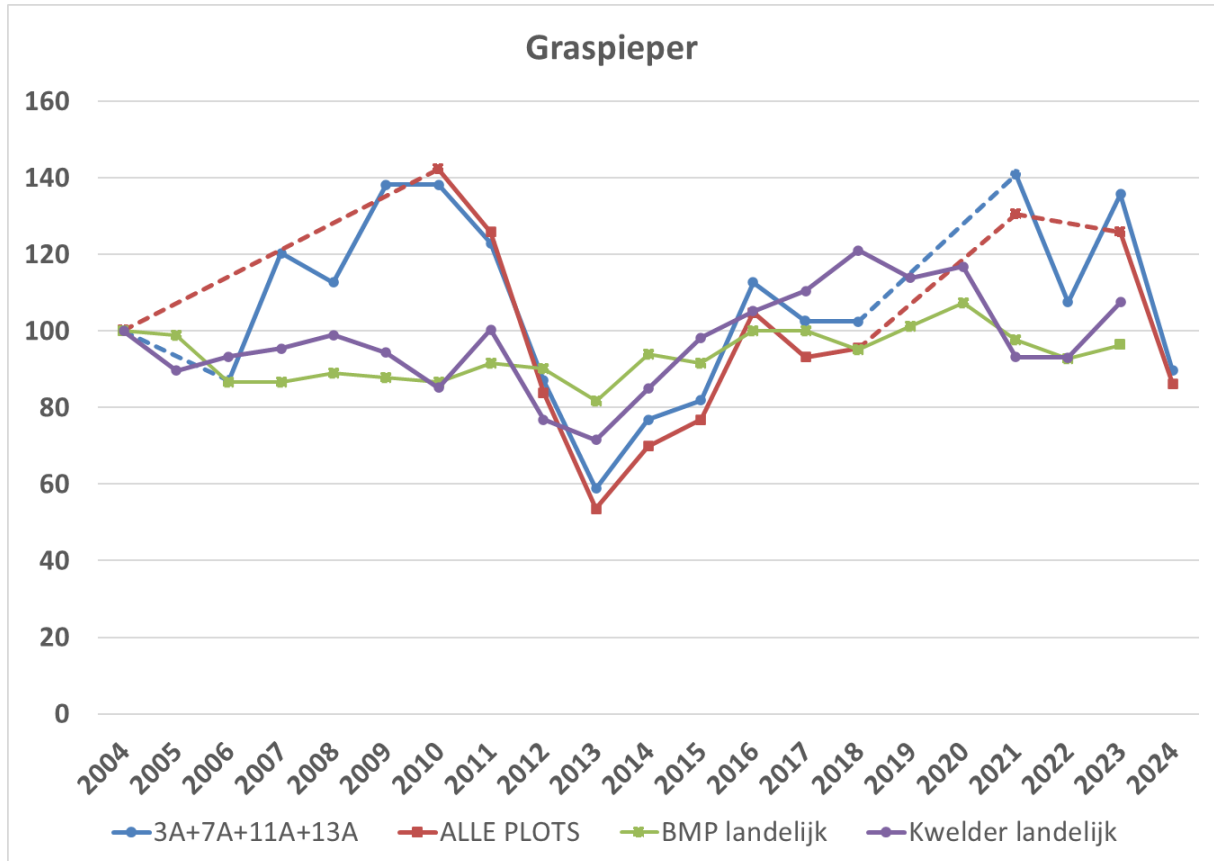
Saeftinghe

De populatie graspiepers in Saeftinghe is al langere tijd stabiel rond de 350 paren. Het aantal territoria in 2024 (335) is weliswaar iets lager dan in 2018 (351), maar ongeveer gelijk aan dat van 2012 (338). Alleen in 2004 werden fors meer territoria gevonden (568). Eerder werd al verondersteld dat dit verschil waarschijnlijk deels te wijten is aan de interpretatiecriteria (uit rapport 2018: “de voorjaars trek is in 2012 kritischer beoordeeld dan in 2004”). Met de toename van het rietareaal is een afname van de soort overigens wel te verwachten, anderzijds komt mogelijk ook meer broedbiotoop beschikbaar doordat delen van het schor door ophoging niet meer onderlopen bij vloed. In Saeftinghe is de graspieper een soort die veel voorkomt op en om oeverwallen, de ruigere delen van het beweide schor en de dammen.

Afbeelding 4.74 Territoria graspieper 2024 (n=335)

Uit de BMP-gegevens blijkt dat de soort in Saeftinghe vanaf 2013 een stijgende lijn laat zien, maar dat 2024 een uitgesproken slecht jaar was. Ook bij graspieper zullen de slechte weersomstandigheden in voorjaar 2024 vermoedelijk de belangrijkste reden zijn voor het lage aantal gevonden territoria.

Grafiek 4.18 BMP-trend graspieper in Saeftinghe-plots vergeleken met de landelijke trend en de trend in habitattype kwelder (2004 =100%)

Groenling *Chloris chloris*

Algemeen

Een groot deel van de Wereldpopulatie van de Groenling broedt in Europa. In Nederland is de soort vooral te vinden in halfopen landschap en stedelijk gebied. Na een toename in 2000-15 is de trend het laatste decennium negatief. De populatie werd voor 2018-20 op 58.000-90.000 paren geschat. In Zeeland nam de soort aanvankelijk ook toe van 2.000-4.000 paren in de jaren zeventig naar 6.000-8.000 paren begin jaren tachtig. Daarna volgde een afname, met een herstel na de eeuwwisseling. In 2018 werd de stand op 3.000-5.000 paren geraamd.

Saeftinghe

De soort ontbrak in 2024 als broedvogel. In 2018 werden twee territoria vastgesteld ter hoogte van Baalhoek. Nu dat bosje aldaar is afgestorven zijn de vogels verdwenen.

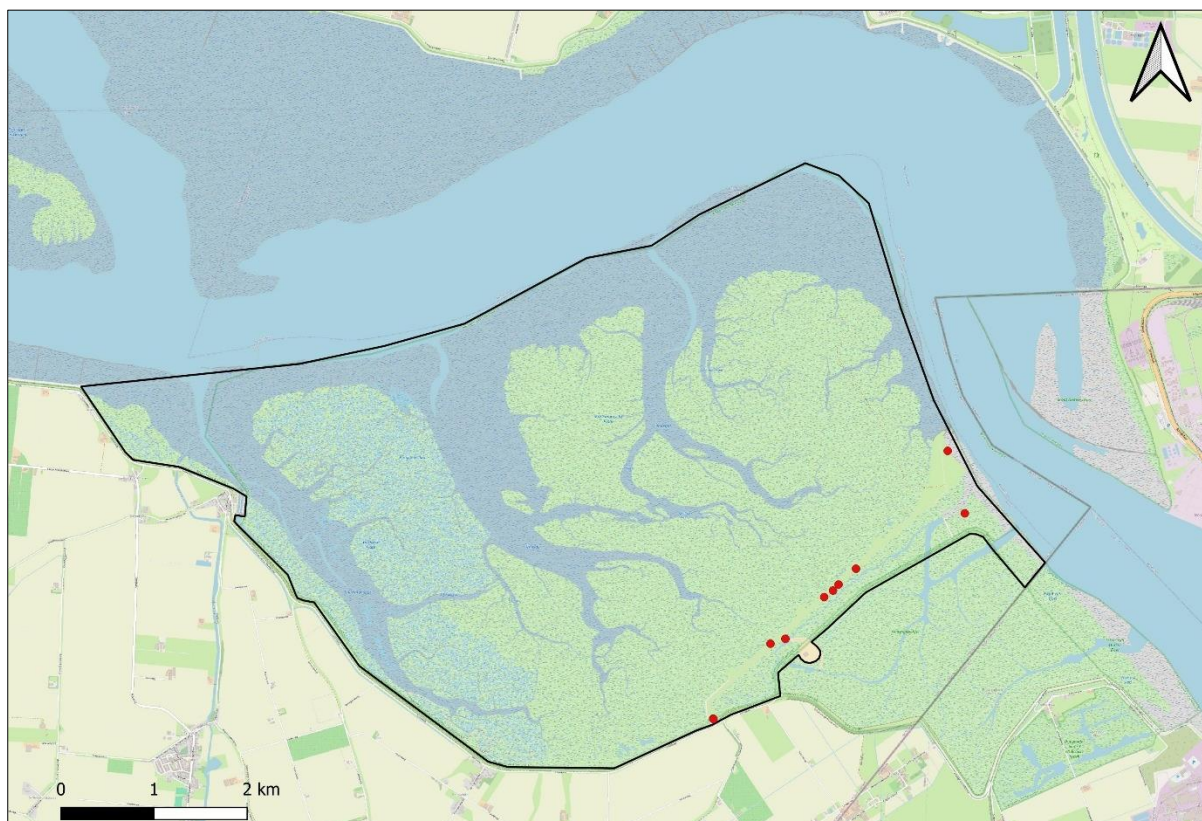
Kneu *Linaria cannabina*

Algemeen

Kneuen broeden in grote delen van Eurazië, oostelijk tot in Mongolië en zuidelijk tot in Noordwest-Afrika. In Europa nemen de aantallen de laatste decennia af, in Nederland met 60% sinds 1990. De laatste jaren is echter sprake van stabilisatie en in 2018-20 werd het aantal broedparen op 30.000-55.000 geschat. In Zeeland nam de populatie af van 8.000-16.000 paren medio jaren zeventig tot 2.250-3.750 paren in 2013-15. De soort broedt hier vooral in de duinen en in hagen en andere struweelrijke plaatsen in kleinschalig cultuurlandschap.

Saeftinghe

Het aantal territoria van de kneu in Saeftinghe toont al jaren een dalende trend (2004, 2012, 2018 en 2024 respectievelijk 57, 22, 15 en 10 territoria). Alle territoria in 2024 bevonden zich (in de omgeving van) de gasdam en het gasplateau, vroeger werden ook territoria dieper in het schor vastgesteld, waarbij de vogels broedden tussen de gewone zoutmelde zoals onder andere in 1997 (Buisse, M. & Van Kerkhoven, W., 1998).

Afbeelding 4.75 Territoria kneu 2024 (n=10)

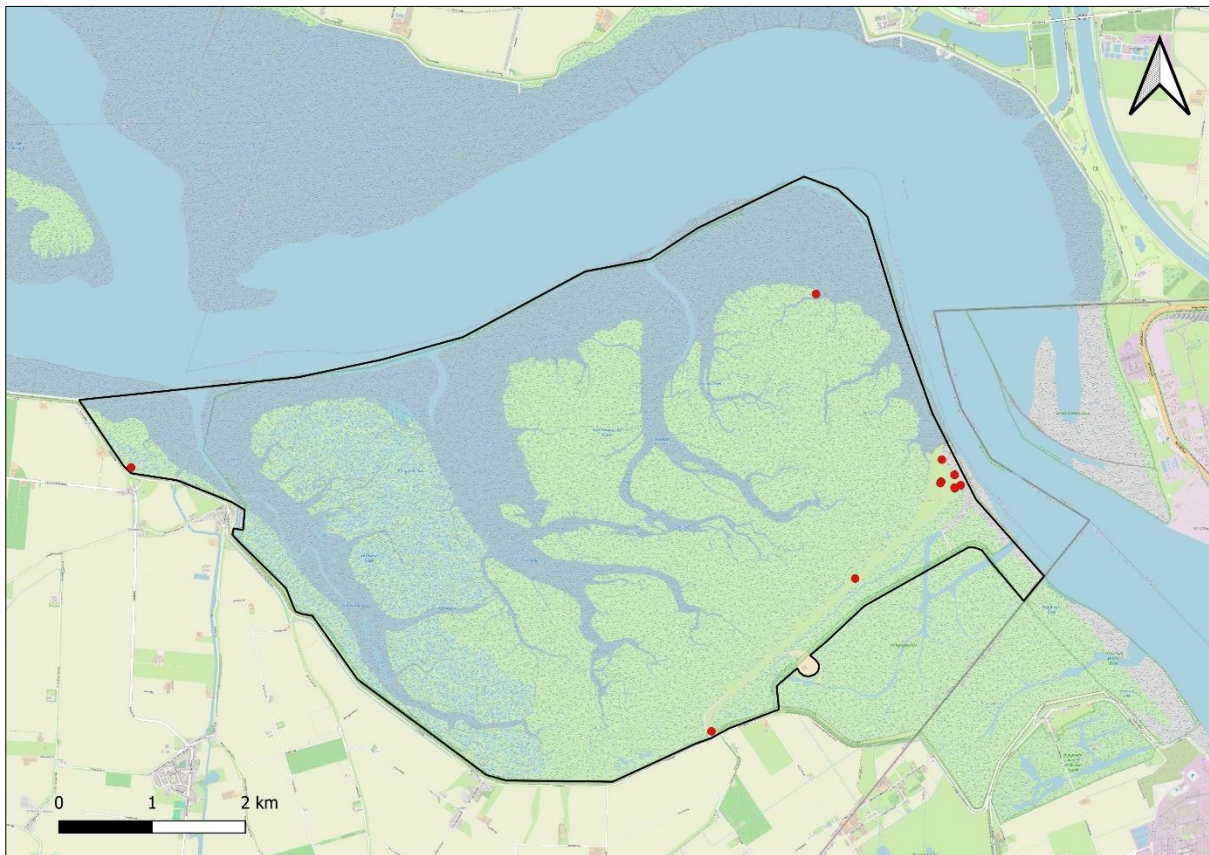
Putter *Carduelis carduelis*

Algemeen

Putters komen als broedvogel in grote delen van Europa, Azië en Noord-Afrika voor. In Nederland is de soort de laatste decennia zeer sterk toegenomen tot 46.000-58.000 paren in 2018-20. In Zeeland broeden in de jaren zeventig minimaal 1.000 paren, in 2013-15 waren dit er 2.200-3.000. De soort komt vooral voor in parkachtige landschappen en in en rond dorpen en steden.

Saeftinghe

Het aantal broedparen van de putter zit in de lift, met in 2024 12 territoria, die zich vooral concentreerden op het gasplateau. Hier is in voldoende mate opgaande beplanting in de vorm van struiken en boompjes aanwezig die broedgelegenheid aan de soort bieden.

Afbeelding 4.76 Territoria putter 2024 (n=12)

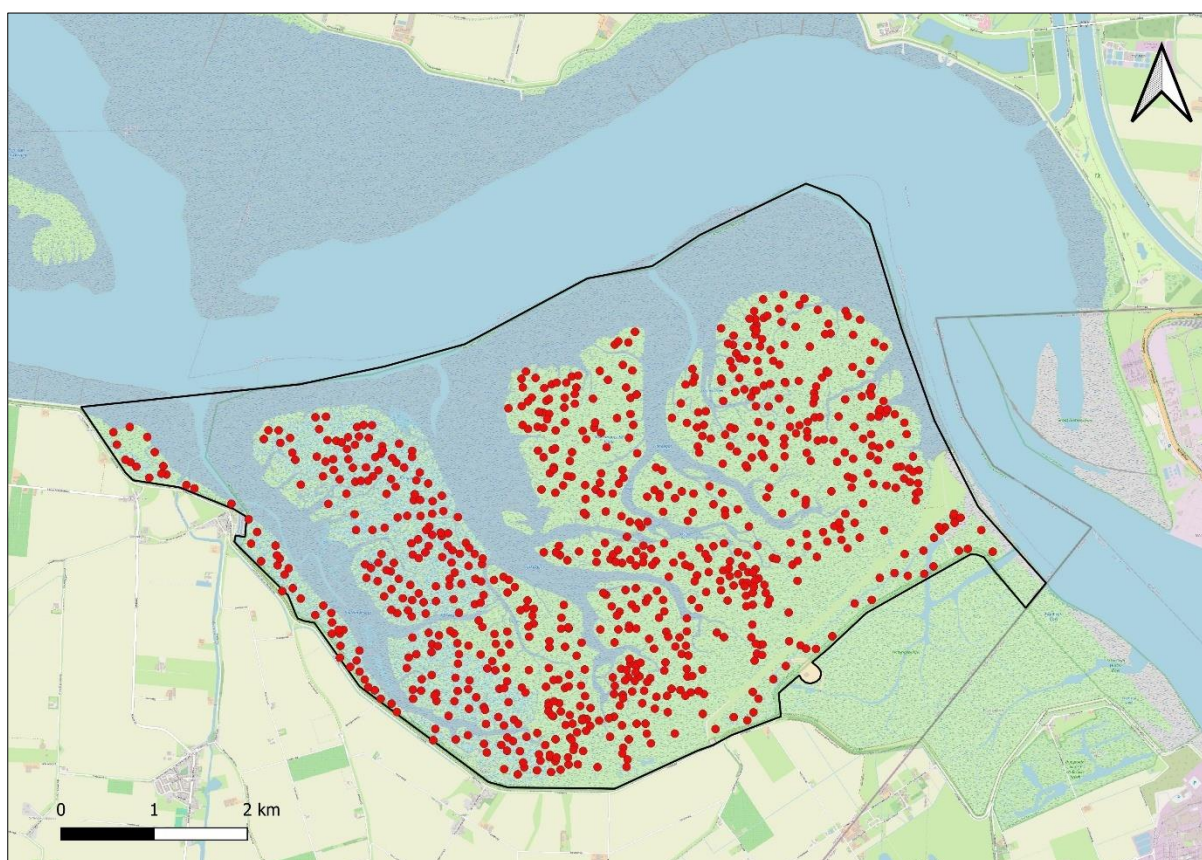
Rietgors *Emberiza schoeniclus*

Algemeen

Rietgorzen broeden in moerasachtige gebieden – vooral in rietkragen, al dan niet met verspreide struiken – in grote delen van Eurazië. In Nederland is het een gewone soort met 67.000-125.000 paren in 2018-20. Na een periode van toename stabiliseert het aantal broedparen de laatste decennia. In Zeeland broedden 3.500-6.500 paren in 2013-15.

Saeftinghe

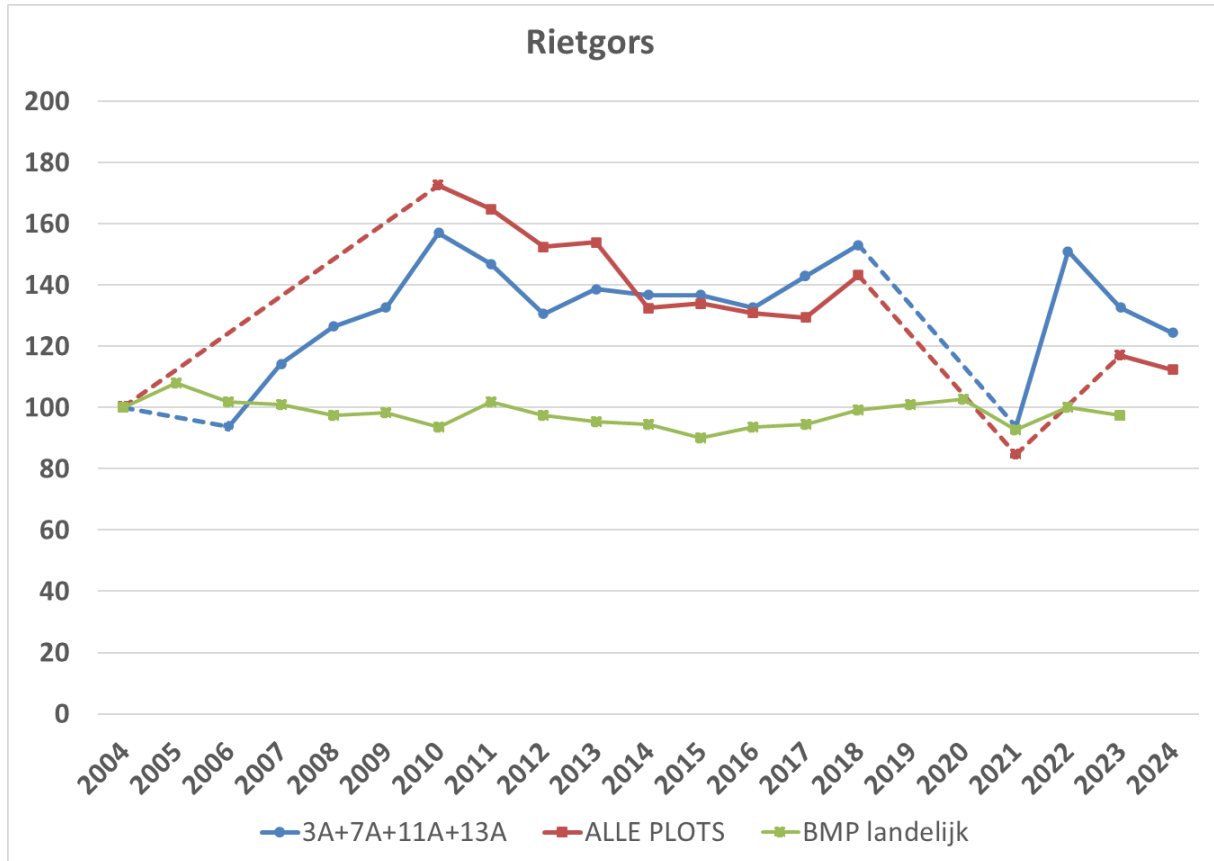
De rietgors was in 2018 en 2024 de talrijkste broedvogel van Saeftinghe. Met 827 territoria in 2024 is de soort wel met 17% afgenomen ten opzichte van 2018 (993 paren), maar de aantallen wijken niet heel veel af van die in 2004 en 2012 (respectievelijk 809 en 869 territoria). De soort komt verspreid over het hele gebied voor in met name heen- en rietvegetaties. Alleen in het begraasde gedeelte is de dichtheid aanmerkelijk lager en ook de geulen met zandige oeverwallen waar zeekweek groeit zijn ongeschikt als broedbiotoop voor de soort. In de delen van Saeftinghe waar zeekweek domineert is de soort wel te vinden in de kommen met heen.

Afbeelding 4.77 Territoria rietgors 2024 (n=827)

De trend in de BMP-gebieden was in de periode 2004-2010 sterk positief, daarna trad een stabilisatie op met een tijdelijke sterke terugval in 2021.

Grafiek 4.19 BMP-trend rietgors in Saeftinghe-plots vergeleken met de landelijke trend (2004 =100%)

Afbeelding 4.78 Rietgors, vrouwtje, Saeftinghe 11 juni 2024 (Bram Roobol)

5 Conclusies en discussie

5.1 Broedvogeltrends

Onderstaande tabel geeft het aantal territoria van een aantal geselecteerde (talrijk voorkomend/ opvallende toename of afname/ typisch voor het gebied) soorten weer tijdens de inventarisaties in 1997-2024. In de twee rechterkolommen zijn de lange termijntrend (verandering 2024 t.o.v. 2004) en de korte termijntrend (verandering 2024 t.o.v. 2018) weergegeven. Een vergelijkbare tabel, maar dan van alle broedvogelsoorten in 1997-2024, is opgenomen als bijlage 6.

Soortnaam	Aantal territoria					Trend	
	1997	2004	2012	2018	2024	2004/2024 (%)	2018/2024 (%)
Gauwe gans	72	312	335	216	229	-27	6
Grote Canadese gans	0	10	111	47	61	510	30
Bergeend	165	188	382	169	108	-43	-36
Kuifeend	11	7	14	14	1	-86	-93
Slobeend	27	43	19	42	26	-40	-38
Krakeend	26	41	48	49	23	-44	-53
Wilde eend	631	1275	626	268	125	-90	-53
Fazant	21	25	24	24	4	-84	-83
Holenduif	71	42	29	13	4	-90	-69
Houtduif	41	51	23	18	10	-80	-44
Waterral	63	107	231	432	166	55	-62
Waterhoen	17	59	6	3	3	-95	0
Meerkoet	23	110	21	3	16	-85	433
Scholekster	417	401	386	158	81	-80	-49
Kluut	121	87	14	22	79	-9	259
Kievit	88	65	48	32	36	-45	13
Strandplevier	2	5	7	0	1	-80	nieuw
Grutto	8	9	7	11	1	-89	-91
Tureluur	976	1594	1492	698	239	-85	-66
Kokmeeuw	728	45	279	34	0	-100	-100
Kleine mantelmeeuw	52	266	62	1	0	-100	-100
Zilvermeeuw	17292	8113	3113	167	10	-100	-94
Visdief	413	15	536	55	0	-100	-100
Bruine kiekendief	21	27	32	25	22	-19	-12
Zwarte kraai	0	2	14	10	11	450	10
Baardman	8	136	200	318	203	49	-36
Veldleeuwerik	49	32	22	133	128	300	-4
Cetti's zanger	0	0	0	1	8	nieuw	700
Grasmus	3	5	8	7	11	120	57
Sprinkhaanzanger	0	2	32	73	34	1600	-53
Snor	0	11	24	62	21	91	-66
Kleine karekiet	294	421	602	718	754	79	5
Rietzanger	65	299	239	364	602	101	65
Graszanger	0	19	14	54	160	742	196
Blauwborst	313	454	293	291	334	-26	15
Roodborsttapuit	0	5	10	11	3	-40	-73
Graspieper	229	568	338	351	335	-41	-5
Gele kwikstaart	344	876	460	488	502	-43	3
Witte kwikstaart	12	14	12	10	17	21	70
Kneu	36	57	22	15	10	-82	-33
Gauwe gors	5	1	0	0	0	-100	niet aanwezig
Rietgors	326	809	869	993	827	2	-17

Tabel 5.1: Territoria van een selectie van soorten in 1997, 2004, 2012, 2018 en 2024 met lange (2004/ 2024) en korte (2018/ 2024) termijntrend.

In tabel 2 is in één oogopslag zichtbaar dat de meeste soorten afnemen, zowel op de lange termijn als op de korte termijn. Op de lange termijn gaat het om 13 soorten die toenemen en 28 die afnemen, terwijl op de korte termijn 15 soorten zijn toegenomen en 25 zijn afgenomen. Als naar alle soorten gekeken wordt (tabel in bijlage 6) zijn de procentuele verschillen wat kleiner, maar ook dan zijn er minder soorten die toenemen (lange termijn 34, korte termijn 30) dan afnemen (lange termijn 44, korte termijn 37). Vijf soorten bleven gelijk in aantal.

5.2 Verliezers

Van de lijst met geselecteerde soorten zijn vrijwel alle niet-zangvogelsoorten op de lange termijn afgenomen met grote Canadese gans en waterral als enige uitzonderingen. Van de zes niet-zangvogelsoorten die in 2024 wel groene cijfers laten zien ten opzichte van 2024 (grote Canadese gans, meerkoet, kluut, kievit en strandplevier) is het aantal territoria van vier soorten lager dan in 2004. Alleen grote Canadese gans en kluut zijn toegenomen t.o.v. 2004.

Kolonievogels

De meest dramatische achteruitgang doet zich voor bij kolonievogels; visdief, kokmeeuw en kleine mantelmeeuw zijn verdwenen, van zilvermeeuw zijn 10 territoria vastgesteld, maar nesten zijn niet gevonden. Vanuit de Natura 2000 doelstellingen vormt de afname van visdief een probleem voor het behalen van de regio doelstellingen.

Nadat Saeftinghe in de vorige eeuw door opslibbing voldoende opgehoogd was om als broedgebied voor kolonievogels te kunnen functioneren, namen de aantallen van diverse kolonievogels snel toe. Diverse factoren (zie soortteksten) zorgden in de loop van de tijd voor teruglopende of fluctuerende aantallen. De vestiging van de vos luidde de definitieve ondergang van de kolonievogels in. Kolonievogels broeden tegenwoordig op alternatieve locaties, die als gemeenschappelijk kenmerk hebben dat ze onbereikbaar zijn voor de vos, zoals binnendijkse natuur- en havengebieden met voswerende rasters, daken in steden en begroeide platen in de Westerschelde (Hoge Platen).

Ganzen en eenden

Grauwe ganzen en grote Canadese ganzen namen tot 2012 toe om daarna fors af te nemen. Beide soorten lijken zich inmiddels te stabiliseren. In 2014 is onderzoek gedaan naar de broedbiologie van de ganzen in Saeftinghe, daaruit bleek dat broedsucces te laag was voor de populatie om zichzelf in stand te houden (de Maat 2014). Of de recente stabilisatie te maken heeft met hogere reproductie of aanvoer van vogels van buiten Saeftinghe is niet duidelijk.

Alle eendensoorten nemen af, zowel op lange als korte termijn. Bij wilde eend past dit in de landelijke trend, maar de afname in Saeftinghe is wel vele malen groter, bergeenden zijn landelijk stabiel, maar nemen in Saeftinghe gestaag af. Voor sommige soorten (kuifeend en meerkoet) kan de achteruitgang verklaard worden door het verdwijnen van kommen met stagnerend zoet water.

Over het algemeen kan gesteld worden dat de achteruitgang van ganzen en eendensoorten voor een belangrijk deel te wijten is aan de aanwezigheid van en predatie door vos. De legsels van ganzen en eenden bevinden zich veelal op de oeverwallen langs de geulen waardoor vossen zich verplaatsen en de eieren (en jongen) zijn zo een makkelijke prooi voor passerende vossen.

Rallen

De afname van meerkoet en waterhoen zette in tijdens de periode 2004-2012 (gedurende vestiging vos). Ook hier speelt vossenpredatie vermoedelijk een sleutelrol, daarnaast is minder geschikt broedhabitat (zoete plasjes) voor deze soorten aanwezig. 2024 was overigens een goed jaar, door het natte voorjaar stond er veel water in een deel van het begrazingsgebied, waardoor nesten minder goed bereikbaar waren voor de vos.

Steltlopers

Alle steltlopers zijn de afgelopen eeuw afgenomen. Kluten hadden een goed jaar in 2024 en de vestiging van zeven paar steltkluut is vermeldenswaardig. De omstandigheden (nat voorjaar) waren dan ook gunstig voor deze soorten. Daarbij is de kluut een pioniersoort die zich makkelijk op nieuwe plaatsen vestigt, maar ook net zo snel weer verdwenen kan zijn.

De dramatische achteruitgang van tureluur en scholekster is nog steeds niet gestopt. Hoewel de vergrassing en verrieting van Saeftinghe een rol kan spelen, waarbij de afname van grauwe ganzen een factor is, lijkt ook bij deze soorten de vos hoofdboosdoener. Op schorren waar de vos niet kan komen (Hoge Platen) floreren deze soorten juist. De Plaat van Walsoorden ontwikkelt zich snel en kan in de nabije toekomst een belangrijk toevluchtsoord worden voor beide soorten.

Het aantal kieviten is sinds begin van de eeuw gehalveerd en lijkt zich te stabiliseren of licht te herstellen. Ook voor deze soort waren de broedomstandigheden in 2024 gunstig.

Struweelvogels

Vogels van struweel of kleinschalige cultuurlandschappen doen het niet goed in Saeftinghe. In het gebied zijn bestaande bosschages verdwenen of afgestorven. Roodborsttapuit, kneu en bosrietzanger zijn de belangrijkste verliezers.

5.3 Winnaars

Met name zangvogelsoorten doen het goed in Saeftinghe. Er nemen meer soorten toe dan af. Van de geselecteerde groep zangvogels namen er op lange termijn 12 toe (en zes af) en op korte termijn namen er negen toe en acht af. Kijken we naar alle in Saeftinghe voorkomende soorten zangvogels, dan ligt het aantal soorten wat toe- en afneemt dicht bij elkaar met zowel op korte als lange termijn 15 soorten die afnemen tegen een toename van 16 en 14 soorten op lange resp. korte termijn.

Rietgebonden soorten

Vooralsnog sterk aan riet gebonden soorten als kleine karekiet, rietzanger en blauwborst doen het goed. Dit is goed te verklaren door de geleidelijke uitbreiding van het rietareaal in Saeftinghe. De recente achteruitgang van snor, sprinkhaanzanger en baardman t.o.v. 2018 is moeilijker te duiden en is niet conform de landelijke trend. Mogelijk speelt bij deze soorten het slechte weer in broedseizoen 2024 een rol (alle soorten hebben een weinig opvallende zang die snel kan verwaaien bij harde wind).

De rietgors komt in verschillende terreintypen voor, zowel in kleinere rietvelden, in heenvelden en in door zeekweek gedomineerde gebieden. Na een jarenlange toename nam de soort met 17% af ten opzichte van 2018. Eerder werd al aangenomen dat de soort zijn maximale dichtheid had bereikt in Saeftinghe, of de huidige afname een trendbreuk is zal de komende jaren moeten blijken.

Zuidelijke soorten

De toename van cetti's zanger en graszanger is volledig verklaarbaar vanuit de sterke areaal uitbreiding van deze soorten in met name Zuidwest Nederland, die weer samenhangt met de vele milde winters en de klimaatopwarming.

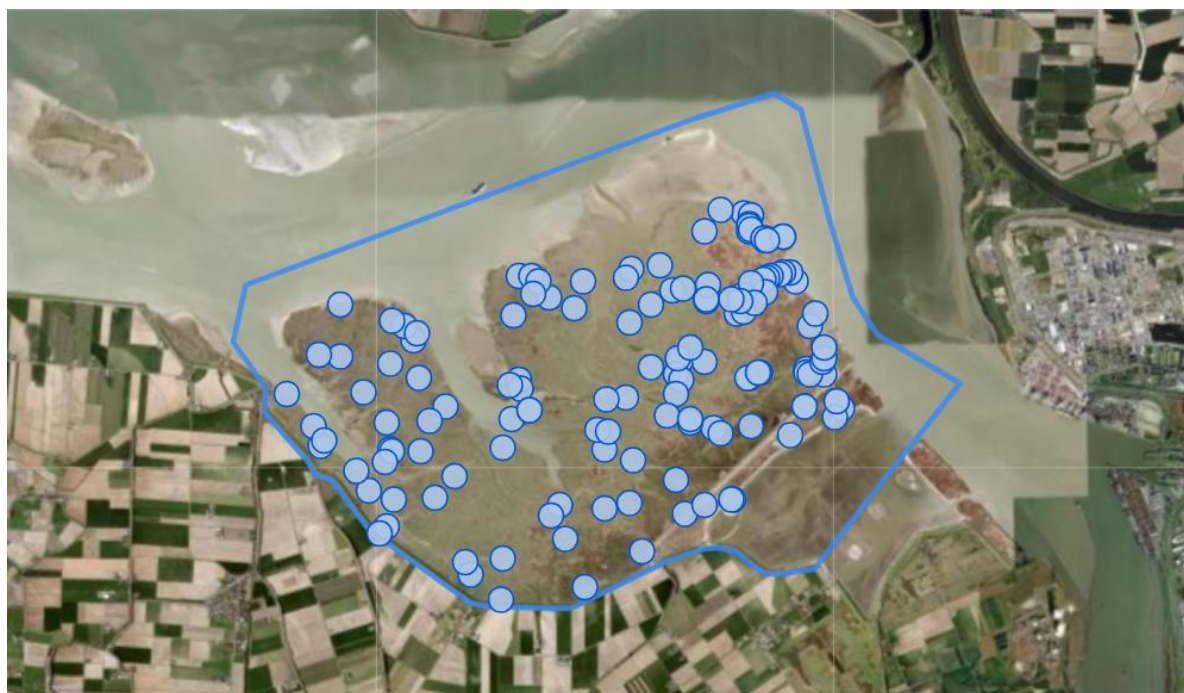
Weidevogels

Soorten, die vaak als boerenlandvogel worden aangeduid, te weten veldleeuwerik, graspieper en gele kwikstaart laten op de langere termijn een wisselend beeld zien, maar zijn sinds 2012 min of meer stabiel. Vermoedelijk hebben deze soorten in Saeftinghe hun maximale dichtheid bereikt. Bij een verdere toename van het rietareaal is met name voor graspieper en gele kwikstaart een afname te verwachten.

5.4 Vossen in Saeftinghe

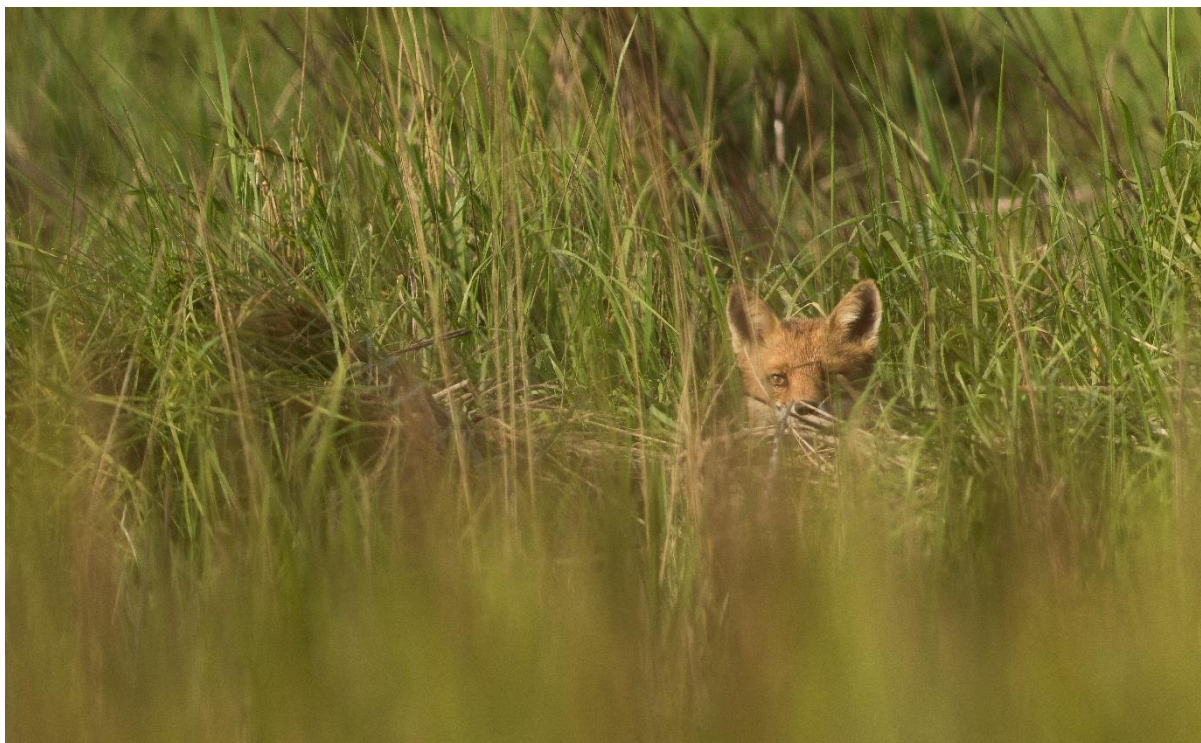
Vanaf 2004 heeft de vos Saeftinghe gekoloniseerd. Dit heeft voor grote veranderingen in het broedvogelbestand gezorgd. Aantallen broedparen van predatiegevoelige soorten zijn afgenomen en het voorkomen van deze soorten is verschoven naar of grotendeels beperkt tot de vos-luwe delen in Saeftinghe (Calle & Castelijns 2013). Vanwege het grote effect dat de aanwezigheid van vossen op het voorkomen van bepaalde soorten broedvogels heeft is er ook tijdens de inventarisatie in 2024 extra aandacht besteed aan het in kaart brengen van de aanwezigheid van vossen in Saeftinghe. Tijdens de inventarisatierondes zijn zowel sporen als zichtwaarnemingen ingevoerd op waarneming.nl. Hiermee is getracht zicht te krijgen op de predatiedruk in verschillende delen van het gebied. Onderstaande kaart (afbeelding 5.1) toont de waarnemingen gedurende het broedseizoen. De kaart is zeker niet compleet (niet alle waarnemers noteerden de sporen even intensief), maar laat wel duidelijk zien dat vossen het gehele gebied bestrijken.

Afbeelding 5.1 Meldingen van vossensporen in maart-juni 2024 (bron: waarneming.nl)

Er zijn voornamelijk pootafdrukken gevonden; deze werden vooral aangetroffen in de geulen. Doordat de geulen tijdens vloed bijna twee keer per etmaal vol met water stromen, kan ervan uit gegaan worden dat het steeds om verse sporen ging.

Uit muizenonderzoek bleek dat er geen muizen voorkomen in de buitenrand van Saeftinghe (Calle 2017). Vossen zullen hier dan ook primair foerageren op vogels en hun eieren en in mindere mate ook op aas (dode vissen) en bruine ratten. Bruine ratten en aas zijn in Saeftinghe slechts in lage dichtheden/hoeveelheden aanwezig.

Afbeelding 5.2 Vos, Saeftinghe 1 mei 2024 (Bram Roobol)

Standpunt stichting Het Zeeuwse Landschap over vossen in Saeftinghe

Bij eerder inventarisaties is gebleken dat de aanwezigheid van de vos een groot (negatief) effect heeft op het voorkomen van diverse broedvogelsoorten, vaak soorten die regionaal of landelijk al een langer een afnemende trend laten zien. Binnen HZL is serieus nagedacht over de optie om Saeftinghe vosvrij te maken en aan diverse experts is advies gevraagd. De algemene conclusie is dat het (deels) vosvrij maken van Saeftinghe niet haalbaar is, gezien de grootte en de slechte toegankelijkheid van het gebied en vanwege de getijdewerking. Met forse inspanning kan de vossendichtheid beperkt verlaagd worden maar dit zal onvoldoende zijn om kolonievogels en grondbroeders te beschermen. Om die reden kiest HZL ervoor om in Saeftinghe de vossenpopulatie niet te bestrijden en daar ook geen preventieve maatregelen te nemen (zoals het plaatsen van voswerende rasters), maar elders in Zeeland veilige broedgelegenheid voor kolonievogels te ontwikkelen.

5.5 Verwachtingen

De geschiktheid van Saeftinghe voor kustbroedvogels en kolonievogels is, sinds de komst van de vos, sterk verminderd. De eerder ingezette achteruitgang heeft zich voortgezet en vrijwel alle soorten zijn inmiddels geheel verdwenen. Hervestiging van deze soorten is onwaarschijnlijk.

Van langlevende soorten met weinig of geen broedsucces kan het lang duren voordat de aantallen broedparen afnemen, maar als dat eenmaal gebeurt gaat het snel. Dit zien we onder andere bij wilde eend, tureluur, scholekster en grutto die allen in razendsnel tempo afnemen, met een halvering van het aantal broedparen per zes jaar. De grutto is zelfs vrijwel geheel verdwenen. Ook voor deze soorten is herstel onwaarschijnlijk, temeer daar ze het ook elders slecht doen.

Voor de meeste rietvogels ziet de toekomst er goed uit; het ziet er naar uit dat het areaal riet de komende periode verder zal toenemen. Ondertussen heeft het gebied zich voor rietvogels tot nationale betekenis ontwikkeld.

Een andere interessante ontwikkeling is de in oktober 2022 gerealiseerde ontpoldering van de Hedwige- en Prosperpolder. Hier zal gezien de lage ligging voorlopig geen broedgebied ontstaan, maar het is in zeer korte tijd wel uitgegroeid tot een aantrekkelijk foerageergebied voor een deel van de broedvogels. Bovendien zien hier twee eilandjes beplant in de hoop soorten als kleine zilverreiger, lepelaar, of zelfs zeearend tot broeden te verleiden.

Een belangrijke toekomstige ontwikkeling is de inrichting van Panaromaheuvel en de daaraan gekoppelde realisatie van enkele publieksvoorzieningen (uitkijpunten, kijkhut) langs de gasdam. Dit zal ongetwijfeld gevolgen hebben voor de broedvogelstand. Een slimme inrichting en voldoende toezicht zullen cruciaal zijn om negatieve invloeden te beperken.

6 Aanbevelingen

De gekozen methodiek is goed herhaalbaar bij een toekomstige integrale inventarisatie in Saeftinghe. De telgebieden waren niet te groot. De inzet van extra mankracht is ook in de toekomst noodzakelijk gezien de grootte van het telgebied en de intensiteit van het veldwerk. Door de toename van riet zal het veldwerk alleen maar zwaarder worden.

De voortzetting van het BMP is aan te raden. De trends die hieruit voortkomen sluiten vrij goed aan met deze uit de gebiedsdekkende inventarisaties. Er wordt ook een meer volledig beeld geschetst over de periode tussen de volledige inventarisaties.

Gezien de sterke afname van kustbroedvogels zoals zilvermeeuw, kokmeeuw, visdief en scholekster, met name als gevolg van vossenpredatie, is het aanbevolen om op korte termijn nieuw broedgebied te creëren in de vorm van eilanden in het Deltagebied (7-eilandenplan). Uiteraard liggen hier ook kansen binnen het Grenspark Groot Saeftinghe. Zo wordt er momenteel al een plan uitgewerkt om op de Platen van Walsoorden een broedeiland te realiseren. Op 7 mei 2024 is een oriënterend (broedvogel)bezoek aan de Plaat van Walsoorden gebracht, wat territorium indicerende waarnemingen van bergeend (1), grote Canadese gans (2) en scholekster (2) en tureluur (9) opleverde. In de Vlaamse deelgebieden vindt er al succesvol eilandbeheer plaats waar kokmeeuw, kluut en zwartkopmeeuw broedgelegenheid hebben gevonden.

Literatuur

- Bergh van den L., Calle P. & Castelijns W. 2018. [Broedvogelonderzoek In Het Verdrongen Land van Saeftinghe 2018](#)
- Buise, M. 2009. BMP in Saeftinghe 2009. Natuurbeschermingsvereniging De Steltkluut i.s.m. Stichting Het Zeeuwse Landschap
- Buise M. 2006-2016. Verschillende opeenvolgende jaarrapporten BMP in Saeftinghe, 2006 t/m 2015. Natuurbeschermingsvereniging De Steltkluut i.s.m. Stichting Het Zeeuwse Landschap
- Buise M. 2017. [BMP in Saeftinghe 2016](#). Natuurbeschermingsvereniging De Steltkluut i.s.m. Stichting Het Zeeuwse Landschap
- Buise M. 2018. [BMP in Saeftinghe in 2017](#), Natuurbeschermingsvereniging De Steltkluut i.s.m. Stichting Het Zeeuwse Landschap
- Calle, P (2017). Muizen van het Verdrongen Land, Zoogdier 28-1, pagina 21-22
- Calle, P. & Castelijns, W. 2013. De opkomst van de vos in Saeftinghe. De Steltkluut (4) pagina 8-10
- Calle P., Claus P., Adriaens P., de Jong D., Castelijns H., Jacobusse C. & Castelijns W. 2021. Beheerplan Nederlandse natuurkerngebieden Grenspark Groot Saeftinghe 2020-2032. Het Zeeuwse Landschap & samenwerkende organisaties, Wilhelminadorp
- Castelijns W., Wieland A., Buise M., Speksnijder E. & P. Calle 2014. Broedvogelonderzoek In Het Verdrongen Land van Saeftinghe 2012
- Castelijns, W. & Wieland, A.P. 2005. Broedvogelonderzoek 2004 in het Verdrongen Land van Saeftinghe.
- Maat, B. de 2017, Pijlstaart in Saeftinghe, De Steltkluut Herfst 2017, pag. 15
- Maat, B. de 2014 Het broedsucces van de grauwe gans en de grote Canadese gans in Het Verdrongen Land van Saeftinghe
- Maat B. de 2014. Het broedsucces van de grauwe gans en de grote Canadese gans in Het Verdrongen Land van Saeftinghe. Hogeschool van Hall Larenstein Velp/ Stichting Het Zeeuwse Landschap, Wilhelminadorp
- Maat, B. de, P. Calle, W. Castelijns en C. Jacobusse 2015, Het broedsucces van de Grauwe- en Grote Canadese gans in Het Verdrongen Land van Saeftinghe. De Levende Natuur (116-5), pag. 215-221
- Lilipaly S.J. & M. Sluijter 2024. Kustbroedvogels in het Deltagebied in 2023. Rijkswaterstaat, Centrale informatievoorziening Rapport BM 24.07 Deltamilieu Projecten Rapportnr. 2024-05, Vlissingen
- Meininger P.L. (redactie) 2022. Avifauna Zeelandica. Vogels, vogelaars en vogelonderzoek in Zeeland. Sovon vogelonderzoek Nederland, Nijmegen
- Van Kerkhoven, W. 2018. Voorkomen van bruine kiekendief (*Circus aeruginosus*) in het verdrongen land van Saeftinghe

Vergeer J.W., Boele A., van Bruggen J. & van Turnhout C. 2023. Handleiding Sovon Broedvogelmonitoring: Broedvogel Monitoring Project en kolonievogels. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen

Walhout J. 2022. Broedvogels in BMP plots Saeftinghe in 2021 en 2022 (met jaartotalen vanaf de eerste tellingen in 1997). Het Zeeuwse Landschap, Wilhelminadorp

Walhout J. 2023. Broedvogels in BMP plots Saeftinghe in 2023 (met jaartotalen vanaf de eerste tellingen in 1997). Het Zeeuwse Landschap, Wilhelminadorp

Websites

<https://stats.sovon.nl/stats/soort/> (trends en aantallen broedvogels)

<https://www.waarneming.nl> (kaart met vossenwaarnemingen in Saeftinghe)

<https://www.waterinfo.rws.nl> (meetgegevens Rijkswaterstaat, getij te Bath)

<https://www.knmi.nl/home> (maandgegevens)

<https://www.saeftinghe.eu/nl>

Bijlagen

Bijlage 1 – Toponiemenkaart

Bijlage 2 – Begrazing in Saeftinghe

Bijlage 3 – Beschrijving van de deelgebieden

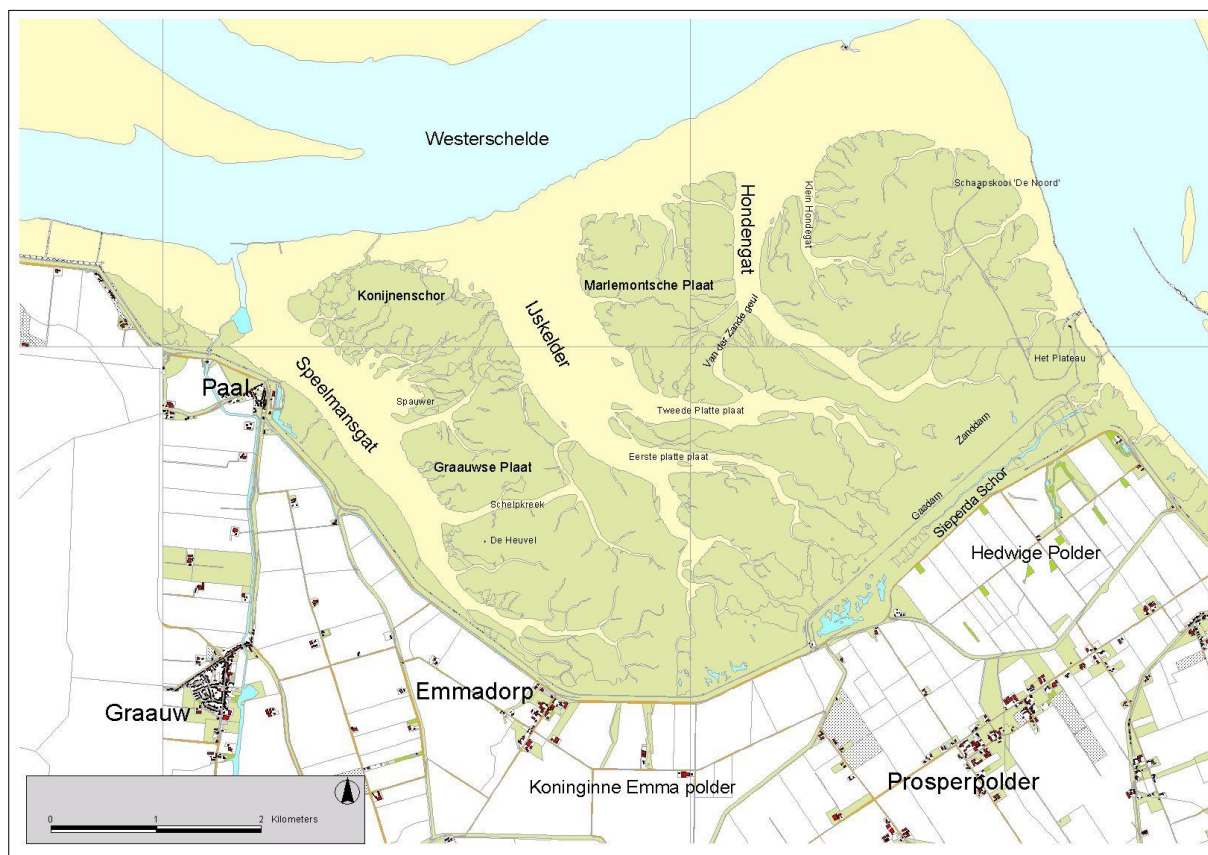
Bijlage 4 – Avond-/ nachtbezoeken

Bijlage 5 – getijdentabel Baalhoek maart , april, mei en juni 2024

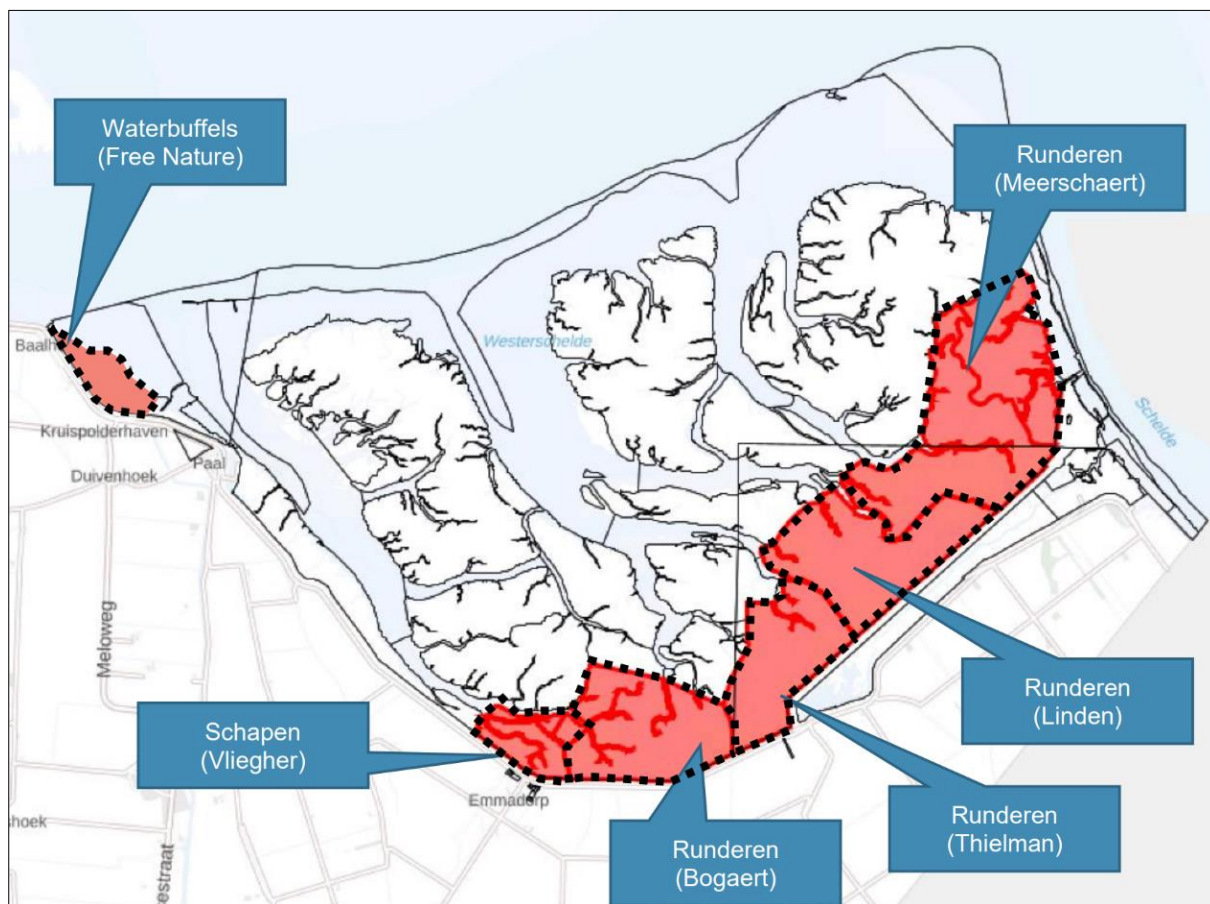
Bijlage 6 – Territoria per jaar in 1997-2024 met lange en korte termijn trend

Bijlage 7 – Verspreidingskaarten 2004, 2012, 2018 en 2024 van een aantal geselecteerde soorten

Bijlage 1 – Toponiemen

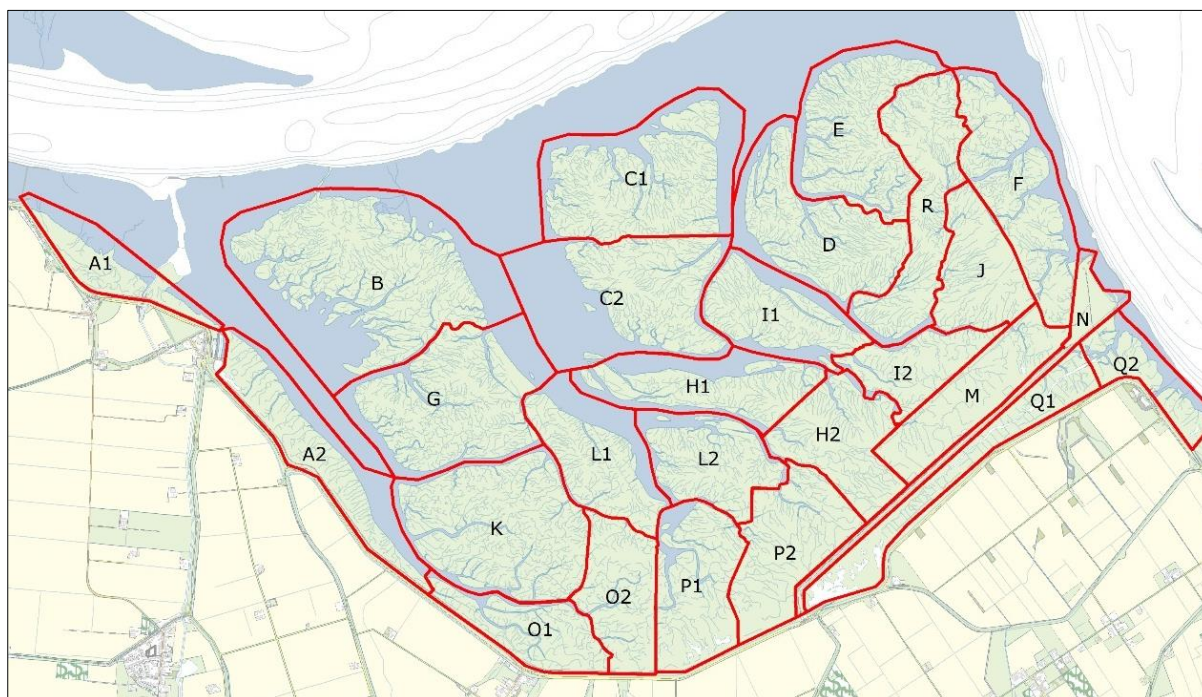

Bijlage 2 – Begrazing in Saeftinghe

Bijlage 3 – Beschrijving van de deelgebieden

Deelgebied A1

Gelegen tussen Baalhoek en Paal. Er is sinds enkele jaren seizoensbegrazing met waterbuffels. Tegen de Schelde bestaat de vegetatie grotendeels uit heen. Dichter tegen de dijk en op de oeverwallen is het schor wat hoger gelegen, hier wordt de vegetatie gedomineerd door zeekweek. Het gebied wordt doorsneden door een uitwateringskanaal waar via het gemaal Paal zoet polderwater het Speelmansgat in wordt geloosd. Door het periodiek baggeren van deze geul ligt rondom deze geul een hoge vrij zoete rug. Centraal in het gebied staat een kwijnend bosje bestaande uit diverse wilgensoorten en zwarte elzen en er zijn enkele droge kleine rietveldjes. In het westelijk deel ligt langs de dijk een lager gelegen rietveld. Langs dit deelgebied kan men aan de buitenzijde van de zeedijk al dan niet met hond wandelen en fietsen.

Deelgebied A2

Gelegen tussen de jachthaven van Paal, Emmadorp, de zeedijk en het Speelmansgat. In het westelijk deel ligt een spuikom en de jachthaven van Paal. De vegetatie bestaat vooral uit heen met plaatselijk zulte en zeekweek langs de talloze geulen die haaks op de dijk staan. Verder zijn er diverse rietvelden o.a. langs de spuikom en de dijk. Hoe verder naar het oosten hoe smaller het schor.

Deelgebied B

Ook gekend als het Konijnenschor. Het is gelegen tussen de mondingen van het Speelmansgat en IJskelder ten noorden van de (voormalige) Spauwer. De Spauwer was voorheen een ondiepe brede modderige geul tussen het Konijnenschor en de Grauwse Plaat die in de loop der jaren grotendeels is dichtgegroeid. Het zuiden en westen van het Konijnenschor is daardoor nog relatief jong (laag gelegen) schor dat regelmatig overstroomt. Er is dan ook een hoge differentiatie tussen oud en nieuw schor waarneembaar. Het zuidelijke en westelijke deel bestaat voornamelijk uit zulte, met langs de randen pioniervegetatie met zeekraal en Engels slijkgras. In het noorden en oosten bestaan de randen van het deelgebied voornamelijk uit zeekweek, met riet en heen in de kommen.

Deelgebieden C1 & C2

Deze deelgebieden vormen samen de Marlemontsche Plaat. Het is een oud schor, zandig en droog en wordt nauwelijks doorsneden door grote geulen. De zandige kern is te verklaren doordat dit gebied net als de Graauwse Plaat ontstaan is als een opwas. Dit heeft voornamelijk te maken met de ligging, dicht bij de Westerschelde. Aan de zuidzijde bestaat de vegetatie vooral uit heen. Aan de noordoostzijde groeit veel zulte, zuidelijk hiervan overheerst zeekweek. Verspreid over het gebied liggen diverse rietveldjes en een paar grotere rietvelden. Aan de noordzijde zijn hier en daar gewone zoutmelde (erg lokaal) en zeekraal vegetaties. Op de oeverwallen in het gebied staat zeekweek, sommige zijn kaal of bedekt met veek.

Deelgebieden D, E & R

Deelgebied D - gelegen tussen het Hondegat en Klein Hondegat - is een hoog gebied met zeer veel geulen en hoge, met zeekweek begroeide, oeverwallen. De overige vegetatie (in de tamelijk kleine lijnvormige kommen) bestaat vooral uit heen en aan de zuid- en oostzijde zijn ook heel wat rietvelden. Aan de noordzijde van dit gebied (in de spits toe lopende punt) groeit nog tamelijk veel zulte tussen de heen. Het meest noordelijke deelgebied (E) wordt aan de zuid- en westzijde begrensd door het Klein Hondegat. Ten noorden van het gebied ligt met laagwater een vrij grote strandvlakte van de Westerschelde. In het gebied treft men vooral heen en aan de randen zulte. Op de oeverwallen vindt men zeekweek. De noordelijke en westelijke rand langs het Hondegat zijn sterk versneden door geulen. De noordelijke geulen zijn ondiep en erg zandig, de oostelijke en zuidelijke zijn erg modderig en dieper. Ten oosten van deelgebieden D & E bevinden zich uitgestrekte dichte rietvelden. Deze rietvelden omvatten deelgebied R. Aan de oostzijde wordt het enerzijds begrensd door “Dam naar de Noord” en de Noord zelf, anderzijds wordt het ook door een geul gescheiden van deelgebied J. Er bevindt zich een enkele vlier te midden van de dichte rietvelden in het noorden. In de meer zuidelijke delen van dit deelgebied vindt men minder riet en meer zeekweek en heenvegetatie.

Deelgebied F

Deelgebied F wordt ingeklemd tussen de Westerschelde en de “Dam naar de Noord”. Dit deel van Saeftinghe werd vroeger gebruikt als hooi- en weiland voor schapen en bestond toen voornamelijk uit veldjes gewoon kweldergras (begrasde delen) tussen de andere begroeiing en uit schorrenzoutgras (hooiweiden). Nadat dit gebruik stop is gezet ontstonden er rietvelden in mozaïek met heen en zulte. De laatste decennia breidt het areaal riet zich uit. In dit deelgebied staat de stal van De Noord op een stelle. Dat is één van de twee voormalige schaapskooien die in dit deel van Saeftinghe hebben gestaan. De stal staat verhoogd in het landschap, op deze verhoging groeien wat struiken (overwegend vlier). De Zuidstal is afgebroken, de stelle waarop hij stond is er nog, maar is lager en er groeien nog geen struiken op. De invloed van zoetwater is in dit deelgebied aanmerkelijk groter dan aan de andere kant van de Dam naar de Noord.

Deelgebied G

Ook bekend als de Graauwse Plaat, is al lang geen (zand)plaat meer, maar een stuk oud schor (evenals de Marlemontsche plaat). Dit schor ligt ingeklemd tussen vier grote geulen: de Schelpkreek, de (voormalige) Spauwer, de IJskelder en het Speelmansgat. Deze hebben ervoor gezorgd dat de randen van het gebied vrij hoog zijn (oeverwallen). De buitenste oeverwal wordt door vele kleine geultjes doorsneden. Daarnaast wordt het deelgebied vanuit het noorden doorsneden door een vrij grote geul, die in oostelijke richting afbuigt. Ook deze geul heeft oeverwallen, begroeid met zeekweek. Tussen de oeverwallen liggen de kommen. De vegetatie bestaat hier voornamelijk uit heen; in het westelijke deel groeit ook veel schorrenzoutgras met hier en daar kweldergras. In het gebied liggen enkele rietveldjes en heel wat kleine rietplukken.

Deelgebieden H1 & H2

Dit gebied begint in het begraasde gedeelte onderaan de Gasdam en strekt zich tussen de Eerste en de Tweede Platte Plaat uit. Hoe verder naar het noordwesten, hoe extensiever de begrazing tot aan het raster. Het noordwestelijk deel van dit deelgebied valt buiten het begraasd gebied. Langs de Gasdam bestaat de vegetatie nog vooral uit schorrenzoutgras, rood zwenkgras, fioringras en heen. Noordelijker vooral heen met op de oeverwallen gewoon kweldergras en langs de randen zulte en zeekraal, tot aan het raster. Ten westen van het raster heen en zeekweek, met hier en daar rietpluk of rietveldje.

Deelgebieden I1 & I2

Deze deelgebieden zijn gelegen tussen de Tweede Platte Plaat en het Hondegat. Ze worden op beide lange zijden doorsneden door vele kleine geulen, met zandige oeverwallen. De zuidzijde van dit gebied grenst aan de Zanddam, hier bestaat de vegetatie uit gewoon kweldergras. Meer noordelijk van het raster bestaat de vegetatie vooral uit heen met op de oeverwallen zeekweek. In het gebied liggen ook enkele kleine rietvelden. Het zuidelijke deel wordt begraasd en kent een gevarieerde vegetatie waar rood zwenkgras domineert op de oeverwallen.

Deelgebied J

Begrensd door de uitlopers van het Hondegat en de Dam naar de Noord. Het gebied wordt hoofdzakelijk gevoed met brak water, aangevoerd via het Hondengat vanuit het zuiden en met minder zout water via de geul vanuit het noordoosten. Er ligt een groot aaneengesloten rietveld langs de Dam. Grenzend aan het riet groeit veel heen en op de oeverwallen in het noorden en westen groeit zeekweek. Het meest zuidelijke deel wordt vrij intensief begraasd en daar vinden we weiland met holle bollige kweldergrasvelden.

Deelgebied K

Ook wel het excursiegebied genoemd. Het bevindt zich ten zuiden van de Schelpkreek en tussen het Speelmansgat en de Rotte Geul, aan de westzijde wordt het begrensd door de Rijksdam. In dit gebied bevinden zich grote heenvelden met plaatselijk zulte en spiesmelde. Het schor wordt aan de randen doorsneden door kleine en middelgrote geulen met op de oeverwallen zeekweek. In het midden van het gebied bevindt zich een met palen gemarkeerde vluchtroute die de waterscheiding volgt. Op deze slecht ontwaterde strook bevinden zich rietveldjes tussen de heen. Naast deze route zijn diverse excursiepaden met een vertrapte bodem aanwezig waarop veel zeekraal en (langs de randen) zeeweegbree groeit. In het westelijk deel is ook een vluchtheuvel ("De Heuvel") met daarop een aangeplante wilg. Daaronder heeft zich weer een vlierstruik gevestigd. In de kommen ten westen van de heuvel groeit ook frequent schorrenzoutgras.

Deelgebied L1

Begrensd door een uitloper van de IJskelder en de Rotte Geul ligt een smal stuk schor. Evenwijdig aan de uitloper van de IJskelder loopt de Rijksdam, deze eindigt in dit deelgebied ter hoogte van de Eerste Platte Plaat. Het schor bestaat op de waterscheiding voornamelijk uit heen, op de oeverwallen van de kleine geultjes groeit zeekweek. Het schor wordt deels begraasd door runderen, maar doordat het redelijk ver van de dijk (met drinkwatervoorziening) ligt, is de begrazing hier zeer extensief.

Deelgebied L2

Grenzend aan de zuidzijde van de Eerste Platte Plaat ligt dit gebied. Aan de randen van het gebied liggen vele kleine geultjes met op de oeverwallen zeekweek. In het midden van het gebied liggen diverse kleine rietvelden. Het gebied wordt aan de zuidzijde extensief begraasd door runderen.

Deelgebied M

Deelgebied M is een smal, langgerekt gebied tussen de Gasdam en de Zanddam. Het hele gebied wordt, voor Saeftinghe begrippen, intensief begraasd. De Zanddam kan vergeleken worden met een grote oeverwal, maar dan nog droger en met losser zand met schelpengruis. Er groeit veel fioringras en er staat één dode boomstaak op, het laatste restant van de diverse vlierstruiken die tot ver in de jaren tachtig op de dam groeiden. De dam wordt op enkele plaatsen doorbroken door een geul. Tussen de Gasdam en de Zanddam is de vegetatie meestal laag en bestaat uit kweldergras, fioringras, schorrenzoutgras, rood zwenkgras en heen. Er zijn ook enkele plasjes met stagnerend water. Aan de voet van de Gasdam ligt een veekpakket van soms enkele tientallen meters breed. Onder andere hiervoor is de dam aan de voet beschermd met betontegels. In het noordoosten en westen zijn rietvelden aanwezig.

Deelgebied N

Deelgebied N bestaat uit de Gasdam en het Gasplateau. Het gehele gebied bestaat uit opgebracht zand en er bevinden zich zeer veel konijnenholen. Op het Gasplateau stond voorheen een gebouwtje wat fungeerde als vogelringstation en er ligt het fundament van een voormalige stal. In december 2022 is gestart met de bouw van een veldstation, wat in 2024 in gebruik is genomen en bedoeld is voor vogelrings en andere onderzoekers. Aan de Scheldezijde is de Gasdam beschermd tegen afkalving met basaltblokken, hiervoor ligt een smal strand. Op de rand groeit hier en daar een vlier en staan veel brandnetels.

Deelgebieden O1 & O2

Deze deelgebieden liggen tegen de zeedijk ter hoogte van Emmadorp. In het westelijk deel bevindt zich het “Ruige Laarzenpad”, een twee kilometer lange route die vrij toegankelijk is en bij excursies veelvuldig wordt gebruikt. Er vindt extensieve schapenbegrazing plaats op de dijk van de vluchtheuvel ter hoogte van de voormalige Emmahaven tot aan de Rijksdam. Ter hoogte van Emmadorp bevindt zich het plankierpad wat vrij toegankelijk is. Alle excursies starten en eindigen hier en dit is ook het deel van Saeftinghe wat de meeste bezoekers trekt. Een deel van dit gebied wordt begraasd door koeien, voornamelijk langs de Rijksdam. Rond het plankierpad grazen schapen. De vegetatie bestaat hoofdzakelijk uit heen en zulte in de kommen, en zeekweek op de oeverwallen. In het westelijk deel van het deelgebied bestaat de vegetatie nog uit een vrij stevige korte grasmat. De vegetatie wordt hier gedomineerd door gewoon kweldergras. Dit is een relicteffect van voormalige schapenbegrazing.

Deelgebieden P1 & P2

Deze deelgebieden liggen langs de zeedijk, ten oosten van de Rijksdam tot aan de eerste heuvel langs de Gasdam. Doordat dit gebied wat verder weg ligt van de grotere geulen is de ontwatering erg matig. Na een hoge springvloed of na regen blijft in de kommen onderaan de dijk langdurig water staan. Deze zijn veelal onbegroeid. Aan de voet van de dijk ligt soms een veekpakket, het grootste oppervlak ligt in de hoek tussen de Gasdam en de zeedijk. In het westelijk deel liggen wat stroken met gewoon kweldergras. In de rest van het gebied bestaat de vegetatie voornamelijk uit heen. Er zijn ook enkele rietvelden. Tot in de jaren tachtig werd dit gebied extensief beweide door een kudde schapen. Door kleine ingrepen (opwerpen van kleine dammetjes en graven van kleine geultjes) probeerde de herder zoveel mogelijk kweldergrasvelden te kweken. Deze zijn door de koeien sterk vertrapt tot holbollig reliëf.

Deelgebied Q1

Het Sieperdaschor is een door de Schelde teruggewonnen stuk polder. Het heeft een, met basaltblokken verdedigde, nauwe open verbinding met de Schelde. Deze (uiteindelijk door de mens gegraven) verbinding is vervolgens de hoofdgeul door dit gebied die zich tot ver achterin strekt. Het gebied ligt ingeklemd tussen de zeedijk en Gasdam. De hoofdgeul vertakt zich door middel van

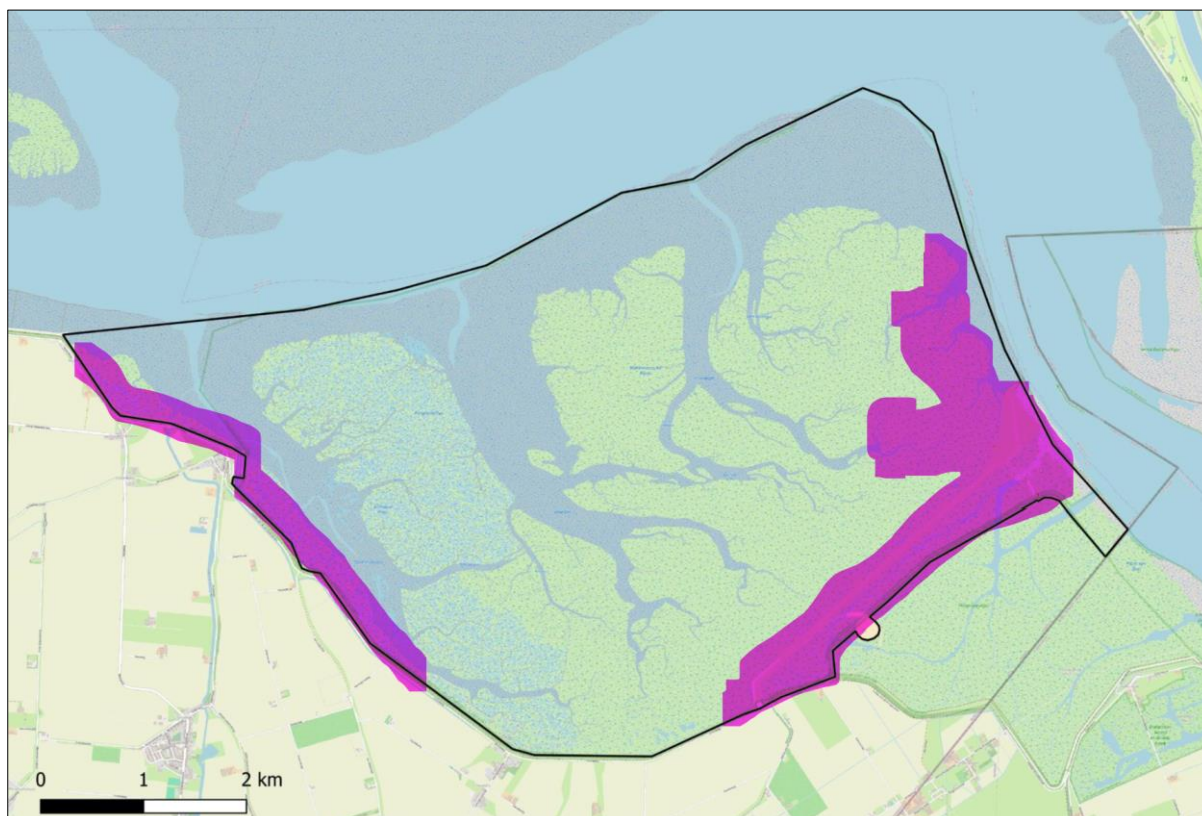
haakse geulen. Deze haakse geulen zijn de voormalige poldersloten. Het gebied is de laatste jaren sterk dichtgegroeid met vooral riet, zulte en sporadisch heen. Aan de zuidzijde gaat het gebied over in het recent ontpolderde Hedwige.

Deelgebied Q2

Dit gebied, bekend als de kop van het Sieperda, is het meest oostelijke deel van Saeftinghe en omvat alles ten oosten van het pad tussen de zeedijk en het Plateau. Het reikt in zuidelijke richting tot aan België. De vegetatie bestaat voornamelijk uit riet, met veekpakketten, soms ook kleinere plukken met heen en wat zulte. De voormalige zomerkade ligt er nog, hierop staat nog een enkele vlier en vooral grassen. In het meest noordoostelijk deel wordt nog een stukje begraasd met runderen, hier veel holle bollige kweldergrasvelden en er zijn ook enkele lage duintjes.

Tussen de zeedijk en Schelde ligt een voormalig haventje van Hedwigepolder, die plaats dient nu als uitwatering voor de Hedwigepolder.

Bijlage 4 – Avond/ nachtbezoeken

Bezochte delen van Saeftinghe tijdens avond/nachtronde 24 juni (roze markering)

Bijlage 5 – getijdentabel Baalhoek maart tot en met juni 2024

Baalhoek

Hoog- en laagwaterstanden en -tijdstippen

April 2024											
datum	uu:mm	HW cm NAP	LW cm NAP	datum	uu:mm	HW cm NAP	LW cm NAP	datum	uu:mm	HW cm NAP	LW cm NAP
1 ma	2:06 8:11 14:32 20:37	-224 268 -208 237		11 do	5:38 12:14 18:05	326 -275 316		21 zo	2:49 9:09 15:13 21:21	238 -225 269 -203	
2 di LK 5:15	2:55 9:04 15:27 21:41	-209 235 -182 199		12 vr	0:28 6:21 12:53 18:48	-250 322 -261 296		22 ma	3:25 9:44 15:46 21:54	258 -234 281 -213	
3 wo	4:00 10:26 16:43 23:12	-184 199 -153 173		13 za	1:09 7:05 13:32 19:32	-243 305 -238 268		23 di	3:57 10:17 16:16 22:28	273 -239 290 -221	
4 do	5:34 12:04 18:26	-171 197 -152		14 zo	1:51 7:50 14:12 20:17	-229 278 -211 233		24 wo VM 1:49	4:28 10:50 16:47 23:01	285 -242 295 -226	
5 vr	0:44 7:10 13:26 19:46	184 -190 231 -177		15 ma EK 21:13	2:35 8:41 14:57 21:07	-208 241 -179 195		25 do	4:59 11:24 17:17 23:35	293 -240 296 -228	
6 za	1:54 8:23 14:26 20:45	222 -222 273 -204		16 di	3:30 9:42 15:57 22:11	-184 201 -147 159		26 vr	5:30 11:57 17:48	294 -234 289	
7 zo	2:47 9:18 15:15 21:34	259 -252 304 -224		17 wo	4:43 11:10 17:22 23:55	-165 174 -130 147		27 za	0:08 6:01 12:28 18:19	-228 291 -226 280	
8 ma NM 20:21	3:33 10:06 15:59 22:20	288 -272 322 -238		18 do	6:06 12:41 18:50	-163 185 -140		28 zo	0:40 6:34 13:00 18:54	-228 286 -218 269	
9 di	4:15 10:50 16:41 23:03	308 -281 329 -247		19 vr	1:11 7:31 13:44 19:56	173 -183 218 -165		29 ma	1:16 7:12 13:36 19:34	-227 279 -209 252	
10 wo	4:56 11:32 17:23 23:46	321 -282 327 -251		20 za	2:06 8:27 14:33 20:43	209 -208 249 -188		30 di	1:57 7:57 14:20 20:24	-223 261 -194 226	

Referentievlak: NAP
LAT = NAP-293 cm

Nederlandse tijd
Cursief gedrukte tijdstippen zijn in ZOMERTIJD

Baalhoek

Hoog- en laagwaterstanden en -tijdstippen

Mei 2024											
datum	uu:mm	HW cm NAP	LW cm NAP	datum	uu:mm	HW cm NAP	LW cm NAP	datum	uu:mm	HW cm NAP	LW cm NAP
1 wo <i>LK 13:27</i>	2:50 8:56 15:17 21:32	233	-212 -173	11 za	0:10 6:01 12:30 18:29	-246 305 -233 275		21 di	2:43 9:01 15:06 21:18	244 -224 268 -208	
2 do	3:57 10:18 16:31 22:55	211	-198 -155	12 zo	0:52 6:46 13:09 19:12	-239 289 -213 252		22 wo	3:20 9:40 15:41 21:57	262 -229 280 -217	
3 vr	5:21 11:43 18:00	214	-194 -157	13 ma	1:35 7:33 13:48 19:56	-227 266 -190 226		23 do <i>VM 15:53</i>	3:55 10:18 16:16 22:35	276 -231 287 -223	
4 za	0:17 6:44 12:58 19:17	195	-208 -178	14 di	2:19 8:22 14:32 20:42	-212 237 -167 199		24 vr	4:31 10:55 16:51 23:13	284 -228 287 -227	
5 zo	1:24 7:56 13:58 20:18	226	-231 -201	15 wo <i>EK 13:48</i>	3:09 9:16 15:26 21:36	-196 207 -146 174		25 za	5:06 11:32 17:26 23:52	288 -222 282 -229	
6 ma	2:18 8:52 14:49 21:10	258	-252 -221	16 do	4:10 10:21 16:38 22:47	-183 184 -134 158		26 zo	5:42 12:09 18:03	287 -215 273	
7 di	3:05 9:41 15:35 21:57	283	-264 -235	17 vr	5:16 11:46 17:50	-179 181 -139		27 ma	0:31 6:20 12:47 18:42	-230 284 -207 261	
8 wo <i>NM 5:22</i>	3:50 10:26 16:19 22:43	300	-267 -244	18 za	0:15 6:23 12:55 18:56	167 -184 201 -156		28 di	1:13 7:03 13:28 19:27	-231 276 -199 246	
9 do	4:33 11:09 17:02 23:27	310	-262 -248	19 zo	1:15 7:28 13:46 19:52	193 -198 228 -176		29 wo	1:59 7:54 14:16 20:21	-230 262 -188 228	
10 vr	5:17 11:50 17:45	312	-250	20 ma	2:02 8:19 14:29 20:37	221 -213 251 -194		30 do <i>LK 19:13</i>	2:53 8:56 15:11 21:26	-225 246 -175 213	
								31 vr	3:54 10:06 16:16 22:36	-221 236 -166 208	

Referentievlak: NAP
LAT = NAP-293 cm

Nederlandse tijd
Cursief gedrukte tijdstippen zijn in ZOMERTIJD

Baalhoek

Hoog- en laagwaterstanden en -tijdstippen

Juni 2024											
datum	uu:mm	HW cm NAP	LW cm NAP	datum	uu:mm	HW cm NAP	LW cm NAP	datum	uu:mm	HW cm NAP	LW cm NAP
1 za	5:03 11:17 17:30 23:46	-219 237 -167 215		11 di	1:21 7:19 13:27 19:37	-229 265 -180 235		21 vr	3:27 9:48 15:50 22:12	263 -216 274 -217	
2 zo	6:14 12:27 18:43	-223 249 -178		12 wo	2:02 8:02 14:08 20:18	-221 247 -168 221		22 za	4:08 10:31 16:31 22:56	277 -215 279 -226	
3 ma	0:51 7:24 13:29 19:49	233 -232 266 -195		13 do	2:45 8:47 14:52 21:03	-212 228 -158 207		23 zo	4:49 11:13 17:11 23:41	286 -213 278 -234	
4 di	1:49 8:25 14:24 20:47	255 -242 281 -213		14 vr	3:32 9:36 15:45 21:53	-203 211 -149 194		24 ma	5:30 11:55 17:53	291 -209 274	
5 wo	2:42 9:17 15:15 21:38	273 -247 288 -227		15 za	4:26 10:31 16:49 22:53	-195 198 -145 186		25 di	0:26 6:13 12:38 18:37	-241 291 -205 268	
6 do	3:31 10:04 16:03 22:26	285 -245 288 -236		16 zo	5:24 11:36 17:54	-191 196 -150		26 wo	1:12 7:00 13:22 19:24	-246 288 -200 260	
7 vr	4:19 10:48 16:50 23:13	292 -236 282 -240		17 ma	0:02 6:23 12:43 18:54	189 -192 209 -163		27 do	1:59 7:51 14:09 20:15	-249 281 -194 252	
8 za	5:06 11:31 17:34 23:57	293 -223 274 -239		18 di	1:05 7:22 13:37 19:49	205 -198 229 -178		28 vr	2:48 8:47 14:59 21:10	-248 271 -188 245	
9 zo	5:51 12:11 18:16	289 -208 263		19 wo	1:57 8:16 14:24 20:40	226 -206 249 -193		29 za	3:41 9:46 15:55 22:10	-243 261 -180 238	
10 ma	0:40 6:35 12:49 18:57	-235 279 -193 249		20 do	2:44 9:03 15:08 21:26	246 -213 264 -206		30 zo	4:37 10:49 16:58 23:13	-235 252 -175 234	

Referentievlak: NAP
LAT = NAP-293 cm

Nederlandse tijd
Cursief gedrukte tijdstippen zijn in ZOMERTIJD

Bijlage 6 – Territoria per jaar in 1997-2024 met lange en korte termijn trend

Soortnaam	Aantal territoria					Trend	Trend
	1997	2004	2012	2018	2024	2004/2024 (%)	2018/2024 (%)
Brandgans	0	1	1	1	2	100	100
Grote Canadese gans	0	10	111	47	61	510	30
Grauwe gans	72	312	335	216	229	-27	6
Soepgans	0	0	0	0	1	nieuw	nieuw
Nijlgans	0	3	3	2	2	-33	0
Bergeend	165	188	382	169	108	-43	-36
Kuifeend	11	7	14	14	1	-86	-93
Zomertaling	0	2	2	0	1	-50	nieuw
Slobeend	27	43	19	42	26	-40	-38
Krakeend	26	41	48	49	23	-44	-53
Wilde eend	631	1275	626	268	125	-90	-53
Soepeend	0	0	5	4	1	nieuw	-75
Pijlstaart	0	0	5	1	1	nieuw	0
Wintertaling	0	1	3	3	4	300	33
Fazant	21	25	24	24	4	-84	-83
Kwartel	3	1	2	6	5	400	-17
Patrijs	5	4	3	0	2	-50	nieuw
Fuut	0	0	0	0	1	nieuw	nieuw
Holenduif	71	42	29	13	4	-90	-69
Houtduif	41	51	23	18	10	-80	-44
Koekoek	2	0	6	5	2	nieuw	-60
Waterral	63	107	231	432	166	55	-62
Porseleinhoen	0	2	6	4	1	-50	-75
Kwartelkoning	0	0	2	1	0	nieuw	-100
Waterhoen	17	59	6	3	3	-95	0
Meerkoet	23	110	21	3	16	-85	433
Scholekster	417	401	386	158	81	-80	-49
Steltkluut	0	0	0	0	7	nieuw	nieuw
Kluut	121	87	14	22	79	-9	259
Bontbekplevier	0	0	1	0	0	nieuw	niet aanwezig
Kleine plevier	5	5	1	1	3	-40	200
Zilvermeeuw	88	65	48	32	36	-45	13
Strandplevier	2	5	7	0	1	-80	nieuw
Grutto	8	9	7	11	1	-89	-91
Tureluur	976	1594	1492	698	239	-85	-66
Kokmeeuw	728	45	279	34	0	-100	-100
Zwartkopmeeuw	6	9	4	0	0	-100	niet aanwezig
Stormmeeuw	0	1	1	0	0	-100	niet aanwezig
Kleine mantelmeeuw	52	266	62	1	0	-100	-100
Zilvermeeuw	17292	8113	3113	167	10	-100	-94
Geelpootmeeuw	0	0	1	0	0	niet aanwezig	niet aanwezig
Visdief	413	15	536	55	0	-100	-100

Soortnaam	Aantal territoria					Trend	Trend
	1997	2004	2012	2018	2024	2004/2024 (%)	2018/2024 (%)
Bruine kiekendief	21	27	32	25	22	-19	-12
Buizerd	0	0	0	0	1	nieuw	nieuw
Kerkuil	0	0	0	1	1	nieuw	0
Torenvalk	0	0	0	0	1	nieuw	nieuw
Slechtvalk	0	0	1	1	1	nieuw	0
Ekster	1	0	3	0	0	niet aanwezig	niet aanwezig
Kauw	4	6	7	6	1	-83	-83
Zwarte kraai	0	2	14	10	11	450	10
Pimpelmees	0	0	0	2	0	niet aanwezig	-100
Baardman	8	136	200	318	203	49	-36
Veldleeuwerik	49	32	22	133	128	300	-4
Boerenwaluw	10	3	11	4	2	-33	-50
Cetti's zanger	0	0	0	1	8	nieuw	700
Tjiftjaf	0	0	0	1	7	nieuw	600
Fitis	2	1	0	0	0	-100	niet aanwezig
Grasmus	3	5	8	7	11	120	57
Sprinkhaanzanger	0	2	32	73	34	1600	-53
Snor	0	11	24	62	21	91	-66
Bosrietzanger	1	2	3	12	3	50	-75
Kleine karekiet	294	421	602	718	754	79	5
Rietzanger	65	299	239	364	602	101	65
Graszanger	0	19	14	54	160	742	196
Winterkoning	1	14	2	0	3	-79	nieuw
Spreeuw	2	0	1	0	0	niet aanwezig	niet aanwezig
Merel	2	1	0	3	0	-100	-100
Blauwborst	313	454	293	291	334	-26	15
Zwarte roodstaart	1	2	1	0	0	-100	niet aanwezig
Roodborsttapuit	0	5	10	11	3	-40	-73
Tapuit	0	1	2	1	2	100	100
Heggenmus	0	0	0	1	0	niet aanwezig	-100
Huismus	9	6	0	0	0	-100	niet aanwezig
Engelse kwikstaart	0	3	4	0	1	-67	nieuw
Gele kwikstaart	344	876	460	488	502	-43	3
Witte kwikstaart	12	14	12	10	17	21	70
Graspieper	229	568	338	351	335	-41	-5
Groenling	0	2	0	2	0	-100	-100
Kneu	36	57	22	15	10	-82	-33
Putter	0	2	4	4	12	500	200
Grauwe gors	5	1	0	0	0	-100	niet aanwezig
Rietgors	326	809	869	993	827	2	-17
Totaal aantal soorten	50	63	67	62	64		

Bijlage 7 – Verspreidingskaarten 2004, 2012, 2018 en 2024 van een selectie van soorten (alfabetisch)

